

**1242/1826-1827 TARİHLİ ANADOLU VE RUMELİ
HAFAYA DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Fadime AKSOY
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Mustafa GÜLER
Temmuz, 2025
Afyonkarahisar

T.C
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

1242/1826-1827 TARİHLİ ANADOLU VE RUMELİ
HAFAYA DEFTERİ’NİN TRANSKRİPSİYONU
VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Hazırlayan
Fadime AKSOY

Danışman
Prof. Dr. Mustafa GÜLER

AFYONKARAHİSAR 2025

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri’nin Transkripsiyonu Ve Değerlendirilmesi**” adlı çalışmanın, tüm hazırlama süreçlerinde tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

04/07/2025

İmza

Fadime AKSOY

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Fadime AKSOY
	Numarası	2200635002
	Anabilim Dalı	Tarih
	Programı	Tarih
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı	1242/1826-1827 TARİHLİ ANADOLU VE RUMELİ HAFAYA DEFTERİ’NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ	
Tez Savunma Sınav Tarihi	04/07/2025	
Tez Savunma Sınav Saati	14.30	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

1242/1826-1827 TARİHLİ ANADOLU VE RUMELİ HAFAYA DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Fadime AKSOY

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Temmuz, 2025

Danışman: Prof. Dr. Mustafa GÜLER

XIX. asrın başlarından itibaren Osmanlı Devleti'nin idari yapısında kayda değer değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişiklikler yalnızca kurumların işleyişini değil, devlet içindeki bürokratik belgelerin düzenlenmesi biçimini de kapsamaktadır. Özellikle Sadaret'te kayıt altına alınan Ayniyat defterleri, bu dönemde merkezi idare ile taşra arasındaki yazışmaların düzenli biçimde belgelemesini sağlamıştır. Üzerinde çalıştığımız defter Osmanlı Arşivinde Bab-ı Ali Evrak odası Ayniyat defterleri (BEOAYN.d) içinde 326 numaraya kayıtlı olup tam adı Anadolu ve Rumeli Hafaya defteridir. Kapsadığı 1242/1826-1827 tarihleri arasında özellikle yeniçeriliğinin kaldırılması sonrasında Rumeli'de yaşanan gelişmeleri, Anadolu ve Suriye'deki isyan olaylarının ve Güney Kafkasya'daki bazı olayları ihtiva etmektedir. Defterini içerdiği belgeler merkezin taşradaki gelişmelere nasıl yaklaştığını, idari kararların iletim süreçlerini, görev atamalarını, halktan gelen talepleri ve devlet içindeki yaşanan sosyal problemlere dair gelişmeler bakımından önemlidir. Bu yönüyle defter, yalnızca devletin işleyiş mekanizmasını değil, taşrada yaşayan halkın ihtiyaçlarını, şikayetlerini ve bunların merkeze nasıl yansıdığını bizlere göstermektedir. Çalışma çerçevesinde oldukça iyi Arapça ve Farsça bildikleri anlaşılan katipler tarafından yapılan yazışmaların transkripsyonu yapılmış ve içeriğin anlaşılması maksadıyla bazı olayların detayı ile tüm belgelerin özeti yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu ve Rumeli Eyaletleri, Ayniyat Defteri, Hafaya Defteri, Yeniçeri Ocağı, Asakir-i Mansure-i Muhammediye

ABSTRACT

TRANSCRIPTION AND EVALUATION OF THE ANATOLIA AND RUMELIA HAFAYA REGISTER DATED 1242/1826–1827

Fadime AKSOY

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF HISTORY

July, 2025

Advisor: Prof. Dr. Mustafa GÜLER

From the early 19th century onwards, significant changes took place in the administrative structure of the Ottoman Empire. These changes not only affected the functioning of institutions but also transformed the way bureaucratic documentation was organized within the state. In particular, the *Ayniyat* registers kept at the Grand Vizierate ensured systematic documentation of correspondence between the central authority and the provinces during this period. The register studied in this research is catalogued as number 326 in the *Bab-ı Ali Evrak Odası Ayniyat Defterleri* (BEOAYN.d) collection of the Ottoman Archives, and is officially titled the *Anatolian and Rumelian Hafaya Register*. It covers the years 1242–1243 AH (1826–1827 CE), a period which witnessed considerable administrative and social developments following the abolition of the Janissary Corps. The register includes reports on developments in Rumelia, rebellions in Anatolia and Syria, and events in the South Caucasus. The documents contained in the register are of particular importance for understanding the Ottoman center's approach to events in the provinces. They shed light on the transmission of administrative decisions, the appointment of officials, petitions from the populace, and various social problems within the state. In this regard, the register provides valuable insight not only into the mechanisms of governance but also into the needs, complaints, and local dynamics of provincial society, and how these were communicated to the central administration. Within the framework of this study, the transcriptions of the documents written by scribes evidently well-versed in Arabic and Persian have been completed. Moreover, in order to enhance understanding of the content, detailed summaries of the documents and contextual explanations of selected events have also been provided.

Keywords: Anatolia and Rumelia Provinces, Ayniyat Register, Hafaya Register, Janissary Corps, Asakir-i Mansure-i Muhammediye.

ÖN SÖZ

Tarihsel belgeler, yalnızca geçmişin kayıtları değil; aynı zamanda o dönemin düşünce yapılarını ve yönetim anlayışlarını anlamamıza imkan tanıyan birer tanıktır. Bu çalışma, Osmanlı Devleti'nin 19.yüzyılın başlarında yaşadığı siyasi ve idari dönüşümlerin izini sürerken, arşiv belgeleri arasında çoğunlukla gözden kaçan ancak bürokratik hafızanın izlerini taşıyan ve merkez-taşra ilişkilerine dair önemli ayrıntılar barındıran Ayniyat ve Hafaya defterlerine odaklanmayı tercih ettim.

Bu defterde, yalnızca üst düzey kararların değil, taşradan merkeze ulaşan taleplerin, şikayetlerin atamaların ve toplumsal sorunların da kaydını tutan bir yapı içinde olması, tarihsel araştırmalar açısından son derece kıymetli kılmaktadır. Bu tez, giriş ve sonuç bölümleri dışında iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, öncelikle Ayniyat defterlerinin Osmanlı bürokrasi sistemi içindeki yeri ile hafaya sisteminin işleyişine dair genel bir çerçeve sunulmuş, ardından çalışmada incelenen defterin yapısı ve kapsamı tanıtılmıştır. Birinci bölümde defterde yer alan 158 belge ve aynı mahiyetteki 25 derkenarın kısa özetlerine ayrılmıştır. Bu bölümde belgelerin içeriğinin araştırmacılara hızlıca fikir vermesi amaçlanmıştır. Devamında da belge içinde geçen yer isimleri, görevli şahıs isimleri ve kale isimleri açıklanmış; Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından uygulanan sürgünler, taşrada gerçekleştirilen idamlar ve bu durumun taşraya yansımaları belge içinde geçen ifadelerle ortaya konulmuştur. İkinci bölümde ise, defterdeki belgelerin Osmanlı Türkçesi ile yazılmış orijinal biçimlerinden latin harflerine çevrilmesiyle, belgelere doğrudan erişilmesi ve bilimsel çalışmalar için kullanılabilir hale gelmesi hedeflenmiştir.

Çalışma süreci boyunca bana rehberlik eden, bilgi, birikim ve desteğini esirgemeyen, öğrencisi olmaktan büyük onur duyduğum tez danışmanım Prof. Dr. Mustafa Güler'e, tez savunma jürisinde yer alan Dr. Öğr. Üyesi Özlem Soyer Zeyrek ve Prof. Dr. Ahmet Yaramış'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, eğitim hayatım boyunca üzerimde emeği bulunan tüm akademisyenlere ve kaynak temini konusunda yardımcı olan kurumlara da şükranlarımı sunarım. Bu süreçte her daim yanımda olan, moral kaynağım olan canım kardeşim Emine AKSOY'a, sevgi ve destekleriyle yanımda olan canım annem Pınar AKSOY'a ve canım babam Hüseyin AKSOY'a, varlıklarıyla huzur ve güç bulduğum, babaannem Fadime AKSOY ve dedem Ahmet AKSOY'a, içten ilgisiye her zaman yanımda olan sevgili halalarım, değerli arkadaşım Şevval DOLUNAY'a ve birbirinden değerli yüksek lisans arkadaşlarıma gönülden teşekkür ediyorum.

Fadime AKSOY
2025, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI.....	ii
ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGE ÖZETLERİ VE DEFTERİN İÇERİĞİNDEKİ İSİMLER

1. HÜKÜMLERİN ÖZETLERİ.....	7
2. DEFTER İÇİNDE GEÇEN YER İSİMLERİ.....	34
3. DEFTER İÇİNDE GEÇEN GÖREVLİ İSİMLERİ	35
4. METİN İÇİNDE ADI GEÇEN KALELER.....	37
4.1. BELGRAD KALESİ’NİN STRATEJİK KONUMU VE II. MAHMUD DÖNEMİNDEKİ DURUMU	37
4.2. HIRŞOVA KALESİ.....	38
4.3. KARS KALESİ.....	38
4.4. KUDÜS KALESİ’NİN DİNİ VE ASKERİ ÖNEMİ	39
4.5. RAKKA KALESİ	39
4.6. ZENUM KALESİ ve SIRBİSTAN’DAKİ OSMANLI HAKİMİYETİ	40
5. YENİÇERLİĞİN KALDIRILMASINDAN SONRA UYGULANAN SÜRGÜN KARARLARI	40
5.1. SÜRGÜN OLARAK KULLANILAN YERLER	43
5.2. SÜRGÜN EDİLEN KİŞİLER.....	43
6. TAŞRADA UYGULANAN İDAMLAR.....	44
7. YENİÇERİ OCAĞININ KALDIRILMASI SONRASI TAŞRAYA YANSIMASI	45
8. EŞKİYA FAALİYETLERİNİN YAŞANDIĞI BÖLGELER	47

İKİNCİ BÖLÜM

TRANSKRİPSİYON

(Belge 1) Bağdat Valisine	48
(Belge 2) Adana Beylerbeyine	49
(Belge 3) Sayda Valisine	51
(Belge 4) Sâbık Ankara ve Kangırı Sancakları Mutasarrıfı Olub Adana Eyaleti Tevcîh Olunan Nuri Paşaya	52
(Belge 5) Adana Beylerbeyine	52
(Belge 6) Çirmen Mutasarrıfına	54
(Belge 7) Ankara ve Kangırı Mutasarrıfı Sabık Nuri Paşa’ya	55
(Belge 8) Hüseyin Paşa Hazretlerine	57

(Belge 9) Sabık Ankara ve Kangırı Sancakları Mutasarrıfı Olub Memuren Adana Cânibine Azimet Üzere Olan Nurullah Paşa'ya	57
(Belge 10) Erzurum Valisi Galip Paşa Hazretlerine	58
(Belge 11) Belgrad Muhafızına	62
(Belge 12) Bosna Valisine	64
(Belge 13) Çirmen Mutasarrıfı Hazretlerine	64
(Belge 14) Sivas Valisine	65
(Derkenar 1)	65
(Belge 15) Maden-i Hümâyûn Eminine	66
(Belge 16) Belgrad Muhafızına	66
(Belge 17) Belgrad Muhafızına Kenar	66
(Belge 18) Rodos Mutasarrıfına	67
(Belge 19) Haleb Valisi Sabık Vahid Paşa Hazretlerine	67
(Belge 20) Haleb Valisi Yusuf Paşa Hazretlerine	68
(Belge 21) Sayda Valisine	69
(Belge 22) Çirmen Mutasarrıfına	70
(Belge 23) Ankara Mutasarrıfı Sabık Nurullah Paşa'ya	71
(Belge 24) Bağdat Valisine	72
(Derkenar 2) Erzurum Valisine	74
(Derkenar 3) Trabzon Valisine	74
(Belge 25) Musul Valisine	74
(Derkenar 4) Trabzon'da İkamet Üzere Olan Gürcistan Hanı Sâbık David Hanı	75
(Belge 26) Belgrad Muhafızına	75
(Derkenar 5) Çirmen Mutasarrıfına	77
(Belge 27) Belgrad Muhafızına	78
(Belge 28) Sayda Valisine	79
(Belge 29) Sayda Valisine	80
(Belge 30) Prusya Mütesellimine	81
(Derkenar 6) Çirmen Mutasarrıfına	81
(Belge 31) Prusya Kaymakamına Kenar	82
(Belge 32) Ağa Efendimizden Mir-i Ahur-i Evvel -i Şehriyârî Ağa'ya	82
(Belge 33) Devletlü Veliyü'n-niamım Ağa Efendimiz Tarafından Mir-i Ahur-i Evvel Ağa'ya	83
(Belge 34) İskenderiye Mutasarrıfı	83
(Belge 35) Belgrad Muhafızına	86
(Belge 36) Bosna Valisine	87
(Belge 37) Arif Bey'e	88
(Belge 38) Üsküb Mutasarrıfı Yaşar Paşa'ya	90
(Belge 39) Yenipazar Mütesellimi Osman Paşa'ya	90
(Belge 40) Bosna'ya Memur Arif Bey'e	91
(Belge 41) Bosna Valisine	92
(Belge 42) Bosna Valisine Kenar	92
(Belge 43) Bosna Tarafına Memur Arif Bey'e	93
(Belge 44) Arif Bey'e Kenar	96
(Belge 45) Bosna Valisine	97
(Belge 46) Galib Paşa Hazretlerine	97
(Derkenar 7) Karaman Valisi Ali Paşa Hazretlerine	98
(Belge 47) Erzurum Valisine	99
(Belge 48) Erzurum Valisine	99
(Derkenar 8)	100

(Belge 49) Galib Paşa Hazretlerine	100
(Belge 50) Galib Paşa Hazretlerine	101
(Belge 51) Kapudan Paşa'ya	102
(Belge 52) Kapudan Paşa Hazretlerine	103
(Belge 53) Bosna Cânibine Memur Müderrisinden Pirlipeli Ahmed Efendi'ye.....	104
(Belge 54) Bosna Cânibine Memur Arif Bey'e	104
(Belge 55) Yenipazar Mütessellimi Osman Paşa'ya	105
(Belge 56) Bosna Valisine.....	106
(Belge 57) Bosna Valisine.....	107
(Belge 58) Yaşar Paşa'ya – Mahmud Paşa'ya	108
(Belge 59) Yenipazar Mütessellimi Osman Paşa'ya	109
(Belge 60) Bosna Cânibine Memur Arif Bey'e	110
(Belge 61) Çirmen Mutasarrıfına	111
(Derkenar 9)	112
(Belge 62) Bosna Defterdarı Hâcegandan Derviş Süleyman Bey'e.....	112
(Derkenar 10)	115
(Belge 63) Belgrad Muhafızına.....	115
(Belge 64) Murahhas-ı Evvel Hadi Efendiye	117
(Belge 65) Kapudan Paşa'ya	119
(Belge 66) Kapudan Paşa'ya	120
(Belge 67) Mısır Valisine	121
(Belge 68) Yenipazar'da Olan Arif Bey'e	122
(Belge 69) Kars Muhafızına Ve Çıldır Valisine.....	123
(Derkenar 11)	124
(Derkenar 12)	124
(Belge 70) Erzurum Valisine.....	125
(Belge 71) Sayda Valisine	126
(Belge 72) İskenderiye Mutsarrıfı	128
(Belge 73) Bosna Tarafına Memuran Esnayı Rahd'da Olan Mesud Ağa'ya.....	131
(Belge 74) Kenar	132
(Belge 75) Anapa Muhafızına	133
(Belge 76) Tırnova Voyvodası Ahmed Ağa'ya	135
(Belge 77) Tulça Muhafızı Yunus Ağa'ya.	136
(Derkenar 13)	137
(Belge 78) Hırşova Muhafızı Emin Ağa'ya	137
(Derkenar 14)	137
(Belge 79) Hırşova Muhafızı Emin Ağa'ya	137
(Belge 80) Galip Paşa Hazretlerine	138
(Belge 81) Belgrad Muhafızına	140
(Derkenar 15)Belgrad Muhaafızına Kenar	142
(Belge 82) Silistire Valisi	142
(Derkenar 16) Silistire Valisine Kenar	144
(Belge 83) Ruscuk Muhafızına	144
(Belge 84) Çirmen Mutasarrıfına	146
(Belge 85) Dergâh-ı âli Kapıcıbaşlarından Mahmud Ağa'ya	151
(Belge 86) Niş Muhafızına	151
(Belge 87) Belgrad Muhafızına	152
(Belge 88) Kenar	153
(Belge 89) Yenipazar'da Olan Arif Bey	154
(Belge 90) Vidin Muhafızına	155

(Belge 91) Mesud Ağa'ya	157
(Belge 92) Belgrad Muhafızına.....	157
(Belge 93) Yenipazar'da Olan Arif Bey'e	160
(Belge 94) Yenipazar'da Olan Mahmud Ağa'ya	162
(Belge 95) Yenipazar Mutesellimi Osman Paşa Yenipazar'da Olan Eyüp Paşa'ya	163
(Belge 96) Yaşar Paşa'ya	164
(Belge 97) Erzurum Valisine.....	165
(Belge 98) Hüsnü Bey Efendiye.....	169
(Belge 99) Belgrad Muhafızına.....	170
(Belge 100) Çirmen Mutasarrıfına	171
(Derkenar 17) Sayda Valisine	175
(Belge 101) Selvi Ayanı Kapucubaşı Ahmed Ağa'ya	177
(Derkenar 18)	178
(Belge 102) Selvi Ayânı Ahmed Ağa'ya Kenar.....	178
(Belge 103) Belgrad Muhafızına.....	178
(Belge 104) Erzurum Valisine.....	180
(Belge 105) Bosna Eyaleti Tevcih Olunan Abdurrahim Paşa'ya.....	181
(Belge 106) Musul Valisine	182
(Belge 107) Yenipazar'da Olan Arif Bey'e	183
(Belge 108) Erzurum Valisi Galib Paşa'ya	184
(Belge 109) Kayseri Mutasarrıfına.....	188
(Belge 110) Salih Paşa Hazretlerine Kenar	190
(Belge 111) Bağdat Valisine	191
(Belge 112) İskenderiye Mutsarrıfı Hazretlerine	192
(Belge 113) Mısır'da Olan Cânib Efendiye	194
(Belge 114) Belgrad Muhafızı Tevcih Olunan Hüseyin Paşa'ya	196
(Belge 115) Bu Defa Bosna Eyaleti Tevciye Olunan Abdurrahim Paşa'ya	197
(Belge 116) Bosna Valisine.....	203
(Belge 117) Vidin Muhafızına	203
(Derkenar 19)	204
(Belge 118) Sabık Şam Valisi Veli Paşa'ya	204
(Belge 119) Şam Mutesellimine.....	205
(Belge 120) Sayda Valisine	205
(Belge 121) Çirmen Mutasarrıfına	206
(Belge 122) Ruscuk Muhafızı Kapıcıbaşı Hasan Ağa'ya	209
(Derkenar 20)	210
(Belge 123) Diyarbekir Valisine	210
(Derkenar 21)	211
(Belge 124) Adana, Haleb, Sayda, Şam valileri Hazaratına	212
(Belge 125) Mısır Valisine.....	213
(Belge 126) Galib Paşa Hazretlerine	214
(Belge 127) Yenipazar'da Olan Arif Bey'e	215
(Belge 128) Çirmen Mutasarrafinı	216
(Belge 129) Kapudan Paşa'ya	217
(Belge 131) Bosna Valisine.....	218
(Belge 132) Belgrad Muhafızına.....	221
(Derkenar 22)	221
(Belge 133) İzvornik Mutasarrıfı Zülfikâr Paşa'ya.....	221
(Derkenar 23)	222
(Belge 134) Erzurum Valisine.....	222

(Belge 135) Erzurum Valisine.....	223
(Derkenar 24)	224
(Belge 136) Kars Muhafızı.....	224
(Belge 137) Ruscuk Muhafızına	225
(Belge 138) Erzurum Valisi Hazretlerine.....	225
(Belge 139) Şam Valisine	233
(Belge 140) Ağa Efendimiz Tarafından Mısır’da NecibEfendi’ye	237
(Belge 141) Mısır’da Olan Necib Efendiye	242
(Belge 142) Şam Valisi Hazretlerine	244
(Belge 143) Bosna Valisine.....	246
(Belge 144) İskenderiye Mutasarrıfına.....	247
(Belge 145) Trabzon Valisine	249
(Belge 146) Şam Valisine (İptal Edilmiş Belge).....	251
(Belge 147) Trabzon Mütesellimine	251
(Belge 149) Bosna Valisine.....	253
(Belge 150) Yenipazar’da Olan Arif Bey’e	253
(Belge 151) İskenderiye Mutasarrıfına.....	254
(Belge 152) Kenar	257
(Belge 153) Bosna Valisi Şukka	258
(Belge 154) Bosna Valisine.....	261
(Belge 155) Erzurum Valisine.....	267
(Belge 156) Diyarbekir 5 Adana – 9 Haleb- Şam Sayda . Valileri Hazaratına Başka Başka 268	
(Belge 157) 5	268
(Belge 158) İşbu Emr-i Sami-i Şerifenin Vusulünden Bahisle	268
(Derkenar 25)	269
SONUÇ	270
KAYNAKÇA	272
EKLER LİSTESİ	274

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Geçen Yer İsimleri	34
Tablo 2. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Geçen Görevli İsimleri	35
Tablo 3. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Adı Geçen Kaleler	37
Tablo 4. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Sürgün Yeri olarak Kullanılan Yerler	43
Tablo 5. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Sürgün Edilen Kişiler	43
Tablo 6. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Uygulanan İdamlar	45
Tablo 7. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Eşkırıyalık Faaliyetlerinin Yaşandığı Bölgeler	47

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e: Adı Geçen Eser

a.g.m: Adı Geçen Makale

a.g.t: Adı Geçen Tez

BEO: Bâb-ı Âli Evrâk Odası

Bkz.: Bakınız

BOA: Başkanlık Osmanlı Arşivi

C.: Cilt

OTAM: Ankara Ünivesitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi

S.: Sayı

s: Sayfa

ss.: Sayfa Sayısı

T.T.K: Türk Tarih Kurumu

TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

GİRİŞ

Ayniyat Defterleri ve Hafaya Sistemi

Ayniyat Defterleri

Osmanlı arşiv belgeleri arasında önemli bir yere sahip olan Ayniyat Defteri Osmanlı Devleti'nde XIX. yüzyılda sadâretten nezâretlere, çeşitli dairelere ve vilâyetlere yazılan tezkirelerin¹ sûretlerinin kaydedildiği defterlere verilen isimdir². Bu defterlerde, yazışmanın doğrudan ve tam hali bulunmakta; böylece merkezin taşraya yönelik emrileri ve taşradan merkeze gelen talepler ayrıntılı biçimde izlenebilmektedir³.

Osmanlı Devleti'nde yapılan işlemlerin kayda geçirilme geleneği, büyük ölçüde İstanbul'un fethinden itibaren sistemli şekilde ilerlemiş, tanzimat dönemine gelindiğinde ise bu gelenek yeni idari yapılanmalarla beraber değişik arşivlerde bulunan belge ve defterler ortaya çıkmıştır⁴. Her ne kadar Osmanlı belge kayıt geleneği daha erken yüzyıllara dayansa da, sadareten çıkan yazışmaların düzenli sûretlerinin "Ayniyat Defteri" adıyla kayıt altına alınması, kurumsal bir yapıya ancak II. Mahmud döneminde kavuşmuştur. Bu döneme kadar olan süreçte merkezi kararlar ve taşraya gönderilen emriler başka defter türlerinde kaydedilmiş, ancak bu belgeler Ayniyat Defterleri kadar kapsamlı ve düzenli olmamıştır⁵.

Bu süreçte Divan-ı Hümayun'un yetkileri Sadaret makamına doğru kaymış ve bu gelişmenin sonucunda Sadrazam emirlerinin kayıt altına aldığı Buyuruldu ve Ayniyat Defterleri büyük ölçüde artmıştır⁶.

Ayniyat defterleri içerik ve gönderilen yerlere göre farklı türlerde sınıflandırılmıştır. Özellikle vilâyetlere ait yazışmalar büyük önem taşımaktadır. Bu vilâyetler: Anadolu (Adi, Mühimme, Hafâyâ), Rumeli (Adi, Mühimme, Hâfayâ), Ankara, Konya, Aydın, Amasya, Edirne, Adana, Şarki Rumeli, Bosna, Yenipazar, Cezair-i Bahr-ı Sefid, Kıbns, Sisam, Cebel-i Lübnan, Halep, Hicaz, Sivas, Trablusgarb,

¹ Tezkire; resmi makama yazılmış belge. Bkz. Mübahat Kütükoğlu, "Tezkire", *TDVİA*, C.41, İstanbul, 2012, ss.73-74

² Necati Aktaş, "Ayniyat Defteri", *TDVİA*, C.4, İstanbul, 1991.

³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Katalogları Rehberi, Ankara, 1995, s.37

⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Katalogları Rehberi, s. 95.

⁵ Yılmaz Coşkun & Hasan Balyemez, *Osmanlı Arşiv Belgeleri Rehberi*, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2008, s. 86-87.

⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Katalogları Rehberi, s. 95.

Tuna, Trabzon, Canik, Kastamonu, Kars, Ayvalık, Girid, Mısır, Tunus, Tırhala, Yanya, Arabistan gibi pekçok sayıda vilayetlere ayniyat kaydı tutulmuştur. Nezaretlere gönderilen yazılar da kendi içinde katagorize edilmiştir. Deavî, Bahriye, Ticaret, Nafia, Sıhhiye, Telgraf Posta, Hariciye Adliye, Defterhane, Rusûmat, Seraskerlik, Maarif, Hazine-i Hassa, Maliye, Meşihat, Evkaf, Dahiliye, Harbiye, Zaptiye, Orman-Meadin Defterleri gibi defter türleri bulunmaktadır⁷. Ayniyat defterlerinin biçimi ve kapsamı dönemsel olarak çeşitli değişikliklere uğramıştır. 19. yüzyıl Osmanlı taşra yapısını ve merkezî kurumların işleyişini anlamak açısından Ayniyat Defterleri başlıca kaynaklar arasında yer almaktadır.

Bu çalışmada incelenen defter, genel nitelikleri itibariyle Hafaya Defteri olup, bu defter türüne dair kısa bir açıklama yapmak yerine olacaktır. "Hafaya" kelimesi, Arapça kökenli "hafâ" (gizli olma, gizlilik) kökünden türemektedir. Bu defterlerde, Osmanlı yöneticilerinin taşradan, halktan veya yabancı devletlerden elde ettiği gizli bilgiler kayıt altına alınmıştır. Hafıyye adı verilen görevliler: devlet adına halktan, kazalardan, taşradan ya da yabancı devletlerden bilgi toplayan, kimi zaman sivil polis ya da casus görevi üstlenen kimseleri ifade eder.

Hafaya sisteminin yapısı dönemlere göre değişiklik göstermiştir. II. Mahmud döneminde temelleri atılan bu uygulama, tanzimat ile birlikte taşradan merkeze düzenli bilgi akışına dönüşmüş, II. Abdülhamid döneminde ise kurumsal bir istihbarat ağına evrilmiştir. Bu dönemde Hafaya Defterleri yalnızca taşradaki eşkıya hareketlerini izlemekle sınırlı kalmamış; aynı zamanda toplumun geniş kesimlerini, gazetecileri, devlet memurlarını ve muhalifleri de kapsar hale gelmiştir⁸.

Bu defterlerin içerdikleri ayrıntılı kayıtlar sayesinde, taşra idaresinin durumu ile bürokrasinin sahadaki uygulamalarına dair kapsamlı bilgiler elde edilmiştir⁹. Özellikle istihbarat faaliyetlerinde birçok farklı kaynaktan yararlanıldığı görülmektedir. Devlete ve yönetime karşı meydana gelen ayaklanmalara ilişkin bilgiler, merkez tarafından farklı aktörlerden elde edilmiştir. Elçiler, seferlere çıkan askerler, özel olarak görevlendirilen casuslar, tüccarlar, dervişler ve din adamları gibi çeşitli gruplar

⁷ Abdülmecit Mutfak, "Osmanlı Arşivlerindeki Ayniyat Defterleri", *OTAM*, S.7, Ankara, 1996, ss. 385-395,

⁸ Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, *Osmanlı Arşiv Rehberi*, 4. Baskı, 2017. II. Abdülhamid dönemi hafaya sistemi için bkz. Mehmed Ali Beyhan, "II. Abdülhamid Döneminde Hafıyye Teşkilatı ve Journaller", *İlmi Araştırmalar Dergisi*, S.8, İstanbul, 1999.

⁹ Ertan Gökmen, "Ayniyat Defterlerinin Osmanlı Sosyo-Ekonomik Tarihi İçin Önemi, Bir Numaralı Anadolu Adi Ayniyat Defteri Örneği", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 16, S. 4, Aralık 2018, s. 444.

istihbarat sağlama sürecine katkıda bulunmuştur. Bu kişilerin bir kısmı gönüllü bir kısmı ise maaşlı (ulufeli) olarak bu hizmeti yürütmüşlerdir¹⁰.

Osmanlı Arşivi'nde 1227-1313 (1812-1895) yıllarını arasında düzenlenmiş 1719 Ayniyat ve Hafaya defteri mevcuttur. Bu defterler, Osmanlı'nın özellikle 19. yüzyıldaki idari düzenlemeleri ve taşra yapısını incelemek isteyen araştırmacılar için sona derece önemli kaynaklardır¹¹.

Defterlerin genelinde belirli bir kayıt sıralaması olmayıp, şekil ve içerik açısından çeşitlilik göstermektedir¹². Tahrirat, şukka¹³, emir, arzuhal gibi farklı yazışma türlerine yer verilmektedir. Özellikle, II. Mahmud döneminde Hariciye, Maliye, Evkaf ve Dahiliye gibi nezaretlerin kurulmasıyla beraber, bu nezaretlere ve vilayetlere özgü ayrı Ayniyat Defterleri tutulmaya başlanmıştır¹⁴.

1242 Tarihli Defter

Ayniyat Defterleri içinde ilk maddede görülen Anadolu ve Rumeli Hafaya defterleri mühim yer arz etmektedir. Defterde yoğunluklu olarak özellikle Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından merkez ile taşra arasındaki gizli yazışmalar yer almaktadır. Bu çalışmada esas alınan belgelerin büyük bölümü 6 Muharrem 1242 / 25 Temmuz 1826 tarihinden başlayarak 8 Cemaziyelevvel 1242 / 21 Kasım 1827 tarihine kadar uzanan süreçte kaleme alınmış yazışmalardan oluşmaktadır. Ancak arşivde yer alan ve Şam Hac Emirliği ile ilgili olan 139, 140 ve 141 numaralı belgeler, bu genel çerçevenin dışında olup 1239 yılına, yani Şaban 1239 / Nisan 1824 tarihine aittir. Söz konusu belgeler, içerikleri gereği ilgili dönemin gelişmelerini anlamaya katkı sağladıkları için çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırmamızın ilk aşamasını Başbakanlık Osmanlı Arşivin'nde gerçekleştirdiğimiz tarama sonucunda ulaştığımız BEOAYN.d... / Hafaya Anadolu ve

¹⁰ Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'da İstihbarat, *Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı*.

¹¹ Necati Aktaş, "Ayniyat Defteri", *TDVİA*, C.4, İstanbul, 1991, ss. 277-278.

¹² Fatma Akın, "Ayniyat Defteri ve "Hafaya Anadolu" Tasnifine Dair Bir İnceleme", *OTAM*, S.46, 2019, s.4.

¹³ Merkez veya taşra arasındaki yazışmalar için kullanılırken zamanla saadetlü efendim gibi kısa hitablar kullanılmıştır.

¹⁴ İlgili tezlere bkz. Öznur Abay, *615 Numaralı Ayniyat Defteri'nin Transkripsiyon Ve Değerlendirmesi (Rusya İle İlişkiler, İç Meseleler Ve Askeri Düzenlemeler) (27 Aralık 1829 - 10 Nisan 1830)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum 2025. Anıl Atasoy, *826 Numaralı Edirne, Adana, Şarki Rumeli Ayniyat Defterinin Edirne Vilâyeti'ne Ait 1291-1292/1874-1875 Yıllarındaki Kayıtların Transkripsiyon Ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2021. Feyzullah Uyanık, *II. Mahmud Dönemi Osmanlı İdaresinde Eflak-Boğdan*, Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2018.

Rumeli H-09-08-1242 tarihli defter, incelenmeye değer bulunmuş ve çalışma konusunun bu defter üzerinde inşa edilmesine karar verilmiştir. Yürüttüğüm bu çalışma kapsamında incelediğim BEOAYN.d... / Hafâya Anadolu ve Rumeli H-09-08-1242 tarihli defterin, yalnızca kendisi değil, genel olarak Anadolu ve Rumeli Hafâya defterleri serisinin tamamının literatürde bugüne dek ayrıntılı biçimde incelenmediği ve herhangi birinin tümüyle transkribe edilmediği dikkatimi çekmiştir. Bu durum, konunun araştırmacılar açısından oldukça bakir olduğunu göstermektedir. Bu tezle birlikte söz konusu defter, ilk kez sistemli, bilimsel bir çerçevede ele alınmış, transkripsiyonu yapılmış ve içerdiği bilgiler ışığında dönemin taşra idaresine dair özgün değerlendirmelere ulaşılmıştır. Defterin içerdiği istihbarî bilgiler ve taşradaki idarî, askerî ve toplumsal gelişmelere dair sunduğu ayrıntılar, bu tür belgelerin araştırma potansiyelini ve literatürdeki önemli bir boşluğu nasıl doldurabileceğini göstermektedir. Söz konusu bu defterin ilk sayfalarında kayıtların 1826 yılında başka bir deftere akatarıldığı bilgisine yer verilmektedir. Bu durum, defterin daha geniş bir kayıt silsilesinin parçası olduğunu göstermektedir. Nitekim aynı türdeki Anadolu ve Rumeli Hafâya kayıtlarının, 8 Cemâziyelevvel 1234 (17 Mart 1819) tarihinden itibaren tutulmaya başlandığı ve 1277 (1860–61) yılına kadar sürdüğü arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır. Bu süreklilik, merkezî otoritenin taşra üzerindeki güvenlik ve istihbarat denetimini uzun vadeli ve sistematik bir biçimde yürüttüğünü ortaya koymaktadır.

Transkripsiyon çalışması sırasında, belgenin ait olduğu 1826 yılı bağlamında Osmanlı Devleti'nin genel durum hakkında inceleme yapılmıştır. Defterin transkripsiyonu ilerledikçe, merkezi idarenin taşradaki yöneticilere ve eyalet sorunlarına yönelik tutumları net olarak görülmektedir. Özellikle askeri ve idari konulara ilişkin konular ile ilgili görülen belgelerde merkezi otoritenin taviz göstermeden doğrudan sert dil kullandığı, bu yolla taşralarda kontrolü elde tutmaya devam etmek istediğini ve devletin idari düzenlemelere verdiği önemi görmekteyiz. Ayrıca kimi yerlerde kâtibin genel kurallar yerine kendi sistemiğini denediği görülmüş olup, haliyle bu durum belgelerin okunmasını ve yorumlamasını oldukça zorlaştırmıştır.

Metin Oluşturma Sistemi

136 sayfa, 158 başlık ve 25 derkenardan oluşan bu defterin transkripsiyonu yapılmıştır. Çalışmada, bu metinlerin içeriği detaylı şekilde incelenmiş ve Osmanlı taşra idaresi ile merkezi yönetim arasındaki ilişkiler bağlamında değerlendirilmiştir. Transkripsiyon sürecinde, basit usul takip edilmiş olup, iki anlama gelebilecek

kelimeler inceltme veya uzatma işareti olarak ^, bazı ayın harfinin yerine ‘ çok nadir de olsa hemze harfinin karşılamak üzere ’ konulmuştur.

Türkçe tamlamalar tam olarak verilmiş Arapça tamlamalarda ise TDK tarafından kabul edilenlerde sisteme sadık kalınmış (bizzat gibi), diğerlerinde ise Şemsi ve Kameri sistem esas alınmıştır (salifu’z-zikr, lede’l-hace gibi). Bunun haricinde Farsça tamlamalarda aynı şekilde TDK tarafından tespit edilenlerde bu usul (serdar gibi) TDK’nın yazımında yer almayanlar ise – ile verilmiştir (ber-vechi) gibi. Nadiren de olsa belgelerde yanlış yazılan kelimelerin yanlarına parantez içinde Osmanlı Türkçesine uygun şekilde kelime anlamları ve dil bilgisi özelliklerine dikkat edilerek düzenlemeler yapılmıştır. Metin içinde geçen kelime veya terimler yeri geldiğince açıklanmış, bu şekilde anlaşılabilirliği dahada artmıştır. Belgenin tarihi göz önüne alındığında döneme özgü ifadeler bulunmaktadır.

Belgelerde kullanılan yazı karakteri dönemin resmi yazışmalarında sıkça tercih edilen rika’dır. Transkripsiyon sürecinde, kimi yerlerde noktalama işaretleri kullanılmamış olsa da mümkün olduğu kadar anlam bütünlüğünde kelime doğru okunmuştur. Ancak kimi yerlerde tam okunamayan kelime ve terkipler de mevcuttur.

Son olarak belirtmek isteriz ki defterde sayfa numaraları mevcut olup belgelerde ve kimi yerde bulunan derkenarlarda numara bulunmamaktadır. Bu nedenle takip ve anlaşılabilirliği artırmak için transkripsiyon kısmında görülecek olan toplam 158 belgenin numaralandırılması tarafımızdan yapılmıştır. Keza kimi yerlerde bulunan derkenarlarda kendi içinde numaralandırılmıştır. Derkenarların bulunduğu yerlerde belgelerin okunma ve yer alma biçimi belge bütünlüğü mantığı ile oluşturulmuştur. Yani sayfa değişikliğinde belge bütünlüğü esas alınmış sayfa değişmesi halinde araya sayfa numarası yazılmış ve o sayfada bulunan derkenar belgenin bitiminden sonra verilmiştir. Örneğin 16. sayfada Bağdat Valisine olarak başlayan 24. belge 17. sayfada bittiğinden belge bütünlüğü bozulmadan diğer sayfaya geçilmiş ve 16. sayfada yer alan derkenar belgenin ardından verilmiştir.

Bazı Terimlerin Açıklanması

Buyruldu: Üst düzey devlet adamlarının alt kademelere gönderdiği emirleri ifade edilir.

Emirname: Osmanlı dönemi belgelerinde yaygın olarak kullanılan bir terimdir. Yazılı emir anlamına gelmektedir.

İrâde: Padişahın emir ve kararlarını bildiren resmi belgedir.

İstintak: Soruşturma, sorgulama işlemi.

Kaime: Osmanlı döneminde resmi belgeler veya emirler için kullanılan yaygın bir ifadedir.

Mersûm: Adı geçen kişi anlamına gelir.

Mühimme Defteri: “Önemli işler” anlamında olup, genellikle devletin iç ve dış meselelerine dair önemli yazışmaların yer aldığı defterlere verilen isimdir

Şukka: Osmanlı dönemi belgelerinde kullanılan yaygın terimler içinde yer almaktadır. Mektup anlamına gelmektedir.

Tahrîr: Yazma ve kayıt etme anlamında kullanılmaktadır.

Tatar: Mektupları götürüp getiren ulaklara verilen isimdir.

Tezkire: Daha çok bilgi vermek için yazılan resmi yazıdır.

Vusul: Bir belgenin veya kişinin bir yere varması anlamına gelir.

İstinsah: Belgenin aynen kopyalanması anlamına gelir.

Mübaşeret: Bir işe başlama, doğrudan müdahale etme.

Mahfiyyen: Gizli anlamına gelmektedir.

Bu terimlerin açıklamaları sayesinde hem transkripsiyon kısmını hem de blge analizlerini daha anlaşılır hale getirmek amacıyla yazılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGE ÖZETLERİ VE DEFTERİN İÇERİĞİNDEKİ İSİMLER

1. HÜKÜMLERİN ÖZETLERİ

Belge 1 Necip Efendi Tarafından Bağdat Valisine Gönderilen Takrir

Mesud'un oğlu olan Türki, Necid bölgesinde¹⁵ asayişin sağlanması görevini kendisine verilmesi talebi hakkında. 1 Ağustos 1826.

Belge 2 Adana Valisine Yazılan Takrir

Bugünkü Osmaniye bölgesinde yer alan Beylan bölgesinde, yeniçeriliğin kaldırılması sonrasında Abdurrahman Paşazade Hacı Ahmed Bey'in eşkıyalarla beraber merkezi otoriteye isyanı ve cezalandırılması hakkında. Prusya'ya sürgün kararı bulunan Menemenci Aşireti¹⁶ Beyi Habib Bey alınan kararlara uymamış, Halep ve Gavurdağı'ndan eşkıya topladığına dair. 30 Temmuz 1826.

Belge 3 Sayda Valisine Yazılan Takrir

Şam Valisi tarafından görevlendirilen, Hicaz vergi memurlarının fazla vergi istemeleri üzerine Kudüs halkının sorun çıkarıp Kudüs Kalesine¹⁷ sığınmalarına dair. 1 Ağustos 1826.

Belge 4 Adana Eyaletine Atanan Nuri Paşa'ya Gönderilen Takrir

Adana'da görevli olan Memiş Paşa'nın uygunsuz davranışları yüzünden görevden alınması ve yerine Ankara ve Çankırı Sancaklarının eski mutasarrıfı olan Nuri Paşa'nın atanmasına dair. Bu süreçte Çankırı'ya Rauf Paşa, Ankara'ya ise İzzet Paşa atanmıştır. 14 Temmuz 1826.

Belge 5 Adana Valisine Yazılan Takrir

Beylan bölgesinde meydana gelen isyan ve sonrasında Abdurrahman Paşazade Hacı Ahmed Bey'in, Halep'in eşkıya grupları ile işbirliği yapması üzerine sürgünü hakkında. 12 Ağustos 1826.

¹⁵ Orta Arabistan'da yer alan bölgedir. Türki B. Abdullah daha fazla bilgi için bkz. Zekeriya Kurşun, "Necid", *TDVİA*, C.32, İstanbul, 2006, ss.491-493.

¹⁶ Bugünkü Adana Çukurova'da bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Faruk Sümer, "Menemecioğulları", *TDVİA*, C.2, Ankara, 2019, ss. 249-251.

¹⁷ Davut Kalesi olarak da bilinir. Kudüs şehri için önemli tarihi yapılardan biridir.

Belge 6 Çirmen Kaymakamına Yazılan Takrir

Edirme’de Müderris Emin Efendi ile Vaiz Abdullah Efendi’nin, kaldırılan Yeniçeri Ocağı mensuplarından bazılarıyla bir araya geldikleri şikayeti üzerine sorgulanmaları ve sürülmelerine dair. 12 Ağustos 1826.

Belge 7 Ankara ve Çankırı’dan Nuri Paşa’ya Yazılan Takrir

Yeni kurulacak olan orduya, Ankara ve Çankırı’dan 100 asker gönderildiği, ama serasker Paşa’nın muaynesi sonrasında sadece 17 kişinin askerliğe uygun olduğuna, uygun olmayan 83 kişi ise geri gönderildiğine dair. 15 Ağustos 1826.

Belge 8 Hüseyin Paşa’ya Yazılan Takrir

Eski Yeniçeri Ocağının 61. bölümünde bulunan Hüseyin Usta ve Kürd İsmail, padişah emri ile Hırşova Kalesi’nde cezalandırıldığına dair. 20 Ağustos 1826.

Belge 9 Ankara Ve Çankırı Kaymakamı İken, Adana Valisi Olarak Tayin Edilen Nuri Paşa’ya Yazılan Takrir

Nurullah Paşa’nın yeni görev yeri olan Adana’da yerine getirmesi gereken görevler hakkında. 26 Ağustos 1826.

Belge 10 Erzurum Valisi Galib Paşa’ya Yazılan Takrir

David Han’ın, Trabzon’dan Ahıska’ya ya da Erzurum taraflarına nakledileceği hakkında. Yeni kurulacak ordunun iyi bir eğitim alması gerektiğine ve Çıldır Valisi Hakkı Paşa, Beyazid Sancağı Mutasarrıfı Behlül Paşa ve Kars Muhafızı Osman Paşa’nın görevleri hakkında. 26 Ağustos 1826.

Belge 11 Belgrad Muhafızına Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılmasından sonra, olayın Avrupa gazetelerine haber olduğu, Belgrad ve çevre eyaletlerde yeni kurulan ordu askerlerinin tüfek talimi yapması hususunda. 3 Kasım 1826.

Belge 12 Bosna Vilayetine Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılmasından sonra Bosna eyaletinde ortaya çıkan sorunlar üzerine Mehmed Arif Bey ve Pirlepeli Ahmed Bey’in bölgeye görevlendirilmesine dair.

Belge 13 Çirmen Valisine Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra Bektaşî tekkelerinin kapatılmasına¹⁸ dair.

Belge 14 Sivas Valisine Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra Sivas bölgesine sürülen kırkikinci bölüğün ustası Mustafa Paşa hakkında.

Derkenar 1

İdam edilmesi istenen Mustafa Paşa'nın kaçıp Tokat'a sığındığı, ancak Tokat Voyvodası olan Süleyman Ağa tarafından yakalanılarak idam edildiği hakkında.

Belge 15 Maden-i Hüümâyûn Eminine Yazılan Takrir

Tercan'a gönderilmiş olan onbir sekbânları ustası Ömer'e dair.

Belge 16 Belgrad Muhafızına Yazılan Takrir

Yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra, Bosna ahalisinin karıştığı ayaklanmanın bastırılmasına dair.

Belge 17 Belgrad Muhafızına Takrir

Arif Bey ve Ahmed Efendi'nin Bosna eyaletine gönderilmesi sürecinde yapılması gerekenler hakkında.

Belge 18 Rodos Muhafızlığına Yazılan Takrir

Tosun Oğlu Mustafa, Cabi Hacı Mehmed ve Müderris Harci Oğlu Mustafa ile bazı kişilerin eşkıya ile işbirliği yaparak Rodos Adasında, çarşıda, pazarda kargaşa çıkararak ayaklanmaya neden olduklarına ve cezalandırılmaları gerektiğine dair. 2 Kasım 1826.

¹⁸ 1826 yılında tarikat yasaklanırken ortaya atılan görüşlere göre Bektaşîler, Yeniçerilere dayanarak ve Yeniçerilerin gücünden istifade ederek ülkede baba, abdal, derviş ve sultan ismiyle kurulan ve ibadetle meşgul olmak üzere yaptırılan tekkeleri zorla kendi ellerine geçirmişler, iyi niyetlerle kurulan bu tekkeleri hedeflerinden saptırmışlar ve Hacı Bektaş Veli'ye temlik edilmiş olan vakıfların hasılatlarını da kendi nefislerine hasretmişlerdi. Oysa merkezi yönetim 1826 yılına kadar Yeniçeri-Bektaşî ilişkisinden herhangi bir rahatsızlık duymamış, hatta 1803 tarihinde Hacı Bektaş Veli'nin türbe ve tekkesinin tamiri, sadece ihtiyaç olduğundan değil, Yeniçeri Ocağı'nın memnuniyetini ve devletin devamı için çalışmalarını sağlamak amacıyla gündeme getirilmişti. Ayrıntılı bilgi için bkz. Fahri Maden, "Yeniçerilik-Bektaşîlik İlişkileri ve Yeniçeri İslahatlarında Bektaşîler", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.73, Ankara, 2015, SS. 173-202.

Belge 19 Haleb Valisi Sabık Ve Hayriş Efendi'ye Yazılan Takrir

Kilis Sancağı'nda bulunan Hacı Ömer Oğlu'nun, devlete karşı ayaklanmasından ve bu isyana katılan kişilere karşı nasıl tedbirler alınacağı hakkında. Eski Kilis Müftüsü Hacı Fazilet Kedahî'nin ise ebedî sürgün cezası almasına dair. 4 Kasım 1826.

Belge 20 Haleb Valisi Yusuf Paşa'ya Yazılan Takrir

Kilis'e isyan ederek kaçan Hacı Ömer Oğlu'nun, ölü ya da diri yakalanmasına dair. 4 Kasım 1826.

Belge 21 Sayda Valisine Yazılan Takrir

Fazla vergi alındığı iddiasıyla Kudüs Kalesi'ni ele geçiren halkın üzerine giden Şam Valisinin başarılı olamaması üzerine Sayda Valisinin görevlendirilmesine dair. 22 Kasım 1826.

Yeniçeri Ocağı'nın tamamen kaldırılmasından sonra Anadolu ve Rumeli'deki eyaletlere Ferman gönderildiğine ancak Bosna halkının itaat etmediği için özel olarak Mehmed Arif Bey ve Pirlepelî Ahmed Efendi'nin gönderildiğine dair. 3 Kasım 1826.

Belge 23 Ankara Kaymakamı Nurullah Paşa'ya Yazılan Takrir

Kürt Dağı'nda eşkıyalık hareketi yürüten Hacı Ömer Oğlu Veli'nin ve yandaşlarının Kilis'de yaşayan yerli halka zulüm etmeleri nedeniyle yapılan şikâyetler sonucu Kilis'e asker edimesi, ardından Hacı Ömer Oğlu Veli'nin, Kilis'den destek alamayınca Antep'e sonrasında ise Rakka tarafına firarı sonrası gelişmelere dair. 6 Kasım 1826.

Belge 24 Bağdat Valisine Yazılan Takrir

Musul Valisi Yahya Paşa'nın tekrar merkeze gönderilmesi ve el konulan malların iadesi hakkında irad edilen Ferman ve sonrasında Musul'daki gelişmeler hakkında. 16 Kasım 1826.

Derkenar 2 Erzurum Valisine Yazılan Takrir

Derkenar Erzurum Trabzon'ya yaşayan Gürcistan Hanı David Han'ın maaşının 750 kuruş olduğu, Trabzon Valisi Hüseyin Paşa'nın bu maaşa zam yapılması istediği için merkeze yazı gönderdiğine dair. 8 Kasım 1826.

Belge 25 Musul valisine Yazılan Takrir

Musul yerli halkının isyanın bastırılması yolunda Vali olarak tekrar Yahya Paşa'nın atandığına dair. 16 Kasım 1826.

Derkenar 3 Trabzon Valisine Yazılan Takrir

Önceki belgede belirttiğimiz gibi David Han'ın maaşına zam meselesi ve Acık Baş Hanı Vahtak'ın Erzurum'a nakli konusunu ntekrar konuşulması gerektiğine dair.

Belge 26 Belgrad Muhafızına Yazılan Takrir

Belgrad ve çevre eyaletlerdeki yerli halkın, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra yeni kurulacak orduda yer alacak askerlerin alımına ve eğitimlerine dair. 23 Kasım 1826.

Derkenar 4

Edirne'deki Bostancıbaşıların görevlerinden ve işlerindeki yetersizliklerinden dolayı devlete fayda sağlayamadıklarından Bostancı Ocağı'nın kaldırılması ve yerine daha iyi çalışan bir sistemin getirilmesine dair.

Derkenar 5 Çirmen Valisine

Edirne'de Bostancı Ocağı'nın kaldırılması ve yerine daha iyi çalışan bir sistemin getirilmesi için çalışmaların başlatıldığı ve sonrasındaki gelişmelere dair. 16 Kasım 1826.

Belge 27 Belgrad Muhafızına Yazılan Takrir

Bosna'da meydana gelen ayaklanmaya karşı Pirlepel Ahmed Efendi ile Mehmed Arif Bey'in durumlarına dair. 28 Kasım 1826.

Belge 28 Sayda Valisine Yazılan Takrir

Kudüs Kalesi'nde yaşanan isyanın bir an önce bastırılması ve kalenin askeri anlamda tahliye edilmesi gerektiğine dair. 2 Aralık 1826.

Belge 29 Sayda Valisine Yazılan Takrir

Kudüs Kalesi'nin eşkıyadan temizlenmesi yolunda merkez tarafından Kudüs'e askeri birliklerin gönderilmesi sonrasında, Kudüs kalesi'nin tekrar alınması askerlerin geri çekilmesine dair. 10 Aralık 1826.

Belge 30 Prusya Kaymakamına Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı'na bölük mütevellisi olan Hasan Ağa'nı idam edilmesine dair. 11 Aralık 1826.

Derkenar 6 Çirmen Kaymakamına Yazılan Takrir

Edirne'de ki halktan mahsullerin toplanması sırasında bostancıbaşıları halka eziyet etmeleri üzerine, bostancıbaşılar hakkında yeni düzenlemelerin yapılmasına dair. 11 Aralık 1826.

Belge 31 Prusya Kaymakamına Kenar Yazılan Takrir

Hasan Ağa'nın idamı için bir muhafızın görevlendirildiğine, infaz ve ardından görevlinin merkeze dönüş emrine dair.

Belge 32 Emir-i Ahur'a Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmadan önce bazı çorbacılar devlete sadakatlerinden dolayı rütbe verildiği, kaldırıldıktan sonra İstanbul'da güvenlik sağlanana kadar oldukları yerde kalmaları emir edilmiştir. Memeleketlerine dönmek isteyenlerin beş gün içinde isterlerse eşleri ile beraber memeleketlerine gidebileceklerine dair. 11 Aralık 1826.

Belge 33 Emir-i Ahur'a Yazılan Takrir

Taşraya gönderilecek ve şehirde kalacak olan kişilerin teferruatına dair. 4 Aralık 1826.

Belge 34 İskenderiye Kaymakamına Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra yeni kurulacak ordu ve Bosna'daki eski yeniçeriler arasında isyan hareketlerinin olduğu, bu faaliyetlerin bir an önce engellenip ilgili isyancılarını cezalandırılmasına dair. 5 Aralık 1826.

Belge 35 Belgrad Muhafzına Yazılan Takrir

Bosna'da yaşayan yerli halkın büyük çoğunluğunun Osmanlı Devleti'ne itaat ettiği ancak isyan içinde olanların tedibine dair. 8 Aralık 1826.

Belge 36 Bosna Valisine Yazılan Tahrir

Bosna eyaletindeki isyana karşı İzvornik Kaptanı Mahmud Bey'in silahşörlük ile taltifi, Zülfıkar Paşa'nın görevden alınmasına dair. 17 Kasım 1826.

Belge 37 Arif Bey'e Yazılan Tahrir

Bosna'da yaşanan huzursuzluktan dolayı halkın çektiğı sıkıntılar ve Bosna Valisi Hacı Mustafa Paşa'nın bu sorunları nasıl çözeceğine dair. 12 Aralık 1826.

Belge 38 Üsküp Valisi Yaşar Paşa'ya Yazılan Tahrir

Rumeli Valisi ve Serasker Mecid Reşid Paşa'nın talebi ile ordu için gerekli olan askerlerin bir an önce hazırlanmasına dair. 12 Aralık 1826.

Belge 39 Yenipazar Kaymakamına Osman Paşa'ya Yazılan Tahrir

Osman Paşa'nın Bosna'da meydana gelen karışıklılığa karşı izlediğı siyasetin övgüye değer olduğuna dair. 13 Aralık 1826.

Belge 40 Bosna Memur Arif Bey'e Yazılan Tahrir

Mahmud Bey'in, İzvornik Sancağına Vali olarak atanması, mevcut İzvornik mutasarrıfı Zülfıkar Paşa'nın ise Yeniçeri taraftarı olduğu bildirilmesi üzerine görevden bir an önce alınmasına dair. 13 Aralık 1826.

Belge 41 Bosna Valisine Yazılan Tahrir

Bosna'da bazı kazaların eşkıyadan tam olarak temizlenemediğı, Bosna ve Tırvanik'de ayaklanan halkın itaat etmesi gerektiğine ve belirli belgelerin gizli tutulması, zamanı geldiğinde ise açıklanması gerektiğine dair. 13 Aralık 1826.

Belge 42 Bosna Valisine Yazılan Tahrir

Bosna'da tam olarak hakimiyetin sağlanamadığı, İzvornik halkının devlete bağı olduğuna dair.

Belge 43 Arif Bey'e Yazılan Tahrir

Bosna eyaletinde yaşanan karışıklıklardan ve bunlara karşı alınması gereken tedbirlerden ve memur Arif Bey'in, görevlendirilmesi sonrasında Bosna'ya gitmek için ilk olarak Priştine'ye vardığı hakkında. 13 Aralık 1826.

Belge 44 Arif Bey'e Kenar

Bir önceki belgede bahsedilen, Arif Bey'e belirli görevlendirilemlerin verildiğine dair.

Belge 45 Bosna Valisine Yazılan Tahrir

Bosna eyaletinin güncel durumunun padişaha bildirildiği ve Arif Bey'in bir an önce görevlendirilmesinin verilesi hakkında. 18 Kasım 1826.

Belge 46 Galib Paşa'ya Yazılan Tahrir

Osman Paşa'nın gizli şekilde, İran ile Rusya Devleti arasında yaşanan savaşın detaylarını merkeze bildirilmesi istendiğine dair. 21 Kasım 1826.

Derkenar 7 Karaman Valisi Ali Paşa'ya Yazılan Tahrir

Asitane'de, Boğaziçi civarında bir köyde yaşayan Hafız Mahmud Baba ve bazı kişilerin öncesinde sürgün yerlerinden çıkması, sonrasında ise Bektaşî olan kişileri ile beraber olduğunun öğrenilmesi ile cezalandırılmalarının gerektiğine dair. 15 Aralık 1826.

Belge 47 Erzurum Valisine Yazılan Tahrir

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması sonrasında ismi geçen onbir sekban ustası olan Ömer'in, Tercan'a sürgün edildiğinden, ayrıca Bektaşî ile ilgili ilgisi olduğu öğrenilince idam kararının verilmesi için Maden-i Hümayûn Emîni Salih Paşa'ya iletilmesi hakkında. 19 Aralık 1826

Belge 48 Erzurum Valisine Yazılan Tahrir

Revan Serdarı'nın, Kaptan Paşa'ya olan 38.500 kuruş borç olduğuna ve bu meblağın ödenmesi gerektiğine dair. 20 Aralık 1826

Derkenar 8

Meblağın 3.500 kuruşunun Serdara, 5.000 kuruşunun ise başka bazı alacaklılara ödeneceğine dair. 2 Şubat 1827.

Belge 49 Galip Paşa'ya Yazılan Tahrir

İstanbul'da oluşturulan yeni ordunun maaşı, istihdamı ve Anadolu Rumeli'deki askerlerin durumundan bahsetmiştir. Orduya seçilecek olan subayların eğitilmiş olanların

Anadolu ve Rumeli'ye gönderileceğine dair. Çıldır, Van ve Kars bölgesi ile ilgili sınır bölgesinin güvenliğine dikkat edilmesi gerektiğinden ve bu bölgelerin muhafazası için gerekli düzenlemelerin yapılması hakkında. 21 Aralık 1826.

Belge 50 Galip Paşa'ya Yazılan Takrir

Erzurum ahalisinin yeni kurulan orduya katılmak istediğine dair.

Belge 51 Kapdan Paşa'ya Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı'nın kapatılmasından sonra Ocağa bağlı olan kişilerin İstanbul'dan uzaklaştırılması ve memlekelerine gönderilmesi gerektiğine dair. 20 Aralık 1826.

Belge 52 Kapdan Paşa'ya Yazılan Takrir

Hümayun'un gemisi, dönüş sırasında meydana gelen kargaşadan ve alınması gereken tedbirlere dair. İstanbul'a gelen kürtler ve farklı etnik gruptakilerin İstanbul'dan dağılmaması, sakıncalı kişilerin ise taşraya sürülmeleri hakkında. 22 Aralık 1826.

Belge 53 Pirlepel Ahmed Efendi'ye Yazılan Takrir

Saray ve Tıravnik bölgesinde eşkıyalık yapan kişilerin sert şekilde cezalandırıldığına ve bölgeye devlet tarafından yeni memurların gönderilmesi hakkında. 29 Aralık 1826.

Belge 54 Arif Bey'e Yazılan Takrir

Mesud Ağa'nın, Padişah emri ile mübaşir olarak atandığına dair. Arif Bey'e öncesinde gönderilen Rusca belgelerin gereğinin yapılması hakkında. 29 Aralık 1826.

Belge 55 Yenipazar Kaymakamı Osman Paşa 'ya Yazılan Takrir

Bosna ahalisinin yeni düzene karşı davrandıkları için kısa zaman içinde düzenin sağlanması için alınacak tedbirler ve yeni yapılan atamalar hakkında. 29 Aralık 1826.

Belge 56 Bosna Valisine Yazılan Takrir

Eşkıyalık hareketlerine ket vurmak için Mesud Ağa'nın Belgrad üzerinden Bosna'ya gönderilmesine dair. 29 Aralık 1826.

Belge 57 Bosna Valisine Gönderilen Takrir

Güvenilirliği bilinen Mesud Ağa'nın Bosna'daki düzeni yeniden sağlamak için görevlendirildiğine ve Ahmed Efendi ile Arif Bey'in Saray'a gitmemesi gerektiğine dair. 29 Aralık 1826.

Belge 58 Yaşar Paşa'ya ve Mahmud Paşa'ya Yazılan Takrir

Bosna'daki idari ve askeri düzenlemelere, yeni atanan kişilerin görev yerlerinin belirlenmesi ve Bosna'da ki durumu kontrol altına alınmasına dair. 29 Aralık 1826

Belge 59 Yenipazar Kaymakamı Osman Paşa'ya Yazılan Takrir

Erzurum ve çevresindeki askeri düzenlemelerle ilgili Galib Paşa'nın sorduğu sorulara cevaben, merkezde kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'nin maaş ve istihdam usulleri ile devletin mevcut mali sıkıntılarına dair. Serhad bölgelerinde asker bulundurmanın gerekli olduğu belirtilmekle birlikte, Galib Paşa'nın teklif ettiği yedi tertibin şu anki mali durumda uygulanamayacağı, eski ocak mensuplarının bu görevlere uygun olmadığı hakkında. 31 Aralık 1826.

Belge 60 Bosna'daki Arif Bey'e Yazılan Takrir

Yenipazar'da olabilecek isyan hareketlerine karşı ciddi önlemlerin alınması gerektiğine dair. 31 Aralık 1826.

Belge 61 Çirmen Valisine Yazılan Takrir

Saray eyaletinde, Yeniçerilik anlayışını devam ettirmek isteyen kişilere karşı alınması gereken tedbirlerden bahsedilmiştir. Yenipazar'da görevli olan Osman Paşa'nın, eşkıya hareketlerine karşı etkisiz kaldığından, yerine görev bilinci olan, Kapıcıbaşı Mesud Ağa'nın uygun görüldüğüne dair. 31 Aralık 1826.

Derkenar 9

Bir önceki belgede bahsedilen olaylar tekrarlanmıştır. 10 Ocak 1826.

Derkenar 10 Çirmen Valisine Yazılan Takrir

Mesud Ağa'ya verilen görevleri yerine getirdikten sonra kendi görev yerine gitmesi gerektiğine dair. Mesud Ağa görev yerine giderken, Belgrad yolundan gitmesi gerektiği bildirilmiş ve merkezin verdiği emirler doğrultusunda hareket etmesi gerektiği hakkında.

Belge 62 Bosna Defterdarı Hoheşkandan, Derviş Süleyman Bey'e Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı'nın görevini yerine getirmediği için kapatılması ve askeri birlik üzerinde çalışmalar yapılması hakkında. 1 Ocak 1827.

Belge 63 Belgrad Muhafızına Yazılan Takrir

Bosna eyaletinde, Yeniçeriliği devam ettirmek isteyen eşkıya liderlerinin Arif Bey ve Ahmed Efendi tarafından idam edilmesine dair. 2 Ocak 1827.

Belgrad 64 Hadi Efendiye Yazılan Takrir

Osmanlı Devleti ile Rusya arasında sınırların belirlenmesi ve iki devlet arasında yapılacak olan münasebetler için elçi tayinleri hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmelerin Akkirman'da yapılacağından ve devletlerin taviz vermemeye çalıştığı konular hakkında. 20 Ocak 1827.

Belge 65 Kapdan Paşa'ya Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra, eşkıyaların İstanbul'da tekrar ortaya çıkmaması için alınması gereken önlemlerden bahsedilmiştir. Donanma ile İstanbul'a gelen askerler ve personel arasında sürgün edilecek olanlar hakkında. 30 Aralık 1826.

Belge 66 Kapdan Paşa'ya Yazılan Takrir

Tersane-i Âmire'ye sevk edilecek olan gemilerdeki askerlerin, özellikle İstanbullu, dışarıdan gelen ve gedikli olanların tek tek ayırt edilerek isim ve bilgileriyle birlikte defterlere kaydedilmesi gerektiğine dair. Belgede ayrıca, kış mevsiminin elverişsiz şartları nedeniyle donanmanın bir kısmının Boğaz'da geçici olarak bekletileceği, gemi eksikliği nedeniyle Tersane-i Âmire'ye sevk gecikeceği hakkında. 2 Ocak 1827.

Belge 67 Mısır Valisine Yazılan Takrir

Asitane'de daha önce mahzar ağalığı yapan ve fesatlığı sebebiyle sürgün edilen Abdi adlı kişi, Hac izni alarak Hicaz'a gitmiş. Ancak dönüşte Şam'a değil Mısır'a geçtiği ve orada kaldığı tesbit edildiğine dair. Bu kişinin cezalandırılması için daha önce çeşitli makamlara bilgi verilmiş, şimdi ise hayatının sona erdirilmesi gerektiği belirtilerek idamı talebine dair. 3 Ocak 1827.

Belge 68 Yenipazar'da Olan Arif Bey'e Yazılan Takrir

Pirlepeli Ahmed Efendi'ye verilen ihsan ve gönderilen yazılar, Saray Naibi'ne iletilmiş ve duruma dair evrak Padişah'a arz edildiğine, Saray ve Tırvanik halkının huzursuzluğu nedeniyle Saray'a girilemediği bildirildiğine, bu nedenle Mesud Ağa Belgrad üzerinden Bosna'ya gönderildiğine dair. Ahmed Efendi'nin Yenipazar'dan ayrılmaması ve Mesud Ağa ile temasa geçmesi hakkında 5 Ocak 1827.

Belge 69 Kars Muhafızı ve Çıldır Valisine Yazılan Takrir

Dağıstan'dan Kars ve Çıldır'a göç eden Sünni Müslüman muhacirlerin bazı yerel yöneticiler tarafından haksız taleplerle rahatsız edildiğine ve bu muhacirlerin daha önce korunması ve yerleşimlerinin sağlanması konusunda Çıldır Valisi, Galib Paşa ve Kars Muhafızı Salih Paşa'ya gerekli talimatlara dair. Paşalara yazı yazılarak, muhacirlerin öşür dışında başka bir taleple rahatsız edilmemesi, asayişlerinin sağlanması ve serbestçe yerleşmelerinin temin edilmesine dair 5 Ocak 1827.

Derkenar 11

Göçmenlerin istedikleri köylere yerleştirilmeleri, ziraat yapanlardan şer'î öşür vergisinin alınması ve başka isteklerde bulunmamaları gerektiği hakkında 26 Temmuz 1827.

Derkenar 12

Göçmenlerin istedikleri yerlerde iskân edilmeleri, ziraatla uğraşanlardan öşür alınması, bunun dışında fazla taleplerde bulunmamaları gerektiği hakkında 26 Temmuz 1827.

Belge 70 Erzurum Valisine Yazılan Takrir

Dağıstan'dan Kars ve Çıldır'a gelen Sünni Müslüman muhacirlerin ziraatla uğraşanlarından yalnızca öşürün alınmasına, bunun dışında herhangi bir talepte bulunulmamalarına dair. 10 Aralık 1826.

Belge 71 Sayda Valisine Yazılan Takrir

Kudüs çevresinde halkı rahatsız eden ve devlete başkaldıran eşkıya hareketlerinin bastırılması için Kudüs Kolağası görevden alınması ve yerine askeri birliklerin gönderildiğine dair. Eşkıya liderlerinden Ebu Kuş bazı adamlarıyla teslim

olup itaat etmiş, halk da nasihat edilerek uyarıldığına ve bu nasihat etkisiz kalınca askeri müdahale ile eşkıya kuşatılarak kaleden çıkarıldığına dair 11 Ocak 1827.

Belge 72 İskenderiye Kaymakamına Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından Bosna'da bazı gruplar isyan hareti çıkaran kişiler için itaate zorlamak amacıyla çeşitli görevliler ve askerler gönderildiğine dair. Bosna halkının devlete bağlı kalmaları gerektiği, aksi takdirde askeri müdahalede bulunulacağına dair 13 Ocak 1827.

Belge 73 Bosna'ya Giden Mesud Ağa'ya Yazılan Takrir

Bosna'da yeniden isyan çıkmaması için önlem alınması, sürgün edilen kişilerin affedilmemesi gerektiği ve Mesud Ağa'nın Bosna'daki düzeni sağlamasına dair. 13 Ocak 1827.

Belge 74 Kenar

Bosna Valisi'nin Osman Paşa'dan para istediği ve bu nedenle Paşa'nın kaçtığı iddia edilmişse de, yapılan sorgulamalarda Vali'nin halktan para almadığı, Paşa'nın kaçış sebebinin de para değil, başka bir görevli tarafından kandırılması hakkında.

Belge 75 Anapa Muhafızına Yazılan Takrir

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye adıyla yeni ve düzenli bir ordunun kurulduğuna ve Anapa tarafındaki savaşçı kabilelerden asker yazımı hakkında. 9 Ocak 1826.

Belge 76 Tırnova Voyvodası Ahmed Ağa'ya Yazılan Takrir

Piyade topçusu Keleş Ahmed, Zağra bölgesinde fesat çıkarıcı sözler yaydığı için yakalanma kararının çıkarılmasına, ancak firar ettiğine. Kaçan şahsın Edirne'de yakalandığına ve sorgusunda, Yeniçeri Ocağı lehine bazı belgeleri dağıttığını, bu belgelerden birini Hafız adında bir zabıta verdiği hakkında. 13 Ocak 1827.

Belge 77 Tulça Muhafızı Yunus Ağa'ya Yazılan Takrir

Edirne'de yaşayan Canbaz Mustafa ve Velvele'nin Oğlu adlı kişiler, yeniçerilik taraftarı faaliyetlerde bulunduğu ve fitne çıkarıcı eylemler sonucunda Tulça'ya sürgün edilmeleri hakkında. 13 Ocak 1827.

Derkenar 13

Canbaz Mustafa ile Velvele'nin Oğlu adlı kişilerin henüz gelmedikleri, geldiklerinde verilen emir gereği dikkatle gözetim altında tutulmaları gerektiği, bu konuda herhangi bir ihmalin kabul edilmeyeceğine dair . 12 Şubat 1827.

Belge 78 Hırşova Muhafızı Emin Ağa'ya Yazılan Takrir

Hırşova bölgesinin güvenliğinden sorumlu olan kişinin Muhafız Emin Ağa olduğundan bahsedilmiştir.

Belge 79 Hırşova Muhafızı Emin Ağa'ya Yazılan Takrir

Boyacı Damadı Mahmud'un, sahip olduğu haklar ve kendisine verilen ayrıcalıkların düzenlenmesine dair.

Belge 80 Galip Paşa'ya Yazılan Takrir

Meğazberdeli Şerifi Ağa, İran-Rusya çatışmasında Osmanlı tebaasının güvenliği için Kars'a gönderildiğine dair. İranlıların Rusyalılara ihanet etmesi ve bazı bölgelerde karışıklık çıkması üzerine Osmanlı sınır güvenliğini sağlamak için tedbir alınması gerektiğine. Çıldır Valisi ve yetkililer, Rusya ile dostluğu koruyup isyanları bastırmaya çalışmasına dair. 15 Ocak 1827.

Derkenar 14

Edirne'den gelen Hacı Halil oğlu Mustafa ve Mahmud Bey'in, uygun olan mahallelere yerleştirilmesi hakkında. 12 Şubat 1827.

Belge 81 Belgrad Muhafızına Takrir

Zağra-i Cedid kazasından piyade topçusu Keleş Ahmed, önce Zağra-i Atik kazasında bir kahvehanede nizâma aykırı ve zararlı söylemlerde bulunmuş, bu yüzden yakalanıp Edirne'ye gönderildiğine dair. 15 Ocak 1827.

Derkenar 15 Belgrad Muhafızına Takrir

Belgrad muhafızlığında görev yapan birinin yerine, Mahmud Ağa'nın ataması hakkında. 16 Ocak 1827.

Belge 82 Silistire Valisine Yazılan Takrir

Ahmed Bey ile Mahmud Bey'in yeniçerilik faaliyetlerine devam ettiklerine ve Çirmen mutasarrıfı olan Esad Paşa tarafından yakalanması gerektiğine dair emir

verilmiştir. Ahmed Bey'in Edirne'ye gönderilip cezalandırılması, Mahmud Bey'in ise Hırşova'ya sürgün edilmesi emredilmiştir. 15 Ocak 1827.

Derkenar 16 Silistire Valisine Kenar

Ruscuk'da suçlanan Ahmed adlı kişinin Çınar Köyünde İmamın kuran okumasını sağladığı ve bu durumun yetkilere bildirilip inceleme yapılması hakkında. 16 Ocak 1827.

Belge 83 Ruscuk Muhafızına Yazılan Takrir

Zağra-i Cedide bölgesinde piyade topçu askerlerinden Keleş Ahmed'in, Zağra-i Atik kasabasına gidip bir kahvehanede askerî nizâma aykırı davranışlarda bulunduğu ve bu nedenle Zağra ayanına haber verildiğine dair. Ayrıca, Ahmed'in, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra farklı bölgelerde eski düzeni sürdürmeye çalışan bazı kişilerle mektuplaştığı için yanında bulunan kişiler ve imamlar hakkında soruşturma açıldığına dair. 15 Ocak 1827.

Belge 84 Çirmen Valisine Yazılan Takrir

Keleş Ahmed'in, Çirmen Mustasarrıfı olan Esat Paşa tarafından yakalanıp cezalandırılmasına dair. Canbaz Mustafa, Velvele'nin Oğlu, Hacı Halil Oğlu Mustafa ve Mehmed Bey'in Hırşova'ya sürgün edildiğine dair. 16 Ocak 1827.

Belge 85 Kapıcıbaşlarından Mahmud Ağa'ya Yazılan Takrir

Edirne'de Yeniçeri Ocağı'nın kaldırıldığı haberi verildikten sonra, Bosna'ya talimatlar gönderilmiş ve Mahmud Ağa'nın Yenipaza'a geçmesi hakkında. 16 Ocak 1827.

Belge 86 Niş Muhafızına Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra fesat çıkaranlara karşı görevlendirilen Kapıcıbaşı Mahmud Ağa'nın, Saraybosna tarafından kabul edilmeyince, Travnik üzerinden Yenipazar'a geçtiği ve şimdi Niş'e gönderildiğine dair. 16 Ocak 1827.

Belge 87 Belgrad Muhafızına Yazılan Takrir

Arif Bey'in Bosna'ya gönderilmesi ve Saray eşkıyasına karşı gerekli önlemlerin alınması hakkında. Mesud Ağa'nın Bosna'da kalması, Mahamud Ağa'nın ise Niş'de ikamet etmesi gerektiğine dair. 16 Ocak 1827.

Belge 88 Kenar

İzvornik Kapudanı Mahmud Bey, İzvornik Sancağı'na Vali olarak atandığına dair. Önceki görevli Zülfikar Paşa başka yere yönlendirilmiştir. Bu atamanın Saray halkının etkisini kıracağı düşünülmüş, Mahmud Bey'e gerekli emirler verilmiş, Zülfikar Paşa'nın Rumeli'ye gönderilmesine dair.

Belge 89 Yenipazar'da Olan Arif Bey'e Yazılan Takrir

Arif Bey'in görevini yerine getirdiği ve Bosna ahalisinin devlete bağlılığı hakkında. Mesud Ağa'nın görevlendirilmesi ile ilgili yazışmaların devam ettiği bildirilmiştir. 16 Ocak 1827.

Belge 90 Vidin Muhafızına Yazılan Takrir

Zağrai kazasında meydana gelen ayaklanmanın faili olarak görülen Keleş Ahmed isimli kişinin, Esad Paşa tarafından yakalanmış ve yargılanmak üzere dersaadete gönderildiği hakkında. 16 Ocak 1827.

Belge 91 Mesud Ağa'ya Yazılan Takrir

Bosna'da meydana gelen ayaklanmadan dolayı, Arif Bey'in Bosna'ya, Mesud Ağa'nın ise Belgrad'dan, Bosna'ya girişinin engellendiği hakkında. Rusya Devleti'ne gönderilecek olan mektupların hazırlanmasına dair. 21 Ocak 1827.

Belge 92 Belgrad Muhafızına Yazılan Takrir

Bosna ve Tıravnik çevresinde alınması gereken tedbirlerden ve Bosna'nın güvenliği için Mahmud Ağa'nın görevden alınıp, Mesud Ağa'nın görevlendirilmesine dair. 16 Ocak 1827.

Belge 93 Arif Bey'e Yazılan Takrir

Mesud Ağa'nın henüz görev yerine gelememesi hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Mahmud Ağa'nın, Yenipazar'a gelişiyle beraber Tıravnik, Saray ve Mostar'da ki sorunların çözümleneceğine dair. 20 Ocak 1827.

Belge 94 Mahmud Ağa'ya Yazılan Takrir

Mahmud Ağa'ya 5.000 kuruşluk maddi yardım yapılmasına ve Tıravnik'de ki görevini bitirdikten sonra, Yenipazar'daki düzeni sağlamakla görevlendirildiğine dair. 20 Ocak 1827.

Belge 95 Yenipazar Kaymakamına Osman Paşa - Yenipazar'da Olan Eyüp Paşa'ya Yazılan Takrir

“Saray Eşkîyası” olarak adlandırılan topluluğun, halk arasında kargaşa çıkardığını öğrenen İstanbul, Yenipazar'da görevli olan Osman Paşa'ya, bu durumun önüne geçmesi için emir verdiğine dair. 20 Ocak 1827.

Belge 96 Yaşar Paşa'ya Yazılan Takrir

Eşkîyaların diğer kazalara yayılmalarını engellemek için Arif Bey'in tedbirler almasına ve Saray halkının kalede toplama düşüncesi olduğuna dair. 20 Ocak 1827.

Belge 97 Erzurum Valisine Yazılan Takrir

İran ile Rusya arasında savaş başlamış, Osmanlı'dan da destek talebine. Bu süreçte, Bosna'da huzursuzluk çıkaran eşkîyalarla mücadele ve bölgedeki idari düzenin sağlanması için valiye gizli talimatlar verildiğine dair. Valinin, bölgedeki sadakat ve düzeni koruyarak uygun tedbirleri alması, Bosna ve çevresindeki bazı önemli kişilerle ilgili istihbarat ve hareket planları hakkında. 17 Ocak 1827.

Belge 98 Hüsnü Efendiye Yazılan Takrir

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra Bosna'da meydana gelen ayaklanmanın bastırılması gerektiğine ve Bosna Valisi Mustafa Paşa'nın, ayaklanmaları durdurmak için büyük çaba gösterdiği hakkında. 17 Ocak 1827.

Belge 99 Belgrad Muhafızına Yazılan Takrir

Bosna Valisi'nin görevden alınıp yerine kimin getirileceğine ve Arif Bey Bosna'ya gidemediği için Mesud Ağa'nın gönderileceğine dair. 15 Ocak 1827.

Belge 100 Çirmen Valisine Yazılan Takrir

Keleş Ahmed, Kara Mahmud, Canbaz Mustafa, Hacı Halil Oğlu Mustafa ve Mehmed Bey gibi kişilerin suç işleyerek topluma zarar verdiği. Suç işleyenlerin cezalandırılıp sürgün edilmesi gerektiğine dair. 23 Ocak 1827.

Derkenar 17 Sayda Valisine Yazılan Takrir

Kars ahalisi, Yeniçeri Ocağı'nın kapatılmasına karşı geldiği için, şehir içinde ayaklanma çıkardıklarına ve Şam-ı Şerifliğine, El Hacı Şerif'in atandığına, Emin Bey'inde görevlendirildiğine dair. 21 Ocak 1827.

Belge 101 Selvi Ayanı Kapucubaşı Ahmed Ağa'ya Yazılan Takrir

Abdurrahim Paşa'nın Bosna Valiliğine, Hüseyin Paşa'nın ise Belgrad Muhafızlığına atandığına dair. Hüseyin Paşa'nın yerine gecici olarak Mustafa Paşa'nın Muhafız olarak atanması hakkında. 24 Ocak 1827.

Derkenar 18

Ağanın, Selvi'den Niğbolu'ya hareketi ve asker toplama sürecinin başladığına; asker sayısı tam olmasa da, mevcut birliklerle teslim alma operasyonuna hızla başlanacağına dair. 26 Ocak 1827.

Belge 102 Selvi Ayanı Ahmed Ağa'ya Kenar

Selvi Ayânı Ahmed Ağa'ya, Hüseyin Paşa'nın emriyle asker tedarikinde fukaraya zarar verilmemesi için dikkatli olunması ve gerekli askerlerin çevreden sağlanması, ayrıca askerlerin ihtiyaçlarının kişilerce tarafından karşılanması talimatı hakkında. 24 Ocak 1827.

Belge 103 Belgrad Muhafızına Yazılan Takrir

Bosna Eyaleti valiliğine Mesud Ağa'nın atanması ve gerektiğinde eşkıyalara karşı durabilmek için askerlerin hazır bulunmasına dair. 24 Ocak 1827.

Belge 104 Erzurum Valisine Yazılan Takrir

Acık Baş Hanı'nın Gürcistan'a gitmek üzere serbest bırakılması talebinin reddi hakkında. 24 Ocak 1827.

Belge 105 Bosna'ya Görevlendirilen Abdurrahim Paşa'ya Yazılan Takrir

Abdurrahim Paşa'ya silahşörlük rütbesinin verildiğine ve valilik görevine layık görüldüğü ve mütesellim olarak görev yapan Memiş Ağa'nın, Saray'a Mütesellim olarak atanmasına dair. 24 Ocak 1827.

Belge 106 Musul Valisine Yazılan Takrir

Eşkıyaların Bosna'dan Musul'a kadar çıkardığı ayaklanmalara, devlet içindeki huzursuzluğa karşı alınması gereken tedbirler ve Abdurrahim Paşa'nın affına dair. 24 Ocak 1827.

Belge 107 Arif Bey'e Yazılan Takrir

Bosna'nın çeşitli yerlerinde meydana gelen olaylar ve bunlara bağlı olarak yapılan askeri ve idari kararlar hakkında. Eyüp Paşa'nın, Yenipazar'a asker göndermesi, Bosna Valisi Mustafa Paşa'nın görevden alınıp, yerine Abdurrahim Paşa'nın geçmesi ve Belgrad Muhafızlığına Hüseyin Paşa'nın atandığına dair. 24 Ocak 1827.

Belge 108 Erzurum Valisi Galib Paşa'ya Yazılan Takrir

Selim Paşa'nın, itaatsizlik suçlaması ile görevden alınmasına ve Van Muhafızı İsmet Paşa'nın devlet içindeki kargaşaya karşı alması gereken önlemler hakkında. 24 Ocak 1827.

Belge 109 Kayseri Kaymakamına Yazılan Takrir

Şam'da meydana gelen eşkıyalık hareketlerinden bahsedilmiş. Şam Valisi şehirdeki ayaklanmayı ve eşkıyalık hareketlerini durdurmadığı için görevden alınması istenmiş ve yerine Emin Bey'in görevlendirildiğine dair. 20 Ocak 1827.

Belge 110 Salih Paşa'ya Yazılan Kenar Takrir

Abdullah Paşa'nın, Belgrad'a atandığından ve Şam eyaletine gönderilen emirler hakkında. 20 Ocak 1827.

Belge 111 Bağdat Muhafzına Yazılan Takrir

Musul bölgesinde yaşayan halkın huzurunun bozulduğu ve artık eşkıyalık hareketinin bir an önce bitirilmesinin şart olduğundan bahsedilmiştir. Musul'a gerekli asker sevklerinin yapılmasına ve belirli kişilerin asker olarak Musul'a gönderilmesi hakkında. 25 Ocak 1827.

Belge 112 İskenderiye Kaymakamına Yazılan Takrir

Bosna Valisi olan Mustafa Paşa'nın süreci iyi yönetmemesi üzerine, Belgrad Muhafızı Abdurrahim Paşa'nın, Bosna Valisi olarak atanmasına dair. Ekonomik anlamada yeni düzenlemelerin yapıldığından bahsedilmiştir. Şam çevresinde askere ihtiyaç duyulduğu için, Trablus mütesellimleri Hicaz'a asker göndereceğine dair. 18 Mart 1827.

Belge 113 Mısır'da Olan Canib Efendi'ye Yazılan Takrir

Kapdanlık görevini sürdüren kişilerin, askeri düzenlemelere uyması gerektiği ve Kapdan Paşa'nın güvenilir olmadığı öğrenilince bir an önce görevden alınması için emirlerin hazırlandığına dair. 26 Ocak 1827.

Belge 114 Belgrad Muhafızı Hüseyin Paşa'ya Yazılan Takrir

Abrurrahim Paşa'nın sorumlu olduğu Belgrad bölgesi, kendisin Bosna Eyaletine Muhafız olarak atanması sonucunda, şimdi Hüseyin Paşa'nın yönetiminde olduğu hakkında. Bosna Valsi Abdurrahim Paşa gelene kadar yerine geçici olarak Selvi Kazası Ayanı Kapıcıbaşı Ahmed Ağa'nın vekâleten ilgileneceğine dair. 26 Ocak 1827.

Belge 115 Bosna Eyaleti Abdurrahim Paşa'ya

Bosna Valiliği, Abdurrahim Paşa'ya; Belgrad Muhafızlığı, Hüseyin Paşa'ya verilmiş, boş kalan görevler için geçici atamalar yapıldığına dair. Eyalete gönderilen yeni yönetime halkın itaat etmesi için güçlü askeri birliklerle hareket edilmesi, eşkıya direnişiyle karşılaşılması hâlinde gerekirse kuvvet kullanılması hakkında. 26 Ocak 1827.

Belge 116 Bosna Valisine Yazılan Takrir

İstanbul'da gözaltına alınan kişilerin gerekli cezaların verilmesinden sonra memleketlerine gönderileceğine, Padişah tarafından 5.000 kuruş verileceğine ve belirli kişilere ruhsat verileceği hakkında. Bir önceki belgede geçen görevlendirmeden tekrar bahsedilmiştir. 30 Ocak 1827.

Belge 117 Vidin Muhafızına Takrir

Keleş Ahmed adlı kişi ihanet suçlamasıyla Çirmen Mutasarrıfı tarafından yakalanıp İstanbul'a gönderildiğine, topçu, çorbacıbaşı, Ellidört Ali'nin ise Belgrad'dan Vidin'e sürgün edildiğine dair. 30 Ocak 1827.

Derkenar 19

İlgili kişinin kıyafetlerini değiştirerek, tatarla beraber sevk edileceğine dair. 23 Şubat 1827.

Belge 118 Şam Valisi Veli Paşa 'ya Yazılan Takrir

Ahmed Kasım'ın ve kardeşlerinin işlediği suçlar nedeniyle tutuklanıp İstanbul'a gönderildiğine dair. Şam'da geçici idari düzenlemeler yapılmış ve Selim Paşa gelene

kadar devlet otoritesini korumak için Mısırlı Emin Bey'in geçici olarak Şam-ı Şerifi olacağı hakkında. 2 Şubat 1827.

Belge 119 Şam Valisine Yazılan Takrir

Ahmed Kasım ve İsa Berkuvî isimli kişiler, Sayda Valisi tarafından tutuklanarak götürüldüğüne, Cebel-i Aclun Şeyhi Kayır Berekat'ın rıza dışı hareketleri sebebiyle asker sevk edilmiş, kendisi ve iki kardeşi tutuklandığı hakkında. 2 Şubat 1827.

Belge 120 Sayda Valsine Yazılan Takrir

Kars Kalesi'ne sığınan eşkıyaların çıkarıldığına ve esirlerin korunması gerektiği hakkında. Ahmed Kasım ile kardeşinin tutuklanıp ilgili makamlara teslim edilmeleri gerektiğine dair. 5 Şubat 1827.

Belge 121 Çirmen Kaymakamına Yazılan Takrir

Edirne'de huzursuzluk çıkararak kişilerin dışarıya gönderildiğine, Kara Mehmed ve oğlu Ali Ağa'nın, Rumeli valisine gönderildiğine, diğerlerinin ise Sururluk'a sürgün edildiği hakkında. 2 Şubat 1827.

Belge 122 Ruscuk Muhafızı Kapıcıbaşı Hasan Ağa'ya Takrir

Şüpheheli olarak düşünülen Keleş Ahmed, İbrahim Ağa, Kabakçı ve köy kethüdaları gibi kişilerin devlet içinde kötü huylu yazıları yazdığı gerekçesi ile arama yapıp tutuklandıklarına dair. 6 Şubat 1827.

Derkenar 20

Zağralı Keleş Ahmed'in akıl sağlığının yerinde olmadığından ve verecek olduğu ifadeye anlam yüklenilmemesi, diğer kişilerin suçlulukları ispatlanmadığı müddetçe salıverilmesi hakkında. 14 Ocak 1827.

Belge 123 Diyarbakır Valisine Yazılan Takrir

Muş Mutasarrıfı Selim Paşa'nın durumu ve hakkında çıkan hainlik suçlaması üzerine Diyarbekir'e kaçması hakkında. 7 Şubat 1827.

Derkenar 21

6 Halep

Selim Paşa'nın şimdiye dek civarlarda görülmediği, Ancak Halep eyaletinden geçmesi muhtemel olduğunda gerekli işlemlerin yapılması hakkında. 9 Ağustos 1827.

9 Sayda

Selim Paşa eyalete girerse derhal cezasının uygulanarak başının kesilmesi ve gönderilmesi gerektiği hakkında. 6 Ağustos 1827.

4 Adana

Selim Paşa'nın gelişinde derhal yakalanarak cezalandırılmasına dair.31 Ocak 1827.

7 Şam Valisi

Selim Paşa'nın Şam eyaletine girişinde gizli ve açık surette araştırılarak yakalanması için gereken tüm yetkililere gizlice bildirildiğine dair.28 Temmuz 1827.

Belge 124 Adana, Haleb, Sayda, Şam Valilerine Yazılan Takrir

Muş Mutasarrıfı Selim Paşa'nın kötü davranışları nedeniyle Padişah fermanıyla görevden alınmış, yerine Ahlat Beyi Şeyh Ahmed Paşa'nın atandığına dair. 8 Şubat 1827.

Belge 125 Mısır Valisine Yazılan Takrir

Muş Mutasarrıfı eski Selim Paşa, kötü davranışları yüzünden görevden alınıp sürgün edildiğine dair. 9 Şubat 1827.

Belge 126 Galib Paşa Hazretlerine Yazılan Takrir

Erzurum'daki toplar tamir edileceği hakkında. Hain Selim Paşa'nın kaçıışı için önlem alınacağına, Tiflis Hanlığı'na berat gönderildiğine ve askerlerin düzeni ve güvenlik için tedbirler hakkında. 14 Şubat 1827.

Belge 127 Arif Bey'e Yazılan Takrir

Yenipazar'da tedbirlerin alındığına, Saray'dan dışarı kimsenin salıverilmemesi, gerekirse Yaşar Paşa'nın da çağırılması hakkında. Taşlıca'dan Vehbi adlı hainin durumuna dikkat çekilmiş, eşkıyaya karşı tedbirlerin sürdürülmesi gereğine dair. 14 Şubat 1827.

Belge 128 Çirmen Valisine Yazılan Takrir

Keleş Ahmed'in durumu üzerine, Gubarova'dan zabıt Hafızın görevlendirildiğine dair. Keleş Ahmed, Hafız'a mektup verdiğini söylese de Hafız bunu

reddettiğine ve Hafız'ın serbest bırakılarak Ahmed Ağa'ya teslim edilişi hakkında. 18 Şubat 1827.

Belge 129 Kapdan Paşa'ya Yazılan Takrir

Önceden çeşitli vilayetlere gönderilen çavuşlardan 31 kişinin, aileleriyle birlikte memleketlerine gönderilmesi ve bu kişilerin listesi ve detayları hakkında. 21 Şubat 1827.

Belge 130 Üzeri Çizilmiş Galip Paşa'ya Yazılan Takrir

Anadolu ve Rumeli eyaletlerinin Topcu muhimmat deposuna mal girişine dair eski düzenlemeler kaldırılmıştır.

Belge 131 Bosna Valisine Yazılan Takrir

Bosna Valisi Hüseyin Paşa'nın Belgrad'daki görev süresi ve ardından İzvornik'e hareketi, görevlerine sadakatle devam etmesi hakkında. 19 Şubat 1827.

Belge 132 Belgrad'a Gönderilen Takrir

Zülfikar Paşa'nın dirayetli ve sadık bir devlet adamı olarak Semendire Kalesi'nin muhafazası görevine getirildiği hakkında. 24 Şubat 1827.

Derkanar 22

Semendire Kalesi ve civar kazaların idaresiyle görevlendirilen paşanın göreve atandığına dair. 9 Ağustos 1827.

Belge 133 İzvornik Valisine Zülfikar Paşa'ya Yazılan Takrir

Zülfikâr Paşa'nın İzvornik Mutasarrıflığı görevinden alınarak, Belgrad'a çağrıldığı ve Semendire Kalesi muhafızlığına tayin edildiği hakkında. 24 Şubat 1827.

Derkenar 23

Hüseyin Paşa'nın emri ve görüşü doğrultusunda kalenin savunması ve harekâtı için gerekli talimatın henüz ulaşmadığı hakkında. 7 Ocak 1827.

Belge 134 Erzurum Valisine Yazılan Takrir

David Han'ın görevi, yazılı belgelerle birlikte İstanbul'a iletilmiş; ardından tekrar İran'a dönmesi için Erzurum üzerinden gönderilmesine dair. 7 Ocak 1827.

Belge 135 Erzurum Valisine Yazılan Takrir

İran-Rus savaşları nedeniyle geçmişte Rusya'ya geçmiş olan Osmanlı reayası, yeniden Kars'a dönmek istemesine dair. Belge, bu kişilerin yerleştirilmesi ve seraskerle iş birliği içinde hareket edilmesi gerektiğini Erzurum Valisi'ne bildirmeleri hakkında. 26 Ocak 1827.

Derkenar 24

İran'daki savaş ortamından kaçıp Osmanlı topraklarına sığınan, esasen Osmanlı reayası olan kişilerin Kars'a yerleştirilmelerine dair. 26 Temmuz 1827.

Belge 136 Kars Muhafızına Yazılan Takrir

İran şehzadesi Abbâs Mirza ile Rusya arasında süren savaş sırasında, daha önce Rusya tarafına geçmiş olan Osmanlı reayasının yeniden Osmanlı topraklarına dönerek yerleşme talepleri hakkında. Belgede iskana dair süreçler, Kars ve çevresindeki gelişmeler, sınır bölgelerindeki idari işleyişine dair. 26 Ocak 1827.

Belge 137 Ruscuk Muhafızına Yazılan Takrir

Zağralı Keleş Ahmed'in ifadesine dayanılarak Cenyar köyünden bazı kişilerin tutuklanması, İbrahim adlı bir kişinin idam edilmesi ve diğer şahısların köylerine geri gönderilmesine dair. 26 Ocak 1827.

Belge 138 Erzurum Valisine Yazılan Takrir

İran ile Rusya arasındaki askeri çatışmalar ve diplomatik gelişmeler hakkında. Osmanlı Devleti'nin bölgedeki tutumu, İran-Rusya savaşının seyri, sınır güvenliği ve bölgesel askerî hareketlere dair. 26 Ocak 1827.

Belge 139 şam Valisine Yazılan Takrir

şam Eyaleti'nin genel durumu, özellikle askerî ve idari meselelerine dair görüşler içerir. şam valilerinin eyaletin güvenliği ve huzurunu sağlamadaki zorlukları, asker ihtiyacı ve askerlerin durumu hakkında. Nisan 1824.

Belge 140 Ağa Efendi Tarafından Mırır'da olan Necib Efendi'ye Yazılan Takrir

Bosna'daki Rum gailisini bertaraf etmek için gerekli tedbirlerin alınması hakkında. Mısır'a gönderilen asker, malzeme ve yetkililerle ilgili detaylar verilmiş, Said Efendi ve Mehmed Efendi gibi görevlilerin durumları, sevkleri ve görevleri hakkında. Nisan 1824.

Belge 141 Mısır'da Görev Yapan Necib Efendi'ye Yazılan Takrir

Mısır'daki bazı idari ve askeri konulara dair tahriratların ve taleplerin iletilmesini konu alır. Said Efendi ve diğer görevlilerin görevleri, gönderilen malzeme ve askerlerin sevki ile ilgili durumlara dair. 1 Mayıs 1824.

Belge 142 Şam Valisine Yazılan Takrir

Mehmed Ağa'nın İstanbul'a çağırılması, hesapların incelenmesi ve Şam'daki idari düzenin devamı için vekil atanması gerekliliği hakkında. 25 Ocak 1827.

Belge 143 Bosna Valisine Yazılan Takrir

İskenderiye Mutasarrıfı'nın 20.000 askerle isyancı gruplara karşı harekete geçeceği ve merkezden gelen emirlerin eksiksiz uygulanmasına dair. 6 Şubat 1827.

Belge 144 İskenderiye Valisine Yazılan Takrir

Bosna bölgesinde yaşanan yeniçeri direnişi ve isyanlarına dair alınan 20.000 askerlik bir kuvvetle harekete geçilme önlemlerine dair. 6 Şubat 1827.

Belge 145 Tarbzon Valisine Yazılan Takrir

Rusya ile Osmanlı arasındaki sınır bölgelerinde özellikle Sohum ve Kemhal çevresinde yaşanan çatışmalar ve anlaşmazlıklar hakkında. Özellikle Rus gemilerinin bölgedeki Abaza halkının ticaretine engel olması, Rus ve Abaza arasında yaşanan gerginlikler ile Osmanlı-Rus sınır anlaşmaları (Akkirman ve Bükreş Antlaşmaları) kapsamında bölgesel güvenlik ve asayişin sağlanması talebine dair. 2 Şubat 1827.

Belge 146 Şam Valisine Yazılan Takrir

Kazanlı Abdurrahim Efendi adındaki bir görevlinin, Şam-ı Şerif'te ikamet etmek üzere görevlendirildiği, Şam'a vardığında ise dönemin Şam Valisi tarafından kendisine ödenek olarak bir miktar maaş verildiği hakkında.

Belge 147 Trabzon Kaymakamına Yazılan Takrir

Rusya'nın Sohum ve Kemhal'deki varlığı karşısında Osmanlı'nın sınır bölgelerinde sükûneti koruma, antlaşmalara dayanarak diplomatik üstünlük sağlama ve Abaza ahalisi üzerinden gelişen çatışmaları kontrol altında almasına dair.

Belge 148 Bosna Valisine Yazılan Takrir

Bosna hazinesinden verilecek olan maaşlar hakkında. Kethüdalara 100 kuruş, Sancaktarlar 65 kuruş, diğer askerler ise günlük olarak 15 kuruş. 2 Şubat 1827.

Belge 149 Bosna Valisine Yazılan Takrir

Kulaşın ve Taşlıca bölgelerinde halk hareketliliği gözlemlenmiş, buna karşılık merkezden gelen emir doğrultusunda asker gönderileceğine dair. 16 Şubat 1827.

Belge 150 Arif Bey'e Yazılan Takrir

Bosna Valisi Abdurrahim Paşa'nın Saray Kalesi çevresinde gelişen eşkıya hareketlerine karşı yürüttüğü askerî müdahaleyi ve bölgedeki güvenlik politikası hakkında. Arif Bey'in başarıları vurgulanarak 15.000 kuruş ödül verildiğine dair. 16 Şubat 1827.

Belge 151 İskenderiye Valisine Yazılan Takrir

Bosna'da yeniçerilik iddiasıyla hareket eden eşkıya gruplarına karşı Saray Kalesi'nin yeniden zaptı, yerel direnişin bastırılması ve askerî stratejilerine dair. 16 Şubat 1827.

Belge 152 Kenar

Kulaşın ve Taşlıca bölgelerinde artan güvenlik tehdidine karşı Osmanlı merkezinin, Bosna Valiliği ile yürüttüğü askerî müdahale planlamasını ve sevkıyatı hakkında.

Belge 153 Bosna Valisine Yazılan Takrir

Vak'a-i Hayriye sonrasında Bosna Eyaleti'nde kalan yeniçeri kalıntılarına karşı yürütülen askerî ve idarî mücadelelere dair. 16 Şubat 1827.

Belge 154 Bosna Valisine Takrir

Bosna Eyaleti'nde yeniçeriliğin tasfiyesi ve Saray-Tırvanik merkezli eşkıya hareketlerine karşı yürütülen askerî-idarî müdahaleye dair. 16 Şubat 1827.

Belge 155 Erzurum Valisine Takrir

Muş Sancağı'nda görev yapan bir Ermeni rahibin görevden alınması ve yerine Martoros'un atanması süreci hakkında. 18 Temmuz 1827.

Belge 156 5 Adana – 9 Haleb- Şam Valilerine Gönderilen Takrir

Muş mutasarrıfı eski Selim Paşa'nın Sason'da isyan edip firar etmesi ve ardından Diyarbakır'a dönmesi üzerine padişahın idam emri hakkında. 18 Temmuz 1827

Belge 157 -5

Belirtilen şahsın yakalanır yakalanmaz hızla idam edilip ortadan kaldırılması gerektiğini bildiren padişah emrine dair.13 Aralık 1826.

Belge 158 Emr-i Sami Şerifine

Şüphelinin yeniden sorgulanması ve gözaltına alınması için görevlilerin tayin edildiği ancak bölgedeki eksiklikler nedeniyle işlemin tamamlanamadığına dair. 19 Aralık 1826.

Derkenar 25

Şüphelinin bulunduğu bölgede gizlice aranması ve yakalanması için sıkı talimatlar verildiği hakkında. 22 Nisan 1827.

4

Hain ilan edilen şahsın hangi bölgeye giderse gitsin padişahın emriyle kesinlikle korunmayacağı ve derhal idam edilerek ortadan kaldırılmasına dair. 26 Nisan 1827.

5

Söz konusu paşanın Adana sınırlarına ulaştığında derhal yakalanması ve gerekli işlemlerin yapılması için yoğun çaba gösterilmesi gerektiğine dair. 18 Mayıs 1827.

9

Şüpheli hakkında padişah iradesinin uygulanması için sınır bölgelerde önlemler alınması ve ilgili kişilerin görevlendirilmesine dair. 18 Mayıs 1827.

2. DEFTER İÇİNDE GEÇEN YER İSİMLERİ

Tablo 1. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Geçen Yer İsimleri

Adana	Çerpest	İzmir	Mısır	Sokol
Ahılkelek	Çirmen	İzmit	Mihaliç	Subrince
Ahıska	Dimetoka	İzvornik	Muğla	Şam
Ahlat	Edirne	Kamçı	Musul	Şurakel
Akkirman	Ester-İ Eflak	Kara Kilise	Muş	Şurakli
Akve	Foça	Karabağ	Nemçe	Taşlıca
Alanya	Gavurdağı	Karaman	Niğde	Teke
Anapa	Gazze	Kars	Özice	Tekfur Dağı
Ankara	Gubarova	Kayseri	Pripol(Pribol)	Tekman
Antakya	Gusine	Kazak	Priştine	Teşne Muğla
Antep	Gümrü	Kemhal	Prizren	Tiflis
Barut Nehri	Gümülcine	Kilis	Rakka	Tokat
Belgrad	Halep	Kolos Muhafazası	Rize	Toprakkale
Beline	Hama	Konya-Karaman	Rumeli	Trabzon
Berkofca	Harput	Kulaşın	Ruscuk –Lum	Travnik
Beylan	Harran Ovası	Kurban Nehri	Samsun	Tulça
Bosna	Hersek	Kürdistan	Sason	Üsküp
Bostan İskelesi	Hınıs	Lazki	Sava	Van
Böğürdelen	Hırşova	Leh	Sereprenitsa	Yafa
Cadde	Humus	Lori	Silistre	Yaş Kasabası
Cenyar	İbrayıl	Malatya	Sirem	Yenipazar
Cerde	İsbeli Köyü	Malazgirt	Sivas	Yenivaroş
Çankırı	İsrail	Maraş	Sohum	Zağra

3. DEFTER İÇİNDE GEÇEN GÖREVLİ İSİMLERİ

Tablo 2. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Geçen Görevli İsimleri

42. Bölük Ustası Mustafa Paşa	Çırpanlu Topal Hacı Hüseyin	Hüsnü Bey	Nureddin Efendi
Absasalı Mehmed Reis	Çukacızade Emin Efendi	İbrahim Ebu Kuş	Ömer Efendi
Açıkbaş Han David	Dağıstan Hanı Serayı Han	İlya Nam	Östelli Ali Ağa
Adana Valisi Nuri Paşa	Dağıstan Hanı Serhan-I Han	İplikcioğlu Şerif Ağa	Paşabahcesî İmamı Göynüklü Hafız Mahmud Baba
Adilcevaz	Darenli Ali Paşa	İsa Berkuvî	Pelinlü İbrahim
Ahlat Beyi Şeyh Ahmed Bey	Deli Memiş	İsham Mukatacısı Arif Bey	Pribol Ayanı Yusuf Ağa
Ahmed Gubarova Zabiti	Eburaniyeli Hüseyin Paşa	İsmail Ağa	Refail
Ali Paşa	Elbiseci Süleyman Ağa	İstiklal Seraskeri Saadetlü Mecid Reşid Paşa	Revan Serdarı'nın Karındaşı Hasan Han
Arnavudoğlu Ali Ağa	Ellidört Ali Ağa	İzvornik Kapudanı Mahmud Bey	Rodos Ceziresi Tosunoğlu Mustafa
Asitane Kapı Kethüdası Mahmud Nedim Bey	Emrullah Efendi	Kabakçı	Rumeli Valisi İstiklal Seraskeri Mecid Reşid Paşa
Bağdat Valisi Davut Paşa	Esad Efendi	Kara Mehmed	Ruscuklu Ali
Bakırcı	Eyüp Paşa	Kara Teknenha'ya	Rüstem Bey
Banaluka Mustafa Efendi Ve Dedesi Osman Paşa	Fedaizade Şişko Hasan Ağa	Karaman Valisi Arif Bey	Said Efendi
Banalukada Mustafa Efendi	Fesci Mehmed Ağa	Kars Muhafızı Osman Paşa	Salih Başa
Başbuğu Ali Esad Paşa	Filibeli Hacı Mustafa	Kazanlı Abdurrahim Efendi	Sebiki Aşireti
Başeksi Emin Ağa	Fondate Derunson	Kethüda Bey	Seyid Ahmed Paşa
Battal Ağa	Frankenti Aşireti	Keyhüsrev Han	Seyid Mehmed
Belgrad Mollası Efendiye	Galata Baş Ağası Pabuççu Ahmed Ağa	Kinbaz	Silahşörlük Rütbesi Verilen Kişi Selman Ağa
Belgrad Muhafızı Abdurrahim Paşa	Gazioğlu	Kolos Muhafızı Osman Paşa	Sivas Valisi Mehmed Paşa

Beyazid Paşa	Gebecioğlu Halil Ağa	Mabibe Han	Subrice Mütesellimi Hüseyin Paşazade
Beyazid Sancağı Behlül Paşa	Genç Mustafa	Martorus	Şam Şerifi Ahmed Paşa
Bosna Defterdarı Derviş Selman Ağa	Gradcac Kalesi Kapudanı Hüseyin Bahtiyar Beyin	Meğazberdeli ? Şerifi Ağa	Şam Valisi Veli Paşa
Bosna Valisi Mustafa Paşa	Gusine Mütesellimi Kel Bey	Mehmed Reis	Şehsuvar Paşa
Bosna Valisi Selim Sırrı Paşa	Habib Bey	Mehmed Reşid Paşa	Şeyh Ahmed
Bosna Yeniçeri Ağası Ali Metin	Hac Emmini Mehmed Ağa	Mesud Ağa	Tahmişçi
Bosna'ya Görevlendirilen Ali Remzi Efendi	Hacı Abdullah	Mısırlı Emin Bey	Talib Bey
Canzade Mehmed Han	Hacı Faziletke dahî	Mısırlı Emin Bey (Geçici Olarak Şam Şerifi Oldu)	Tokat Voyvodası Süleyman Ağa
Cebel-İ Aclun Şeyhi Kayır Berekat	Hacı Kerim Paşazade	Mısırlıoğlu Kabadayıları	Topçu Ağa
Cebhaneci İbrahim Ağa	Hafız Ağa	Miloş	Trabzon Valisi Hüseyin Paşa
Celal Paşa	Hafız Ali Paşa	Mirza Yusuf	Üsküp Mutasarrıfı Yaşar Paşa
Celil Bey	Hafız Mahmud Baba	Murad Kapdan	Vahtak Han
Ceneral Yaramlof	Halep Valisi Yusuf Paşa	Mustafa Usta	Van Muhafızı İsmet Paşa
Cönk Ağa	Halil Ağa	Musul Valisi Yahya Paşa	Vehbi
Cukkacızade Mustafa Efendi	Hamidecibaşı Mahmud Paşa	Muş Mutasarrıfı Selim Paşa	Yenipazar Mütesellimi Osman Paşa
Çanlıkilise Rahibi Bedrosun	Hasan Paşa	Nablus Şeyhlerinden Ahmed Kasım	Zağrai Cedid Piyade Topcularından Keleş Ahmed
Çeşmeli Halil Bey	Haydaranlı	Naşir Bey	
Çıldır Valisi Hakkı Paşa	Hüseyin Bahtiyar	Nebi Vehbi	

4. METİN İÇİNDE ADI GEÇEN KALELER

Metin içinde geçen kaleler, özellikle stratejik önem taşımaktadır. Yeniçeriler, çeşitli nedenlerle ismi geçen kalelere sığınmış;

Tablo 3. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Adı Geçen Kaleler

Anapa Kalesi ¹⁹	Morova Kaleleri
Belgrad Kalesi ²⁰	Niğbolu Kalesi ²¹
Gradoc Kalesi	Rakka Kalesi ²²
Hırsova Kalesi ²³	Semendire Kalesi ²⁴
Kalle Kalesi	Sunne Kalesi
Kars Kalesi ²⁵	Şuşi Kalesi
Kudüs Kalesi ²⁶	Zemun Kalesi ²⁷
Mora Kalesi	

Osmanlı Devleti'nin hakimiyet döneminde kaleler, askeri savunmanın yanı sıra bölgesel yönetim ve siyasi denetimin sağlanmasında kilit rol oynamıştır. II. Mahmud dönemi, Osmanlı Devletinin hem iç çalkantılarla hem de dış güçlerin tehditleriyle mücadele ettiği bir süreç olarak öne çıkmaktadır. Bu dönemde söz konusu kaleler hem merkezi otoritenin tesisi hem de sınır güvenliğinin korunmasında hayati öneme sahip olmuştur²⁸.

4.1. BELGRAD KALESİ'NİN STRATEJİK KONUMU VE II. MAHMUD DÖNEMİNDEKİ DURUMU

Tuna ve Sava nehirlerinin kesişim noktasında yer alan Belgrad Kalesi, Osmanlı hakimiyetine girdiği 16. yüzyıldan itibaren Avrupa'ya yönelik seferlerde önemli bir

¹⁹ Kuzey Kafkasya'da Kuban nehri havzasında eski bir sınır kalesi ve şehir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Cengiz Fedakar, "Anapa", *TDVİA*, C.1, Ankara, 2020.

²⁰ Sırbistan'da bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Dıvana Djuric- Zamolo, "Belgrad", *TDVİA*, C.5, İstanbul, 1992.

²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Machiel Kiel, "Niğbolu", *TDVİA*, C.33, İstanbul, 2007.

²² Suriye'de bulunmaktadır. Fırat Nehri kıyısında yer alır. Osmanlı Devleti döneminde önemli sancak görevi gören kaledir.

²³ Romanya'da bulunmaktadır. Tuna Nehri kıyısında bulunan, döneminde Osmanlı Devleti'nin önemli hudud kalelerinden biri olmuştur.

²⁴ Sırbistan'da tarihi bir şehrin kalesi. Ayrıntılı bilgi için bkz. Aleksandar Fotić, Machiel Kiel, "Semendire", *TDVİA*, C.36, İstanbul, 2009.

²⁵ Kars şehrinin merkezinde yer almaktadır.

²⁶ Kudüs'ün Eski Şehir bölgesinde yer almaktadır. Davud Kalesi olarak da bilinmektedir.

²⁷ Belgrad'da bulunmaktadır.

²⁸ Kale ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Eftal Şükrü Batmaz, "Osmanlı Devletinde Kale Teşkilatına Genel Bir Bakış", *OTAM*, C.7, Ankara, 1996, ss.3-9. Uğur Demirlıkoğlu, "Osmanlı Devleti'nin 18. Yüzyılda Bazı Şark Kalelerinde Bulundurduğu Harp Malzemeleri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.24, S.2, Elazığ, 2014, ss.277-294.

askeri üs görevi görmüştür. II. Mahmud döneminde, özellikle Sırp isyanları sırasında kaledeki Osmanlı varlığı büyük ölçüde sarsılmıştır. 1815’de imzalanan anlaşmada Sırbistan’a özerklik tanınması ile kalenin stratejik önemi kısmen azalsa da, bölgedeki Osmanlı askeri varlığın bir sembolü olarak kalmaya devam etmiştir²⁹. Bu çerçevede, Belge 103’de yer alan *Belgrad Muhafızına yazılan taktirde, adı geçen görevlinin, 20–30 kişilik bir birlikle birlikte Belgrad Kalesi’ne giderek muhafaza Sırlara karşı görevini üstlenmesi gerektiği hakkında*. Bu tür askeri sevkiyatlar, Osmanlı Devleti’nin sınır bölgelerinde otoritesini sürdürme ve merkezi idarenin taşra üzerindeki denetimini güçlendirme iradesinide yansıtmaktadır.

4.2.HIRŞOVA KALESİ

Bugünkü Romanya sınırları içerisinde bulunan Hırşova Kalesi, Tuna Nehri’nin güvenliğini sağlamak amacıyla inşa edilen önemli bir kaledir. II. Mahmud döneminde, 1828-1829 Osmanlı Rus Savaşı sırasında Rus ordularının işgaline uğrayan kale, 1828’de Edirne Antlaması ile kaybedilmiştir.

Metin içinde geçen belgeler ile kale ve Yeniçeri ilişkisi: “*Belge 8: Hüseyin Paşa’ya Yazılan taktirde, Eski Yeniçeri Ocağının 61. bölümünde bulunan Hüseyin Usta ve Kürd İsmail, padişah emri ile Hırşova Kalesi’nde cezalandırıldığına dair.*” Bu belge, II. Mahmud döneminde Yeniçeri Ocağı’nın kapatılmasından sonra disiplinsizliğe karşı uygulanan sert politikaları yansıtmaktadır. Hırşova Kalesi, Tuna Nehri üzerindeki stratejik konumu nedeniyle Osmanlı Devleti için hayati öneme sahipti. Ancak yeniçerilerin zamanla kaleyi bir eşkıya sığınağı haline getirmes, bölgedeki otoriteyi zayıflatmıştır.

4.3. KARS KALESİ

Anadolu’nun doğusunda, Kafkasya sınırına kadar yakın bir konumda olan Kars Kalesi, tarih boyunca Rus ve İran saldırılarına karşı koruyucu duvar görevi görmüştür. II. Mahmud döneminde, 1828-1829 Osmanlı Rus Savaşı ‘nda Rus kuvvetlerinin işgaline karşı direnmiş ama savaş sonrasında imzalanan antlaşma ile kale Osmanlı kontrolünden çıkmıştır.

Kale’nin II. Mahmud döneminde yaşadığı en önemli sorunlardan biri, eşkıya gruplarının ve disiplinsiz askerlerin sığınağı haline gelmeydi. Arşiv belgelerinde bu durum açık şekilde gösterilmiştir. Kars Kalesi’nin bu dönemde yaşadığı bir diğer

²⁹ Sırp isyanı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Selim Aslantaş, “Sırp İsyanının Uluslararası Boyutu (1804-1813)” *Uluslararası İlişkiler*, C.6, S.21, 2009, ss. 109-136.

önemli sorun, eşkıya grupların ve disiplinsiz askerlerin sığınağı hale gelmesiydi. Arşiv belgeleri özellikle Belge 71 ve 120’de kayıtlı olduğu üzere , kaleye sığınan eşkıyaların çıkarılması ve bölgeye ek askeri güçlerin sevk edilmesi için emir verildiğini göstermektedir. “ *Belge 71 Sayda Valisine gönderilen tahrir, eşkıyalık yapan kişilerin cezalandırılması gerektiğine ve Kars Kalesi’nin bir an önce boşaltılmasının gerektiğinden bahsedilmiştir. Kars bölgesine yardım olarak askeri güçlerin sevk edilmesi hakkında. Belge 120 Sayda Valsine yazılan tahrir, Kars Kalesi’ne sığınan eşkıyaların çıkarıldığına ve esirlerin korunması gerektiği hakkında. Ahmed Kasım ile kardeşinin tutuklanıp ilgili makamlara teslim edilmeleri gerektiğine dair.*” Bu belgeler, Osmanlı yönetiminin hem dış tehditlerle hemde iç güvenlik sorunlarına Kars Kalesi’ni kontrol altında tutma çabalarını yansıtmaktadır.

4.4. KUDÜS KALESİ’NİN DİNİ VE ASKERİ ÖNEMİ

Kudüs şerhirin sembolik yapılarından biri olan Davud Kalesi, Osmanlı idaresi altında hem dini hemde askeri bir merkez olarak kullanılmıştır. II. Mahmud döneminde yaşanan sorunlar, Kudüs Kalesi’nin işlevini açıkça ortaya koyan önemli olaylara sebep olmuştur. Belge 3 ve Belge 21 ‘de kayıtlı olan Kudüs isyanları, Osmanlı taşra yönetimi hakkında bilgi vermiştir. “*Belge 3 Sayda Valisine yazılan tahrir, Şam Valisi tarafından görevlendirilen, Hicaz vergi memurlarının fazla vergi istemeleri üzerine Kudüs halkının sorun çıkarıp Kudüs Kalesine sığınmalarına dair.*” Bu belge, Osmanlı taşra yönetimindeki vergi adaletsizliklerinin nasıl halk ayaklanmalarına yol açtığını ve kalelerin sadece askeri değil aynı zamanda sosyal-siyasal işlevlerini özler öüne sermektedir. “*Belge 21 Sayda Valisine yazılan tahrir, Fazla vergi alındığı iddiasıyla Kudüs Kalesi’ni ele geçiren halkın üzerine giden Şam Valisinin başarılı olamaması üzerine Sayda Valisinin görevlendirilmesine dair.*” Bu örnek , bölgedeki askeri-idari krizin boyutlarını göstermektedir. Kudüs Kalesi’nin isyanlar tarafından nasıl etkin biçimde kullanıldığını göstermiştir.

4.5. RAKKA KALESİ

Fırat Nehri kıyısındaki Rakka Kalesi, Osmanlı döneminde bölgedeki Arap aşiretlerinin denetim altında tutulmasında kullanılmıştır. II. Mahmud döneminde merkezi otoritenin zayıflamasıyla beraber kalenin etkinliğide azalmıştır. Belge 23’de kayıtlı olan *Ankara Kaymakamı Nurullah Paşa’ya yazılan tahrir, Kürt Dağı’nda eşkıyalık hareketi yürüten Hacı Ömer Oğlu Veli’nin ve yandaşlarının Kilis’de yaşayan yerli halka zulüm etmeleri nedeniyle yapılan şikayetler sonucu Kilis’e asker edilmesi,*

*ardından Hacı Ömer Oğlu Veli'nin , Kilis'den destek alamayınca Antep'e sonrasında ise Rakka tarafına firarı sonrası gelişmelere dair."*Rakka Kalesi'nin II. Mahmud dönemi ndeki işlevsel dönüşümünü göstermektedir. Eşkıyanın Kilis'den Rakka'ya uzanan serbest hareketi, geleneksel kontrol mekanizmalarının çöktüğünü göstermektedir.

4.6. ZENUM KALESİ VE SIRBİSTAN'DAKİ OSMANLI HAKİMİYETİ

Tuna Nehri üzerinde bulunan Zenum Kalesi, Belgrad'ın savunmasını destekleyen yapı olmuştur. II. Mahmud döneminde Sırlar'ın özerkliği ile Osmanlı Devleti'nin etkisi giderek azalmıştır.

5. YENİÇERLİĞİN KALDIRILMASINDAN SONRA UYGULANAN SÜRGÜN KARARLARI

Sözlükte "bir şeyi yerinden ayırma, sürme ve sürgün etmek" anlamına gelen nefy kelimesi terim olarak "bir şahsı kendi rızası olmadan bir yerden başka bir yere nakletmek" hukuk dilinde ise sanık veya suçluyu bulunduğu beldeden bir müddet başka bir beldeye göndermek anlamı taşır³⁰.

Osmanlı hukuk düzeninde "sürgün" kavramı, farklı şekillerde uygulanan üç ayrı yaptırım biçimini ifade etmektedir. Bunlardan ilki, iskân politikaları doğrultusunda gerçekleştirilen yer değiştirme uygulamasıdır. Osmanlı Devleti, egemenliği altındaki çeşitli toplulukları kimi zaman siyasal ya da sosyo-ekonomik sebeplerle, belirli bir plan dâhilinde, bulundukları yerlerden alarak başka bölgelere yerleştirmiştir. Bu uygulama, devletin insiyatifiyle gerçekleşmiş olup, sürgüne tabi tutulan halkın kimler olduğunun belirlenmesi, eski yaşam alanlarından çıkarılmaları ve yeni yerleşim yerlerine yönlendirilmeleri süreçlerini kapsamaktadır. Çoğu zaman bu yer değiştirmelerin gönüllülük temeline dayandırıldığı görülse de, uygulama genel olarak merkezi otoritenin ihtiyaçlarına göre şekillendirilmiştir. Bu türden yer değiştirmeler, literatürde "sürgün" terimiyle tanımlanmıştır³¹. Sürgün uygulaması, zamanla siyasal niteliği olan kişilere yönelik bir tedbir yöntemine dönüşmüştür. Bu doğrultuda, özellikle 19. yüzyıl itibarıyla, merkezî otoriteye muhalefet eden veya siyasi açıdan tehlikeli görülen bazı nüfuz sahibi kişilerin, başkent İstanbul'dan uzaklaştırılması şeklinde uygulanmıştır. Bu tür sürgünler, yönetimin kendi varlığını koruma amacıyla başvurduğu bir yöntem olarak

³⁰ Ömer Menekşe, *XVII ve XVIII Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Hırsızlık Suçu ve Cezası*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1998, s. 122.

³¹ Menekşe, a.g.t, s.125.

öne çıkmış; genellikle devlet görevlileri veya etkili şahsiyetlerin, merkezden fiziksel olarak uzaklaştırılması esasına dayanmıştır³².

Bu doğrultuda, 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından, eski yeniçerilere yönelik geniş kapsamlı sürgün politikası uygulanmıştır. Ocağın ortadan kaldırılması bir askeri kurumun tasviyesi ile sınırlı kalmamış; aynı zamanda, düzenin yeniden tesisi ve olası muhalefetin engellenmesi amacıyla, eski yeniçeriler İstanbul'dan uzaklaştırılarak çeşitli Anadolu ve Rumeli şehirlerine gönderilmiştir. Sürgün edilen kişilerin özellikle taşrada gözetim altında tutulabilecek yerlere sevk edilmesi, merkezî otoritenin güvenlik ve denetim anlayışını yansıtmaktadır. Bu süreçte sürgün uygulamaları, yalnızca bireysel cezalandırma değil, aynı zamanda yeni kurulan askerî düzenin istikrarını sağlama amacını da taşımıştır³³. Nitekim arşiv belgeleri de bu tür uygulamaların taşradaki yansımalarını ortaya koymaktadır. Örneğin, “*Belge 2 Adana Valisine yazılan takrir’de, Beylan bölgesinde, yeniçeriliğin kaldırılması sonrasında Abdurrahman Paşazade Hacı Ahmed Bey’in eşkiya grupları ile beraber merkezi otoriteye karşı ayaklandığı, bu nedenle cezalandırıldığı belirtilmektedir. Aynı belgede Prusya’ya sürgün kararı bulunan Menemenci Aşireti Beyi Habib Bey alınan kararlara uymamış, Haleb ve Gavurdağı’ndan eşkiya topladığı*” bilgisine yer vermektedir. Aynı şekilde, Kilis Sancağı’nda yaşanan gelişmeler de taşrada yeniçerilik sonrası dönemin huzursuzluklarının sadece askeri değil, toplumsal boyutlar da taşıdığını göstermektedir. *Belge 19 Eski Kilis Müftüsü Hacı Fazilet Kedahi’ye yazılan takrirden, Hacı Ömer Oğlu’nun, devlete karşı ayaklanmasından ve bu isyana katılan kişilere karşı nasıl tedbirler alınması gerektiği* konusu ele alınmaktadır. Belgede dikkat çeken bir diğer husus ise *Eski Kilis Müftüsü Hacı Fazilet Kedahî’nin sürgün cezasına çarptırılmış olmasıdır*. Bu örnek, yalnızca askerî veya aşiret liderlerinin değil, toplumda dini nüfuza sahip şahısların da devletin otoritesine tehdit oluşturduğu durumda sürgünle cezalandırıldığını göstermektedir. Sürgün edilen kişilerin yalnızca belirli bir bölgeye gönderilmesiyle yetinilmeyip, kişilerin sonraki faaliyetlerinde izlenildiği bu belgede açıkça görülmektedir. *Derkenar 7 Karaman Valisi Ali Paşa’ya yazılan takrirden, Asitane’de, Boğaziçi civarındaki bir köyde yaşayan Hafız Mahmud Baba ve bazı*

³² Ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Daşcıoğlu, *Osmanlı Devleti’nin Sürgün Siyaseti (XVIII. Yüzyıl)*, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2004, s.25.

³³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Sibel Kavaklı Kundakçı, “Yeniçeri Ocağı’nın Kaldırılmasından Sonra Devam Eden “Yeniçerilik Gayretkeşliği” Üzerine Bazı Düşünceler”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.8 S.1, 2017.

kişilerin öncesinde sürgün yerlerinden çıkması, sonrasında ise Bektaşî olan kişileri ile beraber olduğunun öğrenilmesi ile cezalandırılmalarının gerektiğine dair. Bu örnek, özellikle Bektaşîlik gibi devletin gözünde şüphe ile karşılanan tarikat mensuplarıyla temasın, sürgün gerekçeleri arasında değerlendirildiğini göstermektedir. Yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra yalnızca ocağa doğrudan mensup olanlar değil, onunla ilişkili diğer askeri gruplar ve onlarla bağlantılı olduğu düşünülen kişiler de devletin hedefinde olmuştur. Bu çerçevede, *Belge 47 Erzurum Valisine yazılan takrirde, onbir sekban ustası olan Ömer'in, Tercan'a sürgün edildiği ve sonrasında Bektaşî ile ilgili ilgisi olduğu öğrenilince idam edilmesi üzere.* Bu olay, Bektaşî inancının devlet nezdinde yalnızca bir tarikat mensubiyeti değil, aynı zamanda siyasi ve ideolojik bir tehdidi olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca, sürgün cezasının son nokta olmadığı, devam eden bir gözetim ve cezalandırma mekanizmasının bir parçası olduğu anlaşılmaktadır.

Yukarıda verilen örnek belgeler, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından Osmanlı taşrasında uygulanan sürgün politikalarının ne derece sistemli yaygın ve çok yönlü olduğunu ortaya koymaktadır. Belge içinde bu türden pek çok örneğe rastalamakta; sadece taşradaki isyanlar değil, tarikat bağlantıları, eşkıya faaliyetleri ya da devlete mualif davranışlar da sürgün gerekçesi olarak belgelenmektedir. Bu belgeler ile sürgün uygulamalarının yalnızca güvenlik tedbiri değil, merkezi otoritenin yeniden yapılanma sürecinde kullanılan stratejik bir adımdır.

5.1. SÜRGÜN OLARAK KULLANILAN YERLER

Tablo 4. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Sürgün Yeri olarak Kullanılan Yerler

Balıkesir	Konya
Beylan (Bugünkü Osmaniye Çevresi)	Maraş
Carsus civarı (Osmaniye/Kadirli çevresi)	Mihaliç (Karacabey)
Cenyar Köyü	Prusya (Bugünkü Samsun çevresi)
Dimetoka	Ruscuk (Bugünkü Ruse, Bulgaristan)
Diyarbakır	Tokat
Edirne	Tulça
Gelibolu	Zağra (Bugünkü Stara Zagora, Bulgaristan)
Hırşova Kalesi	

Bu şehirlerin seçilmesinde iki temel neden ortaya çıkmaktadır. Birincisi, merkezî idarenin kontrolü kolaylaştırması; ikincisi ise sürgün edilen şahısların etkili çevrelerden uzak tutulmasıdır.

5.2. SÜRGÜN EDİLEN KİŞİLER

Tablo 5. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Sürgün Edilen Kişiler

Adı-Soyadı / Unvanı	Sürgün Yeri / Ceza Uygulanan Yer	Açıklama
Abdurrahman Paşazade Hacı Ahmed Bey		Muhtemelen taşra
Ali Paşa'nın bölgesinde bazı Bektaşiler	Belirtilmemiş	Sürgün veya cezalandırma
Bazı Bosnalılar (eski eşkıya)	Saraybosna'dan başka yerlere	
Cambâz Mustafa ve Velvele'nin Oğlu	Tulça	
Emin Efendi	Önce Gelibolu → sonra Balıkesir	Harem takımının da çiftliklere def'i
Hacı Fazilet Kedahî	Belirtilmemiş	Ebedî sürgün
Hafız Mahmud Baba ve bazı Bektaşî kişiler		
Kahveci Ahmed ve bir arabacı	Dimetoka	
Menemenci Aşireti Beyi Habib Bey	Prusya	
Mustafa Efendi (Emin Efendi'nin babası)	Gelibolu	
Ömer (Sekban ustası)	Tercan	Sürgün sonrası idam
Saka Kürd İsmail	Hırşova Kalesi	Hüseyin ile birlikte
Şeyh Abdullah Efendi	Mihaliç / Dimetoka	
Yeniçerilik gayreti gösteren şahıslar	Tulça	
Zağralı Keleş Ahmed'in ifadesiyle sürgün edilenler	Çınar köyü	

6. TAŞRADA UYGULANAN İDAMLAR

II. Mahmud döneminde Yeniçeri Ocağı'nın 1826 yılında kaldırılmasının ardından, sadece kurum ortadan kaldırılmakla kalmamı; bu yapıyla bağlantılı olup yeni düzene tehtit oluşturduğu düşünülen birçok kişi hakkında idam kararı uygulanmıştır.

Bu bağlamda, eski düzeni savunan kişilerin takip altına alınıp cezalandırıldığından bahsedilmiştir. *Derkenar 1 İdam edilmesi istenen Mustafa Paşa'nın kaçıp Tokat'a sığındığı, ancak Tokat Voyvodası olan Süleyman Ağa tarafından yakalanılarak idam edildiği* hakkında bu örnek, merkezi otoritenin taşradaki yerel idareciler aracılığıyla etkin şekilde çalıştığından ve muhalif unsurların ortadan kaldırılmasında kararlı olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

Benzer şekilde, *Belge 30 Prusya Kaymakamına yazılan takirde, Yeniçeri Ocağı'na bölük mütevellisi olana Hasan Ağa'nı idam edilmesi* hakkında. Bu tür uygulamalar, yeni rejimin yalnızca aktif isyanları bastırmakla kalmayıp, eski ocakla ilişkili önemli kişilerin ortadan kaldırmaya yönelik sert siyaset izlediğini göstermektedir.

Bu kapsamda, *Belge 63'de Belgrad Muhafızına yazılan takirde, Bosna'da Yeniçeriliği devam ettirmek isteyen eşkıya liderlerinin Arif Bey ve Ahmed Efendi tarafından idam edilmesi.* Merkezin taşrada da otoriteyi tesis etme cabalarının ve Yeniçeri fikrinin tamamen ortadan kaldırmak istediğinin bir başka göstergesidir.

Son olarak, *Belge 137 Ruscuk Muhafızına yazılan takirde, Zağralı Keleş Ahmed'in ifadesine dayanılarak Cınar köyünden bazı kişilerin tutuklanması ve bu kişilerden biri olan İbrahim'in idam edilmesi ve diğer şahısların köylerine geri gönderildiğine dair.* Bu örnek, yeni rejimin cezai işlemlerini sadece geçmişte bağlılık üzerinden değil, güncel bilgi ve şüpheler doğrultusunda, seçici biçimde uygulandığı ortaya koymaktadır.

Tüm bu örnekler ve belgelerden anlaşılacağı üzere, II. Mahmud döneminde yalnızca Yeniçeri Ocağı'nın fiziksel varlığına değil, onun temsil ettiği siyasi, sosyal ve kültürel yapıya da müdahale edildiği görülmüştür. Uygulanan idam kararları; yalnızca ceza hukukunun bir parçası olarak değil, aynı zamanda yeni kurulan askeri ve idari

sistemin karşısında durabilecek olası tehdit unsurlarını ortadan kaldırma amacıyla yürütülen siyasi bir araç olarak değerlendirilmelidir³⁴.

Tablo 6. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Uygulanan İdamlar

Ali Paşa'nın etrafında yer alanlar	Ruscuklu Ali, Pennü İbrahim, Hacı Abdullah gibi kişilerin bazıları için idam dahil çeşitli cezalar talep edilmiş.
Bazı diğer kişiler	Tutuklanmış ancak yalnızca biri idam edilmiştir.
Bazı Dimetoka sürgünleri	Uygunsuzlukları nedeniyle idam edilmeleri teklif edilmiş.
Bosnalı Eşkîya Liderleri (isim verilmemiş)	Arif Bey ve Ahmed Efendi tarafından idam edilmişlerdir.
Hasan Ağa	Prusya Mütesellimi'ne yazılan tahrirde; Yeniçeri bölük mütevellisi.
Hüseyin	Eşkîya zümresinden, Hırşova Kalesi'ne sürgün sonrası idam.
İbrahim	Cenyar köyünden; tutuklandıktan sonra idam edilmiştir.
Kürt İsmail	eşkîyalar ile bağlantısı olduğu için idam
Mustafa Paşa	Tokat'a kaçmış, yakalanıp idam edilmiş.
Sekban ustası Ömer	Tercan'a sürgün edilmiş, ardından Bektaşî bağlantısıyla idam edilmek üzere emir verilmiş.
Şeyh Abdullah Efendi	"Habîs fitratlı" olması gerekçesiyle nefy ve cezalandırma, idamla sonuçlanabileceği belirtilmiş.
Tosunoğlu Mustafa	İsyan faaliyetiyle ilişkilendirilmiş, idam cezasına çarptırılmıştır.
Velve'nin Oğlu ve Canbaz Mustafa	Edirne'de Yeniçerilik özendirici davranışlar nedeniyle Tulça'ya sürülmüşler; net idam kararı belgede yok ama ciddi cezalandırma önerilmiş.

7. YENİÇERİ OCAĞININ KALDIRILMASI SONRASI TAŞRAYA YANSIMASI

Yeniçeri Ocağı'nın 1826 yılında kaldırılması, yalnızca İstanbul'la sınırlı kalmamış; kararın etkileri kısa sürede Osmanlı taşrasına da yansımıştır³⁵. Bu süreçte taşradaki eski yeniçeriler, sekbanlar, müntesip esnaf ve onların koruyucuları, II. Mahmud'un yeni yönetim anlayışına tehdit oluşturabilecek unsurlar olarak görülmüş; merkezî otoritenin baskısıyla takip altına alınmış; bir kısmı sürgün, bir kısmı ise idam gibi ağır yaptırımlarla karşı karşıya kalmıştır.

Özellikle Adana, Halep, Erzurum, Bosna, Belgrad ve Ruscuk gibi bölgelerden gönderilen takrirlerde, bu kişilerin eşkıya ile iş birliği yaptıkları, isyan çıkardıkları ya da

³⁴ Ali Akyıldız, *Osmanlı Bürokrasisinde Reform: Tanzimat ve Sadaret*. İstanbul: Eren Yayıncılık, 1993, s.38.

³⁵ Hamiyyet Sezer, "Yeniçeri Ocağının Kaldırışının Taşraya Yansıması (1826-1827)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.19, S.30, Ankara, 1997, ss. 215-238.

yeni düzene muhalefet ettikleri gerekçesiyle cezalandırıldıkları belgelerle sabittir. Örneğin, *Belge 5, Halep eşkıyalarıyla iş birliği yaptığı tespit edilen Abdurrahman Paşazade Hacı Ahmed Bey'in sürgün edilmesi*, merkezi otoritenin taşradaki asayışı sağlama konusunda ne denli kararlı olduğunu gösteren örneklerden biridir. Benzer şekilde, Erzurum, Ruscuk ve Belgrad'dan gönderilen tahrirlerde, yeniçerilikle özdeşleşmiş kimselerin ya sürgünle taşradan uzaklaştırıldıkları ya da doğrudan idam edildikleri görülmektedir.

Bu kapsamda, aşağıdaki belgeler taşrada yürütülen sert tasfiye ve denetim uygulamalarını açıkça ortaya koymaktadır: *Belge 47 Erzurum Valisine yazılan tahrir, On bir sekban ustası Ömer'in Tercan'a sürgün edilmesi ve Bektaşî bağlantıları nedeniyle idam edilmesi. Belge 30 Prusya Kaymakamına yazılan tahrir, Yeniçeri Ocağı'nda bölük mütevellisi Hasan Ağa'nın idamı. Belge 63 Belgrad Muhafızına yazılan tahrir, Bosna'da Yeniçeriliği sürdürmeye çalışan eşkıya liderlerinin Arif Bey ve Ahmed Efendi tarafından idam edilmesi. Belge 137 Ruscuk Muhafızına yazılan tahrir, Zağralı Keleş Ahmed'in ifadesine dayanılarak Cınar köyünden tutuklanan bazı kişilerin idam edilmesi ve diğerlerinin köylerine geri gönderilmesi. Kilis Sancağına yazılan tahrir, Hacı Fazilet Kedahî'nin isyana katıldığı gerekçesiyle ebedî sürgün cezası alması. Karaman Valisi Ali Paşa'ya yazılan derkenar, Hafız Mahmud Baba ve Bektaşî cemaatine mensup kişilerin sürgün yerlerinden çıkmaları nedeniyle cezalandırılmaları.*

Bu belgeler, II. Mahmud'un Yeniçeri Ocağı'nı kaldırdıktan sonra taşrada eski yeniçeriler ve destekçilerinin tasfiyesi için geniş çaplı, disiplinli ve yer yer sert tedbirler uyguladığını göstermektedir. Taşrada yaşanan bu süreçler, merkezi otoritenin hem asayışı sağlama hem de yeni askeri-idari düzeni yerleştirme çabalarının önemli bir parçasıdır.

8. EŞKİYA FAALİYETLERİNİN YAŞANDIĞI BÖLGELER

Tablo 7. 1242/1826-1827 Tarihli Anadolu Ve Rumeli Hafaya Defteri'nin İçinde Eşkîyalık Faaliyetlerinin Yaşandığı Bölgeler

Bölge / Sancak	İsyan – Eşkîya – Direniş Olayı
Beylan (Adana / Osmaniye civarı)	Abdurrahman Paşazade Hacı Ahmed Bey'in eşkıyalarla birlikte isyanı.
Boğaziçi (Asitane / İstanbul civarı)	Bektaşî hareketliliği nedeniyle sürgün kararları ve cezalandırmalar.
Bosna Eyaleti	Yeniçeriliği sürdürmeye çalışan eşkıya liderleri (Arif Bey ve Ahmed Efendi).
Cenyar Köyü (Ruscuk civarı)	Bazı köylülerin direniş ve eşkıyalıkla suçlanması, içlerinden birinin idam edilmesi.
Erzurum – Tercan	Ömer adlı sekban ustasının Bektaşî bağlantısı yüzünden, sürgün sonrası idam edilmesi.
Halep – Gavurdağı civarı	Menemenci Aşireti Beyi Habib Bey'in eşkıya topladığına dair bilgi.
Karaman ve çevresi	Hafız Mahmud Baba ve bazı Bektaşîlerin sürgün yerlerinden kaçması ve yeniden örgütlenmeleri.
Kilis Sancağı	Hacı Fazilet Kedahî'nin isyana katılması ve sürgün edilmesi.
Saraybosna civarı	Eşkîya bağlantılı bazı grupların denetim altına alınması ve sürgün/aff kararı değerlendirmeleri.
Tokat	Mustafa Paşa'nın buraya sığınması, sonrasında yakalanıp idam edilmesi.

Bu bölgelerde yaşanan isyanlar ve eşkıya hareketleri, II. Mahmud'un merkezileştirme politikalarının taşrada doğrudan bir dirençle karşılaştığını göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TRANSKRİPSİYON

Anadolu ve Rumeli taraflarını hafî olarak yazılan tahrîrat-ı seniyye defteri rehni hitam olmağla 6 Muharrem 1242 tarihinde işbu deftere nakil olundu.

Bu madde Necib Efendi tarafından dahi yazılmıştır.

(Belge 1)Bağdat Valisine

Necid urbânının zabt ve raptı uhdesine isale olunması istidasına dair maktul Mesud'un oğlu Türki nam şahsın taraf-ı müşîrîlerine arabıyyül ibâre bir kıt'a mektub vürûd etmiş ise de Necid tarafı bu'd mesafe olmak hasebiyle ahvâl-i keyfiyetine adem-i vukuflarından mesalih-i Hicaziyye Mısır Valisi atûfetlü El-Hac Mehmed Ali Paşa hazretlerinin uhdesinde muhavvel idüğünden bahisle mukaddemce mektubu mezkûrun bu tarafa îrsâliyle keyfiyetini inhâ buyrulmuş ve vâkîan tahrîr ve iş'arları vechile mesalih-i Hicaziye Mısır Valisi müşârûn-ileyh uhdesinde muhavvel olub halbuki zat-ı dirayet simatlarının Necid taraf-ı ahvâline bir gune vukufları yok iken merkûmun savb-ı müşîrîlerine defaten böyle mektub göndermesi sûret-i hakdan görünerek babasının meslek-i fasidini tutmak daiyesine düşüp de müşârûn-ileyh hazretleri tarafından meramını yürütemediğinden ber takrib bu suretle tahsil-i mefasid-i emel etmek arzına dahi mebnîdir. Bu tarafta bilinemeyeceğinden icab ve iktizâsının icrâsına tarafından bakılmak üzere keyfiyet ol vakit savb-i huluvvisuveriyeden Mısır Valisi müşârûn-ileyh hazretlerine yazıldığı seviy-yi düsturilerine dahi iş'âr olunmuşdu el-haletü-hezihi Mısır Valisi müşârûn-ileyh tarafından vârid olan tahrîrat meelinde merkûm Türki Mekke-i Mükerreme muhafazı Ahmed Paşa'ya dahi adem îrsâliyle arzı mutava'at etmiş ise de Paşa-yı mûma-ileyh zamirini bildiğinden vasîle ile bir mektub kapabilir ise vesîle ederek heyûlayı şeytanitene suret vermek aksa-yı meramı idiği cezm eylediğinden ikamete yüz vermeyüp tard ile keyfiyeti müşârûn-ileyh inhâ etmiş ve Medine-i Münevvere üzerinden cânib-i müşârûn-ileyhe dahi arîza ve adamı gelmiş ise dahi niyet-i fasidesi mâlumu olduğundan mektubuna cevap tahrîr olunmayarak Türki'nin sadâkat davası sahih ise Mısır'a gelsün biraz çok otursun ve Mısır vasıtasıyla Devlet-i Aliyye'nin şan ve şevketini bilsin makalelleri ile adamı iade kılınmış olduğu ve merkûm zatında leîm bir şahs olub adını vesîle ile hevasını icrâya müteharrik olacağı ecilden taraf-ı müşîrîlerinden iltifat olunmayıp mektubuna cevap yazılmaması lâzım geldiği

muharrer ve mezkûr dahi nefsu'l-emir mesalih-i Hicaziye müşârûn-ileyh uhdesine muhavvel olduğundan gayr-i şahs-i merkûm Al-i Suud'dan bâkiye müfsid ve muzır bir kimse idiği müşârûn-ileyhin inhâsından müstefad olarak bundan böyle merkûmun cânib-i düsturilerine inhâ ve ilticası vuku'unda asla iltifat olunmayıp mektubuna dahi cevap yazılmaması icab-ı vakt ü halden idiği vareste-i kayd-ı sutûr olmağla ona göre icrâ-yı levâzım-ı dirayetkâr ve hamiiyyete himmet buyurmaları siyakında kaime 6 Muharrem 1242. (Sayfa 2)

(Belge 2)Adana Beylerbeğine

Beylan sakinlerinden Abdurrahman Paşazade Hacı Ahmed Bey merkûz tıynetî olan mefsedet iktizâsınca Beylan'dan huruc edilerek başına bir takım eşkıya cem'ine mübâşeret ve envâ-i mefsedete cür'et edegelüp Beylan'ı istila ve mütesellim ve müftî ve hakimi memleketten ihrâca icrâ ederek ve derebeyliği daiyesine düşerek bir takım hezeyân ve türühatı hâvî merkûmun gönderdiği kağıdı bu cânibe îrsâl-i etmiş ve merkûmun üzerine varılmak üzere levâzım-ı seferiyyenizi tanzim eylemiş olduğunuzdan bâ'is le ol bâbda isti'lam-ı irade-i şâmil ve bundan akdem zuhûr eden cenhasına binâen Prusya'ya nefy ve icrâsı fermân olunan Menemenci Aşireti Beyi Habib Bey münfaasına gitmemeyerek yine icrâ-yı melanete çalışmakta olduğundan merkûmun def'i şer ve şururuna himmet kılınmasını müştemi mukaddemce ve vürûd eden tahrîratınızı müteakip gelen diğer tahrîratımız meâlinde merkûm Hacı Ahmed Bey Halep cânibinden tefayat üzere olan Hacı Ömer Oğlu ve Gavurdağı eşkıyası ile müttehid ve müttefik olarak ebnasıyla ishali hasar ve Beylan'a göndermiş olduğunuz mütesellim lahik dairesiyle soyup biraz adamların katl ibtidâ eylemiş olduğu muharrer ve mastur olmağın mal ve mezayaları mâlumunuz olmuştur meâli iş'ârınıza nazaran merkûm Ahmed Bey'in Beylan'ı zabt edilmek üzere azimete tasdi eylemesi ve ba mahsus mütesellim layık mûma-ileyh ol vechile dairesiyle beraber soyup Beylan'a duhul mümanaat etmesi büyük töhmet ve kabâhat ve kendü kendüne te'dibini davet olmak hasebiyle bu makuleler haklarında sükût muamelesi caiz olmayarak lâzım gelen küşmallerine icrâyâ olduğundan mehabet efzai sudûr olan hatt-ı hümâyûn mülûkâne mûcibince merkmun Konya'ya nefy ve iclası bâbında başka ve şayet âdemi itaat misüllü hareket edildiği surette üzerine asker sevkiyle hakkından gelinmesi zımmında iki kıtâ ol evamr-i şerîfe ısdâr ve tisyâr olunmuş ve hace tarafınıza asker îrsâl-i ile imdat ve iâne eylemesi zımmında hâlâ Maraş Valisi veziri mûkerreme saadetlü el-Hac Hafız Ali Paşa hazretlerine hitaben dahi sudûr eden bir kıta emr-i âli ol bâbda tarafından müşârûn-

ileyh yazılan kaime-i işbu ne mikdarında leffen tarafınıza gönderilmiş olmak hasebiyle evveli emirde merkûmun nefine dair olan emr-i âliyye'yi ibrâz ve irsâl ve tarafımızdan adam tayin ve isbây olunarak ber vechile sırrı devlet menfasına gönderilmesi esbâbını istifade mübâderet ve şayet merkûm gitmeyüp de yine daiyeyi fasıdesini icrâya ısrar eylediği halde ol vakit diğer emr-i şerif mûcibince üzerine asker irsâl ve Vali Oref müşârûn-ileyh hazretleri olan emr-i âli ve tahrîrat-ı esbâl ile ahs ve kerfet ederek hakkından gelinmesi hususuna sai biad eylemesi lâzım gelmesi zahir ve merkûm Ahmed Bey'in bu cürreti belki meûtesellim-isâbıkın bir gune zulüm ve taadisinden naşı olması mütebadiri hatır olub her ne ise bundan böyle Beylan'a göndereceğiniz müteselliminizin mütedil ve mûnsif ve fukaraperver olmasına ihtimam ve dikkat eyleseniz mukteza-yı irade-i âliye-i şâhânedan ve merkûm habibi menfasına gitmekte âdem-i itaati husûsu mukaddemce maden emini tarafından dahi inhâ olunmuş olduğundan merkûmun olduğu mahal Niğde sancağı dahilinde bulunduğundan merkûmun menfasına iğzamı husûsu saadetlü Niğde Mutasarrıfı hazretlerine ferman-ı âli ısdarı ve mübâşir tayini ile tembih olunmak mûlabesesi ile merkûm Habib-i müşârûn-ileyh marifeti ile menfasına gönderilerek şer ve şoru ol taraflardan mündefi olacağı ve izahatten olmağı cenâbınız merkûm Ahmed Bey'in nefine dair olan emr-i âliye ibrâz ederek bir ber-vech-ile suhûlet menfasına i'zâmi suretini icrâ ve eğer adem-i itaati takririnde vali-i müşârûn-ileyhe olan ferman-ı âli ve tahrîrat-ı isra? (ibra olabilir) ile asker sevk ederek infâz-ı irade-i âliyye itina ve dikkat bu vesîle ile zertüma? fukara-yı ra'iiyet ve sükkan-ı memleketi hasar vuku'aa gelmemesine ve Beylan'a nasb edeceğiniz mütesellimin mutedil ve mûnsaf olmasına ve fimabâ'd bu mesillü hadise zuhûr etmemesine mezid-i ihtimam ve mübâderet eylemeniz icabına kaime vusulünde sadaletlü Haleb Valisi Hazretleri Kilis üzerine hezimet edeceğinden tarafınızdan biraz asker mağlub etmiş ve siz dahi kethüdânız mahiyeti ile 5- 600 nefer adam gönderilmek tedbirinde iken işbu Beylan maddesi zuhûr eylemiş olduğundan bu babda ne vechile hareket etmeniz iş'ar-ı tahrîrat validenizde muharrer olub vâkîa müşârûn-ileyh Haleb Valisi hazretlerine ba ferman-ı âli Kilis'in nizâmına memur olduğundan (Sayfa 3) askere ihtiyacı derkâr ve siz evvele emir'de merkûm Ahmed Bey'i nefyi ve iclasına istihsâl edebilirsiniz Beylan maslahatı bitmiş olduğundan ol vakt veyahut merkûmun üzerine asker çekmek lâzım gelir ise bu husûsu bitirdikten sonra müşârûn-ileyh hazretleri tarafına dahi asker îrsâline musara'at eylemeniz icap edeceği vareste-i kayd-ı iş'ar olarak keyfiyet iktizâsına göre valiye-i müşârûn-ileyhe yazılmış olmağla ona göre hareket ve icrâ-yı levâzımı hamiiyeti sarf makderet eyleseniz Gurre-i Muharem 1242

(Belge 3) Sayda Valisine

Kudüs ahâlisi güya Şam valileri taraflarından mensup mütesellimlerden mezalimdide olduklarını bahane ile Kudüs Kalesini ber-takrib yedlerine alarak mürettebât-ı Hicaziye'den zimmetlerinde olan mebâliğin tekmlen eda ve ifasından irade-i suveri imtina birle hilaf ve rıza-i âli hareket-i nahemvare tasaddî etmiş ve Şam Valisi saadetlü Veli Paşa hazretleri tarafından her ne kadar nush ve pend olunmuş ise de kârgar-i tesir olmayarak tefessüd ve ısrarları vuku'a gelmiş olduğundan bundan akdemce müşârûn-ileyh hazretleri cânib-i Hicaz'a azimeti esnasında bu hususun bir gün evvel tanzim ve tesviyesi lüzumunu mebnî bu hususta vüzera-yı izâm ve mir-i miran-i kiramdan bir münasibinin memuriyetiyle nizâmının istihsâli veyahut kendüsünün hacc-ı şerif'den avdetinden sonra bizzat asakir-i vâfiye ile azimet ve maslahatı rü'yet etmek üzere te'hiri şukkalarını inhâ etmiş ise de ahvâl-i hazıra ciheti ve meşguliyeti haliye münasebetiyle bakılamayup alâ halihî kalmış ve bu maddenin böyle tekvif ve te'hiri dahi bir vechile caiz olmayarak bir saat evvel istihsâli hüsn-i nizâmı lâzım gelmiş olduğunda ve zât-ı sa'âdet ayatları dirayet ve besalet ile mevsuf vüzera-yı izâm-i Devlet-i Aliyye'den olarak ibrâz-ı hüsn-i hizmet ve sadâkate sa'î olacaklarına binâen ve tahsis-i kurb ve civarda bulunup saye-i şevketvâye-i mülûkânede husus-i mezburun ber-vech-i suhûlet fıkraya bâr ve birgüne hasar vuku'a gelmeksizin tesviye ve rü'yetine muvaffak olmaları itikadını hakk-ı ehakkınızda derkâr idiğüne ibtinaen keyfiyet dergâh-ı hümayûn-i keramet makrun-i şâhânedan bi'l-istizân bu vechile icrâsı husûsuna emr-i fermân-ı mülûkâne taallukuyla ol bâbda hatt-ı şerif-i tacidari şerefzir-i sudûr olmuş ve suret-i memuriyetlerini natık lâzım gelen emr-i âli ısdâr ve tisyâr kılınmış olduğundan icrâ-yı mukteza-yı irade-i seniyyeye dikkat ve ba avn-i bâri bu hususta izhar-ı mesai-i cemileye sarf-ı bâri-yi liyakat buyuracakları malum ise de dikkat ve hal nazik olarak her ahvâlde rü'yetmendane tavırlanması lâzımeden ve bu hususun taraf-ı şeriflerine isalesi mücerred hakk-ı saadetlerinde olan i'tikadat-ı hasene iktizasına ve bu maslahatı cümleden evvelce bitirmeye himmet buyurucaklarına mebnî olduğundan şunun bir kıdem-i akdâm istishal-i nizâmına müsaraatları matlub-i âli idigi bedihiyyattan olmağa mecbul ve maktur oldukları maye-i himmet ve besalet icabı üzere evvel emirde ahali-i merkûmeye kaleyi Şam Valisi müşârûn-ileyhin mütesellimine teslim etmek üzere nush ve pend edip dinlemedikleri halde üzerlerine asker ve memur sevkiyle beher hal kale-i merkûmun yedlerinden istihsâliyle mütesellim-i mûma-ileyhe teslim ve badehu askerinizin celbi husûsuna himmet ve izaa-i vâkit ve zaman etmeyerek şu

husûsu müddet-i kalilede bitirup keyfiyeti tahrîr ve işaret ile isbat-ı müdde-i fetanet ve merdumiyyeye sarf-ı makderet buyurmaları siyakında kaime 6 Muharrem 1242.

(Belge 4) Sâbık Ankara ve Kangırı Sancakları Mutasarrıfı Olub Adana Eyaleti tevcîh Olunan Nuri Paşaya

Cenâb-ı rü'yetmeab-ı müşîrîleri kemal-i fetanet ve dirayet ile muttasıf vüzera-yı izâm-ı Devlet-i ebed müddetden olduklarına binâen taraf-ı saadetlerinden Saltanat-ı Seniyye'ye hidemat-ı hasene zuhûru me'mul-i derkâr ve bazı mütalaa cihetiyle uhde-i düsturilerinde olan Kangırı Sancağı sabık mutasarrıfı atûfetlü Rauf Paşa hazretleri uhdesine ve Ankara Sancağı dahi Anadolu valisi saadetlü İzzet Paşa hazretlerine bu defa ba irade-i seniyye tevcîh olunmuş idiği âşikâr olub Adana Beylerbeyisi Memiş Paşa'nın uygunsuz hareket eylediği ve bu defa zuhûr eden Beylan maddesi dahi mucerred Paşa-yı mûma-ileyhin aşırı mezaliminden neş'et ettiği tahkik olunduğuna mebnî Adana eyaleti dahi ber mucib-i irade-i âliyye uhde-i düsturilerine tevcîh olunup ancak mâlum-ı müşîrîleri olduğu üzere Paşa-yı mûma-ileyh el-yevm Beylan maddesi üzerinde iken azli şuyunda muhalifleri kendüye galebe edeceklerinden hem bu suret vuku'a gelmemek ve hem (Sayfa 4) eşkıya takımına dahi vehni mucib olmak üzere Adana eyaletinin zât-ı saadetlerine tevcih-i fermanına ber takrib Ankara'dan hareketle Adana tarafına varub Paşa-yı mûma-ileyhe iâne ederek Beylan maddesini bi'l-ittifak bitirmeye memuriyeti hâvî diğer bir kıt'a emir ısdâr ve tisyâr olunmuş ise de zikr olunan tevcîh fermânının şimdilik ilan olunmayıp diğer memuriyet emr-i şerîfini ilan ederek bu vesîle ile kalkıp Adana tarafına azimet ve tevcîhi emr-i şerîfini dahi oraya vusullerinde ilan ve işaat ve Beylan gailesinin define lâzım gelen tedabir-i hasenenin icrâsına dikkat eylemeniz lâzımeden ve icab-ı irade-i seniyye-i şâhânedan olmağın dirayet-i zatiyyeleri iktizâsı üzere mükemmel daire ve asker-i vâfiye ile hemen Ankara'dan hareket ve yollarda ayak sürüyerek ve bir gune fukarayı raiyeti rencide etmeyerek Adana'ya vusul ve rücu'a himmet ve oraya vardıktan sonra tevcih-i emr-i şerîfi ibrâz ve işaat ve gaile-i merkûmun define gelen tedabir-i hasenenin icrâsına ve zinhâr ve zinhâr fukaraya zulüm ve teaddi vuku'a getirmeyerek her halde mu'tedilane zabt ve rabt-ı memleket esbâbının istihsâline himmet buyurmaları siyakında kaime 17 Muharrem 1242.

(Belge 5) Adana Beylerbeyine

Beylan sakinlerinden Abdurrahman Paşazade Hacı Ahmed Bey merkûz -ı tıyneti olan mefsedet iktizâsınca Beylan'dan huruç iderek başına bir takım eşkıya cem'ine

mübâşeret ve envâ-i mefaside cür'et ile gelüb Beylan'ı istila ve mütesellim ve müfti ve hakimi memleketten ihrâca ictira ederek ve derebeyliği daiyesine bir takım hezeyan ve türehatı hâvî tevarüd eden kağıdı takdim olunarak merkûmun üzerine varılmak üzere levâzım-ı seferiyyemiz tanzim olunmuş ve merkûm Hacı Ahmed Bey Haleb cânibinde tuğyan üzere olan Hacı Ömer Oğlu ve Gavurdağı eşkıyasıyla müttehid ve müttefik olarak ebna-yi sebile isal-i hasar ve Beylan'a göndermiş olduğunuz mütesellim lahik-i dairesiyle soyup biraz adamlarını katle ibtidar eylemiş olduğu mukaddem ve muahhar tevarüd eden tahrîratınızda muharrer ve mezkûr olub merkûm Ahmed Bey'in Beylan'ı zabt etmek üzere azimete tasaddîsi ve bi'l-husus mütesellim-i lahik-i mûma-ileyh ol vechile dairesiyle beraber soyub Beylan'a duhule mümaneat etmesi büyük töhmet ve kabâhat ve kendü kendüye te'dibini davet olmak hasebiyle bu mukuleler haklarında sükut muamelesi caiz olmayarak lâzım gelen kuşimallerinin icrâsı vacibeden olduğundan mukaddemce mehabeti efza-yı sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mülûkâne mûcibince merkûmun Konya'ya sürülmesi ve iclası bâbında başka ve şayet adem-i itaat misillü hareket eylediği surette üzerine asker sevkiyle hakkından gelinmesi zımmında iki kıt'a emr-i şerîfe ısdâr ve tisyâr olunmuş ve led'l- hâce tarafınıza asker îrsâliyle imdad ve îânet eylemesi zımmında hâlâ Maraş Valisi veziri mûkerrem âriyetlü El-Hac Hafız Ali Paşa'nın hazretlerine hitaben sudûr eden emr-i şerîf ile tarafımızdan müşarûn-ileyhe yazılan tahrîrat mukaddemce tarafınıza gönderilmiş olmak hasebiyle evvel emirde merkûmların nefyine dair olan emr-i âliyyeyi ibrâz ve irsâl her tarafınızdan adam tayin ve isbâl olunarak ber vech suhulet menfasına gönderilmesi esbâbını istihsâle mübâderet ve şayet merkûm gitmeyüp de yine daiye-yi fasidesini icrâya ısrâr edildiği halde ol vakit diğer emr-i şerîf mûcibince üzerine asker irsâl ve vali-i müşarûn-ileyh hazretlerine olan emr-i âli ve taktiratı isbâl ile ahz ve girift ederek hakkından gelinmesi husûsuna dikkat eymeniz iradesi ve vesaya-yı lâzıme ol vâkit tarafınıza bildirilmişdi merkûm Hacı Ahmed Bey'in bî mehaba isyanına ve Hacı Ömer Oğlu ve Gavurdağı eşkıyasıyla ittihat ve ittifakına nazaran ber vech-isühulet menfasına i'zâmı ve mukaddem mutavaata celbibi düşvar ve yalnız söz ve hafifçe tedarik ile def-i dairesi husûl pezir olmadığı âşikâr olub şaki-i merkûmun tedibi himmet-i Saltanat-ı Seniyye'ye mütahattim olduğu zahir ve bedidar olduğunu ve mukaddemce lâzıme-i îâneti icrâ eylemesi Hafız Ali Paşa'nın hazretlerine maru'- zikr emr-i âli ve tahrîrat-ı mersulede beyan ve tavsiye kılınmış ise de bizzat memuriyyeti olmadığından lede'l-hâce asker matlub olundukda zima-i askeriyyenin hali malum olarak müşarûn-lileyh göndereceği (5.sayfa) asker dahi bir güne işe yaramadıkları takdirde suret-i ihrâcıyla tertibâtı icab

edeceğine mebnî vâkî geçirmeksizin şimdiden şerayit-i ihtiyatiyyenin sirayet icrâsı ve vacibat-i haliyeden ve iktizâsına buna göre cenâbınıza imdad ve ianet etmek üzere ve vüzera-yı izâmdan bi'n-nefs birinin memuriyeti fevaid-i müteaddideyi munteç olacağı vazihattan olmakdan naşı bu defa hasbe'l-icab uhdesinden Ankara ve Kangırı sancakları sarf tahvil olunan vezir-i mükerrrem saadetlü Nurullah Paşa hazretleri hamîyyet ve kıyasat ile muttasıf vüzera-yı izâmı Saltanat-ı Seniyye'den olarak Beylan maddesinde cânibinize imdad ve iân et eylemek üzere ol tarafa memuriyetine irade-i âliyye-i şehinşahi taallukederek ol bâbda levha-i zib-i sünuh olan hatt-ı şerif-i şevket redif-i mülûkâne mûcibince müşârûn-ileyh Nurullah Paşa'nın memuriyetini hâvî lâzım gelen emr-i şerîfî ısdâr ve tedarikat-ı kaviyye ve asakir-i vâkiye ile hemen hareket ve ol savbe-i vusuli şitab ve sûrat ederek Beylan gâilesinin bitmesi ve şaki-i merkûm Hacı Ahmed Bey'in hakkından gelinmesi emrinde cenâbınza imdad ve iân et eylemesi tavsiye ve iş'ar olunmuş olmağla azimet ve hamîyyetiniz iktizâsı ve mukadem vâki' olan irade ve tahrîratımız muktezası üzere Beylan gâilesinin indifai zımmında tedabiri icrâsı müşârûn-ileyh Nurullah Paşa hazretlerinin vüruduna talik etmeyerek ve memuriyetinize fütur vermeyerek işin gelişine ve maslahatın icabına göre ne vechile olmak ve ne suretle tavır alınmak lâzım gelür ise hemen ol vechile harekete mübâderet eylemeniz siyakında kaime 17 Muharrem 1242.

(Belge 6) Çirmen Mutasarrıfına

Edirne müderrislerinden Emin Efendi kürsi şeyhlerinden Abdullah Efendi nam kimseye ocağ-ı mülga mensubiyetinden debbâğ esnafı beyninde meşveret vâki olarak bu günlerde bir cemîyyet edeceklerimiş deyu bazı türâhat söylemiş ve şeyh-i merkûm dahi keyfiyeti bu defa silahşörlük verilen iki nefer ağaya ifade eylemiş olduğundan bu husus mâlum-u müşîrleri olarak dehal merkûman Emin Efendi ve Abdullah Efendi celb ve bi'l-muvacehe istintak olundukta merkûm Abdullah Efendi türehat-ı mezkûreyi merkûm Emin Efendi'den istima' eylediğini takdir ve merkûm Emin Efendi dahi inkara yol bulmayarak haremde kadınlardan işittiğin beyan ve tezkir etmiş olmak hasebiyle merkûm Emin Efendi ba buyruldu Gelibolu'ya ve harem takımı dahi kendü çiftliklerine def olunmuş olduğu beyanıyla merkûmun Gelibolu'dan bir mahalle nefy ve iclası veyahut Gelibolu'da tevkif ve ikamesi şıklarından hangi suret muvâfık-ı irade ise ile lâzım gelen emr-i şerifin ısdâr kalınmasını ve Ali Paşa'nın Çarşısı kurbünde Kahveci Ahmed nam şahısın hareketinde bazı eracif söylenmekte olduğundan mezkûr dükkan hedm olunmak üzere temhir ve öküz arabacılarından olub Edirne'de bazı kimseler

hakkında bi asıl ve esas lakırdıları neşr etmiş olan bir nefer arabacı ile mezbur Ahmed ba buyruldu Dimetoka'ya nefy ve tağrīb kılınmış idiğini hâvî feristade ve irsâl buyrulan tahrîrat-ı şerifleri meeli reh-in ıtla'ı huluvv-i suveri olmuş ve bu hususlarda vâki' olan tekayyud ve ihtimamları zât-ı düsturanelerinden me'mulünüz olan ve me'ser-i hamiyyetinizi bir kat dahi te'yid eylemiştir. vâkıa merkûm Emin Efendi uygunsuz bir adam olarak bu misüllü neşr-i eracif ve tûrahata cür'et eyleyeceği malum-i halisane olduğundan merkûmun el-yevm Asitane'de olan pederi Mustafa Efendi dahi ziyaretimize geldiği taraf-ı muhlisiden kat'an nigah ve ihtifaf olunmayıp merkûmun ol vechile Gelibolu'ya def'i mahz-ı isabet ve bu makulelerin lâyıkiyla te'dib ve küşimalleri fezd-i efzidenin bi eser ve esası neşr-i eracife edememeleri zabitasının istikmal-i vacibât-ı umurun idiği rehn-i hayyiz-i bedahet olmak hasebiyle ba işaret-i cenâb-ı fetvapenâhi bu defa merkûm Emin Efendi Balıkesir'e nefy birle lâzım gelen emr-i şerîfi ısdâr ve çavuş mübâşeretiyle tisyâr olunmuş olduğundan başka merkûm Şeyh Abdullah Efendi hakkında bir şey iş'âr buyrulmuş ise de merkûm dahi türehatı merkûmeyi iştittiği gibi gelüp zât-ı saadetlerine ifade eylemek lâzım gelir iken bu hususa iğmaz vesaîreye ifşa eylemesi (6.sayfa) habis fitratına delil olduğundan merkûmun böyle eracife-i ihdasına mail idiği dahi meczum-i huluvvisuveriye idiğinden onun dahi nefy ve iclası tasvib kılınarak ba işaret-i âliyye Mihalic'e gitmek üzere lâzım gelen emr-i şerîfi ısdâr ve isbâl kılınmış olup ancak Dimetoka'ya nefy olunan iki nefer eşhasın dahi hûneden olarak uygunsuzlukları dūş-i tahrîrlerinden istidlal olunmuş olmak hasebiyle merkûmun dahi idamlarıyla bâde izn hiç ferdin ol makule ekazib ve eracif neşrine cesaret edememeleri rabitasını ikmal buyurlmaları hatırgüzar olmuş ise de bu meelde re'y-i rezin müşirilarine isale olunmuş olmağla münasip olduğu surette merkûmların Dimetoka'da idamları vâbeste-i himem-i şerifleri idüğü beyanıyla kaime. 17 Muharrem 1242.

(Belge 7) Ankara ve Kangırı Mutasarrıfı Sabık Nuri Paşa'ya

Asakir-i Mansure-i Muhammediye iltihak etmek üzere Ankara ve Kangırı sancaklarından matlub olan neferattan muallem ve gayr-i muallem olarak 100 nefer irsâl kılınmış idiği ifadesine dair vârid olan tahrîrat-ı şerifleri mezayası rehin-i ıtla'-i muhlisi olmuşdur neferat-ı merkûm saadetlü serasker Paşa Sarayına geldikde muhlisileri anda bulunduğundan birer birer bakılıp içlerinden fakd on yedi neferi takrire şayan olarak ma'ada seksen üç neferi alıl ve ihtiyar ve meşy ve harekâta adimü'l-iktidar olduklarından zikr olunan on yedi neferi tahrîr ve tevkif olunmuş ve seksen üç nefer

memleketlerine iade kılınmış olup ancak neferat-ı merkûmunun hıyn-i talebinde mersul seviyy-i saadetleri kılınan nemika-i muhliside sinnleri on beşden yirmi beşe kadar genç ve tuvana yektelerden tahrîr ve irsâl olunması tavsiye ve te'kid olunmuş olup asker(i) olacak kimesne dahi beher hal harb ve darb ve talîm ve teallûme muktedir olmak ibtida-i teemmülde hatıra gelen mevaddan ve cenâb-ı fetanet meab-ı düsturileri bu misillillü şeyleri güzel bilup ba husus bu mevadd-i saireye kıyas kabul etmiyerek emr-i diniyyede ve bizzat nasb nefy ihtimam kılınarak istenilen neferatın matluba muvâfık olmasına dikkat olunarak lâzımeden iken gönderilen 100 neferden seksen yedisi amelmande bulunması doğrusu bir vechile cenâb-ı saadetlerine yakıştırılmayıp bu meelde böylece mesmu-ı şâhâne olmak lâzım gelse hakkı müşîrîlerinde iğbirar-i tacidariyi müstelzim olacağı âşikâr olduğundan taraf-ı saadetlerine derkâr olan hüccet ve mürüvvetimize mebnî keyfiyet taraf-ı eşref-i şâhâneye arz olunmamış ise de her ne hal ise bu defalık anı belli olmaksızın muktezâ-yi uhuvvet hulûsumuz üzere bila garaz içlerinden ber minval-i muharrer işe yarayan ol mikdarı alıkonularak kusuri iade olundu kaldı ki mukaddemce vuku' bulan tebeddülatta cenâb-ı müşîrîlerinin hasbe'l-icab mansıbınız Adana'ya tahvil ile suret-i memuriyyetleri hafice savb-ı saadetlerine yazılmış olarak şimdiye kadar mâlum-ı düsturileri olacağı zahir ve Adana eyaleti suretde hafifü'l-gâile görünür ise de etraf ve eknafı Göçebe ve Türkmen makulesi olarak aralık aralık ebna-yı sebile isale-i dest-i hasaret olunmakda olduğundan ve'l-hale hazihi selefînz Memiş Paşa sû-i tedbir ve kesret-i mezalimde Beylanlı'nın uygunsuzluklarına sebep olarak eyalet-i mezkûrenin udesinden sarf ve tahvili iktizâ eylediğinden ve zât-ı saadetleri fetanet ve dirayet ile mecbul vüzerâ-yı izâm-i Saltanat-ı Seniyye'den olarak her bir kâr ve ahvâlde ru'yetmendâne ve akılane hareket ile ibrâz-ı me'seri pesendideye itina buyuracakları itikadında olduğumuzdan neşr-i hakk-ı saadetlerinde taraf-ı eşref-i cenâb-ı tacidariye hüsn-i şehadetimize mebnî eyalet-i mezkûre uhde-i müşîrîlerine tevcih olunmuş olup ancak bu misillü mevadd-i mühimmi düstur-i âliyye'nin ru'yeti matlubâ muvaffık olmak mültezim olarak bu memuriyetleri dahi işbu asker merasimi gibi görülmek lâzım gelirse hakk-ı saadetlerinde mucib-i vehamet olacağından başka nezd-i şâhânede dahi muhlisilerine bâdi şukka-i mesari ve hacalet olacağı mâlum-ı düsturileri buyruldukda bundan böyle hakkı samilerinde âdem-i takayyüd ve iğmaz ile tesahul gûne hâlât-ı isnadına mahal bırakılmayarak mesalih-i muhavvele-i düsturilerini bizzat ru'yet ve tensik birle nezd-i Devlet-i Aliyye'de ez-sırrinev tahsil-i asarkâr ez-murkî ve dirayete (Sayfa 7) himmet herhalde icrâ-yi muktezâ-i memuriyette sarf-ı bâri-

yi miknet buyurmaları siyakında kaime-i huluvv-i suveri tahrîr ve tisyâr 20 Muharrem 1242.

(Belge 8) Hüseyin Paşa Hazretlerine

Altmışbir bölüğün ustası Hüseyin ustaya dair olan iş'ârı müşirinaleri mâlum-ı huluvv-i suveri olub merkûm Hüseyin ile beraber ustasının sakası Kürd İsmail mukaddemce ba fermân Hırşova Kalesine nefy ve icla olunmuşlar ise de merkûm Hüseyin eşkıya zümresinden olduğundan idam ve izalesi saadetlü Silistre Valisi Hazretlerine yazılmak üzere ise dahi refiki olan merkûm Saka İsmail dahi suret-i hale göre huneden olacağı manzur ise de merkûm hakkında re'yi müşrileri ne vechile iş'ar buyurmaları siyakında tezkire 25 Muharrem 1242.

(Belge 9) Sabık Ankara ve Kangırı Sancakları Mutasarrıfı Olub Memuren Adana Cânibine Azimet Üzere Olan Nurullah Paşa'ya

Adana Eyaleti'nin uhde-i müşîrilerine tevcihini natık ısdâr ve tisyâr olunan fermân-ı âliyye'den başka Adana'ya varup selefleri Memiş Paşaya iâne suretiyle Beylan maddesini bi'l-ittifak bitirmeye memuriyetlerini şâmil diğer bir kıt'a emr-i âli ısdâr kılınmış ise de şimdilik tevcih emr-i şerîfi ilan olunmayarak fakt-ı memuriyet emr-i şerifinin işasıyla icrâ-i memuriyete dikkat eylemeleri vesayasına dair îrsâl-i seviy-yi saadetleri kılınan tahrîrat-ı huluvvisuveririnin vusûlünden ve ol bâbda îbrâz-ı teşekkür ve muhammedinden (katip burada Arapçasının mükemmel olduğunu göstermek istemiştir.) bâhisle mükemmel daire ve asakir-i mütekasire ıstışabıyla savb-ı memurlarına azimet üzere olduklarını hâvî Paşa-yı mûma-ileyhe ve def-i gailisine memur oldukları Ahmed Bey'e ne suretle kağıtlar itade olunub olunmaması istihzanını muhtevi feristade buyurulan tahrîrat-ı saadetleri meel ve mezayası rehin-i ıtlâ'-ı huluvv-i suveri olarak bu vechile izharı levâzımı Muhammed'den ve icrâ-yı memuriyete musaraaatları bâdi-yi mahzuziyyeti muhlisi olmuştur zât-ı düsturaneleri dirayet hamiyet ile mevsuf vüzera-yı Saltanat-ı Seniyye'den olarak hakk-ı şerîfelerinde i'tikadatı hasene derkâr ve inşâ'a'llâhu te'âla eyalet-i merkûmun istihsâl-i hüsn-i nizâmına muvaffak olacakları bedihi ve âşikâr ise de istima' olduğuna nazaran Paşa-yı mûma-ileyh mukaddemce irade-i vechile mir-i merkûm menfasına göndermiş olduğundan maslahat-i merkûmun bu suretle bahsini me'mul ve şimdiye kadar zât-ı müşiraneleri ol taraftan hareket etmiş olacaklarından Paşa-yı mûma-ileyh maslahat-ı mekumeyi ol vechile bitirmemiş olsa bile iş'ar-ı müşiraneleri vechile gerek Paşa-yı mûma-ileyh ve gerekse mir-i merkûm kağıtları tahrîr olunması icab etmeyüp bi mennihi

te‘âlâ makarr-ı hükümetlerine vasıl olduktan sonra icabına göre hareket buyurmaları lâzım geleceğini emir-i gayr-i meçhul olmağı cenâb-ı ru’yet nisabları memuriyetleri emr-i şerifinde münderiç vasaya ve telbihat iktizâsına ve mukaddemki iş‘arat-ı muhlisanemiz muktezası üzere hareket ve bir gün ol savb-ı memurlarına azimet ile icrâ-i levâzım memuriyet ve hamiiyyete ve enfaz emr ü ferman-i Pâdişâhiyye himmet buyurmaları siyakında kaime. 3 Sefer 1242.

(Belge 10) Erzurum Valisi Galip Paşa Hazretlerine

Mukaddemâ İngiltere elcisinin Rum maddesine İngilterelinin tevassutu ve muharran Rusyalı tarafından vâki‘ olan tekâlif-i selase hususlarına ve bazı na-tamam kalmış mevaddın re’s-i hududda müzakeresi için cânib-i Saltanat-ı Seniyye’den murahhaslar tayin olunduğuna dair ve bu bâbda taraf-ı Devlet-i Aliyye’den verilen cevap ve teşebbüs olunan tedabir-i vara ve levâzım-ı teyakkuz ve intibâhı müntezammin bazı vesayaya mütedair mersul seviy-yi valâları olan tahrîrat-ı halisanemiz vasıl olarak olbâbda levaihi-i hatır-ı düsturileri olan keyfiyattan ve bu esnada İranlının Rusyalı ile muharebeye mübâşeretleri tahkik buyurulmuş ve husus-ı mezbureye dair Çıldır Valisi saadetlü Hakı Paşa ve Kars Muhafızı saadetlü Osman Paşa hazarâtı ile Beyezid sancağı mutasarrıfı Behlül Paşa taraflarından ve ibrâz-ı ihlas ve meveddet ma‘razında keyfiyet-i mezkûrenin hakikatini mübeyyin Revan serdarı cânibinden seviy-yi seraskerlerine tevarüd etmiş olan evrak gönderilmiş ve akdemce vuku‘ bulan talep ve iltimas-i düsturleri üzere Erzurum vucuhundan kapucubâşı ve silahşörlük rütbesi verilen kesandan silahşörlük i’tâ olunan Selman Ağa memleketin kişizade (Sayfa 8) ve ocağ-ı sâbıkın serkerdesi olarak takdim buyrulan defterde silahşörlük istid‘asına sehven yazılmış olduğundan bahisle emsali misillü mûma-ileyhe dahi kapıcıbaşılık rütbesi ihsan ve inâyet ve defter-i mezkûrda silahşörlük kayıt olunan İsmail Ağa semt-i ahire gitmiş bulunmak ve silahşörlük mektubu serturna-yi sâbık Ömer Ağa’ya verilmiş olmak hasebiyle kayd-ı mahallinin ol vechile tashinine himmet olunması ve İranlı’nın Rusyalı ile muharebesinden dolayı Trabzon’da ikamet üzere olan Açıkbaş Hanı David Han’ın sü-yi âliyelerine vuku‘ bulan istidası cihetiyle Han-ı mersûmun Ahıskaya olmaz ise Erzurum’a naklinde beis olmadığından ve nice zamandan berü farz derecesine varmış olan nizâm-ı dahiliyyenin hemden ocağ-ı sâbıkın imhası cihetiyle hazır-ı ? suretyab olduğuna ve ol taraflarda dahi Asakir-i Mansure-i Muhammediye tahrîr ve tanzimine ruhsat-ı seniyye erzan buyrulduğu surette vâfirce hasıl olacağına binâen şemiyye-yi? iktizâsına bakılmak için sünuh edecek irade-i âliyye’nin iş‘ariş‘ar ve ibna

ve Rusyalı ihtilali bertaraf add olunmuş ise de İranlı itikadına göre el-yevm derkâr olduğundan sıhhat-i maddenin işaret ve inhâ kılınması hususlarını ve Erzurum'da ve mahall-i saîrede bulunan orta malları defterleriyle görderilmiş olduğunu hâvî ifadat-ı saîreyi muhtevi feristade ve isra buyurulan tahrîrat-ı saadet ayatı düsturileri evrak-ı meshule-i mezkûre meelleri ve tarafına meb'ûs olub kapı kethüdâları Efendi cânibinden bâb-ı âliye takdim kılınan şukka-i şerifleri muzayaası rehini ıtla-i hulusileri olduktan sonra dergâh-ı hümayûn-i hazret-i padişahiye dahi arz ile meşmul lahza-i atıfet-i i ifaza-i cenâb-ı şehriyârî buyurulmuştur. Zât-ı dirayat-ı ayat-ı düsturileri kemal-i karanî ve hamîyyet ve fast-ı fetanet ve rü'yet ile muttasıf efham-ı vükela-i Saltanat-ı Seniyye'den oldukları çeşide-i siperde-i uhde-i istihal-i düsturileri olan kâffe-i mevadın muhavvelen yakında ru'yetine sadif-i endişe ve inkar olmak itikad-ı hakk-ı âlilerinde derkâr ve levâzım-ı teyakkuz ve agahiden olan taharri-i ahvâl-i ağyara isbat buyurulan takviye-i himem-i şerîfeleri tamamı seviy-yi âliyelerinden muntazır olan me'ser-i ber güzide-i rü'yet-mendeyi izhar kabilinden idüğü vareste-i kâffe-i iş'âr ve şu aralık İranlı'nın Rusyalı ile muharebe ve galebesi vâkîa muhassenat-i rûzkardan olduğu bedihi ve âşikâr olub cenâb-ı meâlî-i elkab-i düsturileri ol havalinin vali-i vâlâşanı olduklarından herhalde tezayid-i def ve nüfuzları matlub mültezim idüğüne ve mûma-ileyh Selman Ağa'nın kapıcıbaşılık inhâsında mukaddem sehiv olunmuş idiği siyak-ı inhâlârlarından münfehim olacağına binâen müte'allik olan irade-i inâyet-i âliyye-i cenâb-ı mülûkâne iktizâsı üzere mûma-ileyh Selman Ağa'ya kapıcıbaşılık rütbesi ihsan buyurularak ruus-i hümayûna irsâl olunmuş ve zikr olunan silahşörlük dahi ceridesinde mücella tashih ettirilmiş olduğundan gayr-i Han-ı mersûm el-hâletü-hazihi Trabzon'da ikamet üzere ise de hasb'el vakt muayyen olan 750 kuruş maaşı ile kendüyü idare edemeyüp bir miktar zammı buyrulmasını hâlâ Trabzon Valisi saadetlü Hasan Paşa hazretleri mukaddemce ba tahrîrat-ı inhâ etmiş ve Han-ı merkûm tarafından dahi mahsus istirhamı hâvî arîzasıyla adamı gelmiş olduğuna iş'ar-ı samileri vechi ile vâkî Han-ı mersûmun mukaddemâ bir müddet Ahıskada dahi ikameti vuku'una nazaran Trabzon'dan Erzurum'a celbinde ve belki Ahıskada ikametinde beis ve mahzur görülmediği derkâr ve el-haletü-hezihi Devlet-i Aliyye'nin mesarifi külliyetli olmak hasebiyle akçe husûsunda tasarrufat-ı lâzımeye dikkat olunmak fariza-i halden idüğü âşikâr ise dahi İranlının Rusyalı ile muharebelerine göre hangi taraf galebe ederse Gürcistan'ı istila etmek lâzım gelirse Han-ı mersûm dahi zaruri ol tarafa meyl etmek iktizâ edeceğinden şu aralık Han-ı mersûm ağyara meyl ile elden çıkarılmamak içün muhassas olan 750 kuruş mahiyesinin üzerine 250 kuruş dahi zammıyla iktizâsına

göre taltifi hâvî savb-ı muhlisinden Han-ı mersûma cevabname tahrîr ve tisyâr kılınmış idiği ve iş‘ar-ı âliyyeleri üzere Han-ı mersûmun Erzurum’a celbi husus-i dahi icab-ı emrû ve fermân-ı şâhânedan olduğu mâlum-ı samileri buyruldukda iktizâsının icrâsına himmet buyurmaları vabeste-i re’y-i düsturileri kaldığı zât-ı hamîyyet simat-ı âlileri hayr-ı din-i mübin olarak her halde Devlet-i Aliyye’ye hayri intaç eder hâlâtın istihsâline sa’yi behimi buyura geldikleri müstağnivasf ve eşkali olduğuna ve vâkian Erzurum ve Kars ve Van ve Çıldır eyaletleri re’s-i hududda düşman karşısında mahaller idüğüne mebnî bunların askerden huluvvi caiz olmadığı nümayan ve tertib-i asakire külliyyetli akçe muktezî olmayarak iktizâ eden masrafi şimdilik Erzurum cizyesi malından havale olunduğu suretde ödeyebileceği (9.Sayfa) ve Erzurum’da Asakir-i Mansure-i Muhammediye tahrîri için neferat ve serdergedan tehyiesinden başka Ahıska ve Kars ve Van taraflarına dahi münasip serdergeler hazırlanmış idü meeli iş‘arı samilerinden müstebân olub ancak evvel emirde bu tarafda tutulan usûl-i askeriye zât-ı âlilerine iş‘ar ve ifham ve ol tarafda tahrîri asakir hususnu ne vechile tasavvur ve tasmim eylemekte oldukları istilam olunarak bâdehu ona göre tanzimine şuru’ olunmak bil-müzâkere tasvib olunmuş ve irade-i seniyye-i şâhâne dahi bu vechile sâdır ve sanîh olarak bu defa Asakir-i Mansure-i Muhammediyye hakkında tanzim olunan kânûnname-i hümayûnun bir sureti ihrâc ve savb-ı âliyyeleri’ne irsâl kılınmış olmağın suret-i hal ve keyfiyetmütalaasından mâlum-ı düsturileri olacağı vechi ile bu tarafta yazılmakta olan Asakir-i Mansure asıl askeri olarak ale’ d-devam sefer birgibi hazır ve amade bulunup İstanbul Kulaksızında ve Üsküdar ve Boğaziçi taraflarında dud-i daim bi’lmünavebe geşt ü güzâr ettirilmek üzere hiçbir kâr ve san‘atta olmayan bekar ve geç yektelerden tahrîr olunmakta ve Anadolu Rumeli taraflarından tertip olunanlar dahi bu bu usûle tatbikan müsella Edirne askeri ve buraya ve bura askeri Edirne’ye gönderilerek hazariyyete alıştırılmak suretiyle mülâhaza kılınmakda olarak bu usûlde mebnî Asakir-i Muhammediyye’nin bi’l-cümle melbusat ve me’kuletleri cenâb-ı miriden idare olunmak üzere İstanbul askerine gallei iş‘arış‘ar cihetiyle yirmişer ve dışarılarda derkâr olan hasb-ı derhaya mebnî anlara on beş kuruş aylık tertib olunmuş ise de Erzurum vesaîr ol havali serhad olmak hasebiyle yazılacak asker yerli yurdlu olmak ve bulundukları sanat ve ticaretlerine helal gelmeyüp fakt-ı talim günlerinde talim ve teallüm ederek ma‘adâ vâkitde yine her biri kendü içinde olub lede’l-iktiza yine ol tarafta i‘mal ve istihdam olunmak üzere yazılmasını tasvib-i tasarruf buyuruyorsuz ve bu surette bunların mahiyeleri berikiler gibi olmayub mesela Hızırda onar veyahut dahi noksanca i‘tâ olunmak mı ve sefeber bulunduklarında onlara dahi on beşer vermek

lâzım gelür ve bir takımı Nefs-i Erzurum'da bu vechile yerli yurdlu olarak bir takımı dahi dışarılardan bu tarafınusulüzere bekâr yektelerden yazılıp münavebe suretinin bunlar hakkında icrâsı mı iktizâ eder ve bu takdirde dışarı takımının kışlası nerede olmak ve bunlara gerek Nefs-i Erzurum'da iktizâ eden kışlalar ne vechile inşa ettirilmek mümkün ve münasib olur ve bir nefer askerin bir senelik mahiye ve meblusat ve mekulâtı İstanbul'a nazaran 500 kuruşu tecavüz eylediğinden ve'l-yevm Devlet-i Aliyye'nin mesarifi pek külliye-tlü olduğundan şimdiki halde ol tarafda kaç tertib-i askeri tahrîrine mübâşeret olunmak münasibdir buralarının ve sair müteferriat ve muktezasının zât-ı âliyyeleriyle istişaresi lâzım gelüb şöyle ki: cenâb-ı hamiiyetü'l-elkab-ı düsturileri ibtida-yı neş'etlerinden beru Devlet-i Aliyye'nin mesalih-i içinde bulunarak her bir hal ve keyfiyeti tahsîl vukuf ıtlâ' etmiş asdika-yı vükela-yı Saltanat-ı Seniyye'den olarak Devlet-i Muhammediye'ye yarayacak ve masraf cihetiyle dahi hafif ve ehven düşecek suretlere i'mal-i efkar ile hüsn-i tedbirini istihsâle himmet buyuracakları cümle indinde mesellem ve zahir ve bu hususlara dair hülâsa-i efkar ve mütalaatları ale't-tafsil izahen ve mahfiyyen tahrîr ve iş'âr olunarak ba 'de sünuh edecek irade-i seniyye'nin taraf-ı samilerine bildirileceği müteberri? Ve bahir olduğundan maada dışarılarda bazı muallim bulunan mahallelerde hahişi olanların kendü kendülerine talim etmelerine ruhsat verildiği misillü Erzurum'da dahi talim bilir olduğu surette şimdilik kendü başlarına talim ve taallüm eylemelerine ara-i ruhsat buyurmaları lâzımden ve iktiza-i irade-i âliyye-i mülükeden olub şöyle ki el-haletü-hezihi Asitane'de semt semt haheşli olanlar talim ve teallümü icrâ etmekte ve daire muhliside olan sunuf-i etbâ dahi takım takım talim eylemekde olduklarından ma'ada işbu tamim-i ruhsat cihetiyle dışarılarda ve hususan Edirne vesaîre mahallelerde olan vüzera-yı izâm hazaratı dairelerinde dahi Asitane usûlüne tatbiken icrâ-i talim olunmakda idiği derkâr ve sual ve müstekar buyurulan Rusya ihtilali keyfiyeti mesmuata göre henüz gereği gibi mündefi olmadığı âşikâr olmağın bu esnada Rusya imparatoru kendü muhafazı nefsi için etraftan 5000 asker mikdarı ve hatta Kırım'dan dahi ahali-i islam tatar askeri celb etmiş ve bu asker celb ve cemiiyetinden dolayı vükelası bbeyninde geftegu olmuş olduğu havadisleri dahi bazı taraflardan rivayet ve istihbâr olunmuş (Sayfa 10) olub hatt-ı zat-ı düsturileri zikr olunan kanunname suretini mütalaa ve derpiş ve kaç tertib Asakir-i Mansure-i tahrîrine mübâşeret olunmak ve mahiyeleri ne miktar kışlaları nerelerde olmak lâzım gelür etrafiyla mülâhaza ve endiş buyurarak vesaîr müteferriat ve muktezayatı maslahatı dahi tasavvur ve tefekkür eyleyerek ezher-i cihet-i Devlet-i Aliyye'ye evhven düşecek suretlere i'mal-i efkar ve

hüsn-i tedbirirni istihsâle bezl-i iktidar ile netice-i mülâhazat ve mutalaatlerini ale't-
tafsil izahen ve mahfiyyen seviy-yihâlisânemize iş'ar ve ibnâ ve bade izin dahi istirak
olunan ahvâl ve iş'aribeyanı tahrîr ve inhaya himmet ve Erzurum'da ol vechile talim
bilür olduğu surette bâlade beyan olunduğu üzere gerek daire-i düsturilerinde olan etbâ
ve gerek ehil vesaîreden hahişi olanlar Asitane ve memalik-i saîre usûlüne tatbikan
şimdilik kendü başlarına talim ve taallüm etmek üzere irade-i ruhsat birle icrâ-yı
mukteza-yı usûl ve esna-yı dirayetine himmet buyurmaları siyakında 3 Safer 1424.

(Belge 11) Belgrad Muhafızına

Yeniçerilik namıyla dersaadette bulunan erbab-ı bağı ve şekâvetin avn-ı vaziyet
bariyle defaten ve envaten def'-i tenkilleri udvan-ı dinimiz olan kefare-i mel'anet nişanı
Ümmet-i Muhammed arasına ilka-i fesâda icbâr etmiş olduğundan Düvel-i Efrenciyye
tafllarından ne vechile gazeteler neşr ve ilan olunmakda ve Belgrad havâlisine garib
mahallerde bulunan müşrikin cânibinden ahali-i islam ne suretle iğva kalınmakta
olduğundan ve Bosna'dan ma'ada Rumeli ve Anadolu'da kain bir cümle Ahali-i
İslâmın talim ve taallüm haheşkar olduklarını zımnen Bosnalı'ya işrab etmek
mülâhazasıyla haftada iki gün Belgrad'da sipah askeri atlı ve yerlü neferatı piyade
tüfenk talim eylemeleri bi't-tasvip ne vechile icrâ ve olbâbda tanzim ettirilen i'lâm-ı şer-
i isra ve tesrib olunmuş olduğu ve yerlü neferatının mevacibleri kat' ve sipah
zümresinin tımarları zabt ve ref' olunacağı bazı taraflardan neşr olunmakda idü ve
saadetlü Bosna Valisi Hazretleri'ne dersaadetden Yenipazar'a vürüd eden tatarını
Yenipazar mütesellimi Osman Paşa tevkif etmiş olduğu savb-ı düsturilerine yazmış
olduğundan Paşa-yı mûma-ileyh kağıdıyla evrak-ı saîre takdim kılındığı mukaddem
tevârüd eden tahrîrat-ı düsturilerinde mûnderic ve mezkûr ve evvelce gönderilen istilam
name-i halisanemize cevaben muharran irsâl buyurulan kaime müşîrîlerinde el-haletü-
hezihi Bosna ahâlisi sureti isyanda olarak kadı ile defterdarı darp edüp saîr vechile dahi
envâ-i habâis ibtidar etmekde oldukları ve Sarayı Tıravnik ve İzvornik'de ve cevherin
çend nefer kimse ahali-i merkûmye irade-i ru'yi istimalet eylemiş iselerde hanelerine
kapandıkları vali-i müşârûn-ileyh el-yevm kalede olmayup Tıravnik'de vüzeraya
mahsus olan mahalde idüğün istihbâr olunmuş olduğu ve bundan sonra gelecek
adamları ne vechile haber götürürler ise iş'ar buyurulacağı tafsilatı ve Belgrad kadısı
sâbık Çukacıade Mustafa Efendi'nin müddet-i hükümeti tekml olmuş ise de şimdilik
Belgrad'da tevkif kılınmış idiği mûnderic ve mastûr olmağla meel ve mezayası rehin-i
ıtlâ'-ı muhibbi olmuş ve hakipa-yi hümâyûnü Hazret-i Pâdişâhı dahi arz ile meşmul

lahza-i cenâb-ı cânbanî buyurulmuşdur zât-ı hamîyyet simatı düsturileri dirayet ve haysiyyet ile areste vüzera-yı izâmdan oldukları ol- vechile Belgrad'da talim ve teallüm usûlünün icrâsına himemi şerîfelerinin ibzali isabet olduğundan ve vakıa yerlû neferatının mevacibinin itası münasib olacağından kuyud-i lâzîmesine bil-müraca ba iktizâsını tanzim etmek üzere müte'allik olan irade-i seniyye-i mülûkâne mucibince keyfiyet izzetlû defterdar Efendi'ye havale olunmuş olub iş'ar-ı samileri ve paşa-yı mûma-ileyh vâkî' olan inhasına nazaran ahali-i merkûm henüz yazışmayup eğerki Üsküp taraflarından gelen tatarın vuku' bulan ifadesinden merkûmun sonradan nedâmetleri vuku'uyla vali-i müşârûn-ileyhin evvelce dersaadete çıkardığı tatar'ı yoldan çevirmiş olduğu müsib ve bu iade tatar maddesi mûma-ileyh Osman Paşa'nın savb-ı düsturilerine gelüb takdim buyurulan şukkası meelinden mümayan olarak tatar merkûmun takrini müeyyed ise de henüz ahâlî-i merkûmun itaitlerine dair vali-i müşârûn-ileyh cânibinden vesaîre tarafdán bir güne inhâ zuhur etmediğinden (Sayfa 11) ulemadan kuvve-i nâtika ve cerbeze-i kelam-ı erbâb-ından bir münasibi taraf-ı şer'î enverden ve keزالık dirayet ve istikamet ile muttasıf hademe-i Devlet-i Aliyye'den biri intihâb-ı birle Yeniceri Ocağı'nın def'î bâbında taraf-ı şeriatden verilen fetvâ-i şerife mucibince iktizâsına göre fermânlar tadir ve memur mûma-ileyh mûma-ileyhima ile doğru Belgrad irsâl ve tesyid olunarak cenâb cenâb-ı müşîrîlerini hasbel havariye? Bosna'ya dair tahsil etmiş oldukları malumattan dolayı ve vâkî olacak talimatları vechile Bosna'ya azimet etmeleri tensîb ve ulemadan ve müderrisin ikramdan Pirlepelî Ahmed Efendi ve hademe-i Devlet-i Aliyye muteberatından dahi hâlâ esham maktuacı Mehmed Arif ihtiyar ve tasvib kılınarak tavsiye-i pira-yı sudûr olan hatt-ı hümâyûn-i mülûkâne-i mucibince ol bâbda iktizâsı vecchile ile iki kıta fermân-ı âlî şân ısdâr ve mûma-ileyh dahi ol taraf-ı memur ve tisyâr olunmuş olduğuna sureti irade-i seniyye zikr olunan o evamr-i şerîfi mallarından ve mûma-ileyhimanın vâkî olacak ifadelerinden tebyün ideceğine binâen dirayet-i zatiyye-i müşîrleri iktizâsı ve irade-i âliyye-i mülûkâne mucib-i ve muktezası üzere mûma-ileyh ol tarafa lede'l-virûd hasbel cevâriyye Bosna'ya dair tahsîl buyurmuş oldukları malumattan dolayı mûma-ileyhimanın ne vechile hareket etmeleri icab ve iktizâ eder ise ba bil müzakere talimat-ı mukteziyyenin ifade ve tebliyyenin himmet buyurmaları lâzım geleceği ve Belgrad kadısı sâbık mûma-ileyh Mustafa Efendi'ye dirayetli adam olarak bir müddet Belgrad'da meksi iltimas buyrulduğundan ve vaka Efendi'ye mûma-ileyhin ol tarafdá bulunması bazı şeylerde hitab-ı müşîrîlerine faideyi müstelzim olacağından iş'arları vechile Efendi'ye mûma-ileyh tevkifi husûsuna müsade-i seniyye müşîrleri erzan

kılındığı malum-i düsturileri buyuruldıka ber mucib-i emir ve irade-i âliyye harekete mubaderet buyurmaları matlub idüğü beyanıyla kaime 14 Safer 1242.

(Belge 12) Bosna Valisine

Ocağ-ı mülğanın her taraftan ref'i iradesini natık sudûr eden emr-i âliyi Saray ahâlîsinden bazının nik ve bedi fark ve temyiz etmez makuleleri Devlet-i Aliyye'nin hâtır ve hayaline gelmemiş ve gelmeyecek suretler ile neşr eyledükleri eracife farîza olarak lâıykıyla anlamayup cenâb-ı hakkın ve şevketlü Pâdişâhımızın emir ve re'yine gayr-i muvâfık bazı yolsuz harekete cesaret eymiş oldukları ecilden bunlara emri bari ve emri Pâdişâhın lâıykıyla tefhimiyle iki alemde mübtela-yı hasaret olmak vikayeten bu defa mütallik olan irade-i seniyyeyi şâhâne-i mûcibince muteberanı hâdemei Devlet-i Aliyye'nin hâlâ esham maktuacısı Mehmed Arif Bey ve taraf-ı şer'i enverden ve müderrisinden Pirlepeli Ahmed Efendi'ye tayin kılınarak ol tarafa i'zam ve isra ve bu bâbda iktizâsı vechile sürdür eden evamir-i âliyye mûma-ileyh Arif Bey'e i'ta olunmuş olduğundan zât-ı saadetleri dahi mukteza-yı fetanetleri üzere bu bâbda o makuleler işbu hareke cesaretleri şer-i şerifi mukayyer olduğunu müşarı şerifi mûgayir olduğunu harekât-i musıla-i islamiyye'ye sığmayacağı ve Bosna ahâlîsi ise salabet-i diniyye ile meşhur iken saîr bu kadar mûmalikde icrâ olunan şer'i şerifin hilafı hareketin ne demek olacağını hakimane etrafiyla ol makmulelere tefhim ve herhalde icrâ-yı emir ve iradeye musaraa'at ve icab eder ise esna-yı rahdda dahi mir-i mûma-ileyh muhabere eyleyerek herhalde dirayet ve sadâkatiniz me'serini isbâta kemali şıtab ve sûrat buyurmaları siyakında kaime

(Belge 13) Çirmen Mutasarrıfı Hazretlerine

Bektaşî tekkeleri maddesi ve koru-i hümayûnlari maslahatı için ba irade-i seniyye sâbıkan mir-i ahur-i evvel-i şehriyârî Ali Bey memur ve tayin kılınmış ve bu babda bazı kuyuda müracat olunmak iktizâ eylediğinde mebnî mir-i mûma-ileyh beş on gün tevkifi lâzım geldikte bimennihi te'âlâ Çendruz tarafından ihrâc ve ol tarafa i'zam kılınacağı savb-ı saadetlerine iş'ar olunmasıdı mesmui'? (Sayfa 12) müşîrleri olacağı vechile Yeniçerilik gayretkeşliğinden dolayı Bosna cânibinden mübeyyin olan kıyl ve kâl ve ihtilal sükun etmiş olduğundan husus-i merkûm ba irade-i seniyye mektubluk? Arif Bey memur ve müderrisin-i kiramdan Pirlepeli Ahmed Efendi tayin kılınmış olub ancak mûma-ileyh Ali Beyle Bektaşî tekkelerine Rumeli tarafına memuriyyeti dersaadette şayi' olduğundan ve dersaadete göre bu şayiada bais olmadığından Bosna havdisi şayi olmamak için mûma-ileyh Arif Bey ile Pirlepeli Ahmed Efendi'nin

Bosna'ya azitemleri ketm olunmak münasib görülmüş olduğuna ve Rumeli ahalisinin ekserü Bektaşî meşrep olduklarına mebnî tekke tahribinden dolayı ol taraflarda bir güne kıyl ve kâl olmamak için mûma-ileyh Bosna'ya azimetleri Bosna ahâlîsinin izhar-ı muvaffakiyetleri haberi vurudunda mûma-ileyh Ali Bey Bektaşî tekkeleri maddelerine olvakit şüru' ve mübâşeret etmek ve şimdilik koru-i hümâyûn maslahatıyla meşgul olarak Edirne'de tevekkuf ve iğram eylemek üzere tensîb olunmuş ve irade-i seniyye bu vechile sudûr eylemiş olduğundan gerek mûma-ileyh Bosna'ya gitmek ve gerek mir-i mûma-ileyh ve maiyyetine hakkı tayin olunan müderrisin-i kiramdan Ali Remzi Efendi Edirne'ye azimet eylemek üzere ihrâc ve i'zam olunmuş ve memuriyetlerini natık iktizâ eden evamir-i şerîfe dahi yedlerine i'tâ kılınmış olmağın bi mennihi te'âlâ mûma-ileyh el-Hac Ali Bey'in ve mevla-yı mûma-ileyhin Edirne'ye vusullerinden ber muceb-i irade-i seniyye Bosna ahâlîsinin muvaffakiyetleri haberi şuyuna kadar koruy-i hümâyûn maslahatıyla meşkul olmak üzere Edirne'de tevakkuf lâzım geldiği malum-i düsturileri buyruldukta ol vechile himmet ve bimennihi te'âlâ ahali-i merkûmun muvaffakiyetleri haberi vurudunda tekkeler maddesinin ber mantuku emr-i âli icrâsına şuru ve mübâşeret buyurulmak iktiza-yı maslahattan idiği beyanıyla kaime 15 Safer 1242³⁶.

(Belge 14) Sivas Valisine

Bi nasrillehi te'âlâ ceride-i alemnden nam ve nişanları mahv ve ilga olunan Yeniçeri hunesinden bundan akdem Sivas kazalarından İsbeli karyesine gönderilmiş olan kırk iki bölüğün ustası Mustafa'nın vekayi'-i sâbıkda etmediği fezahat kalmamış ve bu cihetle merkûmun idam ve izâlesi lâzım gelmiş olmağla nemika-yihuluvvisuveride merkûm ber takrib ele getirerek idam ve izâlesiyle keyfiyeti bu tarafda tahrîr ve işara himmet buyurmaları siyakında kaime 16 Safer 1242.

(Derkenar 1)

Merkûm Mustafa ber takrib firar ederek Tokat Havalisine gitmiş ve Tokat Voyvodası Süleyman Ağa tarafından ahz ve idam olunduğuna mübeyyin 23 Rebiyyülevvel 1242 tarihinde müşârun-ileyhin ve tarid olan tahrîrat-ı ba irade-i âliyye işbu mahalle şerh verildi.

³⁶ Yençeriliğin kaldırılmasından sonra ortaya çıkan ekonomi hakkında bilgi edinmek için için bkz. Ahmet Tabakoğlu, *Osmanlı Mali Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2016

(Belge 15) Maden-i Hümâyûn Eminine

Tercan'a Gönderilmiş Olan On Bir Sekbânlarına ustası Ömer

(Belge 16) Belgrad Muhafızına

Bosna ahâlisine Yeniçeri gayret keşiliklerinden dolayı zuhûr eden fesâdlarının indif'ai zımnında ne vechile emr-i âli ısdâr ve ne suretle esham mukataacısı Arif Bey³⁷ memur tisyâr kılınmış olduğu diğer tahki halisanemizden memur ve tisyâr kılınmış o olduğu icrâ-i memuriyet himmet buyuracakları mâlum-ı hulusuleri ise Bosna eyaletinde kain kapudanat Saray ahâlisine muvaffakatından destüğeşt ferağ olarak taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye müncezib olmaları kaziyyesini istihsâl mütalasına mebnî lâzım gelen irade-i âliye ve vesayayı seniyye-yi mütezammın bir kıt'a emr-i âli ısdâr ve vürudda nemika-i huluvvisuveriye hulu leffen mahsus tatar ile seviy-yi müşîrîlerine tisyâr kılınmış olub emr-i şerîf-i mezkûrun evvel Bosna tarafına irsâli iktizâ etmeyerek icab-ı maslahat-ı ve ol tarafda şimdiki hal ve keyfiyetine göre malumat ve tahkikatınız ne vechile ise ol vechile hareket olunmag lâzımeden olmağla kapudan-ı mûma-ileyh ol vechile dahil-i daire-i itâ'at olarak taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye müncezib olacakları memul olduğu halde emr-i şerîfe mezkûru mahallerine irsâl ve iş'âr ve bunlar dahi fesâd suretinde göründükleri suretde emr-i şerîfi mezkûrun ketm ve tevkifiyle keyfiyeti esnayı rahtda olan mir-i mûma-ileyh ve gerek bu cânibe tahrîr ve iş'ar-ı himmet buyurmaları siyakında kaime (Sayfa 13)

(Belge 17) Belgrad Muhafızına Kenar

Metn-i nemika-ı huluvvisuveride tezyid ve beyan olunduğu üzere mûma-ileyh Arif Bey'in ve Ahmed Efendi'nin doğru Belgrad'a azimet ile vâki' olacak talimatları vechile Bosna'ya gitmeleri tensîb olunmuş ise de bazı mutaalayı mebnî tahsisi tarik iltizâm olunmayarak gerek Bosna caddesinden ve gerek Belgrad tarafından kangısı maslahata muvaffik gelür ise ol tarikden semt-i memurlarına ru-berah azimet olmaları husûsunda mûma-ileyhima ba irade-i seniyye tahrîr kılınmış olmağın maslahatın gelişine göre mûma-ileyhima doğru Belgrad'a giderler ise iktizâ eden talimatı bizzat ifadeye himmet ve eğer Bosna caddesinden gitmek lâzım gelür ise bi't-tahkik icab eden talimatı esna-i râhdda mûma-ileyhimaya tahrîr ve iş'ar mübâderet buyurulmaları siyakında tahşiye-i metin-i huluvvisuveriye ibtidar kılındı.

³⁷ Esham mukataacısı olarak görev yapmaktadır. Mali ve idari görevlerden sorumludur.

(Belge 18) Rodos Mutasarrıfına

Rodos ceziresi sükkanından Tosun Oğlu Mustafa ve Cabi Hacı Mehmed ile müderrisinden Harci Oğlu Mustafa vesaîr mâlumi'l-esami kesanın bazı hune ve eşkıya makulelerini ifsad ile ihtilal-i memleketi mucib harekât-i na becaya ictisarlarından başka Yeniçerilik namının ortadan kaldırıldığı haberünün ol tarafa şüyu-i esnasında merkûmlar bir takım eşkıya ile çarşu ve bâzarda dürlü eracif ve tûrahat-ı tûfihatile cezire-i mezkûreyi ifsad daiyesinde olmuş oldukları beyanıyla merkûm Tosun Oğlu Mustafa ve Hacı Mehmed ve Müderris Mustafa'nın idamı ve izâleleri bâbında başka vesaîr mâlumi'l-esami eşhasın dahi li ecli't- te'dip birer mahalle nefy ve takribleri bâbında başka lâzım gelen evamr-i âliye ısdâr ve tisyâr olunması husûsuna dair tevarüd eden arızanın manzur ve mefhumu mâlumunuz olmuştur bu makulde mefsedetkârların tedib ve küşimalleri lâzımeden ve icab-ı vakt ve halden olmak mûlabesesıyla merkûman Tosun Oğlu Mustafa ve Cabi Hacı Mehmed'in idamı bâbında tarafına hitaben iktizâ eden emr-i âliye ile saîre nefy olunacak eşhasın lâzım gelen o evamir-i şerîfesinden başka başka ısdâr ve tisyâr olunmuş ve Müderris Mustafa'nın idamından dahi nazar ile ba işaret-i aliyye-i cenâb-ı fetva-i penâhi Diyarbakir'e nefyi ve takrib olunarak iktizâ eden emr-i âli çavuş mübâşiretiyle tarafına gönderilmiş olmağla vusullerinde heman merkûman ahz ve idam vesaîrlерinin menfalarına i'zamları ile keyfiyeti bu tarafa tahrîr ve iş'âr ve bundan böyle hiç (bir) ferdin o misillü harekâta cürret ve neşr-i eracife ictisar edememesi esbâbını istihsâl bezl-i iktidar eylemek için kaime 13 Safer 1242.

(Belge 19) Haleb Valisi Sabık Vahid Paşa Hazretlerine

Havass-ı hümayûndan Kilis Sancağı'nda vâkî Kürtdağı'nda bundan akdemizhar-i bağı ve şeka etmiş olan Hacı Ömeroğlu nam dalalet encamın tenkil ve istihsali emrinde ba emr-i âli memur ve tayin kılınan asker bu defa merkûmu olduğu mahalde tazyık etmiş olduklarından merkûm tab-i aver olamayarak gece haliyle Kilis tarafına firar birle kendüye metanet vermek daiye-i fasidesine düşmüş ise de Kilis ahâlisi encam-kâri bi'l-mûlahza mümaşat etmediklerinden bi'l-ahire kendü ve hevadaları olan bir takım eşhas ile Aynitab tarafına firar etmiş olduğundan ahâli-i Kilis voyvodalarını derun-i memlekete celb için haber göndermiş oldukları savb-ı düsturilerine bi'l-inhâ ol vechile merkûmları hayyen ve meyten tutup irsâl eylemeleri husûsu taraf-ı müşîrîlerinden Maraş Valisi hazretleriyle Aynitab Voyvodasına ve Rakka Eyaletinde kain bazı aşayir beylerine tahrîrat itaresiyle iş'âr olunmuş ve voyvoda-yı mûma-ileyh bazı mûlahazaya mebnî şimdilik gönderilmeyerek iç çükadarları Süleyman Ağa bendeleri ve Voyvodalık

vekaletiyle Kilis'e irsâl olunmuş ise el-haletü-hezihi Kilisliler Aynıtab'da kalarak şaki merkûmu Urfa tarafına gecmek üzere Rumkale cânibine doğru savuşmuş olduğu beyanıyla şaki merkûmun bulunduğu mahallede ahz ve ibreten li's-sairin idam ve izâlesi zımmında Rakka ve Maraş ve Adana ve Diyarbekir ve Bağdat valilerine ve Maden-i Hümâyûn eminine hitaben başka ve merkûmun avanesinden olan Kilislilerin dahi fi ma ba'd Kilis ve havalisine ayak bastırılmaması bâbında iktizâ edenlere hitaben başka o evamir-i âliye ısdâr ve tisyâr ile el-haletü-hezihi Kütahya'ya ikamet üzere olan Kilis müftisi esbak Hacı Faziletke dahî (Sayfa 14) bâde-i izn ber takrib ıtlak olarak Kilis'e gidemeyeceği nefî-yi ebedi ile menfa olmak üzere kayd-ı mahalline şerh verdirilmesi husûsunu şâmil ve hengâm-i muharebede katl ve idam olunan bazı serkerdeganın ruus-i muktuaları irsâl kılınmış olduğu ifadesini müştemil bu defa tevarüd eden tahrîrat-ı düsturileri meel ve mezayası ve Kilis fetvası için takdim kılınan i'lâm müeddası rehin-i ıtlâ'-i hulusleri olduğundan gayr-i haki pay-i hümâyûnü şâhâneye dahi arz ve takdim ile manzur-ı nazır-ı keramet eser-i cenâb-ı tacidari buyurulmuş ve gönderilen serberideleri pişgâh-i bâb-ı hümâyûnde nihade hak-i mezellet kılınmıştır şaki merkûm öteden beri muzırr-ı ibâd olub vacibü'l-izâle olacağından bu bâbda mehabet efza-i sünuh olan irade-i celadet-i ifade-i mülûkâne mûcibince firarî merkûmun her nerede ele gecerse idam ve izâlesi için müşârûn-ileyh başka ve avanesinden olan Kilislilerin dahi böyle Kilis ve havalisine vürûd ve zuhûr ederi olur ise derhal tard ve def'leri ile hiç birinin Kilis ve havalisine ayak bastırılmaması bâbında iktizâ edenlere başka lâzım gelen o evamir-i âliye ısdâr ve tisyâr olunmuş ve merkûm Hacı Faziletke dahî bundan böyle ıtlâkına dair istida vuku'nda keyfiyeti hal tahkik olunmadıkca ıtlak olunmamak üzere kayd-ı balasına şerh verdirilerek Kilis fetvası husûsu li ecli'l-icrâ cânib-i cenâb-ı fetvape nâhiye ihale olunup keyfiyet-i vech-i meşruh üzere halef-i müşîrîleri saadetli Yusuf Paşa hazretlerine emr-i âli ve tahrîrat itaresiyle beyan ve iş'ar kılınmış olmağla ifade-i hal siyakında kaime 16 Safer 1242.

(Belge 20) Haleb Valisi Yusuf Paşa Hazretlerine

Havass-i hümâyûndan Kilis sancağında vâki Kürtdağı'nda bundan akdem izhar-i bağı ve şeka etmiş olan Hacı Ömer Oğlu nam vehamet ecnamın kahr ve istihsâli zımnında ba emr-i âli memur ve tayin kılınan asker bu defa merkûmu olduğu mahalde tazyik etmiş olduklarından merkûm tâbâver olamayarak gece haliyle Kilis tarafına firar ile kendüye takviye vermek zu'm-i batılına düşmüş ise de Kilis ahalisi netice-i halde bi't-tefhim mümaşat etmediklerinden bi'l-ahere kendü tarafgirleri olan bazı eşhas ile

Aynintab tarafına firar etmiş olduğundan ahali-i Kilis voyvodalarını derun-i memlekete celb için haber göndermiş oldukları selef-i müşirileri saadetlü Vahid Paşa hazretleri tarafına lede'l-inhâ ol vechile merkûmları hayyen ve meyten tutub irsâl eylemeleri husus-i cânib-i müşârûn-ileyhden Maraş valisiyle Aynitab voyvodasına ve Rakka eyaletinde kain bazı aşair beylerine tahrîrat itaresiyle iş'âr olunmuş ve şimdilik iççukadarı Süleyman Ağa voyvodalık vekaletiyle Kilis'e gönderilmiş ise de el-haletu-hezihi Kilisliler Aynitab'da kalmayarak şaki-i merkûm Urfa tarafına geçmek üzere Rumkaleye savuşmuş olduğu beyanıyla firari-i merkûmun bulunduğu mahalde idam ve izâlesi zımnında Rakka ve Maraş ve Adana ve Diyarbakır ve Bağdat valileriyle meadin-i hümâyûn eminine hitaben şaki ve merkûmun avanesinden olan Kilislilerin fi ma bâ'd Kilis ve havalisine ayak bastırılmaması bâbında iktizâ edenlere hitaben başka evamir-i âliyye ısdâr ve tisyarıyla el-hâlâtü-hezihi Kütahya'da menffiyen ikamet üzere olan Kilis Müftüsü esbak Hacı Faziletgedahı ba'de izin ber takrib ıtlak olarak Kilis'e girememesi için nefy-i ebedi ile menfa olmak eminde kayd-i mahline şerh verdirilmesi ve hengam-ı muharebede katl ve idam olunan bazı serkerdekanın ruus/i maktuaları irsâl kılınmış olduğu bu defa müşârûn-ileyh tarafından inhâ ve iş'âr olunmuş olmağın keyfiyeti hakipa-yi hümâyûnüşâhâneye lede'l-arz olbâbda mehabet-i efza-yı sünuh olan irade-i celadet ifade-i cenâb-ı mülûkâne mûcibince firari-i merkûmun her nerede ise idam ve izâlesi için müşârûn-ileyhden başka ve avanesinden olan Kilislilerin bundan böyle Kilis ve havalisine vürûd ve zuhur ederi olur ise derhal tard ve def'i leriyle e Kilis ve havalisine ayak bastırılmaması bâbında cenâb-ı müşîrîleriyle saîr iktizâ edilenlere hitaben başka evamir-i âli ısdâr ve tisyâr olunmuş ve merkûm Hacı Faziletgedahı dahi bundan böyle ıtlakına dair istida vuku'unda keyfiyet-i hali takik olunmadıkça ıtlak olunmamak emrinde kayd-ı mahline şerh verdirilmiş olmağla zât-ı saadetleri şaki-i merkûmun vanesinden olan merkûmlardan fi ma ba'd Kilis ve havalisine vürûd eden olur ise tard ve def'i birlede vechen mine'l-vucuh ol taraflara ayak bastırılmaması husûsuna ikdam ve dikkat buyurmaları siyakında kaime 16 Safer 1242.(Sayfa15)

(Belge 21) Sayda Valisine

Kudüs-i Şerif ahalişi güya Şam valileri taraflarından mansub mütesellimlerin zulm ve teadilerini süreşte-i fesad ederek Kudüs Kalesini ber-takrib yedlerine alıp mürettebât-ı Hicaziye'den zimmetlerinde olan mebâliğin edasında ara-i suret-i imtina' birle hılaf-i rıza-yı âli harekâta tasaddî etmiş olduklarından her ne kadar Şam valisi saadetlü Veli Paşa hazretleri tarafından bu husûsun def'i çaresine teşebbüs olunmuş ise

de müşarûn-ileyhin meşguliyeti hasebiyle alâ hâlîhi kalmış ve makarr-ı hükümet-i müşîrîleri Kudüs'e cevad bulunmuş olduğundan husus-ı mezkûrun bir-vechile suhûlet-i tedbir-i dilpezirleri ile ruyet ve tesviyesi tensîb olunarak keyfiyet-i hakipa-yi hümâyûn-i şâhânedan bi'l-istihzan ol bâbda şerefpezir-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-i mülûkâne mûcibince memuriyet-i müşîrîlerini şâmil ısdâr ve tisyâr olunan emr-i âli ve tahrîrat-ı huluvvisuveri vusûlünden ve ahali-i merkûmun raunet mizaçları cihetiyle evvel emirde kalenin mütesellime teslimi için kağıd tahrîrinde faide melhuz olmadığından bahisle ahali-i merkûmeye badi-i ru'b ve hıras olmak için hudud başına garib bir miktar asker tesribiyle zahirlerinin müruru kat' olunarak tazyik ve ondan sonra tehdidi mütezammın kağıd tahrîri husûl-i maslahat memurlarını müstelzim olacağı ve bu suret müessir olmadığı takdirce asakir-i vâfiye ile üzerlerine varılıp haklarından gelinerek kale-i merkûm yedlerinden istihlas ve istirdat ile mütesellimine teslim kılınacağı keyfiyatını hâvî bu defa tevarud eden tahrîrat-ı müşîrîleri meel ve mezayası rehn-i itla'-i huluvv-i suveri olmuş ve hakipa-yi hümâyûn-i şâhâneye dahi arz ve takdim ile manzur-i nazar-ı atıfet eser-i cenâb-ı kebtistanı buyurulmuştur cenâb-ı müşîrleri kemal-i mehammî esna-yi ve rü'yet ile mecbul esdikayı vüzera-yı Devlet-i Aliyye'den olarak mevkul mehamm-i seniyyenin ber vekf-i matlub rü'yet ve tahşitine sadif nakdiyye-i ikdidar olacakları itikad-ı hakk-ı saadetlerinde derkâr kale-i merkûmun zabt ve istihlası emrinde bi'l-mûlahaza icrâsını tasavvur ve inhâ buyurmuş oldukları tavır ve tedbiri münasib ve tamam yolunda olduğu âşikâr ve bu bâbda ısdâr ve tisyâr kılanan emr-i âli'de beyan kılındığı vechile husus-ı merkûmun müddet-i kalile zarfında bitürmek üzere uhde-i saadetlerine muhavvel olarak ber vekf-i dilhah-i âli serian rü'yet ve temşiti emrine himmet buyurmaları hassaten cenâb-ı saadetlerinden matlup idiği vareste-i kayd-ı iş'ar olunmağla maslahat-ı merkûmun ne vechile münasip ve ne suretle tasavvuratla tavrılanmak iktiza ederse öylece icab ve iktizâsını icrâ ve Şam valisi müşarûn-ileyhin Şam'a vardığından evvelce şu gailenin def' ve mütesellimine teslimi ile ifa-yı memuriyet ve itmam-ı maslahata himmet buyurmaları cenâb-ı müşîrlerini matlub-i kat'î idiği beyanıyla kaime 13 Sefer 1246.

(Belge 22) Çirmen Mutasarrıfına

Cenâb-ı şer'î mutahhardan verilen fetva-i şerif mûcibince Yeniçeri Ocağı her taraftan külliye mahf ve ilgâ olunarak yerlerine ismi sami-i hazret-i risaletpenâhiye izafetle Asakir-i Mansure-i Muhammediye tertip ve tanzimine şuru' ve ibtida olunmuş ve her tarafta dahi yeniçerinin namı kalkarak fesâdlarının hakk ve imhâ

olunması aktar-ı Anadolu ve Rumeliye ba-evamir-i âliyye tenbîh kılınmış ve memalik-i mahrusede şer'î şerîfe ve emr-i münife itâ'at olunduğu haberü gelmiş ise de her ne sebebe mebnî ise de Bosna ahalisi gönderilen emr-i âliyye'ye âdem-i iteatı suretine cesaret birle bazı kıyl ve kâl tahaddüs etmiş ve bu cihetle mütecasir oldukları hâlât-ı reddiyyenin men' ve def'iyle orada dahi irade-i seniyye'nin icrâsını istihsâl lâzım gelmiş olduğundan bu defa şeref sünuh olan irade-i seniyye'yi şâhâne mûcibince muateberan-i hizmet-i Devlet-i Aliyye'den hâlâ esham maktuacısı Mehmed Arif Bey mübâşir tayin ve maiyyetine dahi ulemadan ve müderrisinden Pirlepeli Ahmed Efendi terfik olunarak gönderilmiş olan zât-ı düsturileri dirayet ve hamiiyet ile areste-i vüzera-yı izâm-ı Saltanat-ı Seniyye'den olduklarından her halde taraf-ı saadetlerine ve şukka ve itimadı âli derkâr ve bu cihetle mûma-ileyh sureti memuriyetleri ol tarafa vusûlleriyle lede'l-mülakatı mâlum-ı müşîrîleri olacağı vâreste-i kayd-ı iş'ar ise de cenâb-ı düsturilerinin el-haletü-hezihi Bosna'nın ne keyfiyette olduğuna ve mûma-ileyhimanın ne suretle hareket eylemeleri lâzım geleceğine dair malumat ve mutalaatlari olması hatıra gelmiş ve bu husûsu zât-ı saadetleriyle müzakere eylemesi mir-i mûma-ileyhe tenbîh olunmuş olmağla muktezâ-yı dirayet fetanet-i düsturileri üzere mûma-ileyhin ol tarafa vusûllerinde Bosna'nın hal ve keyfiyetine ve malumat ve mutalaatlarına dair talimatı muktezîyenin mûma-ileyhe ifade ve ifhamına ihtimam ve himmet buyurmaları siyakında kaime 15 Safer 1242. (Sayfa 16)

(Belge 23) Ankara Mutasarrıfı Sabıkı Nurullah Paşa'ya

Havass-i hümâyûn-i mülûkânedan Kilis Sancağında vâki' Kürtdağı'nda sakin Hacı Ömer Oğlu Veli nam şekâvet pişesi başına bir takım haşerat cemi'le vediatullah olan fukarayı ra'iiyet ve aceze-i vilayete envâ-i zulm ve teaddiye ibtidar ve derun-i Kilis'de olan avaneleri ile nefsi-i Kilis'de dahi iğlal-i şiraze-i nizâmına ictisar eylediği inhâ olduğuna binâen merkûmun def'i ve tenkili ile fukaranın şer ve mazeretinden tahliyesi ve Kilis tarafına dahi asker sevk olunarak derun-i Kilis'de olan avanelerinin dahi te'dip ve terbiyeleriyle memleketin iade-i nizâmı husûsuna ikdâm ve mübâderet olunmak üzere Haleb valisi Sâbık saadetlü Vahid Paşa Hazretlerine hitaben sudûr eden emr-i âli mûcibince şukka-i merkûmun mütehassın olduğu mahalle asker sevkiyle muhasara ve tazyik olunarak şukka-i merkûmun tâbeaver olamayup leylen Kilis'e firarı ile yeni baştan kendüsine metanet vermek daiyesine düşmüş ise de Kilis'in ekser ahalisi encam-kâri mülahaza birle şukka-i merkûma mûmaşaat etmediklerinden bilahere ahâliden kendü tarafgirleri olan bir takım eşhas ile ol taraftan dahi firar ve Ayıntab

tarafına gitmiş ve sonradan Kilisliler Ayıntab'da kalıp merkûm Hacı Ömer Oğlu Rakka tarafına geçmek fikriyle Rumkale tarafına azimet eylemiş olduğu rivayet olunduğu müşârûn-ileyh tarafından ba-tahrîrat inhâ ve hengâm-ı muharebede katl olunan bir takım sergerdeganın ruus-i maktuası ba's ve tisyâr olunmuş olub bu makule muzırî ibâd ve sai bi'l-fesâd olanların idam ve izâleleri lâzımeden olduğundan şukka-i merkûm her nerede ele geçer .ise idam ve izâlesi husûsuna irade-i seniyye-i şâhâne taalluk etmiş ve şukka-i merkûm zir-i irade-i müşîrilerinde kain mahaller sırren ve alenen teharri ve tecessüs olunarak bulunduğu mahalde ahz ve ibreten lissaîrin idam ve izâlesi yle ser-maktunun dersaadete irsâli bâbında cenâb-ı müşîrileriyle Diyarbekir ve Maraş ve Bağdat valilerine ve Maden-i Hümâyûn eminine hitaben başka başka evâmi-i şerîfi ısdâr ve tisyâr kılınmış olmağla emr-i şerîf-i mezkûrun infâz ve icrâsı husûsuna himmet buyuracakları derkâr ise de malum-i müşîrileri olduğu üzere cenâb-ı düsturilerinin Adana'ya vusûllerine kadar eyalet-i merkûmun hasbe'l-maslahat uhde-i müşîrîlerine tevcihle hâfî tutulmak sureti bi't-tensîb keyfiyet mukaddemce alettafsil savb-ı saadetlerine bildirilmiş olduğuna binâen bu maddenin dahi şimdiden ilanı iktizâ etmeyüp bi mennihi te'âlâ savb-ı me'murlarına vusûllerinde iktizâsını icrâ buyurmak üzere emr-i şerîf-i mezkûre derun-i nemika-i huluvisuveriye mevzuan mersul-i seviyyi şerifleri kılınmış olmağla mukteza-yı fetanet ve hisafet-i düsturilari üzere emr-i şerîf-i mezkûr şimdilik ketm ve ihfa olunarak ol tarafta vusulellerinde icrâ-yi muktezasına himmet buyurmaları siyakında kaime 18 Safer 1242.

(Belge 24)Bağdat Valisine

Musul valisi saadetlü Yahya Paşa hazretlerinin merkez-i hükûmetine ik'ad ve emvali mağsubesinin istirdadı husûsuna dair ısdâr ve tisyâr olunan emr-i âli ve tahrîrat-ı huluvv-i suverinin vüsûlünden ve Musul ahalisi nin harekâtı bâğiyaneye ictisarları kesr-i nüfuzu müeedda olacağından bâ'isle tabk-ı irade-i seniyye üzere müşârûn-ileyhin mesned-i taraf-ı hükûmetine ik'adıyla emval-i mezhubesinin istirdadı husûsuna sa'-yi azimet olunmakda ise de müşârûn-ileyhin taltifi zımmınında başka ve ahâlî-i merkûmun o misillü harekât-ı reddiyeden men ve tahvifi beyninde mevsil-i ulema ve vücuhuna hitaben başka emr-i âli ısdâr ve tisyâr olunduğu suretde teshil-i maslahatı mucib olacağını şâmil bu defa feristade ve isra buyurulan tahrîrat-ı saadet ayat-ı düsturileri meel mezayası rehn-i itla'-i hulusileri olmuş ve hakipa-yi hümâyûni şâhâneye arz ve takdim ile manzur-i nazar-i atıfet-i eser-i cenâb-ı cihanbâni buyurulmuş olduğundan başka müşârûn-ileyhin makarr-ı hükûmetine ik'adı emrinde vâki' olan tedabiriniz

mâlum-ı âli buyurularak infâz-ı irade-i seniyye-i mülûkâneye ikdam ve dikkatinizi mucib-i mahzuziyet-i seniyye olarak hakk-ı saadetlerinde derkâr olan hüsn-i zannı âliyyeyi teyid etmiş ve tabk-ı iş'âr ve iltimas-ı düsturileri vechile evamir-i âliyye tasdîd ve seviy-yi âlilyelerine irsâl ve tesyir olunmuş olmağın icrâi muktezalarına sarf-ı himmet buyurulacağı merkûz hasail-i ber güzideleri olan mehamm- ı aşına-yı dirayet iktizâsıyla zahir ise de mukaddem ve vâki' olan inhâ ve iş'arımız üzere müşârûn-ileyhin alâ eyyi'l-hal Musul'a idhali vâkîalarıyla emval-i mezhubesini istirdadı cenâb-ı düsturilerinden hasren ve kasran matlub kat'ı-i hazret-i Pâdişâhi olmağla müşârûn-ileyhin beher hal Musul idhal ve ik'adı ve emvali mezhubesinin bila noksan istirdarına dair icab ve iktizâ eden tedabir her ne ise de icrâ ederek ve beher hal infâz-ı emir-ü fermânı şâhâneye ikdâm ve dikkat bu vechile beraat-i zimmetinizi isbâta himmet buyurulmaları zât-ı saadetlerinden memul ve muntazır ediği beyanıyla kaime lede'l-vusul mukaddemâ Şam (17. Sayfa) valilerinin sarafflık hizmetinde iken Akka'da olan karındaşının kazıyye-i malumesi sebebiyle düçar-ı vehm ve efkar olarak Şam'dan firar etmiş olan Refail nam Yahudi bundan akdem Bağdat'a vusûl ile taraf-ı müşîrîlerinden dehalet etmiş olduğuna binâen mersûmun kemakan vûlatı müşârûn-ileyhin hazaratının hizmetlerinde istihdam kılınması husûsuna müsaade buyurulması ve müsaade olunduğu halde mersûm hizmeti edeceği husus-i hamegûzar iş'âr buyurulmuş ise de mersûm Refail ve karındaşının mukaddema sarraflık hizmetinden ihrâc ve tebidleri bila mucib olmayub mersûmelerin evvel ve ahir hıyanet ve mefsedetleri şekk ve şüpheden ari olarak tebeyyün etmiş ve benabirün mersûmların bâde-i izn hizmet-i mezkûre istihdamları umur-i mülkiyye ve maslaat-ı muhimmeye muzır ve muhalif olacağından şüphe kalmamış olduğundan tard ve ib'âd olunmuş olduğuna velev kazıyye-yi malume-i düsturileri idiğine nazaran ol makule habisler hakkında savb-ı düsturilerine şefaât ve ale'l-husus edeceği iltimasa ruhsat vermeniz zat-i ru'yet simatlarılarını bir türlü layık ve münasib görmemiş olduğumuz cihetle mücerred savb-ı müşîrîlerine olan muhabbeti fuadiyyemiz iktizâsından naşı zât-ı âliyyelerini iğbirar-ı şâhâne vuku'undan vikayeten mersûmlar hakkında olan inhâlârı huzur-i hümâyûn-i şâhâneye arz olunmak tensîb olunmamış olduğu malum-i düsturileri buyruldukta her halde icrâ-i şerayit-i dirayetkarı ve hisafeten himmet buyurmaları me'muldür 28 Safer 1242. (Sayfa 16)

(Derkenar 2) Erzurum Valisine

Trabzon'da ikamet üzere olan Gürcistan Han-ı David Han'ın 750 kuruş maaşına bir miktar şey zamm olunması bundan akdem Trabzon valisi saadetlü Hüseyin Paşa Hazretleri tarafına iltimas olunmuş olduğuna binâen müte'âllik olan irade-i seniyye mucibince mersûmun müveşşi olan marr'uz-zikr 750 kuruş mahiyesinin üzerine 250 kuruş dahi zamm ile iktizasına göre taltifi hâvî savbi muhlisiden Han-ı mersûma kağıt yazılmış olduğu akdemce taraf-ı müşiranelerine ba tahrirat iş'âr olunmuş ise de yine Trabzon'da ikamet üzere olan Açık Baş Han-ı Vahdak'ın Ahıska'ya(Ahışha) veyahut Erzurum'a nakli hususu dahi cânibi atûfet lerinden hâmegûzar işâr buyrulmuş olduğundan sehve mebnî mersûm David Han'ın Erzurum'a nakli hususu zikr olunan tahrîrat-ı muhleside beyan ve tizkar kılınmış ise de işbu nakl maddesi mersûm Vahdak'ın zımmında olduğu muaharran tebyin eylemiş olduğuna mebnî mersûm David Hana yazılan kağıdımız tebdil ile yeniden maaşına zamm olunduğu tahrîr olunmuş ve Vahdak Han'ın iş'ar-ı düsturleri üzere Erzurum'a nakli hususuna müsaade kılınmış olmağla zât-ı düsturileri keyfiyeti müşârûn-ileyh Trabzon valisi hazretlerine iş'ârıyla Vahdak Han'ın Erzurum'a celbi hususuna himmet buyurmaları siyakında kaime 20 Safer 1242.

(Derkenar 3) Trabzon Valisine

Tarbzon'da ikamet üzere olan Gürcistan Han'ı David Han'a mahsus olan 750 kuruş maaşına bir mikdar zamm olunması bundan akdem taraf-ı müşîrîlerinden inhâ ve iltimas olunmuş olduğuna binâen müte'âllik olan irade-i seniyye mucibince mersûmun maaşı olan maru'z-zikr 750 kuruş mahiyesinin üzerine bu defa 250 (Sayfa 17) kuruş mahiyesinde üzerine bu defa 250 kuruş dahi zamda iktizâsına göre taltifi hâvî savb-ı muhlesiden Han-ı mersûm kağıtda yazılmış ve yeni Trabzon'da makim Açık Baş Hafi ve hatanın ihsanı veyahud Erzurum'a nakli husûsu Erzurum valisi atûfetli Galib Paşa hazretleri tarafından inhâ ve iş'âr olunmuş olduğundan mersûm ve hattının dahi Erzurum celbi husûsu müşârûn-ileyh Galib Paşa hazretlerine tahrîr ve tedbir kılınmış olunmakla ifade hal siyakında kaime 20 Sefer 1242.

(Belge 25) Musul Valisine

Cenâb-ı düsturilerini merkûz hükümeti düsturilerine ikâd ve emvali mağsubelerinin istirdadi husûsuna dair Bağdat valisi saadetlü Davud Paşa hazretlerine hitaben ısdâr ve tisyâr olunan emr-i âli ve tahrîrat-ı hulûvv-i süveri ve asıl olarak tabk-ı

irâde-i seniyye üzere cenâb-ı müşîrîlerini mesned-i hükümetinize ik'âd ve emval-i menhubenizin istirdadı husûsuna sa'y-ü azimet etmekde ise de Musul ahalisi nin mütecasir oldukları harekât-ı reddiyeden men' ve tahvifi bâbında Musul'un ulema ve vücuhune hitaben emr-i âli ısdâr ve tisyâr olunması husûsu bu defa vali-i müşârûn-ileyh tarafından inhâ ve iş'âr olunmuş olduğuna ve zât-ı saadetleri vüzera-yı izâm-ı Saltanat-ı Seniyye'den ve ebâ an ceddin Musul'un hânedân-ı kadîminden olduklarına binâen müteallik olan irade-i seniyye mülûkâne mûcibince terhib ve inzari müştemil Musul ulema ve vücuhuna hitaben sadır olan emr-i âli vali-i müşârûn-ileyh tarafına irsâl ve tisyâr olunmuş ve mukaddemâ vâki' olan inhâ ve iş'ârımız vechile cenâb-ı müşîrîlerini Musul'a idhal ve ik'âd eylemesi kendüsünden matlub-i kat'î idiği bu defa dahi tahrîr ve tezyîd kılınarak taltîfi hâvî taraf-ı saadetlerine hitaben dahi bir kıt'a emr-i âli ısdâr ve tisyâr olunmuş olmağla ifade hal siyakında kaime 28 Safer 1242.

(Derkenar 4) Trabzon'da İkamet Üzere Olan Gürcistan Hanı Sâbık David Hanı

Şu taraf-ı Devlet-i Aliyye'den muayyen ve mahsus olan 750 kuruş maaş ile Trabzon'da ikamet eylemekde ise nede hasbe'l-vakt olmakdar maaş ile göndermek idare edememekde olduğundan bir mikdar zam olunması mukaddemce saadetlü Trabzon valisi hazretleri cânibinden ve bu defa Erzurum valisi Atûfetlü Galib Paşa Hazretleri tarafından inhâ ve el asl el istida tarafına hamin mahusûsu arife ile âdem baş ve esir kılınmış olduğuna vesaya atûfet ü hazreti Padişahiye iltica edenler haklarında Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin inâyet-i mebzul eddiküne binâen şerefi sünûh eden irade-i seniyye mülûkâne mûcibince zikr olunan maşın üzerine yirmi kuruş dahi zam ile mahiye beyan kuruş eblağ kılınmış olmağla vusûl kağıdımızda tahsis olunan maişini ihza ile istidaide eyam amiri şevketi şâhâneye davet sırayetine mevazabet eylemek için mektub

(Belge 26)Belgrad Muhafızına

Hamdullahi'l-meliki'l-muin Yeniçeri Ocağı'nın sahife-i aleminden def'i ve ilgasıyla yerine din-i mübin ve Saltanat-ı Seniyye-i ebed rehin hizmetinde istihdam olunmak üzere Asakir-i Mansure-i Muhammediye nam'ı samisiyle müceddedenn asker tertib ve tahrîr olunmakda olduğuna ve Belgrad ve tevvabii kıla(kaleler)ında kain yerlüyanın talim ve taellüme sevk ve terğibinde muhassehat-ı külliye derkâr idiğine mebnî taraf-ı müşîrîlerinden süret-i teşvik ve iğrara kelimat-i müessire irad olundukça icrâ-yı talimde haheşlerini mucib olunacağı ba i'lâm rica olunmuş olduğundan ol vechile izin ve ruhsat verilmiş olduğu bundan akdem seviy-yi âlilerinden hamegûzar

iş'ar buyurulmuş ise de nefis-i Belgrad'da bulunan yerlû neferatı piyade ve erbab-ı timarı atlı talimlerinde ağrat ağvat ve zabıtana ziyadece nevaziş olduğundan cümlesine şevk-i külli hasıl olmuş ve Belgrad'a taabi olan diğer kalelerin ahâlisine dahi taraf-ı müşîrîlerinden açıktan teklif sureti gösterilmeyerek Özice ve Sokol kazası Bosna caddesinde olub Bosnalı ile mahlut olduklarından ve sâbık Belgrad Mollası Efendi'nin havali-i merkûmye munasib ve hemcinsiyeti cihetiyle Efendi-i mûma-ileyh ve Semendire Sancağı alaybeyisi Halid Bey marifetleriyle sipahi ve ahâlden Sokol ve Özice'ye adamlar gönderilerek (Sayfa 18) talime rağbet olundukda kale-i merkûm ahali-i dahi icrâ-yi talimi kendü valilerinden şuru'î ile vâki' olan istidalarına mebnî taraf-ı düsturilerinden ruhsat i'tâsıyla bir birer nefer muallim tayin ve irsâl kılınmış ve Belgrad ve Semendire ve Cisir-i Mora Kalesi ve Özice ve Böğürdelen ve Sokol kılâında kain yerlû ahâlî-i piyade ve süvari umumen talim ve teallüm etmekde olduklarını mebnî vürûd eden i'lamat ile Belgrad ahâlisinden verilen mahdar ve ilamı takdim kılınmış olduğu beyanıyla bunların daima tehy-i talimi icrâda kesb-i maharet edemeyeceklerinden aralık aralık atış talimi icrâsı icün barut-i siyah i'tası niyazında oldukları ecilden olbâbda ruhsatı hâvî bir kıt'a emr-i âli ısdâr ve tisyâr olunması ve varadinde mukim eyalet-i Sirem Ceneralı ve Nemçe devletinin ikinci seraskeri ahali-i İslam'ın talimini temaşa için Belgrad'a geleceğini işrab ederem Zemun Kasabasına vürûd ve ve Belgrad'a uburunda mersûmun hakkında merasim-i dostî ve râata riayet ve Belgrad kalesinin cânib-i şimalinde vakî' kazaya çıkılıp ahali-i İslam'ın talimini temaşaya rağbet edildiğinden bir mikdar süvari ve piyade ve iki kıta sürat topu ile süvari ve piyadeye inşas-ı ? talim ettirildiğinde Ceneral-i mersûm ne vechile istihsan etmiş olduğu ve ceryan eden musahabette ne suretle cevab-ı ba savab verilmiş idüğün ifadatını şâmil ve bundan akdem istidali ahvâli zımnında Bosna valisi hazretlerine taraf-ı müşîrîlerine tahrîrat itaresiyle olbâbda müşârûn ileyhın savb-ı saadetlerine meb'us kaimesi irsâl kılındığı Mısırlı'ya dair bazı keyfiyatı müstemil bu defa feristade ve isra buyurulan tahriarat-ı saadet ayat-ı düsturileri meel ve mezayası ve evrak-i mersûme-i mezkûre müeddaları rehn-i ıtla'-i huluvv-i suverî olub zât-ı sa'âdeti ayatları züyur-i rüşd-i dirayet ile areste ve vüzera-yı i'zâm-i Saltanat-ı Seniyye'den olarak muvkul uhde-i istihalleri kılınan mehamm-ı seniyyenin ber-vefk-i dilhah-ı âli rû'yet ve temşitine şimdiye kadar masruf olan himem-i vâla-i töhmet ve ale'l-husus bu kerer dahi yerlû neferatına piyade ve erbâb-ı timara atlı talimini istihsâl himmetlerinden başka saîrkale ve kazalarda ve Bosnaya civar olan mahallerlerde dahi talim ve teallüm usûlünü uslub-i hakimane ile icrâ ve Ceneral-i mersûme ol suretle talimi bi'l-irade şân ve şevketi

Saltanat-ı Seniyye'yi i'lana vâki' olan itinaları tamam zât-ı rüyet-i meab-i düsturilerinden muntazır ve me'mul olan ber-güzide-i rü'yet mendaneyi teyid hak ehak müşîrîlerinde mütemadi'z-zuhûr olan tevcihat-i seniyyeyi kat-ı ender kat-ı tekid ve tezyid ile mucib-i sabaş ve mahzuziyet olarak tahrîrat-ı mevrudeleri takımıyla maruz-i huzur-i feyz-i gençver-i cenâb-ı cihanedari kılınarak meşmul lahza-i alemşumul-i hazret-i Pâdişâhi buyurulmuş ve vâkîa iş'âr-ı müşîrîleri üzere tehi talim icrâsında kesb-i muharet olunamayacağından aralık aralık ateşli talim olunmak üzere müte'allik olan irade-i seniyye-i mülûkâne mûcibince ruhasatı hâvî bir kıt'a emr-i âli ısdâr ve tisyâr olunmuş olmağla zât-ı saadetleri gerek nefis-i Belgrad ve gerek saîr taalime haheşkar olanların ara ara ateşli talimleriyle kesb muharet eylemeleri ve sailini istishâle himmet buyurmaları vabeste şime-i hamiiyetkarlarıdır kaldı ki siyak-i iş'arlarından Bosna'da ocağ-ı sâbık iddiasında bulunanlar bazı ma'dud eşhasdanbâret idiği müstefad runmun ve malum-i müşîrîleri olduğu üzere mukaddemce taraf-ı Devlet-i Aliyye'den Bosna'ya memur ve tayin kılınmış olan Arif Bey bendeleri savb-ı memuresine müteveccihen azimet iderek el-hâlâtü-hazihi esna-yı rahdda olduğundan bi mennihi te'âlâ ol tarafa vusûlünde ahali-i Bosna'nın isâet-i sabıkalarından dest-i şuva nedamet olarak izharı itâ'at ve intikal edecekleri me'mul ve manzur olmağla cenâb-ı düsturileri bundan böyle dahi istidla' olunan havadis ve asarı peyderpey iş'âra himmet ve herhalde icrâ-i şerayit-i dirayetkarı ve hamiiyete mübâderet buyurmaları siyakında kaime 8 Rebiülevvel 1242.

(Derkenar 5) Çirmen Mutasarrıfına

Mâlum-ı müşîrîleri olduğu üzere Edirne Bostancı ocağı ve bostancıbaşılık olarak bunların idarelerini kapucubaşılardan iktizâ ettikçe Bostancıbaşılık ünvanıyla bu taraftan bir memur gönderilmedikde ve o tarafta olan Kuru-i Hümâyûnleri ve bazı çiftliklerde mevcut hayvanatın idareleri dahi bostancıbaşı bulunanlar maarifetiyle olmakda ise de bu taraftan gönderilen o mesillü bostancıbaşılar zikr olunan hayvanat ve koruların lâyıkiyla hüsn-i idarelerine tahsil-i vukuf edemedüklerinden bunlardan kendulere ziyade meafi ve fevaid hususa gelmeyip işbu koru ve çiftlik ve hayvanat idaresine mukabeleten senevi mahsul-i hümâyûn namıyla dersaadete mâlûmu'l-mikdar akçe ve enderun ve biruni bazı mahallelere ber-mutad biraz kıyye ve eşya götürmekte ve bu maddeden dolayı bostancıbaşılar hayli mesarife giriftar olmakda olduklarından zikr olunan koru ve çiftlik ve hayvanat hasılatı mahsul-i humayun musarifine vefa etmeyerek fazla-i mesarifleri bundan on sene mukaddem bostancıbaşılığa rabt olunan Tekfurdağı mübayacılığı vâridatından idare ve ita olunduğu malum ve işbu ve mahsul-i

hümâyûn beher sene bu tarafa gelib ber-mutad daire-i hümâyûn vesaîre tevzi' olunmakda ise de mahsul-i hümâyûn ceyb-i hümâyûna mahusus akçeden maada eşya ve kıyye makulesi kimsenin işene yarar şeyler olmadığı emr-i gayr-i mevhum olmağın böyle olmakdan ise zıkr olunan bostancıocağı ve bostancıbaşılık kaldırılıp ve hayvanat ve kuru (Sayfa 19) ve çiftlik vesaîr ocağ-ı mezbude müteferri olan şeyler taraf-ı müşîrîlerine havale ile idare olunduğu surette el-haletü-hezihi Devlet-i Aliyye'nin emvac-i bahr gibi müteakibu'z-zuhûr olan mesarif-i kesiresi medad olmak üzere cenâb-ı miriye biraz menfaat husûlde geleceği hatırgüzar ve muktua-i sadık ve istikamet düsturleri üzere herhalde taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'ye fevaid ve menafii icab eder hâlâtının istihsâlni tahiyeye-i amal edecekleri itikad-ı hakk-ı saadetlerinde derkâr olunmakla bu bâbda mahremane istiğfar keyfiyete ibtidar olunmuş idüğü malum-ı düsturleri buyruldukta bu husûsu suşestesizce iktizâ eden erbaâb-i vukuftan ber-vechi-hafiyy - tahririr birle el-haletü-hezihi mezkûr hayvana ve kuru ve çiftlik ve sair bostancıbaşılığa müteferr şeyler bundan böyle taraf-ı saadetlerinden irade kılındığı halde bostancıbaşı ağalarına iradesiyle cenâb-ı müşîrîlerinin iradesi beniiyyeninde ne miktar fazla husûle gelmesi mümkündür ve ocağ-ı mezkûre ile bostancıbaşılık def'i olunduğu surette bunlara müteferri olan hususların irade ve icrâsı ne vechile olur ve ber minval-i muharrer mahsul-i hümâyûn namıyla olan şeylerin terk ve ibkası emrinde re'y-i rezin-i düsturleri ne günedir etrafiyla teemmül ve mutalaa bu maddeden senede cânib-i miriye aid olacak hasılatın miktarını mübeyyin bir kıta defterini irsâl ve itare-i birle ocağ-ı mezburdan den def'i dahi nevchile olmak icab eder ise keyfiyetini ber-vech-i hafî tahrîr inbâya himmet buyurmaları siyakında mahremane mahusûs işbu kaime Gurre-i Rebiülevvel 1242. (Sayfa 19)

(Belge 27) Belgrad Muhafızına

Bosna tarafında tehaddüs etmiş olan fesâd keyfiyeti anlaşıl原因 olarak muktezasının icrâ içün hademe-i Devlet-i Aliyye'den hâlâ esham mukaatacısı Mehmed Arif Bey ile müderrisinden Pirlepeli Ahmed Efendi memur ve tayin kılınmış olduğuna binâen Bosna'ya dair malumat ve mülâhazat-ı düsturlerinin mir-i mûma-ileyh tarafına iş'ârına himmet buyurmaları husûsuna hâvî irsâl olunan nemika-i halisanemizin ve icab eder ise Bosna Kapudanlarına gönderilmek üzere isbne meelde talimat-ı mukteziyye tahrîr olunmuş ve bu esnada İzvornik Kapudanı Mahmud Bey'den seviyy-i müşîrîlerine vürûd eden mektub münasebetiyle İzvornik Mutasarrıfı Zülfikar Paşa'ya vesaîr iktizâ edenlere savb-ı sadetlerinden tahrîrat gönderildiğine mebnî emr-i şerifi mezkûrenin

mahallerine irsâli tahrîrat-ı mezkûresinin cevabı vurduna talik buyurulmuş ve Kapudan-ı mûma-ileyh sâlifü'l- beyan mektubuyla tahrîrat-ı merkûmun bir kıt'a sureti takdim kılınmış idiği keyfiyatına şâmil ve muaharran dahi Bosna'nın ahvâline ve meylüşekk haline dair istihbâr buyurmuş oldukları havadis ve asarı ve dersaadete gönderilmek üzere saadetlû Bosna valisi hazretleri tarafından seviyy-i müşîrîlerine meb'us tahrîrat-ı torbası bu defa kapukethüdâları Naşir Bey bendeleri cânibine gönderildiğini husûsunu müştemil irsâl buyurulan tahrîrat-ı saadeti ayat-ı düstûilerileri mezayası ve evrak-i mersûmeyle mezkûre müeddası rehin-i ıtla'-i huluvv-i suveri olmuş ve vali-i müşârûn-ileyhin mezkûr tahrîrat torbası dahi gelmiş olduğundan cümesi payegâh-ı cenâb-ı şehinşahiye arz ile meşmul nigah-ı atıfet iktinah-i hazret-i tacidari buyurulmuşdur zât-ı düstûirileri kemal-i rüşd ve fetanet ve mezid-i mehamm-i eşna-yi ve dirayeti ile mecbul ve muttasıf vüzera-yı izâmı rû'yet ittisam-ı Saltanat-ı Seniyye'den oldukları hasebiyle seperde-i hamiiyet puş-i müşîrîleri olan kâffe-i mesalih-i Aliyye-i Devlet-i sermediyyenin merkez-i layıkında tasviye ve rû'yetine idare perkarı efkar buyuracakları der-kâr ve suret iş'arlarından nemedad olduğu vechile gerek mir-i mûma-ileyh bendelerine talimat-ı lâzîmenin iş'ar-ı emrinde masruf buyrulan himem-i şerîfelerine başka emr-i şerif-i mezkûrenin irsâli hususunda vâki' olan tedbirleri ve sâlifü'z-zikr yazdıkları tahrîratın sebk-i ve ibâresi tamam hüsn-i tedbir kabilinden idiği âşikâr olarak bu maddelerin dahi zuhûra gelen harekât rüyetmendaneleri rehin-i hayyiz-i ve tahsin ve midhat olmağın ba'de izin dahi bu hususlara dair mir-i mûma-ileyh tarafına talimat lâzım geldiği halde icrâ ve gerek Bosna ve gerek Miloş tarafından dahi daima taharr-i ahvâle itina birle taraf-ı samilerinden me'mul olan asar-ı ruyetmendi ve fetanet-i ezserunuyu isbâta himmet buyurmaları siyakında kaime 13 Rebiülevvel 1242.

(Belge 28) Sayda Valisine

Muktezâ-yı memuriyyet-i düstûirileri üzere Kudüs Kalesi'nde iyade-i mütegalibden üslub-i hakimane ile tahliyesi zımnında Yafa Mütesellimi ne vechile memur ve tayin buyurlmuş ve teahhüd-i Ebuğuş ve tarafdarlarından maada saîr meşayih ve ahâlî-i Kudüs irade-i suret-i itâ'at ve inkıyâde haheşkar olmuş olduklarını müş'ir mütesellim mûma-ileyh tarafından savb-ı müşîrîlerine gelen evrak gönderilmiş olduğu keyfiyetinden bahisle bundan sonra keyfiyet ne vechile karin-i hitam olur ise arz ve i'lam buyuracaklarını hâvî feristade ve tisyâr buyurulan tahrîrat-ı saadet ayat-ı düstûirileri meel ve mezayası ve evrak mezkûre tercümesi müedda-yı rehin-i ıtla-i hulus-i kerdarları olduğundan gayr-i hazur-i atıfet neşûr-i şâhâneye dahi arz ile meşmul

nigah-i cenâb-ı Pâdişâh ru-yi zemin ne bu bâbda serzerre-i saha-i zuhûr olan ikdâmat-ı himmekarları karin-i mertebe-i midhat ve tahsin olub zât-ı düsturileri dirayet-i kamil ile muttasıf ve meftur vuzera-yı izâm-i Saltanat-ı Seniyye'den olduklarından kafi-i hal ve maslahatında ifa-yı şerayit-i rü'yetmendi ve fetanete himmet buyuracakları zahir ve âşikâr ve husus-i mezburun hüsnî suretleri tanzim ve tasviyesine müstakillen memur buyurulmuş oldukları hasebiyle ifa-yı memuriyet maadesinde (Sayfa 20) muktezâ-yı halin icrâsı uhde-i rü'yet ve dirayetlerine mahavvell idiği bâhir nev murad olarak (kenar notu) bu bâbda vesayayı lâzıme iradı te'addi ve tadad nevinden ve suret-i işarlarına nazaran maslahat-ı merkûmyi kuvve-i karibeye getirmiş oldukları bedihi beyandan ise de maslahat-ı merkûmlerinin bir gün akdem itmamı matlub-i âliyye ve husûsu mezburede taraf-ı düsturilerinden lâzım gelen ikdâmat-ı kamilenin icrâsına ihtimam ve himmet olunmak bala-yı kaime-i müşîrîlerine nakşi nefis-i efkar olan hatt-ı hümâyûnu şâhâne emr-ü fermân buyurulmuş olarak bu bâbda istizar-ı şâhâne derkâr idüğün bedihi olmakla muktezâ-yı hamiiyet zâtîleri üzere husus-i mezburun icab-i hale tevfiken bir gün evvel bitirilmesi çaresinin istikmaline mübâderet buyurmaları siyakında kaime 17 Rebiülevvel 1242.

(Belge 29) Sayda Valisine

Muktezâ-yı memuriyet-i düsturileri üzere Kudüs Kalesi'nin iyade-i eşkıyadan tahlisine şurû' ve ibtidâr olunarak asıl mürid-i Meşayih-i fellâhîn'den İbrahim Ebû Kuş ve kendüsünün padaş ve hempası üç nefer meşayih savb-ı saddetlerine ilticada halet ile gelmiş ve ol vechile dahil-i daire-i mutavaat ve inkiyad olunmuş ve bu defa dahi asaker-i vâfiye mühimmat-ı mütেকârise ile kethüdâ-i müşîrîleri sevk ve tayin kılınmış olduğundan felillahi'l-hamd Kudüs Kadısı maslahat-ı kuvve-i karibeye... gelmiş idiği ve Kudüs Kalesi teshir olundukta saadetlû Şam valisi tarafından Kudüs mütesellimi maiyetine kadr-i kifaye asker îrsâline değin kale-i merkûmde savb-ı düsturilerinden lüzumî mikdar asker bulunması icab eylediği beyanıyla ol bâbda istilam-ı irade-i seniyyeyi şâmil tevarüd eden tahrîrat-ı düsturileri meel ve mezayası rehn-i itla'-i huluvv-i suveri olub bu suretle maslahat-ı merkûmun itmamına masruf olan sa'y-i ve kuşşerirehin-i hazzve tahsin olarak tahrîrat-ı mersûme-i mezkûreleri pişkahi-i meali-i destgahı tacidariye arz ve takdim ile meşmul lahza-i atıfet-i ifaza-i cenâb-ı şehriyârî buyurulmuşdur zât-ı dirayet simatları ruyet vekıyaset ile mecbul olarak kâffe-i mehamm-ı Devlet-i Aliyye'nin ber -vefk-i hatırhahı âli temşitine sarf-ı sarf-i liyakat etmeyi i'tiyad etmiş vüzera-yı izâm-ı Saltanat-ı Seniyye'den olub inşaallahu'r-rahman

şu maslahatın ahd-i garibde cilveker-i mücella-yı husûl olmasına sadif vesa' ve makdur olarak ol babda muvaffak olacakları zâhir ve runuma ve iş'arları vechile bi mennihi te'âlâ kale-i merkûm ahali-i yedinden teshir olundukta müşârûn-ileyh tarafından asker vuruduna kadar emir muhafazına seviyyi düsturilerinden dikkat ve i'tina olunması münasib olacağı ve vareste-i kayd-ı enbâ olmağın olmağın ol vechile tanzim ederek ne miktar asker ikame edildikleri bu tarafa iş'âr olundukta taraf-ı halisanemizden müşârûn-ileyhe yazılarak onlar tarafından ol mikdar asker irsâl ettirilip zât-ı saadetletleriyle bi'l-muharebe kale-i merkûmye ikame olunarak taraf-ı düsturilerinden vaz' olunan askerin ol vakit savb-ı düsturilerine celb olunmak üzere irade-i âliyye-i şâhâne-i şerefzir-i sünuh olmuş olmağla bi avnihi te'âlâ kale-i merkûmun ahz ve istihlası müseyyed olundukta inhâ ve iş'arları vechile luzumi mikdar asker ikamesiyle esbâb-ı muhafazası bi'l-istihsâl müşârûn-ileyh ile muhabere olumak ve ona göre asker göndermesi bu tarafdandır müşârûn-ileyhe yazılmak için ikame edecekleri askerler mikdarı bu tarafa tahrîr iş'âr ve mukaddem ve muahhar tevcîh ve tezyid olunacağı ve bu defa savb-ı müşîrîlerinden ima ve tahrîr kılındığı vechile biran akdem male-i merkûmun iyade-i mütegalibeden nez' ve tahliyesiyle müntazır olduğumuz haber-i me'serretin bir an akdem iş'ar-ı husûsuna himmet ve ifa-i levâzım-ı memuriyete bez-i ma hasale liyakat buyurmaları siyakında kaime fi 25 Rebiülevvel 1242.

(Belge 30) Prusya Mütesellimine

Ocağ-ı mülgada birinci bölüğün mütevellisi Hasan Ağa bu defa Asitane'den tard ve ib'âd olanlar ile bundan bir kaç gün mukaddem Prusya'ya def' olunmuş olub ve merkûm şimdiye kadar ol tarafa varmış olacağı me'mul olmağın merkûm huneden vacib-i izâle olmakla vusûl kağıdımızda ol tarafda buldurub idam ve izâlesiyle keyfiyetti iş'ara mübâderet eylemek için kaime 26 Rebiülevvel 1242.

(Derkenar 6) Çirmen Mutasarrıfına

Edirne bostancıbaşılığından def'ile Koru-yu Hümâyûn ve çiftlik vesaîr müteferriatı taraf-ı saadetlerinden irade ve rü'yet olunduğu surette cânib-i miriyye senevi ne miktar menafi husûlde geleceğinin muhafiyen istişare ve ocağ-ı mülga tarafından Edirne'de sâbık Yeniçeri zabiti bulunanlar taraflarından eline gelen rusumatın istifarine dair mukaddemce mersul seviyy-i samileri olan tahrîrat-ı hulûsânemizin vusullerinden bahisle gerek Bostancı Ocağı ve gerek bostancıbaşılık ve merbut olan Tekfurdağı mübâyacılığı bu taraftan hafıfu'l-mihne memur tayin ve mütefferat-ı saîresi dahi taraf-ı düsturilerinden idare olunduğu surette takriben senevi

400 kese kadar menfaat hasıl olacağı ve ocağ-ı sabık müteferri resumt-ı müteferrika cüz'iyat ve teaddi makulesi şeyler olduğundan maada ocağ-ı mezkûrenin ilgasından беру bir taraftan dahi olunmayıp metruk olduğu ve milel-i selase taraflarından beher sene 10.000 kuruş üzüm rüsumu maktu rabt olduğu bu defa tevârüd eden cevab name-i düsturilerinde iş'âr ve terkim buyurulmuş olmağla mezayaları ve bu babda takdim kılınan iki kıta defter meelleri müeyyed-i mâlûmumuz olduğundan gayr-i (Sayfa 21) hakipa-yi hümâyûnü mülûkânede dahi arz ile menzur-i naza-i şâhâne buyurulmuştur cenâb-ı müşîrîleri dirayet ve sadâkat ile areste vüzera-yı nizâm-i Saltanat-ı Seniyye'den olduklarından herhalde cânib-i Devlet-i Aliyye'ye hayır ve nef'i intac edecek hâlâta sarf-i efkar buyuracakları derkâr ve hususat-ı merkûm derdest-i müzakere olarak bi mennihi te'âlâ bundan sonra cümlesinin cevabıyla iş'âr olacağı âşikâr olub fakat mile-i selase tarafından beher sene makta rabt etmiş oldukları 10.000 kuruşu üzüm rüsumunun vakt ve zamanıyla tahsîl ve cânib-i mûma-ileyhe îrsâline himmet eylemeleri lâzımeden ve icab-ı irade-i seniyye-i mülûkâneden olacağı mâlum-u müşîrîleri buyurulmakda meblağ-ı mezburun tahsîl ve cânib-i miriye teslim olunmak üzere bu tarafta irsâl ve tesbiline himmet buyurmaları siyakında mahfiyyen işbu kaime 26 Rebiülevvel 1242. (Sayfa 21)

(Belge 31) Prusya Kaymakamına Kenar

Metin kağıdımızda beyan olduğu üzere merkûmun izâlesi için bu defa kavaslarımızdan (burada isim var ama metne yazılmamış) tayin ve irsâl olunmakla merkûmu ol tarafda buldurup idam ve izâlesiyle kavâs-ı merkûmun iadesine dikkat eylesin muharren verilmiş olmağla bu mahalle kayd olundu 29 Rebiülevvel 1242.

(Belge 32) Ağa Efendimizden Mir-i Ahur-i Evvel -i Şehriyârî Ağa'ya

Ocağ-ı mülga çorbacılarından mukaddemen bir vâfir kimesnin sadakatleri tebeyyün etmiş ve ol vechile avâtıf-ı âliye-i mülûkâneden bunlara silahşorluk rütbesi ihsan buyurulmuş olub ancak Astiâne'nin mâlum-ı olan ahvâlinden nâşî âlî aleddevam erâcîf-i kıyl ve kâl tekevvün ve teaddüs etmekte olduğundan her ne kadar bunlar haklarında şimdiye kadar bir gûne söz söylenmemiş ise de giderek hânelerinde ikametleri haklarında musır olacağı zahir ve eracif basılıp Asitane'ye gereği emniyet ve asayiş gelinceye kadar bunların vilayetleri cânibinden bulunanları her-vechile haklarında hayırlı olacağı bedihi ve bahir olduğuna binâen bunların bir kıta defteri işbu tezkiremiz ile savb-ı samiyelerine gönderilmiş ve mücerred bir gûne vehim ve desiseye zahib olmalaları için merkûmlar bâb-ı âliye çağırılmayıp keyfiyet taraf-ı âlilerine

havale olunmuş olmağla merkûmlar ber müvceb-i defter nezlinize davet olunarak içlerinden dışarılı olanlar bu taraflardan götürmeyi isterler ise iyal ve evlatlarını alıp beş güne kadar vilayetleri tarafına azimet eylemelerini tembih ve tekid ve merkûmlerin sadâkatleri nezd-i Devlet-i Alliyeye'de malûm-i olub şu tahaddüs etmekte olan kıyl ve kâl basılıncaya kadar vilayetlerinde ikametleri kendülerine hayırlı olacağını beyan ve tahrîr ile temin ve tatmin ederek ol vechile müsterian memleketleri tarafına azimetleri esbâbını istihsâle ve gidecekleri mikdar ve memleketlerini mübeyyin defterini terkim ve takdime himmet buyurmaları siyakında tezkire 23 Rebiülevvel 1242.

(Belge 33) Devletlü Veliyü'n-niamım Ağa Efendimiz tarafından Mir-i Ahur-i Evvel Ağa'ya

Ocağ-ı mülga çorbacılarından bundan akdem silahşörlük rütbesi verilen malumi'l-esami-i kesandan dışarılı olanların vilayetlerine i'zamları husûsuna dair gönderilen tezkire-i halisanemize cevaben vürûd iden tezkire-i şerîflerinde ağavât-ı merkûmden gidecekleri ile şehir olanların esamilerini mübeyyin iken kıt'a defterleri takdim olunmuş ve gideceklere yol tezkiresi itasıyla beş güne kadar azimetlerine taahhüd ettirmiş ise de sâbık Ortacavuş Hasan Ağa olan Asakir-i Mansure-i Muhammediye'de Solkol Ağalığı hizmetinde ve sâbık mahzar Memiş Ağa hanesinde sahib-i firraş hasta olduğundan bunlar haklarında ne vechile irade sünûh eder ise taraf-ı şerîfelerine iş'âr olunması muharrer olmağla mezâyâsı mâlum-ı senâveri olub ağavat-ı merkûmden dışarılı olanların memleketlerine îrsâlleri tensîb olunarak isterler ise iyâl ve evladlarını dahi beraber götürmeleri savb-ı saadetlerine yazılmış olduğuna binâen ağvat-ı merkûme isterler ve götürmeye irza ederler ise iyal ve evladlarını dahi alup memleketlerine i'zam olunmaları lâzım geleceği derkâr ve irade-i mezkûre dışarılı hakkında olduğundan şehri olanlar şimdilik hanelerinde ibka olunmak ve merkûm Hasan Ağa'nın Solkol Ağası bulunması ve mezbur Memiş Ağa'nın dahi hasta olması cihetleriyle alâ halihi terk olunmak iktizâ edeceği âşikâr olunmakla cenâb-ı şerîfeleri dışarılı olan salifü'l-beyan çorbacıların mukaddem vâki' olan iş'âr-ı muhibbânemiz üzere memleketlerine îrsâleleri husûsuna himmet buyurmaları siyakında tezkire-i meveddet ve bize terkimine ibtidar kılındı fi 20 Rebiülevvel 1242. (Sayfa 22)

(Belge 34) İskenderiye Mutasarrıfı

Yeniçeri Ocağ-ı'nın avn ve inâyet bâriyle külliye mahv ve ilgası müyesser olarak bu keyfiyeti bi'l-cümle ümmet-i Muhammed'den olanlar mahz-ı lütuf ve inayet bilerek mecmu' hayırha Han-ı dîn ve devlet olanların bu bâbda teşekkürden gayr-ı bir

diyecekleri kalmayıp rıza-yı meyamin-i irtizâ-yı şâhâneye mütâbaat ve muvâfakat ile emru veliyyü'l-emre itaatten başka bir harekette bulunmamaları lâzımeden iken Bosna ahâlisi bir takım sebk-i seran olduklarından bu emr vacibu'l-ittibada izhâr-ı huşûnet ve ru'net etmiş oldukları cihetiyle Bosna Yeniçeri Ağası sâbık Ali Metin nam hıyanetkarın bu defa seviy-yi âliyyelerine göndermiş olduğu kağıdı bir kıt'a şukka-i müşirileriyle beraber Berkofca'da olan kapıkethüdâları Mahmud Nedim Bey'in bendeleri tarafına irsâl kılınmış ve mûma-ileyh dahi bu tarafa tisyâr eylemiş olduğundan meel ve mezayaları rehin-i itla-i huluvv-i suveri olmuş ve huzur-ı atûfet nüşur-i hazreti Padişahiye dahi arz ve takdim ile manzur-i nazar-i keramet eseri cenâb-ı tacidari buyurulmuştur. Bosnalı'nın müteşebbis oldukları harekâtı bâğıyaneden dolayı merkûm âli'nin taraf-ı müşîrîlerinden re'y ve tedbir etmiş olduğu marru'-zikr kağıdından müstebân olup ancak mâlum-ı düsturileri olduğu üzere ocağ-ı sâbıkın nice müddetden beri itiyad ve irtikab etmiş oldukları güna gün isyan ve adem-i itâ'atlarından naşı yüzlerinden din ve Devlet-i Aliyye'ye envâ-i mazarrat-ı azime vâkî olmakda olduğundan ve bu hal ile bunların hidemat diniyyede istihdamları bir vechile mümkün olamayub Devlet-i Aliyyeleri ise beher hal emri gaza ve cihad için asakir-i mürettibeye muhtac olduğu zahir ve bedidar idünden bundan akdem ittifak-ı amme-i ulema ile içlerinden malûm Eşkinici neferatı tahrîri murad olundukta kendüleri dahi izhar-ı hüsn-i rıza ve emran veliyyü'l-emre itâ'at ve inkıyâd edeceklerine hüccet ve sened-i şer'î i'tâ ve bir kaç gün dahi icrâ eylemişler iken bir müdetden beri bunların tuğyan ve şekâvet urûk isyanlarına geçmiş olduğundan bağteten yine izahar-ı unuv ve isyan ile hurûc ale's-sultan vazıha-i azime ve seyyiat-ı kebiresine tesaddi eylediklerinden minba'd bunların ıslah hallerinden kat'an ümit kalmayıp bade izin beka-i namları mazallahü te'âlâ din-i müein ve Devlet-i Aliyye-i ebed rehinin mahvını müstelzim olacağı mütebeyyin ve mütehakkık olduğuna mebnî ittifak-ı amme-i ulema-yı alam ve icma ve ithad-ı kâffe-i ehli-i islam ile ocaklarının ref' ve ilga ve yerlerine muallem Asaker-i Mansure-i Muhammediye vaz' ve ihya olunub keyfiyet Anadolu ve Rumeli'ye ba evamir-i âliyye i'lâm ve işa'at olunarak ber muktezâ-yı islamiyet her taraftan izhar-ı merasim-i mutavaat ve inkıyâd seffuru olunmuş ve Bosna ahâlisi dahi bihamdillahi teallahü te'âlâ cümleten ahali-i İslam ve öteden beri Devlet-i Aliyye-i ebdîyü'd-devamın emr-i şerisine ram ve salabet-i diniyye ile meşhur enam olmaları hasebiyle onlardan dahi levâzım-ı fermân berri imtimsal-i zuhûru me'mul iken bazı taraftan ve hususan Sırp milleti cânibinden neşr ve ilga olunan eracif ve ekazibe feriza olarak ve o makule enmu ve iğfalatın neticesi kendülerine hayırhahlık olmayub mücerred vartai

hülneka uğratmamak arzından ibâret olduğunu derk ve i'zan etmeyerek ısdâr ve tisyâr olunan fermân-ı celilü's-şanı henüz infaz ve icrâ etmediklerinden o makulleleri şer'an emr-ü fermân-ı hazret-i halife zamana davet ve ikaz etmek üzere tekrar fermân-ı âliye ile taraf-ı Devlet-i Aliyye'den ve cânibi şer'i enverden mahsus memurlar tayin ve irsâl olunmuş olmak mûlabesiyle bu defa akıllarını başlarına devşirup saîr memalik-i mahruse-i şâhâne ahâlisi misillü onlar dahi itaat ve inkıyâd eylemeleri me'mul ise de çünkü ağa-yı sâbık-i mûma-ileyh bu bâbda tarafınızdan re'y ve tedbir taleb etmiş olduğundan ve cenâb-ı hamîyyet elkab-i müşîrîleri eba an cedin vezirzâde ve hanedan-ı kadim-i Devlet-i Aliyye'nin nam ve nimetiyle perverde olmuş ve Saltanat-ı Seniyye'ye bendeliğinin sermaye-i devlet-i dareyn olduğunu bilmiş esdika-yı bendekan-ı Devlet-i Aliyye'den olduklarına binâen keyfiyetin de kayık ve hakayıkını ve ocağ-ı sâbıkanın nam ve nişanı verilen fetva-i şerîfe mucibince sahife-i alemde kaldırılmış (Sayfa 23) ve Yeniçeri Ocağı'nın lakırdısı bitmiş olduğundan fi-ma ba'd onun gayretinde olmak ma'dum-i sıdkın iadesini talep ve temenni kabilinden ve kânûn denilen mücerred Pâdişâh-ı alempenâhi ve şehinşah-i sitade-i sipah dame bi's-şevketi ve'l-iclal fi'lhıfz-i illa lehu efendimiz hazretlerinin emr ü fermân-ı hilafet penahilerinden ibâret olub memalik-i mahruse-i şâhânelerinde her neyi fermân ve icrâ buyurdular ise işte kânûn mer'î o demek olduğunu ve Bosna eyaleti serhadatı hakaniyeden olub bir tarafı Nemçeve bir taraf Sırlı olmağla taraf-ı Devlet-i Aliyyeyi bugüne bugün hilaf-ı me'mûl harekâtına seza izhar-ı a'da-yı din-i mesrur ve kendü nefislerini mağbun ve memkur etmekten gayr-i bir netice vermeyeceği kema hiye hakkuhu savb-ı düsturilerinden tahrîr ve iş'âr ile kûş-i hoşuna telkin ve her gune lâzım gelen nûsuh ve pendî tavzih ve tebyin ederek taraf-ı müşîrîlerine celb içlerinden olan ihtilallin def'i ve refiyle merkez-i itaate irsâl olunduğu halde taraf-ı Devlet-i Aliyyeye hüsn-i hırman etmiş ve lâzıme-i vezaret ve sadakat ve maye-i hamîyyet ve diyaneti teyid ve icrâ eylemiş olacağınız mâlum-ı diyaret luzum-i düsturileri buyruldukta muktezâ-yı muhameşnası ve rû'yet ve mübtegayı kâr-i agahı ve hasafet müşîrîleri evinde ber minval-i muharrer merkûm âli'ye taraf-ı müşîrîlerine kağıt tahrîriyle nezd-i saadetlerine celb ve lâzım gelen nush ve pendî kuş-i hoşuna telkin ile daire-i itaate idhalleri vesailini istihsâl-i himmet ve ol vechile ifa-i levâzım-ı dirayetkarı ve hamîyyete sarf-ı ma hasale liyakat buyurmaları siyakında kaime 21 Rebiülevvel 1242.

(Belge 35) Belgrad Muhafızına

Bosnalı'nın ahvâline dair bu defa saadetlü Bosna valisi Mustafa Paşa hazretleri tarafından bir takım tahrirat vürûduyla meelinde bâavn-i cenâb-ı bari ve Yemen-i himam-i tacidari Bosna kazaları ahalisinin ekseri irade-i âliyye'ye itaat etmekte olduklarını mebnî bir birini mütakib i'lâm ve mahzar vürûd etmekde olub hatta İzvornik Kapudanı Mahmud Bey'in sadâkatinden ve İzvornik Sancağı'ndan Asakir-i Mansure-i Muhammediye tahrîrine suret teahhüdü ile ba rütbe-i mir-i mirani levha-i mezburun mir-i mûma-ileyhe tevcîhiyle lâzım gelen evamir-i şerîfesi taraf-ı Devlet-i Aliyye'den memur mübâşiri Arif Bey'e mektumen tisyâr olunarak mir-i mûma-ileyhin sadâkati tahkikinde izhar olunmak ve icab etmediği halde ihfa kılınmak şekli muharrer ve mezkûr olub mir-i mûma-ileyh Mahmud Bey'in taraf-ı müşârûn-ileyhe meb'us teahhüd namesi dahi takdim kılınmış olduğundan beraberce huzur-ı hümâyûn hüsrevaneye arz ve takdimi ile manzur-i hümâyûn-i mülûkâneye buyurulmuştur. Müşârûn-ileyhin siyakı inhâsından Bosna ahâlisine tefrika gelmiş olduğu münfehim olarak inşâ'allâhu te'âlâ kariben cümlesinin itâ'at ve inkıyâdları haberi vürûdi me'mul ve İzvornik mutasarrıfı Zülfikar Paşa'nın ocağ-ı şeriftarafdarı olduğu ve hatta vali müşârûn-ileyh tarafından İzvornik'e meb'usu suret-i emr-i âliyye'nin mübâşeretini bazı irazıl makulesini cüm def'i ettirmiş olub taraf-ı düsturilerine Paşa-yı mûma-ileyh vesaîre nusuh ve pendî şâmil mektub yazılmış ve İzvornik Kapudanı mûma-ileyh Mahmud Bey'in izhar-ı itaatı mutazammın seviy-yi müşîrîlerine mektub vürûd etmiş iken geçende cenâb-ı saadetlerinden inhâ olunmuş olduğundan ve ahali-i Bosna'dan birazının berü taraf-ı celbiyle ittifaklarına teferruka verilmesi münasib olub müşârûn-ileyhin inhâ eylediği İzvornik Kapudanı mûma-ileyhe öteden beru Bosnalı'nın ocağ-ı sâbık takımıyla zıdd olduğu ve mir-i mûma-ileyhin müşârûn-ileyhe meb'us mektubunda Fedâyîzâde Ali Bey'in dahi imzası olub merkûm dahi Saraylı'nın muhalifi idüğü ve mûma-ileyh Zülfikar Paşa İzvornik'den azli ile şimdiki halde öteden beru Bosna eyaleti mir-i miranlarının azl ve nasbında cari olageldiği vechile Paşa'yı mûma-ileyhe Faça'da olan ocağında ikamet memur kılınması munasib görüldüğünden mûma-ileyh Mahmud Bey'e mir-i miranlık ile İzvornik Sancağı tevcîh ve mûma-ileyh Ali Bey'e dahi silahşörlük rütbesi ihsan olunarak iktizâ eden emr-i şerîfi mektumen ısdâr ve lâzım gelen silahşörlük mektubuyla mübâşir-i mûma-ileyh tarafına irsâl birle bimennihi te'âlâ Bosna'ya vusûlünde müşârûn-ileyh bi'l-müzakere ve ifaa münasib ve müstehak olduğu surette Zülfikar Paşa kendü ocağında ikamet etmek üzere İzvornik'den ihrâc ve

liva-i mezkûre teveccüh ve memuriyet evamirini mûma-ileyh Mahmud Bey'e (Sayfa 24) ve silahşörlük mektubunu dahi Ali Bey'e irsâl olunması tensîb olunmuş ve emr-i âli dahi bu vechile şeref sünuh ederek mûcibince keyfiyeti vali-i müşârûn-ileyh iş'âr ve evamir-i şerîfe-i mezkûre ile silahşörlük mektubu ve vali-i müşârûn-ileyh yazılan mektubumuz nezd-i düsturilerinde beyandan müstegani olduğu üzere mûma-ileyhi Mahmud Bey'in vali-i müşârûn-ileyhe bu vechile arz-ı hizmet ve sadakat eylemiş olduğundan müşârûn-ileyh bu misillü bazı kimseneleri kendü tarafına celb ile tahsil-i def'i ve nüfuz ederek hune takımıyla tefrik ve mağlubiyet ibraas ettirilmesi lâzım-ı halden ve hasbe'l-mesalih mûma-ileyh Mahmud Bey'e tarafına cânib-i düsturilerinde bu iradedden katan serd-ü zeşt verilmeyip Bosna valisi müşârûn-ileyh tarafından icrâ olunmak üzere fakt-ı keyfiyeti mâlumunuz olarak bu hususlara dair re'yi ve mutaali-i düsturileri var ise müşan mübâşir-i mûma-ileyhe taraflarına iş'ârı muvaffak usul-ü halden olmağla muktezâ-yı dirayet ve rü'yetleri üzere bu husustan mûma-ileyh Mahmud Bey katan serdeşte virilmeyerek iş'ar-ı icab eder bir güne re'y ve mütalaaları olduğu halde iktizâsına göre cenâb-ı müşîrîlerine ve mübâşir-i mûma-ileyhe inhâ ve tenmika-i himmet buyurmaları siyakında kaime 24 Rebiülevvel 1242.

(Belge 36) Bosna Valisine

Saraybosna'da olan serkerde-i eşkıyanın Bosna kazalarından li ecli'l-iştîşare davet eyledükleri kesianın ekserisi icabet etmeyüp kurb ve civarda olan kaza ve nevahide menut hevadarlarından bazı kimseler gitmişler ise de meşverete karar verememiş oldukları beyanıyla muahharan netice-i cevapları iş'âr olunacağı ve bazı iadat ve mahzar takdim kılınmış olduğu bundan akdem seviy-yi sadetlerinden inhâ ve iş'âr olunmuş ise de bu defa Saraybosna mütesellimi tarafına irsâl olunan tatar ile cevap olarak vürûd eden mektub takdim kılınmış olduğu ve Bosna kazaları ahâlilerinin ekserisi irade-i seniyye'ye itâ'at etmekte olduklarını mutazammın i'lâm ve mahzar vürûd eylemekde olduğundan başka İzvornik Kapudanı Mahmud Bey İzvornik sancağı'ndan Asakir-i Mansure-i Muhammediye tertib ve tahririni müteahir olarak rütbe-i mir-i miranlık ile livai mezkûrenin kendüye tevcîhini iltimas etmiş ve tahrini müş'ir vürûd eden kağıdı takdim kılınmış olduğundan istidasına müsaade bulunduğu halde tevcîh ve memuriyet evamir-i mektumen ol tarafa memur mektubi-i sâbık Arif Bey'e irsâl olunarak mir-i mûma-ileyh dahi mûma-ileyh Mahmud Bey'in sadâkat ve istikakını bâde't-tahkik erbabı olduğu surette marifet-i müşîrîleriyle izhar ve olmadığı takdirde ketm ve ihfasıyla keyfiyetin bu tarafa iş'âr kılınması husûsuna dair bu

defareside-i desti muhlisi olan tahrirat- ı şerifeleri meel ve mezayası rehin-i itla-i huluvv-i suveri olmuş ve huzur-u atûfet-i nuruşr-i hazret-i pâdişâhiye dahi arz ve takdim ile meşmul lahza-i mekarim-i ifaza-i cihandari buyurulmuşdur. Siyâk-ı inhâ-yı müşîrîlerinden Bosna ahâlisine tefrika gelmiş olduğu münfehim olarak inşaallahü te'âlâ kariben cümlesinin itâ'at ve inkıyâdları memul ve muntazır olub İzvornik Kapudanı mûma-ileyh Mahmud Bey'in izharı itâ'ati mütezzammın kendüsine mektub vürûd etmiş idiği geçenlerde saadetlü Belgrad Muhafızı tarafından dahi inhâ olunmuş olduğuna ve hâlâ İzvornik Mutasarrıfı Zülfikar Paşa'nın ocağ-ı sâbık tarafdarı olduğu mukadem dahi seviy-yi saadetlerinden hame gûzar-ı iş'âr kılınış idagüne binâen ve ahali-i Bosna'dan birazının beru tarafa celbiyle ittifaklarına tefrika verilmesi münasib olub mûma-ileyh Mahmud Bey'e öteden beru ve Bosnalı'nın ocağ-ı sâbık takımıyla zıdd ve muhalif ve mir-i mûma-ileyhin savb-ı âliyyelerine meb'us mektubunda imzası olan Fedayizade Ali Bey dahi keزالik Saraylu'nun muhalifi idüğünü mûma-ileyh Zülfikar Paşa İzvornik'den azl ile şimdiki halde ahir mahalle çıkarılmayacağından ve öteden beri Bosna eyaleti mir-i miranlarının azl ve nasbını cari olduğu üzre Paşa-yı mûma-ileyhe teveccühde olan ocağında ikamete memur kılındıkta muhalefet edemeyerek kalkup ocağına gideceği istihbar olunmuş olduğundan inhâ-yi düsturileri bu vechile mûma-ileyh Mahmud Beye mir-i miranlık ile İzvornik Sancağı mektumen tevcîh ve mûma-ileyh Ali Bey'e dahi Silahşörlük rütbesi ihsan olunarak iktizâ eden emr-i âli ısdâr ve silahşörlük mektubuyla beraber mûma-ileyh Arif Bey'e irsâl ve tisyâr kılınmış ve bi mennihi te'âlâ Bosna'ya vusûlünde cenâb-ı müşîrîleriyle bi'l-müzakere vâkîa münasib ve müstehak olduğu surette Zülfikar Paşa kendü ocağında ikamet etmek üzere liva-i mezkûrenin (Sayfa 25) tevcîh ve memuriyet evamirini mûma-ileyh Mahmud Bey ve silahşörlük mektubunu dahi Ali Bey'e irsâl eylemek vesayası mir-i mûma-ileyhe tahrîr ve iş'âr olunmuş olmağla zât-ı saadetleri mûma-ileyh Arif Bey'in ol tarafa vusûlünde keyfiyetin bi'l-müzakere ne vechile tensîb ve tasvib olunur ise ol vechile icrâsı husûsuna himmet ve bundan böyle karar hal ve keyfiyeti bu tarafa iş'âr ve işaret ile herhalde icrâ-i levâzım-ı rüyetimenda-yı ve hisafet sarf-ı cell-i rû'yet buyurmaları siyakında kaime 2 Rebiülevvel 1242.

(Belge 37) Arif Bey'e

Bosna valisi saadetlü el-Hac Mustafa Paşa hazretlerinin mukaddema Saray'a gideriken Yenipazar mütesellimi Osman Paşa'dan aşırı akçe talep etmesi vesâir gûne bazı âsâr-ı celâdet göstermesi cihetleriyle Paşa-yı mûma-ileyh ve gerek Bosna ahâlisi

vahşete düşmüş olduklarına ve müşârûn-ileyh vali oldukça Bosnalı Paşasına bile vahşetlerine nazaran âyende mahzûrî müstelzim olacağı mütalâasına mebnî müşârûn-ileyhin azliyle Bosna eyaletinde ne sûretle bir vezire tevcîh ve ahâlisi iktizâ edeceği tahrîrat-ı mürûrunuz meelinden nümayan olub ve vâkîa vali-i müşârûn-ileyh gerek eyalet-i merkûmye hıyn-i azimetinde ve gerek henüz Saray'dan hareket etmeksizin ocağ-ı sâbık ilgası emr-i şerîfî tarafına vâsıl olmuş iken i'lân ve işasına teşebbüs etmeyerek aceleten kalkıp Tıravnik'de gitmesinde yolsuz davranmış olduğu gibi Boşnaklar meğr mekr ve hadi'at-e me'luf ve ma'ruf olduklarından kullarına bir vechile itimat olunmayacağına ve bu keyfiyeti siz dahi tahiratı mezkûrenizde izahen işaret etmiş olduğunuza nazaran dercinin ol vali-i müşârûn-ileyhin azl ve infisali dahil-i silsile -i inkıyâd ve mutavaat olmayan bir takım şerik-i şirinilmelerini mucib ve belki mukaddemce irade-i ru-yi itâ'at eden Kapudananan ve vesaire beynlerinde münazaa vuku'u ile maslahatın bir kat dahi suubetini müteveccih olacağından ma'ada taraf-ı Devlet-i Aliyye dahi şeyini icab edeceği zahir ve hüveyda ve bu cihetle şimdilik müşârûn-ileyhin eyalet-i merkûmeden azl edemeyip ilerde de işin gelişine göre iktizay-ı maslahat icrâsına bakılmak lâzım geleceği bahir ve ruşena olduğundan ve siz ve dirayetkar ve ru'yetşar hademe-i Devlet-i Aliyye'den olarak maslahat-ı merkûmye mustakil memur ve tayin kılınmış olduğundan her ne kadar vali-i müşârûn-ileyhin uygunsuz hareketi cihetiyle ahâli-i merkûm müteneffir ve siyak-ı hal ve maslahatı müşârûn-ileyhin azlini icab edeceği bedihi ve zahir ise de gerek mûma-ileyh Osman Paşa vesaîr berû tarafa mutavaat eden mir-i miran ve kapudanın tarafınıza zahirde sadâkat ve istikamet suretleri gösterüp de içyüzünde Saraylı ile müttehid oldukları halde bütün bütün maslahat muzır olmak ihtimalden baîd olmamak hasebiyle şimdilik memuriyetinizi vali-i müşârûn-ileyhin eyalet-i merkûmde bekası üzerine yürütüp bâdehu ne vechile olmak iktizâ eder ise icrâ olunmak üzere bu taraftan tahrîr eylemeyiz icab-ı halden ve muktezâ-yı irade-i seniyye-i mülûkâneden olduğu mâlumunuz oldukça diğer tahrîratımızda tafsîl ve beyan olunduğu üzere kaviyyü'l-kalb olarak vali-i müşârûn-ileyh ile bi'l-muhabere Saray'a duhule musaraat ve şimdilik müşârûn-ileyhin eyalet-i merkûmde bekası üzerine gidup bundan böyle ne vechile olmak lâzım gelir ise cânibe tahrîr ve iş'ara dikkat eylemenüz için mahfiyyen ve mektumen mahsus işbu şukka-i tahrîr ve tesbit olundu 28 Rebiülevvel 1242.

(Belge 38) Üsküb Mutasarrıfı Yaşar Paşa'ya

Hâlâ Rumeli valisi ve bi'l- istiklal seraskeri saadetlü Mecid Reşid Paşa hazretlerinin Priştine'den matlub eylediği 1000 neferi mahiyeli askerin tanzimine sa'y eylemekde iseniz de şu aralık asker-i mezkûrenin tamamen tedarik ve isbâlinde iddet-i keşide olacağınız ve Bosna maddesinden dolayı ibraz-ı gayret eylemekte olduğunuz Bosna cânibine memur muteberan hadim-i Devlet-i Aliyye'den hâlâ esham-ı mukataacısı Arif Bey cânibinden bu defa tahrîr ve iş'âr olunup hanedanınızdan öteden beru Devlet-i Aliye'ye hizmet ve sadâkat-ı vuku'a gelmiş olduğuna ve cenabınız gibi Devlet-i Aliyye'yi izhar-ı sadâkat edenler haklarında Saltanat-ı Seniyye'nin müsaadat-ı bedihiyyesi derkâr idugüne binâen zıkr olunan 1000 nefer askeri tedarik edemedükleri halde nısfını terk ile nısf-ı ahirini tanzim etmek üzere hakkınızda ruhsat ve müsaade-i seniyye erzan buyurulmuş olduğu ve mûma-ileyh Arif Bey'in bi'l-müzakere tarafınızdan Bosna maddesinde lâzım gelen mesâ-i cemilenin icrâsıyla infaz-ı emru fermân-i hazret-i Pâdişâhiye ihtimam ve dikkat eylemeniz husûsuna irade-i âliye-i mülûkâne müteallik olmuş idiği mâlumunuz oldukda bir vechile muharrer asakir-i mezkûre-i tamamen tedarik edemediğiniz surette (Sayfa 26) nısfını terk ederek nısf-ı diğerini tanzime mübâderet ve mir-i muma-ileyhle bi'l-müzakere Bosna maddesinde inha-yı me'ser-i sadâkate süra eylemeniz için kaime 28 Rebiülevvel 1242.

(Belge 39) Yenipazar Mütesellimi Osman Paşa'ya

Cenâbınız dirayet ve hamıyyet ile erasete mir-i miran-ı kiram-ı Devlet-i Aliyye'den olduğunuz ciheti ile öteden beru taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'ye sadâkat ve istikametiniz meczum ve Bosna'nın ahvalinden dolayı ibrâz etmekte olduğunuz dosti ve gayret keyfiyeti Bosna tarafına memur muteberan-ı hademe-i Devlet-i Aliyye'den hala esham mukâtaacısı Arif Bey'in bu defa tahrîren ve vâki' olan hüsn-i şehadetinden bir kat dahi malum olduğuna ve hakkınızda derkâr olan hüsn-i zann-ı âli cihetiyle sizden Devlet-i Aliyye'ye hidemat-i mebrure zuhûri me'mul iduguna binâen saadetlü Bosna valisi el-Hac Mustafa Paşa hazretleri tarafından bazı cihetle rencide olmuş iseniz de müşârûn-ileyh cânibi Devlet-i Aliyye'den mensub vali-i eyalet olmak hasebiyle ona hizmet Saltanat-ı Seniyye'ye hizmet ve sadâkat demek olacağını bilüp zinhar o misillü şeyleri işin etmiyerek ibrâz-ı sıdk ve hamıyyet ve beher hal mir-i mûma-ileyhle ve taraf-ı şer'i şerîfden memur müderrisin kiramdan Ahmed Efendi'nin Saray'a duhulleriyle yerlerinde olan fermân-ı vacibü'l-izan-ı şâhânenin bir an ol infaz ve icrâsı husûsunda tarafınızdan lâzım gelen hüsn-i tedbirin ifasına musaraat eylemeniz sizden

matlub-i âli olmağın göreyim cenâbınızı ber-menval muharrer izhar-ı müzahid sıdk ve istikamet ve isbat-i müddeâ-yı gayret ile isticlab müsaadat-ı seniyyeye mübâderet eylemeniz için mahsus işbu kaime 29 Rebiülevvel 1242.

(Belge 40) Bosna'ya Memur Arif Bey'e

Eyaleti Bosna'da vâki İzvornik Kapudanı Mahmud Bey'in İzvornik Sancağı ba-rütbe-i mir-i miran-i uhdesine tevcîh ve ihsan buyrulduğu hâlde livâ-yı mezbûreden Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye tahrîrine müteahhid olarak ol bâbda göndermiş olduğu mektubunu Bosna valisi saadetlü Mustafa Paşa hazretleri bu defa takdim ile livâ-yı mezbur ba rütbe-i mir-i miran-i mûma-ileyh tevcîh olunarak lâzım gelen evamir-i şerîfesi mektûmen ısdâr ve tarafına tisyâr olarak mir-i mûma-ileyhin sadâkati tahkîkinde vali-i müşârûn-ileyhe bi'l-müzakere evamir-i şerîfe-i mezkûre mir-i mûma-ileyhe gönderilmek ve izharı lâzım gelmediği halde terk ve ihfâ kılınmak şekillerini müşârûn-ileyhe ba tahrîrat-ı inhâ etmiş ve mûma-ileyh Mahmud Bey'in ibrâz-ı mutavaati mutezammin tarafına mektubi vürûd eylediği bundan akdem Belgrad Muhafızı saadetlü Abdurrahim Paşa hazretleri tarafından dahi iş'âr kılınmış olub İzvornik Mutasarrıfı Zülfikar Paşa'nın ocağ-ı sâbık tarafdari olduğu ve hatta Bosna valisi müşârûn-ileyh tarafından mebu's sureti emr-i âliyye'nin mübâşirini bazı erazil makulesini cümle def'i ettirmiş olduğundan ahâlî-i Bosna'dan birazının beru tarafa celbiyle ittifaklarına tefrika verilmesi münasib olacağı ecilden mûma-ileyh Zülfikar Paşa azl ile Foça'da olan ocağında ikamet-i memur kalınıp mûma-ileyh Mahmud Bey'e müteallik olan irade-i seniyye mûcibince İzvornik Sancağı tevcîh ve mir-i mûma-ileyhin vali-i müşârûn-ileyhe mersul kağıdında İzvornik sükkanından Fedâîzâde Ali Bey'in dahi imzası olarak onun dahi taltıfı lâzım geldiğine mebnî mûma-ileyhe dahi silahşörlük ihsan buyurularak ısdâr olunan evamir-i âliyye'ye silahşörlük mektumen tarafına gönderilmiş ol bâbda vali-i müşârûn-ileyhe yazılan kaimemize dahi cümleten tarafına irsâl olunmuş olduğundan başka iktizasına göre bu husus etrafıyla Belgrad Muhafızı müşârûn-ileyhe dahi yazılmış olmakla bi mennihi te'âlâ ol tarafa vürûdunda vali-i müşârûn-ileyhe bi'l-müzakere iş'âr kılındığı vechile haber-i mûma-ileyhin sadâkatini tebyin eder ve işası lâzım gelür ise de evamir-i âliye-i mezkûre ile silahşörlük mektubunu mûma-ileyha irsâl ve i'tâ izharı icab etmediği halde ketm ve ihfa ile keyfiyeti bu cânibe tahrîr ve inhaya mübaderet etmek için kaime 29 Rebiülevvel 1242. (Sayfa 27)

(Belge 41) Bosna Valisine

Bosna'nın ekser kazaları muktezâ-yı diyânetleri üzere izhâr-ı itaat edüp fakat Saray ve Tırvnik vesaîre bazı kazalar ahâlisi taraf-ı 'adaden neşr olunmuş olan erâcîfden naşı henüz yaşamamış olduğu ifâdesine dâir tevarüd eden tahrîrât-ı düstûrileri ve emr-ü fermân-ı şâhâneye kerdendade mutavaat olan kazalar ahâlisi taraflarından savb-ı saâdetlerine gönderülüp takdîm buyurulan evrak meel ve mezayası rehîn-i itlâ' muhlısı ve hâk-i pâ-yi hümâyûn-ı mülûkâneye arz ile manzûr-ı nezîr-i atûfet-i eser-i hazreti cihânibani olmuşdur zât-ı saâdetleri gayret ve sadâkat ile meftur vüzerayı azam-ı Saltanat-ı Seniyye'den olarak uhde-i istihâl-i müşîrîleri olan mevadede ibrâz-ı levâzım-ı istikamet-i mecd ve sa'î olmak itikadi hakk-ı düsturilerinde derkâr ve maslahatın kuvve-i karibeye gelmiş idüğü siyak-ı iş'ârlarından nemudar olub husus-ı mezbureye memur Arif Bey'in Perîştine'ye varmış olduğu bu defa gelen tahrîratında muharrer ve mestur ve cenâb-ı müşîrîlerini mir-i mûma-ileyh bi'l-muhabere hemen infâz-ı emr-i âliye sa'y ve azimet eylemeleri icabı irade-i âliyye-i şahaneden idüğünü emr-i gayr-i mestur olarak keyfiyet bu defa savb-ı huluvv-i suveriyeden mir-i mûma-ileyh etrafıyla tahrîr ve zât-ı saâdetleri bi'l-muhabere doğru Saray'a duhul ile ifa-i memuriyyetine dikkat eylemesi beyan ve tezkir olunmuş olmağın dirayet-i zât-ı düsturileri iktizâsı ve emr-ü fermân-ı mülûkâneye mucib ve muktezâsı üzere mir-i mûma-ileyh ile bi'l-muhabere hemen infaz-i emr-i âliye sa'y ve azimet buyurmaları siyakında kaime 29 Rebeulevvel 1242.

(Belge 42) Bosna Valisine Kenar

İşbu nemika-i halisanemize bade't-tahrîr gönderilmek üzere iken muahharan dahi vürüd eden tahrîrat-ı düsturileri meelinde Saray ahalisinin tertib eyledükleri mahzar ve i'lâm-ı seviy-yi müşîrîlerinden takdim olmadığı halde hakk-ı saâdetlerinde vefk ve iktiranı mütezammin mahzar takdim edeceklerine dair Saraybosna nakibu'l-eşraf kaymakamı Nureddin Efendi'nin bila mühür ve imza gönderdiği kağıd ile İzvornik ahâlîlerinin daire-i itaate dahil olduklarını mübeyyin i'lâm ve İzvornik Mutasarrıfı Zülfikar Paşa'nın şukkası ve Teşne Muğlay kadılarının i'lâmıyla bundan akdem Bosnalı'nın vermiş oldukları i'lâm ve mahzar takdim kılındığı ve Tırvnik'de dahi ne vechile muğayir-i rıza hareket etmekte oldukları tafsilatıyla hakk-ı düsturilerinde peş ve şekva olunur ise havale-i sebk-i itibar kılınmaması iltiması muharrer olarak meel ve mezayası ve evrak-ı mersulde müeddaları mâlum-ı halisanemiz olmuşdur zât-ı düsturileriyle öteden beri her hal ve her mahalde rızâ-cüyân hareketiniz mücerreb ve meczum ve bi'l-farz hakk-ı şeriflerinde isnad-i zulm ve teaddi etmeleriyle Bosna

ahalisinin bu hareketleri sizin Saraybosna'ya vurudunuzu mutakib zuhûr etmiş olduğundan henüz bir güne bahane-i zulm ve teaddiye dikkat olmadığı malum iken hakk-ı saadetlerinde ol vechile isnâdat-ı bi esası bir vechile havale-i sem'î itibar olunmayacağından zinhâr bu misillü kurunduları tehdiş-i zihin etmeyip hemen muktezâ-yı rû'yet ve dirayet-i zatiyyeleri onda mübâşir Arif Beyin ile bi'l-muhabere bir taraftan suret-i muhalefette olanlardan içünden iktizâ eden kimsenelerin bazısı rûteb-i Devlet-i Aliyye i'tasıyla taltif ve teshirleri ve bir taraftan dahi lâzım gelen sebat ve metanetin izharıyla iğ'mal uslub-i hakimaneye dikkat ederek bi avnillahi te'âlâ bir gün yanaştırılmalarını mucib olacağı tedbirat lâzımını icrâ eylemeleri icab-ı halden iduğun zahir ve irade-i hümayûn dahi bu dairede dair olub iktizâ edenlerin telif ve tatminleri için bi'l- icab verilmek üzere mir-i mûma-ileyhimanın iş'ârına mebnî dört hocanın ve dört kıt'â kapucubaşılık ruus-i humâyûnlarıyla dört kıt'â dahi silahşörlük mektupları eshamı açık olarak tanzim ve cânib-i fetva penâhiden mûma-ileyh Saray nakibi ve müftisine dahi iktizasına göre mektupları terkim ettirilmiş ve cenâb-ı müşîrîleriyle bi'l-muhabere münasib ve muktezi olanlara verilmek üzere cümlesi mir-i mûma-ileyh tarafına gönderilmiş ve iktiza-yı keyfiyet kendüsine iş'âr olunmuş olmakda hemen herhalde kuvve-i lakab olub mübâşir-i mûma-ileyh ile bi'l-muhabere icrâ-i muktezâ-yı memuriyet himmet buyurmaları memuldür (Sayfa 28)

(Belge 43) Bosna Tarafına Memur Arif Bey'e

Muktezâ-yı memuriyetiniz vechile Bosna'ya azimet etmek üzere Priştine'ye lede'l-vusûl Bosnalı henüz yatışmamış olduğundan ve Yenipazar Mütesellimi Osman Paşa Devlet-i Aliyye bendeliği idasında ve Saraylı'nun muhalif olub Uranyalı Hüseyin Paşa Prizrenli Mahmud Paşa ve Priştineli Yaşar Paşa dahi müttahid olduklarından mûma-ileyh Osman Paşa vesait ve marifetiyle Saraylı'ya söz anlatmak üzere nush ve pendî hâvî ne vechile mektub yazup cevabına muntazır Yenipazar'da tevekkuf etmek tedbirine teşebbüs etmiş olduğunuzu şâmil ve derbend Kapudanı Mahmud Paşa ile Yenipazar müftisinin mûma-ileyh Osman Paşa'ya gelmiş olan müşterek kağıtları ile esna-yı rahdda tesadüf olunna saadetlü Çirmen Mutasarrıfı Esad Paşa hazretlerinin Bosna'dan avdet eden tatarının kaleme alınan tahrir irsâl ve saadetlü Bosna valisi hazretleri cânibinden tatar-ı merkûm ile bâb-ı âliye olarak tarafınıza vürûd eden bir kıtâ mektub isbâl olmuş idiğini ifadat-ı saîreyi müştemil maiyyetineze memur Ahmed Efendi ile müşterek ve müstakil bu defa takdim kılınan tahrîratınızın meel ve mezayası mâlumunuz olduğundan gayr-i hakipa-yi hümayûn-i hazret-i Padişahiye dahi arz ile

meşmul lâzım cenab-i şehinşahi buyurulmuşdur. Vali-i müşârûn-ileyh ve saadetli Belgrad Muhafızı hazaratı taraflarından vâki olan iş'ârata göre Bosnalı'nun ekseri kazaları muktezâ-yı diyanetleri üzere izhar itaat edup fakat Saray ve Tırvanik vesaîr bazı kazalar ahâlisi taraf-ı 'adadan neşr ve ilga olunan eraciften naşi henüz tereddüt üzere olsalar dahi onlar da cümleten ehl-i iman ve bi'l-farz bâzılarının aklı ermese bile içlerinden eshab-ı akıl ve dirayet olanlar ocağ-ı sâbıkaya ilgası şeriat-ı mutahhara hükmüyle icrâ olunub ahali-i islam olanlar itâ'at ve inkıyâd gayr-i bir diyecek kalmamış ve kâffe-i memalik-i mahrusa ahâlisi kerdendare-i kabul ve itaat olmuş iken yalnız Bosna eyaletinde bazı mahalde şöyle böyle dinlemek hark-ı icma-i kabilinden olarak ahali-i islama bırakışmayacağından başka dünya ve ahirette vehamet ve nedameti derkâr idünü fehim ve izan ve bilmeyenler dahi tefhim ve i'lan ederek beher hal onlar dahi şer'i şerifi ve fermânı cihanmuta-i hazret-i Padişahiye inkıyâd ve mutavaattan gayr-i tarik-i necat ve selamet bulamayacakları rehin-i haberi- bedahat olmağın mûma-ileyh Osman Paşa bendekan-ı Devlet-i Aliyye'den olarak taraf-ı saltanat-ı intima ve nemahzı iddasında olduğuna nazaran onun maarifetiyle bazı tedabir aseneye teşebbüs olunması münasib ise de siz maslahatın memur-i müstakili olduğunuzdan Saray'a azimet ve duhul etmeyup berülerde tevakkufunuzu şayed Saray ahalisinden güç ve mühimmat-ı acizenize hamil ile kendü kuruntularına birnevi medar-i takviyet ittihaz etmemeleri için mükatebe ile vakt geçirilmeyerek iktizâsına göre Bosna valisi müşârûn-ileyhle bi'l-muhabere doğru Saray'a duhul ve yedinizde olan emr-i âli'yi ibrâz ve kıraat birle refikiniz mûma-ileyh Ahmed Efendi taraf-ı şeriden ve siz dahi cenâb-ı Saltanat-ı Seniyye'den lâzım gelen vesaya ve nasayihi iktizâ edenlerin kuş-i hoşuna ilga ederek infâz-ı fermân-ı celilü's-şana ikdam ve dikkat ve Saray'a varıldıkda şayed şöyle böyle yazılmasını bize teklif ederler mülahazasını bertaraf edup her tedbirin ve dahi cesareten ibâret olmak hasebiyle hemen kaviyyü'l-kalb olarak ve şeriat-ı garaya ve padişah-i Efendimizin emr-ü fermânlarına muhalefet kimsenin zehresi olmadığını bilip üzerlerine sıkıca vararak yoluyla ifa-yı memuriyeti muvaffak olmak sa'y gayret eylemeniz lâzımeden idüğün harekât ve mûma-ileyh Osman Paşa'nın Bosnalı'ya muğayerat ve taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'ye ibrâz-ı sadâkatı siyak-ı iş'ârınızdan numudar olarak kendünün öteden beru cânib-i Devlet-i Aliyye'ye sadâkat ve istikameti malum ve sizin vâki' olan hüsn-i şâhâdetinizden bir kat dahi gayret ve hamiiyeti meczum olduğuna ve bundan böyle tarafından herhalde hidemat-ı mebrure idüğüne binâen vali-i müşârûn-ileyh tarafından bazı cihetle rencide olmuş ise de zinhâr o misillü şeyleri ilişik etmeyerek vali-i müşârûn-ileyh taraf-ı Devlet-i Aliyye'den mansub vali-i eyalet

bulunmak takribiyle ona hizmet-i Saltanat-ı Seniyye'ye hizmet ve sadâkat-i demek olacağını bilüp behr hal sizin ve refikiniz Efendi-i mûma-ileyhin Saray'a duhullerinizi ile infaz-ı (Sayfa 29) emr-i âli hususunda tarafından lâzım gelen hüsn-i tedbirin icrâsına dikkat eylemesi zımında tarafımızdan Paş-ay-ı mûma-ileyhe bir kıta mektub tahrîr ve tisyâr ve irade-i redd-i itâ'at etmiş olan kazalar kapudan vesaîr vücuhuna hitaben dahi ocağ-ı sabıkın ilgası babında mukaddem ısdâr ve tisyâr olunmuş olan fermân-ı celilü's-şana itaat ve inkıyâd ile fermân berdarlık? izhar etmiş olduğunuz Bosna valisi cenâb-ından iş'âr olunmak ve ocağ-ı sâbıkın imhasıyla yerine Asaker-i Mansure-i Muhammediye tertibi mücerred i'la-i kelimetullah ve ihya-yi din-i mübin niyet-i halisaneden ibâret ve bu vechile ibrâz-ı levâzım-ı imtisalliklerine surea' ve mübâderetiniz tamam laika-i diyanet ve salabet olmakdan nâşi bundan böyle dahi valiniz ile bi'l-ittifak herhalde şer'-i şerif ve emr-i münife itaat eylesün deyu avamı pend bazı tabirat-ı münasib derciyle bir kıtâ emr-i âli ısdâr ve Bosna valisi müşârûn-ileyh dahi inhâsına nazaran maslahat kuvve-i karibeye gelmiş olduğundan sizin ile bi'l-muhabere hemen infâz-ı emr-i âliye sa'y ve azimet eylemesi zımında tarafınızdan tahrîrat ıstar ve cemilesi tarafınıza ba's ve tiyar ile ibrâz ve icrâsı münasib ise icrâ ve ber vech-i muharrer ifa-i memuriyete itina eylemeniz hususları müzakere ve tensîb olunmuş ve emr u fermân hümâyûn-i şâhâne dahi bu dairelerde dair olarak mezkûr mektub ve fermân ve tahrîrat-ı işbu nemikamız ile beraber tarafınıza gönderilmiş olub sizde dirayet ve sadakat ile muttasıf hami-i Devlet-i Aliyye'den olduğunuzdan herhalde ifa-yı mukteza-yı memuriyet sadif ve sa'y ve makdur olacağınız memul ve bu husûsunun kuvveden fiile gelmesi gelmesi mutlaka din ve devletimize hizmet niyet-i halisaneden ibâret olduğundan maada şeriat-ı mutahhara ile tasik olunmuş mesalih-i hayriyeden olduğuna binâen saîr tasibatta görünenler suhûlete vardığı gibi sahib-i şeriat-ı efendimizden ruhaniyyet nübüvveti hürmetine cenâb-ı hakkın bu maddeyi dahi teshilat-ı ileyhisine mukârin edeceği eltaf-ı sübhaniden mesul olduğu mâlumunuz oldukda ber minval-i muharrer Bosna valisi müşârûn-ileyh hazretleriyle bi'l-muhabere doğru Saray'a duhul ve yedinizde olan emr-i âli'yi ibraz ve kıraat birle refikiniz mûma-ileyh Ahmed Efendi taraf-ı şer'i şerîfden ve siz dahi cânib Devlet-i Aliyye'den icab eden vesaya ve nesayihi iktizâ edenlerin kuş-i huşuna ibka ve tebliğ ve herhalde kaviyyü'l-kalb olarak ve iktizâsı vechile üzerlerine sıkıcı vararak yoluyla ifâ-yı memurine muvaffak olmağla sa'y-i belîğ ile tarafınızdan me'mul ve muntazır olan gayret ve dirayeti teyide aikdamve mübâderet eylemeniz için kaime vusûlünde mûma-ileyhi Yaşar Paşa'nın saadetlü Rumeli valisi hazretleri cenâb-ından matlub olunan 1000 nefer

mahiyelü askerın tanzimini şu aralık bitiremeyeceği halde tahrîrat-ı merkûmniz meelinden ayan ve salifu'z-zıkr askeri tedarik edemediği halde nısfını terk ile nısf ahirini tanzim etmek üzere ruhsat i'tası karin-i istihsan olarak şeref sünuh olan irade-i seniyye-i mülûkâne iktizâsı bu vechile hanedanlarından öteden beru Devlet-i Aliyye'ye nice hizmet ve sadakat vuku'a gelmiş olduğu bahsiyle ve beyan ve sizinlebi'l-müzakere Bosna maddesinde lâzım gelen mesai-i cemilenin icrâsıyla tenfiz-i emr-ü fermân-ı şâhâneye bezl-i tab ve tuvan eylemesi dermeyan olunarak ol bâbda Paşa-yı mûma-ileyh dahi bir kıt'â mektub tahrîr ve tarafınıza irsâl ve tisyâr kılınmış olmağla Paşa-yı mûma-ileyhe itaa ve her halde ifa-i şerayit ve dirayetkar-ı ve memuriyete itina ve dikkat eyleyesiz 29 Rebiülevvel 1242.

(Belge 44) Arif Bey'e Kenar

Siz mukaddem Sofya'ya vürûd ederek müşârûn-ileyh Belgrad Muhafazı hazretleriyle mûma-ileyh Yaşar Paşa taraflarından tarafınıza gelmiş olan kağıtlar ile Paşa-yı mûma ileyhın tarafınıza muhavvel mühürdarının kaleme aldırılmış olan takriri ve tarafınızdan Paşa-yı mûma-ileyhe yazılan şukkanın sûreti irsâl olunduğu beyanıyla isimleri açık olarak kapucubaşılık ruusu silahşörlük mektupları irsâl ve Saray nakibi ve müftisine dahi taraf-ı fetva penâhiden ne meelde mektupları isbâl olunması husûsuna ve suret-i memuriyet ve esna-i rahdda muttali olduğunuz bazı keyfiyete dair henüz Sofya'da iken çıkarmış olduğunuz tahrîrat-ı işbu kaimemiz derdest iken sonradan vürûd edup bu bâbda (Sayfa 30) Bosna valisi hazretlerinin dahi tahrirâtı dahi gelmiş ve meelinde Bosna ahâlisi kenduya ifak ve iftira ederek şikayeti şâmil mahzur takdim edeceklerini bi'l-münasib yad ve tezkâr eylemiş olduğundan tahrîrat-ı mürudeniz ile müşârûn-ileyhin tahrîrat-ı dikab hümâyûnü şâhâneyeleri el arz Bosnalı'nın müteşebbis oldukları hal ve keyfiyeti meydanda iken hakkında bu taraf-ı her ne yazarlar ise itimad olunmayacağını müşârûn-ileyh bilmezde gelirden galibâ vusulesi Arif Bey'den olmak gerekir şayet bir takım kimsenin sözüne bakıp durunca kalem ile inhâ eder ise belki itimat olunur hülâyasına varmış olduğu anlaşılmalı mir-i mûma-ileyh kendüye hemen arz olan tevahimatı izâl ederek sebâtı ve metanet gösterip memuriyetine sa'y eylesun mezunenin hatt-ı hümâyûn-ı şerkiyafına sudûr olmuş olmağın memur olduğunuz maslahatı emir mutenayı devlet olarak iktiza-yı hal ve keyfiyeti müteragikkimizde itirafıyla taki ve beyan olunmuş ve iktizâ edenler i'tâ için dört havacılık ve ağvat ve kapudanandan lâzım gelenler verilmek üzere dört kıta kapucubâşılık dusulleriyle dört kıtâ silahşörlük mektub isimleri açık olarak tanzim ve taraf-ı fetva penâhiden dahi

mûma-ileyh Saray nakibi ve meftiyesinin iktizâsına göre mektublar terkim ettirilip müşârûn-ileyh Bosna valisi hazretleri ile bi'l- muhabere münasib ve iktizâsı vechile saidası re'yi dirayetinize muhul olmak üzere onlar dahi cümleten tarafınıza gönderilmiş ve Bosna mesafe baide ve ol tarafda her bir şeyi berherlü olmak hasebiyle tüccar mezayakı olmamanız zımnında avatıfı âliyye-i şâhânedan 7500 ve mûma-ileyh Ahmed Efendi dahi 3.000 kuruş ityasını ihsan buyurularak mubaleği merkûm dahi tarafınıza tisyâr kılınmış olduğu mâlum-ınuz oldukda hemen şeyat ve metanet ederek vurudun kaimemizde tafsil ve beyan olunan vesaya iktizâsınca hareket eyleyerek ifa-yı memuriyete gayret eylemeniz memuldür.

(Belge 45) Bosna Valisine

Bosnalı'nın ahvâl ve keyfiyetine dair mukaddem ve müteahhir vârid olan tahrîrat-ı şerîfeleri vasıl ve mezeyâsına ıtlâ'ı huluvv-i suveri şâmil olarak huzru-ı atûfet-i nuşur-i cenâb-ı Padişahiye dahi arz ve takdim olunmuş ve iktizâ eden ecvibesi taraf-ı hâlisânemizden tahrîr olunarak cümlesi hasbe'l-icab ol tarafda Arif Bey tarafına gönderilmiş olduğundan tahrîrat-ı mezkûremiz cenâb-ı mûma-ileyhden seviy-yi âliyelerine vasıl oldukda iktizalarının icrâsına mübâderet ve herhalde icrâları muktezâ-yı rû'yetmenda ve hasafete himme buyurmaları siyâkında kaime 3 Rebiülevvel 1242.

(Belge 46) Galib Paşa Hazretlerine

Mukaddemce hâme-küzâr-ı iş'âr buyrulduğu vechile İranlı ile Rusyalı beyninde vuku'î bulmuş olan muharebenin keyfiyet-i tafsiline ve bu bâbda Kars Muhafızı Saâdetlü Osman Paşa tarafından vesâ'îrden seviy-yi vâlâlarına gelmiş olan evrak ile savb-ı seraskerlerilerinden Rusya müdirine Rusya Generaline yazmış oldukları mekatib suretleri irsâl ve irsa ve gerek muhafız-ı müşârûn-ileyh vesaîr iktiza edenlere ne vechile vesâyâ-yı levâzım-ı ibnâ buyurulmuş ve Erzurum'a gelmiş olan ve Vahtank Han Ahıska'da oturmak üzere yanına tatar terfikiyle gönderilerek Han-ı mersûmun bağteten Gürcistan'a azimet-i menvâ-yı zamiri ise de zinhâr salıverilmemesine sarf-i efkar eylemesi saadetlü Çıldır Valisi hazretlerine tahrîr ve iş'âr olunmuş olduğuna dair ve Han-ı mersûmun Gürcistan tarafına îrsâlinde layih-ı hatırı-ı düsturileri olan bazı keyfiyata mütedair bu defa ağıle-i ve pira-yı muhalesat olan tahrîrat-ı atûfileri ve evrak-ı mezkûre meel ve mezayası ve izzetlü Reisülküttab Efendi tarafına meb'us şukka-i âliyyeleri müeddası rehn-i ıtlâ'-ı vârid-i seriretleri olduğundan gayr-i huzur-ı meâlî mevfur-i hazret-i Padişahiye dahi arz ve takdimi ile menzur nazır-i atûfet eser-i cenâb-ı cihandari olub zât-ı âliyyeleri cevher-i dirayet ve hamıyyet ile areste-i vükela-i fiham-ı

Saltanat-ı Seniyye'den olarak kâffe-i hal ve maslahatda icrâ-i şerait-i rüyetmendi ve kiyasete-i himmet buyuracakları zahir ve müşârûn-ileyh Kars Muhafızı hazretlerine vesâire bertaraflık usûlü iktizasınca vesaya-yı lâzıme tahrîrine mutasarrıf olan himem-i bedihileri seviy-yi samiyelerinden memul ve müntezır olan asar-ı ber güzide-i mehamm-i esna-yı (Sayfa 31) rü'yeti teyid eylediği bedihi ve bahir olmak hasebiyle Han-ı mersûmun Gürcistan tarafına irsâli husûsuna dair bazı tedbiri iş'âr buyurulmuş ise de Han-ı mersûmun Gürcistan'ı zabta liyakat ve kudreti olmadığından başka her ne kadar kendü kendüne gider gibi gitse dahi Rusyalı beherhal taraf-ı Devlet-i Aliyye'den beylerin bir nev'i sadâ'ı mucib olacağı derkâr ve cenâb-ı âliyyeleri ünvanı seraskeri ile el-hâlâtü-hezihi intiha-yı serhadd-i hakkaniyyede bulundukları cihetle Devlet-i Aliyye ile Rusyalı beyninde olan ahvâli hazıraya kesb-i vukuf eylemeleri lâzım geleceği âşikâr olup mukaddem re'si hududa gönderilmiş olan murahhas efendiler taraflarından ifa-yi memuriyet eyledükleri haberü bundan evvelce tevarud etmiş ise de henüz tasdiknameler mübâdele olunmayup bi-mennihi-te'âlâ bundan böyle mübâdele haberi gelerek tasdikname-i hümayûnun bir kîtâ sureti ihraç ve taraf-ı düsturilerine irsâl oldukda meel-e tasdiknameden keyfiyet-i mâlum-ı düsturileri buyurulacağı vechile şu aralık Han-ı mersûmun Gürcistan'a gitmesi uyamayacağı bedihiyyatan ve tabk-ı iş'ârları vechile Han-ı mersûmun hafî ve celi salıverilmesine dair müşârûn-ileyh Çıldır Valisi hazretlerine seviy-yi samilerinden mektub yazılması isabet nevi'inden olmağla Han-ı mersûmun zinhâr Gürcistan tarafına salıverilmemesi husûsunun tekrar vali-i müşârûn-ileyhin tahrîr ve iş'ârına himmet eylemeleri lâzımeden ve icab-ı irade-i âliyye-i mülûkâneden olduğu ve ber-menval-i muharrer memur-i mûma-ileyh taraflarından mübâdele haberi geldikde bu cânibden tasdikname-i hümayûn sureti irsâl olunacağı malum-i düsturileri buyruldukda ber-mucib-i irade-i seniye-i şahane zinhâr ve zinhâr Han-ı mersûmun salıverilmemesi husûsunun müekked olduğu vali-i müşârûn-ileyh hazretlerine tahrîr ve iş'ârına sarf-ı rü'yet buyurmaları siyakında kaime 6 Rebiülevvel 1242. (Sayfa 30)

(Derkenar 7) Karaman Valisi Ali Paşa Hazretlerine

Asitane'de Boğaziçinde İncirli Karyesi civarında kain Paşabahçesi imamı Göynüklü Hafız Mahmud Baba demekle müte'ârif habîs Bektaşî güruhundan olarak akvâl-ı bâtıl ve efayir-i atılası sahihan istimâ'î ve tahkik olunmuş ve merkûmun keyfiyetinin tahkiki taraf-ı hazret-i fetvâ-yı penâhiye isâle kılınmış olduğundan eğerki merkûmun ahvâli tahkik olduğu gibi evrakı cânib-i müşârûn-ileyhden dahi istihbâr

olunmuş ise de bu misillülerinn idam ve izâlesi taraf-ı eşref-i şer‘den kat‘î re‘y olunmamak cihetiyle merkûm mukaddemce ba fermân-ı âli hammeten nefy ve icla kılınmış olub ancak merkûmun sonradan istima-i olunub ehl-i sünnet ve iman olan mü‘min ve muvahhidlere göre ve kal ve kalle olunması caiz olmayan akval-i habisesi bir vechile kabil-i aff olmayarak beher halde idam ve izâlesiyle o makulelerin terhîbi levâzım-ı diniyyeden olmağın merkûmun menfası dahil kalem ve düsturileri olmak hasebiyle olduğu mahale mi olur yoksa bir vesîle ile Konya’ya ihzarîleriyle mi munasib olur ber-vechile hafii idam ve izâle ederek keyfiyeti savb-ı muhnisi şîara himmet buyurmaları siyakında kaime 3 Rebiülahir 1242.

İşbu emirname-i saminin vusûlünden bahisle müşârûn-ileyh derakap mahall-i menfasından mahffiyen Konya’ya celb ile idamına mübaderet ve iktizâ eden i‘lâm-ı şeriyyesi takdim kılındığını mübeyyin 20 Cemaziyelevvel 1242 tarihinde müşârûn-ileyhin vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli işbu mahali şerh verildi.

(Belge 47) Erzurum Valisine

Ocağ-ı mülgâda on bir sekbanların ustası Ömer bundan akdem Tercan kazasına irsâl olunmuş ise de merkûm hûneden olmak mülâbesisiyle idam ve izâlesi husûsu taraf-ı hulûvvusuveriden mâden-i hümâyûn emini saadetlü Salih Paşa hazretlerine tahrîr ve iş‘âr olunmuş idi el-haletü-hezihi müşârûn-ileyhin vârid olan cevabnamesinde kaza-i mezbur meadin-i hümâyûn merbutatından olmayup Erzurum eyaletinde kâ’in kazalardan olarak husus-i mezkûrun taraf-ı düsturilerinden icrâsı iktizâ edeceği muharrer ve mezkûr olmağla zât-ı düsturileri merkûm ol tarafda bi’t-tahrîr buldurub idam ve izâlesiyle keyfiyeti taraf-ı halisanemize iş‘ar-ı himmet buyurmaları siyakında kaime 7 Rebiülahir 1242.

(Belge 48) Erzurum Valisine

Revan Serdarın’ın saadetlü Kaptan Paşa hazretleri tarafından matlubu olan mebalîğ için serdar-ı mûma-ileyh 38.500 kuruş nevcehile irza ve meblağ-ı mezbur seviy-yi saadetlerinden bi’l-i’tâ bu bâbda olan sezildinin kat‘ına nesuretle himmet ve itinâ olunmuş ve serdar-ı mûma-ileyhin bu husûsa dair taraf-ı vâlâlarına gelen kağıdı gönderilmiş olduğu ve mekbûzu hâvî gelecek kağıd-ı dahi isra kılınacağı beyanıyla meblağ-ı mezburun müşârûn-ileyh cânibinden alınması ba-ahir vechile itâsına himmet kılınır ise de dersaadette gümrük meeline mahsub olunması husûsunu şâmil ve ifâdât-ı sâîreyi müştemil tevârüd eden tahrîrat-ı düsturileri meel ve mezayası ve kağıdımıza göre

bi't-tercüme müeddası rehin ve itlâ-ı huluvv-i suveri olub bu vechile husus-i mezburun neticesi bahş-i hüsn-i suret olarak serdarı mûma-ileyhin bu bâbda olan sezildisinin kat'ına vâki' olan himmetleri vesîle mahzuziyyet-i huluvv-i suveri olmuş ve hakipa-yi hümâyûnü mülûkâneye dahi arz ve takdim ile menzur-i nazar-i hazret-i pâdişâhane buyurulmuş ve sünûh eden irade-i seniyye mûcibince meblağ-ı mezbur kapudana-ı müşârûn-ileyh zimmet kayıd olunarak tabk-ı iş'ârı âliyyeleri suret-i nizâm-ı sudud edecek emr-i şerifinden mâlûm-i düsturileri olacağı ve makbuzu müşir-i kağıt ahz ve israsına himmet buyurmaları lâzım geleceği beyanıyla kaime 8 Rebiülahir 1242.

(Derkenar 8)

İşbu emirname-i saminin vusulünden bahisle mukaddem vâki' olan inhası üzere meblağ-i mezburun 33500 kuruşu serdar mûma-ileyh ve 5.000 kuruşu dahi iktiza eden bazı fûruruna yani eshab-i matlub-i mezkûreden bazısına erilmiş olduğundan zikr olunan 33.500 kuruşun icab eden makbuz-u senedi serdar-ı mûma-ileyhden ahz ve dersaadete irsâl etmiş olduğunu mübeyyin 15 Cemaziyelahir 1242 tarihinde müşârûn-ileyhin vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli işbu mahalle şerh verildiği. (Sayfa 32)

(Belge 49) Galib Paşa Hazretlerine

Mukaddem Erzurum ve serhadat-ı sairenin nizâmat-i askeriyyesi hakkında ne vechile irade buyurulur deyu vâki' olan suallerini mebnî dersaadette tanzim olunan Asakir-i Mansure-i Muhammediye'nin maaş ve istihdamları sureti ve Anadolu'da ve Rumeli'de tertib olunan asakirin keyfiyeti ve Devlet-i Aliyye'nin vuku' bulan mesarifat-ı kesiresi miktar ve kemiyyeti beyanıyla oralar serhad olduğundan hemen başları bağılı olmak üzere biraz asker yazılacak ise mahiye ve gerek mesarifi saîrelerine dair mütalaat-ı düsturileri nerde ve nasıl olmak lâzım gelür evvel emirde bilinup ona göre re'yi olunmak üzere seviy-yi âliyelerinden isti'lam ve istişar olunmuş bu defa vârid olan cevapname-i samilerinde tahrîri askere şüru ve mübâşeret buyurduklarını ve usûl ve fûrû'na dair saîr keyfiyat tafsilen tahrîr ve işaret buyurulmuş olmağla mezayası mâlûm-ı muhlisa ve hakipa-yini hümâyûn mülûkâneye dahi arz ile meşmulü lahza-i cenâb -ı şehinşahi olmuşdur zât-ı âliyyeleri hamiiyetkar ve ruyetşiar-ı vükela-yı fiham-ı Devlet-i Aliyye'den olduklarından eğerki bu vechile surat-i tanzimini mübâderetleri Saltanat-ı Seniyye'nin nizâmat-ı askeriyesi husûlüne kemal-i haheş ve riayetleri iktizâsından idiğine ve fi'l-hakika ol havali misillü iki düşman ağzında bulunan serhadat-ı hakaniyyede asker-i vâfiye tanzim ve teyie ve icabattan olduğuna şüphe olmayub ancak Devlet-i Aliyye henüz dersaadette ve Anadolu ve Rumeli tanzimine

mübâşeret olunan askerlerin mesarifat-ı külliyesine karşılık tedarik edemeyerek el-yevm bunların emr-i iradesinde zahmet ve meşakat çekmekte olduğundan iş'âr buyurmuş oldukları yedi tertibinin değil nısfınının bile şimdiki halde irade-i mesarifi bir türlü mümkün olmayarak mazallahü te'âlâ sonra zaruri bozup dağıtmak lâzım gelüp bu suret ise bir vechile caiz olmadığından hakikati halin mahremhane taraf-ı düsturanelerine bildirilmesi lâzım gelüp bundan başka mukaddemce kânûnname-i hümayûnun seviy-yi âliyyelerine gönderilmiş olan suretten mâlum-ı atufileri olduğu vechile binbaşısı ve zabitan-ı saîrede talim ve teallümde mehadat şart olarak Anadolu ve Rumeli'de yazılmakta olan tertiplerin binbaşısı vesaîr zabitanı dersaadette terbiye ve talim görmüş kimselerden intihab ve irsâl olunmakta olduğundan hic talim ve teallüm bilmeyen ocağ-ı sabık ağavatından zabıt nasbı gerek kânûnname-i hümayun'a muğayeret ve gerek layıkı hal ve keyfiyet cihetiyle uyamayup ve irsâl buyrulan defterde dahi binbaşısı 1200 kuruş yazılmış ise de binbaşılardan mahiyesi 750 kuruş olub 1500 kuruş mahiyeye fakt ve dersaadette bulunacak ... 8 binbaşısı baş olan baş sekbanbaşısı mahsus ve senedatı i'tası dahi gayr-i cari olarak çünkü başlamış bulunduklarından mücerred vakı'a ve nüfuz-i âlileri zımmında nihayeti fakat Erzurum'da bir tertip olmak üzere kanunname-i hümayûn mücibince tanzimine mübâderet olunup eğer evvelce yazılurlar ise tedric ve teenni ile tahrîr ve illa ol vechile yazılmak istemezler ise üzerlerine varmayup hallerine bırakılmak iktizâ-i halden ve icab-ı emr ü fermân-ı hümayûnu mülükanelerinden olduğundan lede'l-hace gösterilmek üzere savb-ı âlilerine diğer bir kıt-â kaime-i muhlisi dahi gönderilmemiş olmağın dirayet-i zatiyye-i düstürileri iktizâsı üzere şimdilik bir tertip ile iktifa ve istekli oldukları halde kaime-i mezkûre mantıkınca savuşturulması husûsu himmet ve Van ve Kars muhafızları ve Çıldır Valisi hazaratı taraflarına dahi zinhâr bila irade Asakir-i Mansure tahrîrine bedi etmelerini tahrîr ve inhaya itina ve mübâderet buyurmaları siyâkında mahfiyyen mausus işbu şukka-yı muhalesat terkinine ibtidar kılındı 9 Rebiülahir 1242 .

(Sayfa 33)

(Belge 50) Galib Paşa Hazretlerine

Bu defa tevarüd eden tahrîrat-ı düstürilerinde Erzurum ahâlisi Asâkir-i Mansure-i Muhammediye'ye yazılmağa talepkâr olduklarına mebnî mahiyeleri ne vechile ve ne miktar ve keyfiyeti istihdamları ne surette olmak üzere tahrîrine şurû' ve ibtidâr buyrulmuş olduğu tahrîr ve inhâ olmuş olmakla meeli rehin-i itla'i mebnî ve huzuru atıfet-i gencuvar-i cenâb-ı şâhâneye arz ile manzur-i nazır-ı şehinşâhî olub Asakir-i

Mansure-i Muhammediye'ye mücerret cünûd-u cihâdiyye demek olduğundan bu vechile hizmet-i diniyyeye derkâr olan hâhiş-i hamiiyetkârâneleri bâis-i mahsûsiyyet olmuştur ancak zümre-i askeriyyenin erbâb-ı ticaret ve zanattan tefrîkiyle fî ta'allimde hisbı muharrat-hıfz-ı muharraz etmek ve her an hazır ve muhayya bulunmak için hizmetleri ancak talim ve teallüm ile iştigale münhasır ve daima -münavede seferber gibi müstahdem olmak üzere bir gune sanat ve ticaretle meşgul olamamları asıl nizâmatan olmağla Anadolu ve Rumeli'de tanzim olunan tertibler misillü Erzurum'da yazılmak isteyenlerin dahi kânûname-i hümayûn mûcibince ilgaları onbeşer kuruluş olmak cümle si peykar ve kesb ve kâr ve ticaretle gayr-i meşgul olub ali aleddevam talim ve teallüm ile iştigal etmek ve ali alettallik? her ne mahalde memur olurlarsa mûnavi ısvı üzere gitmek binbaşı ve zabitan sairenin cümle si dersaadette fenesna olanlardan nasbı ve tayin olunmak ve elhasıl kafi usûl ve fûrûleri kânûnname-i hümayûn tamamca muvaffak ve mutabık olmak üzere istekli olanlar olur ise tahrîr ve tanzim edüp ve ila bu suretle yazılmağı istemedikleri halde onlar... herkesin olarak cümlesi muktezâ-yı diyanetleri üzere her ne vakit muhafaza serhadatı hakaniyeye azimet edecekleri derkâr olduğundan yazılmak isteyenler kıta bir gune ibrar mutessur ve muhtemil olduğunu ve el-hâlâte-heze İbrâyl³⁸ ve Belgrad misillü serhadlerde tecarülüsü atlı ve gayr-ileri bâide talimini kendü kendülerine icrâ etmekte olduklarından fenni harbi mest ve idman zımmında bunlar dahi isterler ise onların süvari ve piyade taallim ve taallüm etmelerine mâzûr ve murahhas olduklarını ifade ve tefhim etmeleri husûsuna irade-i seniyye mülûkâne teallüm etmiş olduğu mâlum-ı âliyyeleri buyruldukta ber vechile meşruh keyfiyeti iktizâ edenler etrafiyla beyan vakânünname-i hümayûn vechile yazılmağı istedikleri surette haklarında bir gune iğbrar vuku' gelmeyeceğini ve isterler ise İsrail ve Bağdat misillü kendü kendülerine taallim ve taallüm etmelerinde mezun ve murahhas olduklarını dermiyan? buyurarak her halde ifâ-yı şirayet dirayet-i âliyye ve hamiiyet-i himmet buyurmaları siyakında kaime 9 Rebiülahir 1242.

(Belge 51) Kapudan Paşa'ya

Hamdenillahi te'âlâ taife-i bâğiyeye-i yeniçeriyenin külliye ruş-i arzdan def'i ve imha ve Asitane'i saadette bulunan eşhası ve erâzilin dahi icabına göre izâle ve ifna ve birazının memleketlerine def'i ve isra olunması cihetleriyle fî mâ bâ'd dersaadet o misillü erbâb-ı fesâdın uğranılmaması vesailinin istikmalî lâzımiden ve el-haletü-hezihi donanma-i hümayûn şâhânenin tersane-i amireye gelmek üzere avdetlerine ruhsat-ı

³⁸ Romanya'da bulunuyor. Tuna liman kenti olarak önemlidir.

seniyye-i şâhâne erzânı buyrulmuş olduğundan ve havalar lodos ve müsaid olarak bu günlerde bu tarafa teşrifleri memul idüğünden donama-i hümâyûnda dahi bu kadar kürt ve ecnâs-ı muhtelifeden olmağla bunlar ve dersaadete geldikleri gibi etrafa dağılacaklarından bunların içlerinde tard ve def'i olunacaklar bilinip meydan verilmeksizin heman memleketleri cânibine def'i ettirilmenin caresine bakılması ve bu keyfiyeti şimdiden cenâb-ı müşîrîlerine bildirilerek iktizâsının icrâsına ibtidar olunması husûsuna irade-i seniyye-i şâhâne mütalaa olub olbâbda hatt-ı hümâyûn-i şâhâne şerif efza-yı sudûr olunmakla sure-ti emr ü fermân-ı hümâyûn malum-i düsturileri buyurdukta o makulde eşhasdan donanma-i hümâyûnda mevcut olanları bi't-tahrîr bimennihi te'âlâ Halic-i Asitane'ye lengenendaz vusûl olduklarında sufn-i hümâyûndan dışarı salıverilmeyerek bâdehu iktizâsına göre bi'l-müzakere icrâsına ibtidar olunmak üzere suret ve ibtidasına istihsâl-i himmet buyurmaları siyakında kaime 8 Rebiülahir 1242. (Sayfa 34)

(Belge 52) Kapudan Paşa Hazretlerine

Donanma-i hümâyûn-i şâhânenin beher sene vakt-i avdetinde Saray'ı hümâyûn burnun geçer geçmez bir alay piyadeleri zuhûr ile gemilerin etrafını ihata ederek kapudan-ı derya bulunanlar bâb-ı âli'den davet olunup avdet-i edinceye kadar donanma-i hümâyûn halkı gemilerden çıkıp mahallelerine azimet ve gemilerin içinde kimse kalmayarak tunuslar çamurluğa ricât etmek avdet hükmüne girmiş ise de gemiler hamallar ve zincirler ile kurşunlu mağazadan tunuslar çamurluğa varmaları çamurluğa varmaları usûl-i nizâma mûgayir idüğü beyanıyla bi mennihi te'âlâ donanma-i hümâyûn ile avdet olunarakda hava muvafık olur ise doğru çamurluğa değil ise müheyya-yı tersane-i amireyi tebliğ ve ishal edineceye kadar içinde olunanlar dağılmamak için cenâb-ı müşîrîlerinin bir gün sonra bâb-ı âliyye teşrifleri suretinde isti'lamı iradeyi şâmil inayetlü tersane-i amire emini efendi bendeleri tarafına irsâl buyurulan şukka-i şerîfeleri reşide-i mevki vusul meel ve mezayası itla' huluuv-i suveri ile muhat ve meşmul olarak hakipa-yı hümâyûn-i mülûkânede dahi arz ile manzur nazar-ı mekarim eser-i cenâb-ı tacidari buyrulmuştur. Donanma-i hümâyûn-i şâhâne sakinlerinden olan Kürt ve ecnası muhtelif dersaadete geldikleri gibi öteberü dağılacakları mütalaa buyurularak bundan mütevellit olacak mahaziri def'i için bunların içlerinden tard ve def'i olunacaklar evvel emirde bilinib meydan verilmeksizin dışarıya salıverilmeyerek bâdehu cenâb-ı müşîrîleri bi'l-müzakere iktizâsı icrâ olunmak üzere suret-i rabitasının istihsâli ba irade-i seniyye-i cenâb-ı tacidari çenderuz zarfında savb-ı sadetlerine iş'âr

olduğundan işbu vâki' olan iş'âr ve ihtarları irade-i keramet ifade-i hazreti şehriyârîyi muvafık ederek müstelzim kemal-i mahzuziyet olmuş ve derhal liman nazırı bendeleri vesâir iktizâ edenler celb olunarak bi mennihi te'âlâ donanma-i hümâyûn Halic-i Asitane'yi vusûlünde piyade ve sandal mekulesinin gemileri etrafına gidememesi esbâbının istihsâli müekked tenbih olunmuş olub donanma-i hümâyûnun müheyya tersane-i amire'ye vusûlünden bir gün sonra dahi bâb-ı âliyye teşriflerinde bir güne bais olunmadığından ol vechile icrâ-i resm olunacağı mâlum-ı düsturileri buyruldukta mukâddem vâki' olan iş'âr-ı muhlisi üzere sūfûn-i donanma-i hümâyûnda mevcut o misillü ekrad ve ecnas-ı muhtelefenin içlerinden memleketlerine tard ve def'i olunacakları öteberü ve dağılmağa meydan verilmeyecek suret-i hasenenin istihsâline himmet buyurmalarına siyakında kaime 10 Rebiülahir 1242.

(Belge 53) Bosna Cânibine Memur Müderrisinden Pirlipeli Ahmed Efendi'ye

Bu defa Arif Bey ile müştereken takdim kılınan tahrîratınız meelinden Saray ve Tırvnik eşkıyasının taraf-ı Devlet-i Aliyye'den sıkıca bir muâmele görmedikçe itâ'at meyl etmeyecekleri müsteban ve bu cihetle maslahatının bir gün evvel pezira-yı hüsn-i husuna arzına binâen taraf-ı Devlet-i Aliyye'den ahir bir mübâşir tayini icab-ı hal ve maslahattan idüğü bedihi ve ı'yan olarak dergâh-ı âli kapucubâşlarından hâlâ Çirmen Mutasarrıfı hazretlerinin biraderi humbaracıbaşı sâbık Mesud Ağa bu defa ba irade-i seniyye mübâşir tayin birle sureti memuriyet ve hareket kendüye bi'l- ifham Belgrad tarafından savb-ı memuriyeti i'zam olunmuş ve bu defa Arif Bey dahi bu taraftan kendüye ruhsat verilmediği zinhâr Priştine ve gerek berülerden dahi bir mahalle hareket etmeyerek yeni bazarda tevakkuf ve aram eylemesi husus-i bu defa tarafımızdan mahsus tahrîr ve iş'âr olunmuş ve sizin dahi ağa-yı mûma-ileyh maiyyetinde bulunmanız lâzım gelmiş olmağa muktezâ-yı memuriyet ve hamiiyetiniz üzere ağa-yı mûma-ileyh sizin her nerede maiyyete luhukunuzu yazar ise ol vechile kalkıp ma'yatına varmaya musaraat ve her halde re'yi ve tedbiri üzere hareket itina ve dikkat eylemeniz siyakında kaime 18 Rebiülahir 1242. (Sayfa 35)

(Belge 54) Bosna Cânibine Memur Arif Bey'e

Bu defa maiyetinize memur Ahmed Efendi ile müşterek ve müstakil takdim kılınan tahrîratınız meelinden Saray ve Tırvnik eşkıyasının taraf-ı Devlet-i Aliyye'den sıkıca bir muamele görmedikçe itaate meyl etmeyecekleri müstebân ve bu cihetle maslahatın bir gün evvel pezîrâ-yı hüsn-i huşuna arzına binâen taraf-ı Devlet-i Aliyye'den ahir bir mübâşir tayini icab-ı hal-i maslahattan idüğü bedihi ve ıyan olarak

derkâh-ı âli kapucubâşlarından hâlâ Çirmen Mutasarrıfı hazretlerinin biraderi humbâracıbâşı-ı sabık Mesud Ağa bu defa ba irade-i seniyye mübâşir tayin birle suret-i memuriyet ve harekâtı kendüye bi'l- ifham Belgrad tarafından savb-ı memuriyetine i'zam olunmuş olub maslahatı memuriyetinizin iktizâsı bu vechile tesviye ve rü'yetmende kusur etmemiş ve sayınızden geldiği mertebe ifa-i memuriyete sarf-ı kudret eylemiş iseniz de Bosnalı'nın derkâr olan ruunet ve huşunetleri cihetiyle Saray'a duhule cesaret edemediğiniz siyakı iş'ârımızdan numudar olmak hasebiyle bu taraftan size ruhsat verilmedikçe zinhâr gerek Priştine ve gerek berülerden ahir bir mahalle hareket etmeyerek Yenipazar'da tevakkuf ve aram etmeniz ve geçende tarafınıza gönderilen ismi açık fermân ve ruus ve mektublardan icrâ eylediğiniz var ise ağa-yı mûma-ileyhe iş'âr ve maadasını veyahut hiç icrâ olunmamış ise cümlesini takımıyla ağa-yı mûma-ileyh cânibine ba's ve tisyâr eylemeniz husûsuna dahi irade-i seniyye-i şâhâne tealluk etmiş ve maiyyetinizde olan müderrisinden Ahmed Efendi'nin mübâşir-i mûma-ileyh maiyyetine gitmesi icab ederek herne mahalde maiyyetine luhukunu yazar ise ol vechile hareket eylemesi için efendi-i mûma-ileyhe tarafımızdan kağıd tahrîr olunmuş ve Yenipazar mütesellimi Osman Paşa vesaîr vücûh ve ahaliye hitaben taltif ve istimaleti mutezammin bu defa ısdâr olunan emr-i âli ve nemikamız dahi efendi-i mûma-ileyhe olan kağıdlarımızla beraber tarafınıza irsâl ve tisyâr kılınmış olmağla muktezâ-yı dirayetiniz üzere zinhâr gerek Priştine ve gerek berülerden bir mahalle hareket etmeyerek Yenipazar'da aram ve ikamet ve zikr olunan fermân ve ruus ve mektublardan icrâ olunmuşu var ise ağa-yı mûma-ileyhe iş'ar-ı maadasını veyahut hiç icrâ olunmamış ise cümlesini takımıyla yini ağa-yı mûma-ileyh cânibine tisyarı mübâderet ve işbu emr-i âli ve nemikamızı dahi Paşa-yı mûma-ileyhe i'ta ederek ağa-yı mûma-ileyh Bosna'ya duhul ile sizin ile muhabere edinceye kadar Yenipazar'ın sirayet-i mefasid-i eşirradan vikayesine Paşa-yı mûma-ileyh ile bi'l-ittihad ikdam ve dikkat ve ol vechile icrâ-yı mukteza-yı kar-ı aşına ve memuriyyete bezl-i makderet eylemeniz için kaime 18 Rebiülahir 1242.

(Belge 55) Yenipazar Mütesellimi Osman Paşa 'ya

Bosna keyfiyetinin evvel ve ahiri mâlûmunuz olarak Bosna ahalisinin mûgayir şer'i şerîf-i ve menafi-i emr-i munîf ocağ-ı sâbık gayretinde ısrarları bu husûs zımnında mübâşir tayin olunub mukaddemce izâm ile Yenipazar'da ikamet etmek üzere olan Arif Bey'in ve taraf-ı şer'den memur Ahmed Efendi'nin Saray'a duhullerine men' olarak Yenipazar'da tevkifleri tarafınızdan dahi tensîb kılınmış olub bu defa gelen tahrîratlarda

bunlar şart görülmedikçe yollarda yatacakları inhâ ve iş'âr olunmuş olarak beher hal bunların üzerine sıkıca varılıp bu bâbda olan emir-i irade-i şâhânenin tenfizinde ve icrâsı zımmında Belgrad tarafından gayret etmek üzere bir kâr-güzar mübâşir tayin ve irsâl-i icab etmiş ve saadetlü Çirmen Mutasarrıfı hazretlerinin biraderi dergâh-ı âli kapucubâşılardan sabık humbaracıbaşı Mesud Ağa ba irade-i seniyye şâhâne bu hususda mübâşir tayin kılınarak mübâşir-i mûma-ileyh (Sayfa 36) bu taraftan i'zam olunmak üzere olduğundan ve mûma-ileyh Arif Bey'in dahi Yenipazar'da icrâ-yı memuriyet etmek üzere tevkifi irade olunarak keyfiyeti kendüye iş'âr ve tezkir ve mûma-ileyh Ahmed Efendi'nin dahi mûma-ileyh Mesud Ağa tarafına gayreti kendüye tahrîr kılınmış olub mûma-ileyh Arif Bey'in iş'ârına nazaran sizin dahi bu bâbda azimet ile Devlet-i Aliyye'ye hürmet ve sadâkat ibrâzına sa'î olarak Yenipazar'ın sirayet-i mefasidden zabt ve rabtı husûsunda hareket-i rû'yeti rû'yetmendaneniz destügar ve doğrusu bu hususda zuhûra gelen sadâkat ve hizmetinize bir diyecek olmayarak derecesiz mahzuziyetimizi müstelzim olduğu vareste-i kaydu iş'âr olduğuna ve bundan böyle dahi mûma-ileyh Mesud Ağa'nın tarafınıza ne vechile tahrîri olur ise öylece hareket eyleyeceğiniz meczum idiğine binâen bu bâbda tekidata hacet yok ise ağa-yı mûma-ileyh tarafından tarafınıza ne güne iş'âr vâki olur ise ol suretle hareketve mûma-ileyh Arif Bey ile bi'l-ittifak Yenipazar'ın sirayet-i fesaddan vikayeti i husûsuna dikkat eylemeniz muktezâ-yı emr u fermân-ı şâhânedan olarak eser-i ikdem ve ihtimamınız ile Yenipazar ahalisinin itaatleri vuku'una binâen bu defa dahi Saray ve Tıravnik serkeşanının hilaf-ı şer'î şerîf ve mugayir-i emr-i hazret-i Pâdişâhi harekâtı bâğiyanelerine kendülerini şerik etmeyerek bu babda ibrâz-ı diyanet eylemeleri tebliğine dair tarafınıza vesaîr vücuh-i ahâliye hitaben sudûr eden fermân-ı âli bu defa mir-i mûma-ileyh tarafına irsâl kılınmış olmayasız muktezâ-yı hamîyyet ve sadâkatınız üzere ağa-yı mûma-ileyhin tarafınıza ne vechile iş'âr ve tahrîri vâki' olursa öylece hareket ve mûma-ileyh Arif Bey ile bil ittihat icrâ-yı irade-i seniyye ile ibrâz-ı me'seri hüsni hizmet ve sadâkat sarf-ı mukdderet eylemeniz cenâbınızdan matlubu âliyye idi beyanıyla kaime 18 Rebiülahir 1248.

(Belge 56) Bosna Valisine

Bosna keyfiyetinin evvel ve ahiri mâlum-ı müşîrîleri olub Saraylı'nun güya ocağ-ı mülga gayr-i sikeşliğinde ısrarları cihetiyle mübâşir Arif Bey ile maiyyetinde memur müderrisinden Pirlepelî Ahmed Efendi Yenipazar'dan ilerü getmeyüp el-hâlâtü-hezihi ol cânibde ikamet etmekte olduklarına ve mûma-ileyhima Yenipazar'da ikametle

bi'l-mükatebe nusuh ve pend ile iş görülmeyeceğine binâen bu taraftan karrgüzar ahir birinin memuriyetiyle Belgrad üzerinden i'zâmi iktizâ edüp hâlâ Çirmen Sancağına mutasarrıf veziri mükerrerrem saadetlü Esad Paşa hazretlerinin biraderi sâbık humbaracıbaşı Mesud Ağa bendeleri dirayetkar ve rü'yet iş'âr hamî-i Devlet-i Aliyye'den olarak bundan akdem memur olduğu hususâtın cümlesinde sadâkat ve hamîyyeti zuhûr gelüp işbu Bosna maddesinde dahi din ve devlet için çalışacağı memulüne istiaen ağa-yı mûma-ileyhin memur ve tayini ve i'zam olunması tensîb olunmuş ve irade-i seniyye-i şâhâne dahi bu ol vechile şuru' ve sünûh olarak ağa-yı mûma-ileyh bu defa Belgrad üzerinden gitmek üzere dersaadetten ihrâc ve i'zam ve bi'mennihi te'âlâ zât-ı saadetleri mülakatında her bir husûsu cenâb-ı düsturileri bi'l-müzakere icabı halin icrâsına itina eylemesi vesayası itirafıyla ağa-yı mûma-ileyh bendelerine beyan ve ikdam kılınmış ve diğer bir kıtâ kaime hulusanemiz dahi ağa-yı mûma-ileyh ile savb-ı saadetlerine ba's ve tisyâr olunmuş olmağla muktezâ-yı dirayeti düsturileri üzere ağa-yı mûma-ileyhin ol tarafda vürudunda her bir husûsu mûma-ileyh bi'l-müzakere ne vechile olur ise mukaddema sünûh eden irade-i seniyye mülûkâneye tenfiz ve icrâsı esbâbını istihale himmet buyurmaları siyakında kaime 18 Rebiülahir 1242. (Sayfa 37)

(Belge 57) Bosna Valisine

Bosna keyfiyetinin evvel ve ahiri mâlum-ı müşirileri olup Saraylı'nun güya ocağ-ı mülğanın gayretkeşliğinden ısrarları mübâşir Arif Bey ile maiyyetinde memur müderrisinden Pirlepli Ahmed Efendi'nin Saray'a duhule adem-i cürretlerini müeddi olduğundan mûma-ileyhimaileri gidemeyüp bu defa gelen tahrîratlarında bunlar şiddet görmedikçe yola yatmayacakları inhâ olunmuş ve taraf-ı düsturilerinden tevârüd eden tahrîratda dahi gerek Saray ve gerek Tıravnik taraflarının ke'l-evvel uygunsuzluğundan bahis buyurulmuş olduğuna ve mûma-ileyha Yenipazar'da ikametle bi'l-mukatebe nusuh ve pend ile iş görülemeyüp beherhal bunların üzerlerine sıkıca varmağa tevakkuf edeceğine binâen ve bu cihetle bu taraftan cesur ve karküzar ahir birinin memuriyetiyle Belgrad üzerinden i'zamı iktizâ edüp hâlâ Çirmen sancağına mutasarrıf veziri mükerrerrem saadetlü Esad Paşa hazretlerinin biraderi sâbık humbaracıbâşı Mesud Ağa bendeleri dirayet ve rü'yet şiar-ı hademe-i Devlet-i Aliyye'den olarak bundan akdem memur olduğu hususâtın cümlesinde sıdk ve hamîyyeti zuhûr gelüp işbu Bosna maddesinde dahi din ve devlet için çalışacağı memulüne ibtinaen ağa-yı mûma-ileyh memur ve tayin ve idam olunması tensîb olunmuş ve irade-i seniyye-i şâhâne dahi bu vechile sünûh

ederek ağa-yı mûma-ileyh bu defa Belgrad üzerinden gitmek üzere dersaadetten ihrâc ve i'zam ve bi mennihi tela zât-ı saadetleriyle mülâgatında her bir husûsu cenâb-ı müşîrîleriyle bi'l-müzakere icab-ı halin icrâsına itina eylemesi vesaya ve tenbiyahatı itirafıyla ağa-yı mûma-ileyh bendelerine beyan ve ifham kılınmış olmağla dirayet-i fitriyye-i düsurileri iktizâsı üzere ağa-yı mûma-ileyh ol tarafa varduğunda her bir husûsu ağa-yı mûma-ileyh bendeleriyle bi'l-müzakerene vechile olur ise olsun mukaddem sünûh eden irade-i âliyye-i mülûkânenin gerek Saray ve gerek Tırvanik'de icrâsı esbâbını istihsâli himem-i şerifeleri ibzal buyurulmak zât-ı düsturilerinden memul ve matlub etmek beyanıyla kaime. lede'l-vusul mûma-ileyh Arif Bey'in Yenipazar'dan Priştine yahud berülerde ahir bir taraf azimet-i olamayacağına ve mûma-ileyh Ahmed Efendi'nin bundan böyle ağa-yı mûma-ileyh luzumi olacağı mutalaa olunduğuna mebnî zinhâr bu taraftan kendüye ruhsat verimeditce Yenipazar'dan hareket etmesini müteammîn mûma-ileyh Arif Bey ve ağa-yı mûma-ileyh kendüye ne zaman ve nerede matlub eder ise derhal azimet eylemesini mübeyyin mûma-ileyh Ahmed Efendi'ye taraf-ı hulûsanemizden başka başka kağıtları tahrîr ve tesyir kılınmış olduğu malum-ı saadetleri buyrudukta hemen icrâ-yı şerayyit-i rû'yetkârı ve dirayete himmet buyurmaları memuldür 18 Rebiülahir 1242.

(Belge 58) Yaşar Paşa'ya – Mahmud Paşa 'ya

Bosna maddesinde evvel ve ahiri mâlumunuz olarak Bosna ahalisinin mûgayir-işer'i şerîf-i ve munafi-i emr-i münif ocağ-ı sâbık gayretinde esirlerleri bu husus zımnında mübâşir tayin olunub mukaddemce dersaadetten i'zam olunan Arif Bey'in ve taraf-ı şer'i enverden memur Ahmed Efendinin Saray'a duhullerine mâni' olmuş olduğuna ve bunlar bir şiddet görmedikçe böyle yatmayacakları tebyin etmiş iduğune binâen saîr memalik-i mahsusa-i şâhâne icrâ ve tenfiz olduğuna misillü Bosna'da dahi Yeniçerilik nam ve nişanının lağvi zımnında işgüzar bir mübâşir tayin ve Belgrad tarafından gitmek üzere i'zamı lâzım gelmiş ve saadetlü Çirmen Mutasarrıfı hazretlerinin biraderi dergâh-ı âli kapıcıbaşlarından sâbık humbaracıbaşı Mesud Ağa ba irade-i seniyye-i şâhâne bu hususa mübâşir tayin olunmuş olduğundan başka Yenipazar mütesellimi Osman Paşa dahi doğrusu Yenipazar ahalisinin sirayet mefâsidden muhafazasına güzel gayret etmiş ve bundan böyle dahi sizinle bi'l-ittifak ibrâz-i hüsn-i hizmet çalışacağı cezm olunmuş olduğundan mübâşir-i mûma-ileyh tarafından ne vechile iş'âr vuku' olur ise ol suretle hareket ve iktizâ eder ise Saray ve Tırvanik serkeşlerinden hiç ferdin dışarı çıkarılmaması zımnında lâzım gelen mahallerin

muhkem sedd ü bendi hususuna dikkat etmesi muktezâ-yı irade-i şâhânedan olarak keyfiyet (Sayfa 38) bu vechile paşa-yı mûma-ileyh iş'âr olunmuş ve bu madde din ve Devlet-i Aliyye hizmeti olduğundan bu hususda Paşa-yı mûma-ileyh tarafınızdan ne güne ianet ve müzaheret talebinde olur ise tamamca icrâsına dikkat eylemeniz husûsuna dahi emr ü irade-i mülûkâne teallük etmiş olmağla göreyim sizi bu hususlara sarf ve bezl olunan ikdam ve gayreti zayi ve telef olmayarak nezd-i şâhânedan karin-i kabul olacağından ona göre Paşa-yı mûma-ileyh tarafızdan her ne derlü iân et ve müzaheret talep eder ise de imrarı vakti caiz göremeyerek tamamca icrâ ve nail-i mukaffat-i seniyye olmaya sa'y-ievfâ eylemeniz ahs-ı matlub idiği beyanıyla kaime 18 Rebiülevvel 1242.

(Belge 59) Yenipazar Mütesellimi Osman Paşa 'ya

Bosna ahalisinin mûgayir şer'i şerîf-i ve münâfi-i emr-i münif ocağ-ı sâbık gayretinde ısrarları bu husus zımmında mübâşir tayin olunub mukaddemce i'zam ile el-hâlâtü-hezihi Yenipazar'da ikamet etmek üzere olan Arif Bey'in ve taraf-ı şer'den memur Ahmed Efendi'nin Saray'a duhullerine mâni olarak Yenipazar'da tevakkufları tarafınızdan dahi tensîb kılınmış ve vârid olan tahrîratlarında bunlar şiddet görülmedikçe yola yatmayacakları inhâ ve iş'âr olunmuş olarak beher hal bunların üzerine sıkıca varılıp bu bâbda olan emir ve irade-i şâhânenin tenfiz ve icrâsı zımmında Belgrad tarafından azimet etmek üzere bir kar güzar mübâşir tayin ve îrsâli icab etmiş ve saadetlü Çirmen Mutasarrıfı hazretlerinin biraderi dergâh-ı âli kapıcıbaşılardan sâbık humbâracıbaşı Mesud Ağa ba irade-i seniyye-i şâhâne bu hususa mübâşir tayin kılınarak bu taraftan i'zam olunmak üzere olduğundan ve mûma-ileyh Arif Bey'in dahi Yenipazar'da icrâ-i memuriyet etmek üzere tevkîf-i irade olunarak keyfiyeti kendiye iş'âr ve tezkir ve mûma-ileyh Ahmed Efendi'nin dahi mûma-ileyh Mesud Ağa tarafına azimeti kendüye tahrîr kılınmış olup mûma-ileyh Arif Bey'in iş'ârına nazaran sizin dahi bu bâbda gayret ile Devlet-i Aliyye'ye hürmet ve sadâkat ibrâzına sai olarak Yenipazar'dan sirayet mefasideni zabt ve rabtı husûsunda harekât-ı rü'yetmendaneniz derkâr ve bu hususda zuhûra gelen sadâkat ve hizmetiniz mucib-i mahzuziyyet olduğu vareste-i kayd-ı iş'âr olduğuna ve bundan böyle mûma-ileyh Mesud Ağa'nın tarafınıza ne vechile tahrîri olur ise öylece harekete dikkat eyleyeceğinize binâen ağa-yı mûma-ileyh tarafından ve güne iş'âr vâki' olur ise o suretle hareket ve mûma-ileyh Arif Bey ile bi'l-ittifak Yenipazar'ın sirayeyet-i fesâdan vikayeti husûsuna mübaderet eylemeniz muktezâ-yı emr-i fermân-ı şâhânedan olarak eser-i ikdam ve ihtimamınız ile Yenipazar

ahalisinin itaatleri vuku'una binâen Saray ve Tıravnik serkeşanın hılaf-ı şer'-i şerif ve mugayir-i emr-i cenâb-ı Padişahi harekât-ı bağıyanelerine kendülerini şerik etmeyerek bu bâbda ibrâz-ı diyanet eylemeleri tembihatına dair tarafınıza vesaîr vücuhu ahâiye hitaben sudûr eden emr-i âli mir-i mûma-ileyh tarafına irsâl kılınmış olduğu ve ağa-yı mûma-ileyhin tarafınıza ne vechile iş'âr ve tahrîri vâki' olur ise ol suretle hareket ve mûma-ileyh Arif Bey ile bi'l-ittihad icrâ-yı irade-i seniyye'ye itina ve mübâderet eylemeniz husûsu bundan akdemce tarafınıza tahrîr ve iş'âr olunmuş olub ancak mir-i mûma-ileyhin mukaddemâ vâki' olan iş'ârına nazaran taraf-ı Devlet-i Aliyye'den emir ve irade buyurulduğu halde boğazı set ve bent ile Saraylıya dışarı çıkarmayıp bu bâbda ibrâz hüsn-i hizmet mübâderet eyleyeceğiniz müsteban olduğuna binâen iktizâ eder ise Saray ve Tıravnik serkeşlerinden hiç ferdin dışarı çağırılmaması zımmında mûma-ileyh Mesud Ağa ile bi'l-muhabere lâzım gelen mahallerin set ve bendi husûsuna irade-i seniyye taallüm etmiş ve ol vechile keyfiyet ağaya mûma-ileyh tenbih ve ifade olunarak bu taraftan izram ve irsâl kılınmış olmağla mukteza-yı imtisal kari ve diyanetleri üzere işbu set ve bent husûsunda ağa-yı mûma-ileyhin tarafınıza ne vechile tahrîri vâki' olur ise ol vechile hareket itina ve dikkat ve icab eden mahallin set ve bendiyle Saraylı'dan ferd-i efridenin dışarı çıkarılmaması husûsuna bezl-i makderet yerle bu bâbda dahi (Sayfa 39) izhar-ı sadâkat ve dirayete sarf-ı ma haseler liyakat etmeniz için kaime 20 Rebiülahir 1242.

(Belge 60) Bosna Cânibine Memur Arif Bey'e

Saray ve Tıravnik eşkiyasının taraf-ı Devlet-i Aliyye'den sıkıca bir muamelegörmedikçe itaate meyl etmeyecekleri ve Yenipazar mütesellimi Osman Paşa'nın izhar-ı inkıyâd ve sadâkat eylemekte olduğu mukaddemce tarafınızdan takdim kılınan tahrîratta muharrer ve mezkûr ve bu cihetiyle maslahatın biran akdem Bitmesi arzına mebnî cânib-i Saltanat-ı Seniyye'den ahir bir mübâşir tayin ve irsâli icab-i halden idiği emri gayr-i mestur olarak hâlâ Çirmen Sancağı Mutassarrıfı saadetlü Esad Paşa hazretlerinin biraderi olan humbâracıbaşı sâbık Mesud Ağa'nın husûsu mezbure mübâşir tayin olunduğu ve sizin i'âşa'yı mûma-ileyh ile bi'l-ittihad mübâşir-i mûma-ileyh Belgrad tarafından Bosna'ya duhul ile sizinle muhabere edecek kadar Yenipazar'ın mefasidi eşirradan vikayesine bezli iktidar eylemeniz husûsu mezkûr tahriratınızı getirüp muaveret eden tatarınız ile tarafınıza iş'âr olunmuş ve bu bâbda paşa-yı mûma-ileyhe hitaben sudûr eden emr-i âli ve tarafımızdan yazılan tahrîrat dahi i'âşa'yı müşârûn-ileyhe verilmek için tarafınızdan bas ve tisyâr kılınmışıdı paşa-yı

mûma-ileyhin eğer bana memuriyet gelür ise boğazı set edüp Saraylı'yı dışarı çıkarmamdeyü vâki' olan ifadesi zikr olunan tahriratınızda yad ve bu bâbda bazı suretler irad olunmak hasebiye Saray ve Tıravnike serkeşlerinden hiç ferdin dışarı çıkarılmaması için iktizâ eden mahallerin sed ve bendi bâbında paşa-yı mûma-ileyhe bu defa dahi tarafımızdan bir kıt'a kaime tahrîr ve imla ve ağa-yı mûma-ileyhe i'tâ olunmuş olmağla mukteza-yı dirayetiniz üzere zikr olunan tahrîratımız ağa-yı mûma-ileyh cânibinden tarafınıza vasıl oldukta paşa-yı mûma-ileyhe bi'l-ittifak icab eden mahallerin set ve bendiyle Saraylı'dan bir kimsenün dışarı çıkarılmaması husûsuna teşmir-i sak-ı gayret eylemeniz için kaime 20 rebiüül ahir 1242.

(Belge 61) Çirmen Mutasarrıfına

Bosna keyfiyetinin evvel ve ahiri malum-ı müşîrîleri olub Saray eşkıyasının güya ocağ-ı sâbık gayretinde ısrarları mübâşir Arif Bey ile maiyetine memur müderrisinden Ahmed Efendi'nin Saray'a duhule âdem-i cesaretlerini müeddi olduğundan mûma-ileyhima ileri gidemeyüp bu defa gelen tahrîratlarında bunlar şiddet görmedikçe yola yatmayacaklarını ve Yenipazar mütesellimi Osman Paşa taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bana bir memuriyet gelür ise boğazı set edüp Saraylı'yı dışarı çıkarmam ol vakit onlar yer aramaya başlar deyü zahirde arzı hürmet ve sadâkat etmekte ve Üsküp Mutasarrıfı Yaşar Paşa ve Prizren Mutasarrıfı Mahmud Paşa ile dahi beynleri uygun olduğunu iş'âr eylemiş olduklarına ve mûma-ileyhima Yenipazar'da ikametle bi'-l mükatebe nusus ve pend ile iş görülemeyüp beher hal bunların üzerine sıkça varmak tevakkuf edeceğine binâen ve bu cihetle bu taraftan cesur ve kargüzar ahir birinin memuriyeti icab ve iktizâ edüp dergâh-ı âli kapucubâşlarından biraderleri Mesud Ağa dirayet ve rü'yet şiar-ı hâdeme-i Devlet-i Aliyye'den olarak bundan akdem Süleyman Paşa'nın Berât'a ik'âd-ı ve Pireveze nüzül emaneti maddelerinde ve mukaddem ve mahar vâki' olan memuriyeti saîresinin cümlesinde ibrâz-ı hüsn-i hizmet edüp işbu Bosna maslahatında dahi din ve devlet için çalışacağı memuruna ibtinaen ağa-yı mûma-ileyhin elihan bi'l-intihab memuriyetiyle daire-i düsturilerinden bazı işe yarar hademe ve etbağ ıstışhabıyla Belgrad tarafından i'zam ve ağa-yı mûma-ileyhin nezid-i düsturilerine vusûlünde teshil-i umur memuresini intaç edecek muavenat-ı saîrenin icrâ ve ifham olunması tensîb olunmuş ve irade-i keramet ade-i hazret-i Pâdişâhi dahi bu dairede zair olarak ağa-yı mûma-ileyh i'zamı ve irsâl kılınmış olmağın dirayet-i fatıyye-i düsturileri iktizâsı ve emri fermân-ı hümayûn-ı (Sayfa 40)cenâb-ı mülûkâne mucib ve muktezası üzere ağa-yı mûma-ileyh taraf-ı müşîrîlerine vusûlünde daire-i düsturilerinden isteyeceği etbağ ve

hademenin i'tası ve herhalde tezhil-i umur-i memuresini intaç eyleyecek müavenat-ı saîrenin ikmal ve icrâsıyla bu bâbda dahi zaatlarından memûl ve muntazır olan müessir rû'yetimizi ve fetanetin ibrâz ve izharına bezl-i efkar ve himmet buyurmaları siyakında mahsus işbu kaime 20 Rebiülahir 1242.

(Derkenar 9)

İşbu emir name-i saminin vusûlünden bahisle ağa-yı mûma-ileyh taraf-ı müşârûn-ileyhe vürûd ederek her bir emir ve irade-i seniyelerinin infâz ve icrâsı mütahhim-i zimmeti olarak ale'l-husus şu Bosna maslahatının rabıta pezir-i hüsn-i suret olması akdem temennası olduğundan ağa-yı mûma-ileyhin şimdilik yirmi beş otuz nefer itbaisi maksud ise de istediği adamlardan birkaç adam dahi daire-i müşârûn-ileyhden terfig olunrak mahalli memursine lede'l-vusul umur-u memuresine müteferrih hususatta müşârûn-ileyh tarafından lâzım gelen muavenatı saîrenin dahi icab ve iktizâsına göre ifade ve inhâsı vuku'unda muktezasının icrâ kılınması tasvib olunmuş ve keyfiyyet Belgrad Muhafızı hazretlerine dahi taraf-ı müşârûn-ileyden yazılmış olub (Sayfa 40) ve ağa-yı mûma-ileyhe iktizâ eden vesaya dahi etrafiyla söyleşedikten sonra mahal memuresine serian azimeti muktezâ-yı halden olmak hasebiyle nezd-i müşârûn-ileyhde iki günden ziyade tevkif olunmayarak rebiul ahirin yirmi dokuzuncu perşembe günü ol tarafta hareket ve irade-i seniyye muktezası üzere Belgrad yoluyla mahal-i memuresi cânibine azimet etmiş olduğunu mübeyyin 8 cemaziyyeevvel 1242 tarihinde müşârûn-ileyhin vârid olan tahrîrat-ı ba fermân-ı âli işbu mahale şerh verildi.

(Belge 62) Bosna Defterdarı Hâcegandan Derviş Süleyman Bey'e

Cümleye malum olduğu üzere taife-i bağye-i Yeniçeriyânın birkaç 100 seneden beri Devlet-i Aliyye ve millet-i İslamiyye'ye ne suretle izhar-ı ihanet ve hıyanet ve nevchile icrâ-yı habâset ve şekâvet etmiş oldukları kütüb-i teravihde mebsût ve nice kere vuku'a gelen serkeşlik ve muhalefetleri amme-i nasındinde mâlum ve mazbut olmak hasebiyle din ve imandan vabeste ve hamiiyet-i islamiyyeden mayeste olan erbab-ı gayret bunlara adüvvi can olmalarıyla taife-i mekruhenin bu kere dahi vâki' olan şekâvet ve mülgatlarına min taraf-ı esir mecazat denüye olmak üzere verilen kale-i şerifi mûcibince itikad eda ve icma-ı ümmet-i el-enbiyâ ile Yeniçerilik nam ve nişanı külliyyen mahv ve ilga ve Devlet-i Aliyye'nin seferi ve hazırda işine yarayacak surette Asâkir-i Mansure-i Muhammediye nam namiyesiyle takım takım asker ve neferatı tahrîr ve tertibine şuru' ve ibtida olbâbda icab ve iktizâsına göre suret-i âli ve bazı tenbihat-ı lâzıme mübeyyin mahalde mahrus-ı şâhâneye taraf taraf evamir-i âliyye tasdîr ve isra

olunmuş ve tarafımızdan dahi mekatib tahrîr ve irsâl kılınmış olmak hasebiye şimdiye dek eyalet-i valiye ve belde ve kasabâattan hiç bir mahalde Yeniçerilik gayretinde ısrar ile inad ve muhalefet vuku' gelmeyerek cümlesi imtisal ve mutavaat edup hatta Erzurum ve Haleb ve Harpud ve İzmir ve Tokat misillü kesret ve mecmu-i Yeniçeri olan mahaller evamir-i âliyye varmazdan mukaddem gönderilen mektublarımız meelleri malumları olduğu gibi derhal esvak ve pazarda hain dekâkında olan nişaneleri def'i ve imha ve kalkan ve ceraset misillü ... ve şeylerini terk ve ilga ederek cümlesi namus-i diyanet-i tekmil etmiş ve taraf taraf talim ve teallüm izhar-ı şevk ve hovaheş eylemiş olduklarından ve Bosna ahâlisi evtedizü salayet-i diniyye ve himayet-i islamiyye ile meşhur ifag olmuş bir kevm? olarak cümlesinden mukaddem bunlardan suret-i imtişal ve mütavaat zuhûri memul olduğundan mukaddem gönderilen emr-i âliyye'nin vusûliyle bunların dahi memalik-i sa'ir vusûlüne giderek itâat ve inkiyadlarını müşid ol tarafta i'lâm ve tahrîrat vürudine muntazır olduğumuz halde nakai halefi-hilafı? memul Saray eşkıyasının harekâtı bağyaniye içtisarleri mesmû' olarak mücerred suret-i âli tahkiki ve keyfiyeti irade-i seniyye'ye ifade ve tefhim için mütebdan haremi Devlet-i Aliyye'den hâlâ esham mukataacısı Mahmud Arif Bey ve taraf-ı şer'î şerîfeden dahi müderrisin kiramı ve almaya i'lamdan Pirlepelî Ahmed Efendi memur ve tayin ile ol cenâb irsâl ve ısrar olunmuş iken eşkıya merkûmun zımmı fesadlarına Yeniçerilerin gayretinde şart ısrarları vuku'una mebnî mûma-ileyhuma hudud Bosna'da kain Yenipazar'a kadar varup eyler ve gitmeyerek keyfiyeti bu cânibe tahrîr ve iş'âr eylemiş olub beyandan müstegani olduğu vechile hamdenillahi te'âlâ Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye'nin muhibleri olan kudret ve kuvveti bu misillü serkşan ve muhalefini tedib ve terbiyyeyi derkâr olan iktidar ve liyagatı cihetle eşkıyayı merkûmun cebren ve kararan dair itâ'at edhalleri esbâbını istihsâl etmek avn ve inâyet-i hazretibadi ile ishal ve isan ise de Bosna eyaleti mahal saîreye mugayyin ve muhasil olmayub cevabına edbâsı idayı din ile muhata olmak hasebiyle bu suret ol emrde techiz olunmamış ve bu defa dahi eşkıyayı merkûmye nesuh ve pende olunarak talif ve salefi oldukları harekât ve reyanın vahim el igab idüğü kendülere ifade ve tarif olunmak suretine teşebbüs kılınmış (Sayfa 41) ve bu cihetle Belgrad cânibinden derun-i eyaletine girmek üzere bir memur dahi tayin ve irsâli lâzım gelmiş olarak hâlâ Çirmen sancağı Mutasarrıfı saadelü Esad Paşa hazretlerinin biraderi olup sâbika humbaracıbaşı olan dergâh-ı âli kapucubâşılardan Mesud Ağa bu defa ba irade-i seniyye ol tarafa memur ve tayin ve emir memuresine dair iktizâ eden vesaya kenduye ifade ve telkin kılınmış olub ancak istima' olunduğuna göre Saray eşkıyası her ne kadar icrâ-yı şekâvette mükib ve musırr

iselerle de Medine-i Saray'da kain ulima ve suleha ile saîr ehl-i arz ve diyanetin bu surette rızaları olmayarak erbab-ı şekâvein aralarında bulunmuş kalmış ve eyalet-i mezkûrede kain Cadde koluyla Sava tarafında bir kaç kazanın ayan ve kapdanları ve mukarre vülat olan Tırvnik'in bazı süfehası eşkıya-i merkûm ile hemhal iseler de serhad kulu İzvornik ve Kilis ve Hersek sancaklarının ekseri kazaları ayan ve kapdan ve ahâlisi muktezâ-yı diyanet ve hamîyyetleri üzere Devlet-i âli bendeliğini iltizâm etmiş ve eşkıyaya muvafakat ve muavenetten keffuyed ile Yeniçerilik davasını kaldırmış oldularından bunların bu gün hareketleri nezd-i Saltanat-ı Seniyye'de makbul olarak tahsin ve aferini şâmil ve telif ve istimaleti müştemil iktizâ edenlere hitaben emr-i âli ısdâr ve ağa-yı mûma-ileyh ile tisyâr olunmuş ve kurb ve civarda bulunmak hasebiyle keyfiyet icabı vechile Belgrad Muhafızı saadetlû Abdurrahim Paşa hazretlerine dahi etrafiyla yazılmış ve eşkıya-yı merkûmye Saray ulemasıyla bi'l- ittifak nüsuh ve pend ederek müteşebbis oldukları hareket-ı bağıyaneden keffuyed ve ferağat eylemeleri esbâbını istihsâle dikkat eylemesi husûsu Saray nakibi mevaliden Nureddin Efendiye gerek tarafımızdan ve gerek cenâb-ı meali-i menakıb-i fetva penâhiden mektublar tahrîriyle tenbih kılınmış olmağın sendahi hademe-i Devlet-i Aliyye'den olarak devletin ne demek olunduğunu ve ulu'l-emre itaa dareynde mucib-i selamet idiğini bilir isende içlerinde bulunmak cihetiyle ma'zur olduğun âşikâr ve bu bâbda tarafına bir güne özr ve kusur olunmayacağı bedidar ise de eşkıya-yı merkûmun meram-i fasid ve husbayı kâsideleri ma'rumi semeni kabilinden olarak rehin-i husûl olur mevaddan(olmayup zira Yeniçerilik nam ve nişanı bermuceb fetva-yı şerifi ortadan kalkmış ve bu bâbda icma-i ümmet ve ittifak ammi bulunmuş olmak hasebiyle maazallahu te'âlâ eşkıya-yı merkûmye müsaade ve mümüşat vuku'ı şer'an ve mülken muzır ve bunlar fi ma ba'd dahi bu harekette ısrar eylediler ise encamkar-i Devlet-i Aliyye cebir ve kahr mümalesini icrâya mecbur olacağı zahir bi mennihi te'âlâ ağa-yı mûma-ileyh ol tarafa varub ifa-i memuriyete şûru ve mübâşeret eyledikte sen dahi eşkıya-yı merkûmye söz tesir ettirmeğe çalışmayarak bunlar yine dava-yı sâbıkalarında ısrar ederler ise bütün bütün senin tekasül ve kusuruna mesul ve meakıb olacağına emr-i bahir olmağla vusûl kâğıdımızda aklını başına devşirib ne vechile ve ne tarik olur ise şunlar tarafından müessir sözler söylenerek ve bu hareketin ecnamı pek vahim olduğunu bildirerek iktizâ eden erkan-ı eyalet ve sadâkatinden devlet ile bi'l-ittifak bunları tarik fevz ve felaha sevk ve irsâl ile indifa kıyl ve kâl ve ihtilal-i esbâb ve vesaitini istikmale dikkat ve herhalde tahsil rıza-i âliyyeye mübâderet eylemek için kaime 21 Rebiülahir 1242.

(Derkenar 10)

Saray nakibine yazılacak

Tarik-i ulima icâlinden

Bosna defterdarı Derviş Süleyman Beyen tahrîr ve tenbih

Tıravnik’de olan ehl-i divan vücuhi ile (Sayfa 42).

(Belge 63) Belgrad Muhafızına

Mâlum-ı düsturileri olduğu vechile Saray ve Tıravnik eşkıyası Yeniçerilik iddiâyı batılıyla şer‘i şerîf-i ve emr-i münife itâ‘at etmeyerek isyana ibtidar etmiş olduklarına binâen eşkıya-yı merkûmye söz anlatmak için mukaddemce taraf-ı Devlet-i Aliyye’den Arif Bey’in mübâşir tayin ve maiyetine dahi müderrisinden Pirlepelî Ahmed Efendi memur kılınara Bosna’ya i‘zâm olunmuş oldukları ol vakt taraf-ı saadetlerine iş‘âr ve erkam kılınmış ise de Boşnakların güya ocağ-ı mülga gayretinde ısrarları mûma-ileyhimanın Saray’a duhul Luhuka adem-i cesaretlerini müeddi olduğundan Yenipazar’dan ileriye gidemeyip bu tarafa gelen tahrîratlarında dahi bunlar şiddet görmedikçe yola yatmayacakları inhâ ve Yenipazar Mutesellimi Osman Paşa taraf-ı Devlet-i Aliyye’den memuriyet gelür ise boğazı sed edip Saraylıyı çıkarmam ol vakit onlar yalvarmağa başlar deyü zahirede arz-ı hizmet ve sadakat etmekte ve Üsküp Mutasarrıfı Yaşar Paşa Prizren Mutasarrıfı Mahmud Paşa ile dahi beyneleri uygun olduğu inba olunmuş olduğuna ve mûma-ileyhimaya Yenipazar’da ikametle bi’l-mükatebe nush ve pende ile iş görülemeyip beher hal bunların üzerine sıkıça varmağa tevakkuf edeceğine ve benabirin bu taraftan cesur ve riayetkar ahirinin memuriyeti icab edup hâlâ Çirmen Sancağına mutasarrıf saddetlü Esad Paşa hazretlerinin biraderi dergâh-i âli kapucubâşılarında sabık Humbaracıbaşı Mesud Ağa bendeleri bundan akdam Süleyman Paşa’nın berata ikadî ve Preveze nüzul emateni maddelerinde ve mukaddem ve muahhar vâki‘ olan memuriyet-i saîresinin cümlesinde ibrâz-ı hüsn-i hizmet ederek işbu Bosna maddesinde dahi din ve devlet için çalışacağı me’mulüne nazaran Belgrad üzerinden Bosna’ya azimetten zât-ı samileriyle bi’l-mülakat malumat-ı düsturilerini öğrenmek ve Bosna’nın Belgrad tarafında kain olup izhar inkıyâd eden kazalarının kapudanan ve vücuhi-i saîresini bir kat dahi ele almak ve bi’l-iktiza Bosna Valisi saadetlü Mustafa Paşa hazretleriyle muhabereden hasbe’t-tarik suhûleti mucib olmak misellü muhassenatı derkâr olduğundan fazla izhar inkıyâd ve itâ‘at eden kaza ahalisinin mürur uburlarına bir şey denilmeyerek fakat Saray ve Tıravnik ahalisinden

tüccar ve gerek efrad-ı saâresinden hiç biri dışarı çıkarılmamamak üzere iktizâ eden mahallerin sedd ü bendi vesaîr güne tergib ve terhibine dair tedabir-i muktezıyyen icrâsıyla şu maddenin bitirilmesine ikdâm ve dikkat etmek üzere ba irade-i seniyye bu defa ağa-yı mûma-ileyh memur ve tayin kılınmış ve mûma-ileyh Osman Paşa'nın sirayet-i mefasidden Yenipazar'ın zabt ve rabtında vâki' olan harekât-ı hamıyyet karanesi bais-i ahzuzıyyet olduğuna dair makamat-i münasibetehyidiyle ağa-yı mûma-ileyh tarafından kendüye her ne vechile re'yi ve iş'âr olunur ise öylece hareket ve iktizâ eder ise Saray ve Tıravnik'in serkeşlerinden hiç ferd dışarı çıkarılmamak üzere lâzım gelen mahallelden muhakkem sedd ü bendi husûsuna dikkat eylemesi misillü olan irade-i âliyye'yi mülûkâne mucibince paşa-yı mûma-ileyhe kaime tahrîr ve paşa'yı mûma-ileyhin ber menval-i muharrer ve memuriyyeti bâde'l-beyan bu hususda ne vechile ianet ve müzeheret talebinde olur ise tamamca icrâsına mübâderet eylemeleri zımnında mûma-ileyhima Yaşar Paşa ve Mahmud Paşa'ya dahi taraf-ı halisanemizden başka başka mektublar tastır ve Saray ve Tıravnik serkeşanından hılaf-i şer'i şerîf ve mugayir-i emr-i veliyyü'l-emr vâki' olan harekât-ı bağıyanelerine kendüleri şerik mmekud olmayarak bu vechile ibrâz-ı diyanet ve hamıyyetleri haklarında reaya-yı hayr-i hazret-i Pâdişâhiyi müstelzim olduğuna dair taltif ve istimaleti mütezammin mûma-ileyh Osman Paşa'ya ve vücuh-i ahaliye hitaben başka ve İzvornik Mutasarrıfı Zülfikar Paşa ve kapdanın vesaîr iktizâ edenlere hitaben dahi başka evamir-i âliyye ısdâr ve iktizâsına göre icrâ etmek üzere geçende mûma-ileyh Arif Bey tarafına gönderilmiş olan ismi açık mir-i miranlık fermanı ve kapucubâşılık ve hacelik ruusları ve silahşörlük mektublarının (Sayfa 43) dahi bir meseli tenmik ve izbar ettirililerek ve ağa-yı mûma-ileyhin suret memuriyetini mübeyyin müşârûn-ileyh Bosna Valisine ve bu taraftan kendüye ruhsat vermedikçe zinhâr Priştine ve gerek berülerden ahrir mahalle hareket etmeyerek Yenipazar'da tevakkuf ve aram salifu'z-zikr ve geçende gönderilen ismi açık fermân ve ruus-i mektublardan icrâ eyledediği ve arası ağa-yı mûma-ileyh tarafına iş'âr ve maâdasını yahud hiç icrâ olunmamış ise cümlesini takımıylaınun tarafına bais ve tisyâr eylemesini mütezammın mûma-ileyh Arif Bey'e ve ağa-yı mûma-ileyh nerede maiyetine luhukunu yazar ise kalkıp varmasını mu'lin mir-i mûma-ileyh maiyyetinde bulunan mûma-ileyh Ahmed Efendiye dahi taraf-ı halisanemizden başka başka mektublar tahrîr ve ısdâr olunub mûma-ileyh Osman Paşa ve Yenipazar vücuhuna vesaîre hitaben ısdâr olunan emr-i âli ile ol bâbda iktizâsına göre Paşa-yı mûma-ileyhe yazılan nemikamız Arif Bey'e başkaca irsâl olunmuş ve ağa-yı mûma-ileyh tarafından mir-i mûma-ileyh ve Osman Paşa'ya gönderilmek üzere iktizâ eden kağıtları dahi

yazılıp ağa-yı mûma-ileyhe verilmiş olduğundan gayr-i Saray eşkıyasının aleyhinde kullanılmak için Bosna Valisi sabık Selim Sırrı Paşa zamanında nefy ve icla olunan Bosnalıların şimdiki eşkıyanın zıdd-ı kamili olub da kendülerinin veyahut içlerinden bazılarının aff ve ıtlâ'ları maslahatına nafi düşer ise iktizâsına göre icrâ olunmak için berd-i ıtlâ' ol emr-i şerifesi ve Saraybosna'da ağalık iddia-yı atıfesinde olan Ruscuklu Ali ve himayeleri olan Pennü İbrahim ve bakırcı ve tahmisci ve Hacı Abdullah ve Taşlıca nâibi Vehbi nam mefsedkarların ve serkerde eşkıya olduğu ihbâr olunan Bosna defterdarının bir mahalle nefy ve icalleri bâbında başka başka evamir-i âliye tasdîrleriyle bunlar dahi ağa-yı mûma-ileyhe i'ta ve illeride kendusi maslahatı muvazene ve mekumları işe yarayıp yaramayanlarını tekid ederek ahiri eğer mütala olunduğu vechile bunların içişe yararları yani halen ve istikbâlen kendülerinden sadâkat ve istikamet memul olanları var ise ıtlâ' fermânını kendülerine irsâl ve tarafına celb ederek iktizâsına göre kullanacak ve uymayanları var ise sarf-i nazar etmek suretleri etrafiyla bu cânibde ağa-yı mûma-ileyh bendelerine tavsiye ve inbaa olunmuş olmağla dirayet-i kamile-i düsturileri iktizâsı ve irade-i seniyye-i mülûkâneyi mucib ve muktezası üzere ağa-yı mûma-ileyh Belgrad'a vusul ile mülakat-i müşîrîlerinde Bosna'ya dair malumat-ı düsturilerini tebyin ve evvelemirde ne vechile tavırlanmak ve maslahat ne suretle tutulmak lâzım geleceğini müzakere ederek vesaya-yı muktezîyeyi telkin ve kavlen ve fiilen her gün muavenet cemileyi icrâ-yı himmet buyurmaları siyakında kaime 22 Rebiülahir 1242.

(Belge 64) Murahhas-ı Evvel Hadi Efendiye

Muharran verilmiş olmağla işbu mahalle kayıt olundu.

Rusya tercüman-ı Franketi bu defa hizmet-i riyazete vürûd ile Rusya İmparatoru Devlet-i Aliyye ile beka-yı sulh ve salaha rağbet olduğundan teklif eylediği mevadd-ı selase bi'l-muvafakat re'si hududa murahhaslar tayin buyurulmasından gayet memnun olmuştur ve Rusya Devleti tarafından tayin olunan murahhasların rü'yetlerine göre Devlet-i Aliyye murahhaslarının rü'yetleri dün olduğundan ve öteden beri Devlet-i Aliyye tarafından tayin buyurulan murahhas nişancılık payesiyle memuriyyetleriyle geldiğinden eğe mümkün ise murahhas-ı evvel efendiye nişancılık payesi i'ta buyurlması niyaz olunur deyü ifade eylemiş ve bu hususlara dair Rusya maslahat güzârı Meyhaki tarafından kendüye verilen talimatname olmak üzere iki kıt'a vara i'ta etmiş olmağla evrak-i mezkûre tercume ettirildikte meeli ber minval-i muharrer nişancılık payesini istid'adan ve bu defa Rusya Devleti'nin orduyu umumisiyle..vekili ve piyade

askeri Ceneralı olan Fontade Derunson ile müsteşar-ı hassı olan Dibopir bu maslahata murahhas tayin olunub serian Peterburg'dan hareket ve re'si hududa azimet etmiş idüğünü ve re'si Devlet-i Aliyye murahhaslarının şanlarına lâzım gelen tekrım ihtirama münasib-i mahall olarak Rusya İmparatoru tarafından mahalli meclis mükaleme ahsis kılınan (Sayfa 44) ... mana? teveccüh edecekleri ve Devlet-i Aliyye murahhaslarını Yaş Kasabası'nda bi'l-istikbal mahall-i mezkûre isâlleri için mihmandar ? tayin olunduğunu ifade ve beyandan ibâret olmak hasebiyle hürmet riyasetinden dahi Devlet-i Aliyye tarafından nişancılık payesiyle murahhas tayini akib-i seferde müceddeden akd-i musalaha zımında şimdi ise Devlet-i Aliyye ile Rusya Devleti beyninde musalaha ve müsaleme hasıl ve cari olarak tarafından murrahaslar ta'yinini fakt-ı ahid name-i hümâyûnda münakid olan mevadan müzakire ve icrâsı zımında olduğundan murahhas-ı evvel efendiye nişancılık payesi itasına hacet olduğu derkâr ve devleteyn beyninde aslıl lâzım olan hulus ve hüsn-i niyet tarafeyn ile yekdiğere icrâ-yı mevazım-i itibâr ve hürmetten ibâret olup hatta mesned-i riyasetin rütbesine nazaran dersaadette bulunan maslahat güzarinızın rütbesi beyninde olan olan fark ve tefavat malûm iken yine lâzım gelen hürmet ve itibarda bu cânibden kusur olunmamakta idiği aşıkardır ve Rusya Devleti tarafından ale'l-ıtlâ Devlet-i Aliyye cânibinden murahhaslar tayini talep olunur Devlet-i Aliyye dahi murahhas efendileri tayin eyledi sizin tayin olunan murahhaslarınızın şahıs ve rütbeleri ol vakt malum değil idi denilerek savuşdurulmuş olduğundan başka mâlum-nuz olduğu vechile sizin bu tarafdıan memuriyet ve her hareketinizde o misellü rütbe-i samiye ile memur ve tayin kılınmamanız husûsu irade-i seniyye-i şâhâne iktizâsından olub mersûmların bu vechile hakkınızda paye-i iltimas mücerred kendü taraflarından olduğunu cenâbınıza işrab ve ol suretle güya cenabınızı mahcub ederek kendü işlerini terviç etmek kazıyyesinden icab edeceği suret-i âliden nûmudar ve mersûmların ifadesiyle bu vechile terfi ... ? caiz olmadığı vâreste-i kayd iş'âr olduğundan iktizâsı üzere bu vechile makam-ı riyasetten tercüman-ı mersûme lede'l-beyan tercüman-ı mersûm İmparatorun iltiması eğer mümkün olur ise icrâ buyurulsun demektir yoksa mücerred böyle olsun demek değildir velillahi'l-hamd ve'lmennihi çendruz mukaddemce tafsili tarafınıza iş'âr olduğu üzere vuku' bulan makhuriyet-i erbab-ı şakavet husûsundan izhar-ı memnuniyyet ederek avdet etmiş olub mâluminuz olduğu vechile size ve murahhas-ı sani efendiye verilen talimatda şayet Rusya murahhasları Boğdan'dan mahall-i mükaleme olmasını isterler ise bu surette taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye masraf-ı kesireyi mucib olacağı derkâr ise kabul olunmamak yakışmayağından zaruri muvaffakat olunmak ve eğer sizleri kendü memleketlerine

davet ve ısrar edildi ise bi'z-zarure buna dahi muvafakat olunub ve ahir şakinin sizin re'y ve ihtiyarınıza havale suretini gösteriler ise evvel emirde Barut Nehri³⁹ başında tahrîr başında bir mahalde ikametle ber-meclis-i Rusya murahhasları berüye ve bir meclis dahi siz öte tarafa keçere bi'lmünavebe içtima-i ve mükaleme eylemeniz keyfiyeti muharrer ve mestur olduğuna ve tercüme-i mezkûre meeline nazaran Rusya mahall-i mükalemeyi kendü hududlarına tahsis edup bu vechile ifadeleri dahi cevap talebiyle olmayarak mücerred ihbar kabilinden iduğune mebnî tercuman -ı mersûm zikir olunan paye-i hususisini tekra yine hizete riyasetten lede's-sual minval-i meşruh üzere cevap daf'-i i'ta olunduğunu takiben mahalli- mükaleme usûsunda dahi taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bu suret tensîb buyrulduğu yollu isticvab eyledikte murahhas efendilerinin talimatında bu hususlar dahi dahil olmağla re'si hududa vardıklarında Rusya Devleti murahhaslarıyla bi'l-muhabere dostane ve muhibban söyleşerek elbete beynlerinde bir karar verirler yollu cevap ile imza ve ıskat olunmuş ve irade-i seniyye-i şâhâne dahi bu vechile sudûr ve sünuh etmiş olmağın dirayet-i zayetinizin iktizâsı üzere eğ ber-vechile muharrer mahal-i mükaleme Akkirman⁴⁰ tahsis olunmuş ise niye siz kıt'a serdişte vermeyerek yerinizde olan talimat mûcibince maûnavebe suretinin istihsâline imkanı mertebe-i sa'-i ve gayret ederek ederek nihayet el emir Rusya murahhas ısrarları takdirinde zaruri tahsis ettikleri mahalde mûkeleme akdine muvafakt ve makhuriyyet-i erbab-ı şekâvet hasebiyle (Sayfa 45) Devlet-i Aliyye hakkında hasıl olan muhassenat ahvâli bi'l-mutalaa mevadd-i mezkûrenizi dahi ona göre rü'yetimendane olan ve rüyete dikkat ve mübâderet eylemeniz siyakında kaime 18 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 65) Kapudan Paşa'ya

Hamden lillahi te'âlâ Yeniçeri taife-i bâğıyanesinin ru'yi arzdan def' ve imhası cihetiyle bundan böyle dersaadete o misillü erbab-ı fesâdın uğratılması fesaidinin vesailinin istikmalî lâzıme-i halden olduğuna binâen bi mennihi te'âlâ donanmayı hümâyûnün bu tarafa vürudunda içlerinde tard olunacakları bilinip meydan verilmeksizin memleketlerine def'i olunması iradesini şâmil irsâl-i savb-ı müşîrîleri kılınan tahrîrat-ı huluvv-i suverî tamam arayışa isabet nûma-yı düsturilerine tevafuk etmiş ise de o mekulelerin donanmayı hümâyûn'den çıkarılıp Asitane'ye ayak bastırılmayarak memleketlerine tard ve isra ve işe yarayacakların intihabıyla hizmetlerinde terk ve ibga vesaîr lâzım gelecek şerayetin tahrîr ve icrâsını cenâb-ı müşîrîlerinin iki üç gün

³⁹ Lübnan'da bulunur.

⁴⁰ Ukraynada bir şehir.

gemilerde meks ve tevakkufuna mütevakkıf olduğu ifadesiyle ol bâbda istikşaf-ı hali mütezammin feristade ve irsâl buyurulan tahrîrat-ı saadet ayat-ı düsturileri meel ve mezayası karin-i ıtlâ'-i huluvv-i suveri olmuş ve hakipa-yi hümâyûnü mülûkâneye dahi arz ile meşmul inzarı keramet-i asar-ı hazreti tacidari buyurulmuşdur zât-ı saadetleri fatin ve dirayetkar esdika-i fiham-ı Devlet-i Aliyye'den olarak bir ahvâlde re'yi ve mülâhazaları karin-i isabet ve vâkîa o makule eşhasın bi't-tefrik vilayetlerine tard ve def'ileri zımmında iki üç gün donanmayı hümâyûn'da tevakkufları mütabık mizaç-ı maslahat olduğundan ol vechile iki üç gün donanmayı hümâyûn'den çıkmamalarında bais olmayarak bi mennihi te'âlâ donanmayı hümâyûn'un halic-i daru's-saltanatı's-seniyye vürudunda muhlisileri dahi tebdilen donanmayı hümâyûne varup zât-ı saadetleriyle bi'l-mülakat eşhas-ı merkûmun tard ve def'ilerine dair tedabir-i mukteziyye müzakere ve ol vechile icrâ kılınması donanmayı hümâyûn'un dersaadete avdetinden sonra eşkıya tekneleri öteberüye tasallut-u fercayab olmamak için donanmayı hümâyûn'ün sağlamlarından beş altı kıt'a sefayın ifraz ile ruz-i kasım'ın kırkına kadar eğlenmek üzere bağazda terki husûsu mukâdemce seviy-yi saadetlerine tevci ve tahrîr kılınmış ise de el-hâlâtü-hezhi kasımın on on ikisi olarak havalar dahi musaid olmadığına ve donanmayı hümâyûn'un imtidad-ı memuriyeti hasebiyle içlerinde bu havalar ile yirmi otuz gün dahi denizde gezmeye elverir sefine bulunmayarak su'ûbeti müstelzim ve beş altı kıtasının bu cihetle ayrılıp kalmaları abes olunacağına binâen hemen donanmayı hümâyûn'un cümlesini her takımıyla bi'l-istihsab dersaadete getirilmesi husûsu muktezâ-yı emr-i fermân şâhânedan olmağın cenâb-ı düsturileri bi mennihi te'âlâ donanmayı hümâyûnün cümlesini istihsab ile halic-i Asitane'ye vürüd eyledüklerinde muhisileri donanmayı hümâyûne varup zât-ı saadetleri ile bil mülakateşhas-ı merkûmye dair tedayyir-i mezakere kılınmak üzere donanmayı hümâyûn'den bağaza sefain bırakmayarak her bir takımıyla beraber cümlesinin bu tarafa getirilmesi husûsuna sarf himmet buyurmaları siyakında kaime 19 Rebiülahir 1242.

(Belge 66) Kapudan Paşa'ya

Mukaddemce seviy-yi müşîrîlerini tahrîr ve iş'âr kılınmış olduğu vechile ma'iiyyet-i saadetleriyle bi'l-istishab Mehayı tersane-i amireye götürecekleri sufi donanmayı hümâyûn içinde bulunan neferaattan gediklü ve dışarı ve İstanbullu olanlardan haylice neferatın fark ve temyizi lâzım boğazda kıslamak üzere terk ve tevakkuf edecekleri dört kıt'a korvet ve dört kıt'a perik sefinelerinde bulunan neferattan

maa'ada maiyet-i düsturileri ile gelecek süfün-i hümayûnda olan ecnas-ı neferat fert fert yoklanıp esami ve şöhetlerini mübeyyin iktizâ eden defterleri tertib ve ısrâ kılınmış olduğundan ve o makulelerin fark ve teyizleri Galata Başağası Pabuççu Ahmed Ağa marifetiyle olması asan olacağından bahisle cenâb-ı müşîrîleri bu tarafa gelinceye kadar husûsu mezburun ağa-yı mûma-ileyhe tembih olunması bu defa tevârüd eden tahrîrat-ı düsturilerinde (Sayfa 46) iş'âr buyrulmuş olmağla mezayası karin-i ıtla'-i muhadenet iş'ârları olub zât-ı samileri kemil-i dirayet ve hamiiyet ile arasete-i vükelayı nazam-i Saltanat-ı Seniyye'den herhalde hususat müvekkile-i rü'yet mendanilerinin merkez-i layıkında ru'yetine nasbı nefsi ihtimam ve himmet buyura geldikleri derkâr ve vâkî' zikr olunan neferattan İstanbullu olarak müteehhil ve peykar olanların içlerinde feth ile suki ecnası muhtelefe mahlut ve ol tarafta fark ve temyizi müşkil olarak her birinden başka başka fark ve tayyizi için pek dikkat olunmak istediğinden şeref efza-yı sahife-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-i mülûkâne mucibince defate-i mezkûreyi mûma-ileyh Pabuççu Ahmed Ağa ile bi'l-mütala neferatı merkûmden tenkimi lâzım gelen eşahası esamilerinden gereği gibi tefrik ve temyiz ederek bi mennihi te'âlâ zât-ı düsturilerinin bu taraf-ı teşriflerinde iktizâsına bakılmak üzere defatir-i mezkûrede tersaneyi amire emini inayetlü efendiye havale olunmuş idün âşikâr olub ancak deftateri mezkûrede ma'iiyet aretleri ile gelecek sufün-i donanmayı hümayûn'de olan neferatın esamisi muharrer ve mezkûre ise muahharan el-hâlâtü-hezihi kasımın on-onikisi olarak havalanın adem-müsaidesine donanmayı hümayûn'un imtidat memuriyyeti cihetiyle içlerinde bu havalarda gezmeye elverir sefine bulunmadığına binâen mukaddem ilerleyip boğazda terk buyurmaları iş'âr olunan beş altı kıt'a sefinenin dahi istishabıyla cümleten donanmayı hümayûn'un müheyya tersane-i amireye götürülmesi dünkü gün taraf-ı düsturilerine yazılan tahrîrat-ı muhalesat-ı ayetimizde temhid ve tizkar kılınmış ve bu cihetle mukaddemce ol tarafta kalması tasmin olub müteakiben gelmesi lâzım gelen mezkûr beş altı kıt'a safinede dahi ne miktar neferat var ise onların dahi defterini takdim ve tisyâr buyurmaları icab eylemiş olmağın muktezâ-yı dirayet-i düsturileri onda salifü'z-zikr sonradan celbi idare olunan beş altı kıt'a safinede bulunan neferattan dahi lâzım gelen defterini tanzim ve takdim himmet buyurmaları siyakında kaime 22 Rebiülahir 1242.

(Belge 67) Mısır Valisine

Bundan akdem Asitane'de mahzar ağalık hizmetinde olan Abdi ocağ-ı mülgada ustalıktan çıkma huneden ve güne gün fesâd-ı rehin-i iştiha olan melâ'inden olmak

hasebiyle sene-i sâbıkada bi vakt mahzarlıktan ihrâc ve maskat-ı re'si olan âliye'ye nefy ve icla ile iz'âç olunmuş iken muahharan vâki' olan istidasına mebnî Hacc-ı Şerife gitmek ve avdetinde yine âliyye'ye gelüp ikamet eylemek üzere ruhsat verilmiş olduğuna binâen cânib-i Hicaz'a azimet eylemiş idi. Hamden-lillehi te'âlâ ocağ-ı mekruhun ref' ve ilgası ile merkûmun emsali olan hademe-i din ve devlet mazhar-ı ceza-yı mayillik oldukları esnada merkûm hüccac ile Şam-ı Şerife gelir ise idam ve izâle eylemesi saadetlü Şam Valisi hazretlerine iş'âr olunmuş ise de merkûm Şam-ı Şerife gelmeyüp Mısır tarafından gitmiş olduğu istihbâr olunduğuna mebnî bahren vilayetine gitmek üzere Teke tarafına çıkar ise hemen ol cânibde kâr-ı itmam olunması husûsu Teke Sancağı Mutasarrıfı olan İzmir Muhafızı hazretlerine dahi iş'âr olunub lakin bu defa Asitane hüccacı vasıl olduğundan merkûmun ne mahalle gittiği refiklerinden sual ettirildikte Asitane'den zuhûr eden vaka'-i haseneyi istima ile vilayetne gelmeyüp Mısır'da kalmış olduğu tahkik olunmuş ve bu makule hunenin hayatından mematı enseb idiği tebeyyün eylemiş olduğundan merkûmun ol tarafta buldurulup idam ve izâle olunması cenâb-ı düsturilerinden matlub-u huluvv-i suveri olmağla vusul-i nemika-i halisanemizde merkûmun ol vechile hemen kârını itmam ile keyfiyyeti bu cânibe iş'âra himmet buyurmaları siyakında kaime 23 Rebiülahir 1242. (Sayfa 47)

(Belge 68) Yenipazar'da Olan Arif Bey'e

Tarafınıza ve maiyetinize memur Pirlepelî Ahmed Efendi'ye ihsan-ı hümayûn buyurulan atıyye-i seniyye-i şâhânenin vusulünden bahisle ol bâbda teşekkür ve mehamedeti vesâir bazı iş'ârâtı mütezammin müşterek ve müstakıl irsâl olunan tahrîratınız ve Pirşitine Nâibi Emrullah Efendi tarafından tarafınıza gelen kağıt ve saadetlü Bosna Valisi hazretlerine göndermiş olduğunuz hafî ve celi tahrîrat suretleriyle nusha şeklinde mahfiyyen Saray Nâibi Hamid Efendiye gönderülüp cevabı zirine yazılmış olan şukka ve Pribol (Pripol) ve Ester-i Eflak kazâlarının itâ'at ve inkıyâdı mübeyyin ilâmat ve mahzar ve Yenipazar Mütesellimi Osman Paşa'nın tahrîratıyla havadise dair saîr taraflardan gelmiş olan evrak dahi takdim kılınmış olmağla meel ve mezayaları ? mâlumumuz olduğundan gayr-i takımıyla hakipa-yi hümayûn şâhâneye arz ile meşmul lâhza-i cenâb-ı Pâdişâhi olmuştur siz gayret ve sadâkat ile muttasıf hademe-i Devlet-i Aliyye'den olduğunuz hasebiyle hizmet-i mezkûrenizde yoluyla davranmış ve makrurunuzu sarf etmiş iseniz de Saray ve Tıravnik ahalisinin malum olan ve ruunet ve huşunetleri cihetiyle Saray'a duhule cesaret edememiş olduğunuza ve bu suretle

taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den ahir türlü çaresi istihsâl olunamak lâzım geldiğine binâen saadetlü Çirmen Mutasarrıfı Esad Paşa hazretlerinin biraderi dergâh-ı âli kapıcıbaşılardan humbâracıbaşî sâbık Mesud Ağa husus-i mezbure ba irade-i seniyye mübaşir tayin olunarak Belgrad üzerinden Bosna'ya azimet etmek üzere pay-i rikab olduğu çendruz evvelce tarafınıza ba tahrirat iş'âr ve beyan ve mübaşir-i mûma-ileyh sizinle muhabere edub bu taraftan bir gûne iş'âr ve irade vâkî olmadıkca Piriştine yahud berüleden bir tarafa hareket etmeyerek Yenipazar'da ikamet etmeniz husûsu etrafiyla tezyir ve dermeyer olunmuş ve mûma-ileyh Ahmed Efendi'nin dahi ağa-yı mûma-ileyhe ne mahalde maiyetine luhukunu yazar ise hareket ve azimet eylemesi kenduye iş'âr kılınmış ve keyfiyat-ı lâzıme Yenipazar Mütesellimi Osman Paşa dahi yazılmış olduğundan bi mennihi te'âlâ şimdiye kadar tahrîrat-ı mezkûrenin vusûliyle keyfiyet mâlumunuz olacağı runûmun ve ağa-yı mûma-ileyh dahi işbu şehri rebiyyül ahirin yirmi ikinci Perşembe günü bu cânibden hareket ve azimet eylemiş olduğundan inşâ'a'llâhu te'âlâ gariben ağa-yı mûma-ileyhin sizinle muhabere etmesi memul ve maznun ve bu cihetle sizin mukaddem vâkî' olan iş'ârımız vechile Yenipazar'dan kalkmayup orada ikamet eylemeniz mûketza-i irade-i katadan idiği vâreste-i kayd-ı zûnun olmağın dirayet ve rû'yetiniz iktizâsı ve emr-i fermân-ı şâhâne mucib ve mütibgası üzere Yenipazar'da ikamet ve icrâ-i şerayet-i dirayet memuriyyete dikkat ve mebalde? eylemeniz için kaime 25 Rebiülahir 1242.

(Belge 69) Kars Muhafızına Ve Çıldır Valisine

Dağıstan câniblerinden Kars ve Çıldır taraflarına vürûd eden sünniyyü'l mezheb ahali-i islam muhacirlerine teaddi ve ziraatkâr olanlardan dahi öşr-i şerî alınıdıktan sonra sair nesne mutalebe olunduğu mukkâdemce bi'l-inhâ gerek bundan akdem tavattun edenlerin ve gerek bundan böyle gelmekte onların haklarında levâzım ve riayetkârının icrâsı husûsu mukaddema savb-ı halisanemizde Çıldır Valisi'ne zât-ı saadetleri Çıldır Valisi olduğunuz evanda savb-ı müşîrlerine ve keyfiyet selef-i müşîrleriyle Kars Muhafızı bulunan atûfetlü Salih Paşa hazretlerine tahrîr ve suret-i hal atûfetlü Galib Paşa hazretlerine dahi tavsiye ve tezyid kılınmış olduğundan icrâ-yi muktezasına himmet olunacağı derkâr ise de muhacirin-i merkûmyi sancak beyleri ve erbâb-i zeamet kendü liva ve karyelerinde tevakkuf ederek reaya-yı kadime misillü muameleye ibtidar eylemenize olduklarından fi ma bâde vürûd edecek muhacirinin dedikleri mahalde ikametine kimse tarafından müdahale olunmamak bâbında (Sayfa 48) tenbihat-ı lâzım-i ısdarı ol vakt müşârûn-ileyh Galib Paşa hazretleri tarafından inhâ

olmuş ise de zât-ı saadetleri ve gerek müşârûn-ileyhima Salih Paşa ve Galib Paşa hazaratı taraflarından buyruruları i'tasıyla muhacirin-i merkûmun terfiye ve asayişleri suretinin istihsâli tensîb olunarak muaharran dahi keyfiyet cenâb-ı müşîrîleriyle müşârûn-ileyhima hazaratına tahrîr olunmuşdur el-haletü-hezihi muhacirin-i merkûmye yine evvelki gibi bazı taraflardan mutalebât-ı zaleme ile müdahale ve taâddi vuku'ı gelmekte olduğu sahihan ihbâr ve tahkik olunub mâlum-ı müşîrîleri buyurulacağı üzere bunlar vatan-ı asillerinin terk ile memalik-i mahruse-i mehruş şâhâneye hicret ve saye-i tuba vaye-i mülûkâneye iltica suretini ibrâz ve iracet etmiş bir takım sünniyü'l- mezheb dini karındaşlarımızdan olduklarından haklarından şerait-i riayet ve himayeti icrâsı lâzımeden ve ihbâr olunduğu vechile bunlara müdahale olunduğu halde men' ve def'i suretinin istihsâliyle asayişleri levâzımının icrası muktezâ-yı diyanetten olduğundan bu defa dahi keyfiyet müşârûn-ileyh Galib Paşa hazretleriyle Çıldır Valisi saadetlü Hakkı Paşa hazretlerine mahsus yazılmış olmağla zât-ı saadetleriyle müşârûn-ileyh Galib Paşa hazretleri bi'l-muhabere mukaddem vâki' olan iş'âr halisanemiz vechile muhacirin-i merkûmye öşr-i şer'ilerini eda eyledüklerinden mutalebât-ı saîre ile vâki' olan müdahalenin men' ve def'iyle istihsâl aramış ve istirahatleri vesailini ikmale himmet ve merkûmlerin dedikleri mahalde ikamet eylemeleri ve bir taraftan bila-muceb-i teaddi vuku'a gelmemesi zımnında seviy-yi saadetlerinden iktizâ eden buyurduların i'tası husûsuna itina ve dikkat buyurmaları siyakında kaime 25 Rebiülahir 1242. (Sayfa 47)

(Derkenar 11)

İşbu emirname-i saminin vusulünden bahisle muhacirin-i merkûmenin diledikleri karyelerde i'va iskanı ve ziraatkar olanlarından öşr-i şer'ileri alındıktan sonra metalibe-i saire ile az radde olunmamak tenbihat sancak beylerine vesair lâzım gelenlerde tahrîr ve tenkid kılınmış ve muhacirin-i merkûmun kâffe-i halde asude nişin-i ester emin ve rahat olmaları erbabını istihsâl-i vacibe-i rikkati olduğunu (Sayfa 48) ve Galib Paşa hazretleriyle bi'l-muhabere saîr ehl-i islam misillü muhacirin-i merkûm haklarında dahi levâzım-ı raiyyet icrâsına dikkat ve bila-muceb teaddi vuku'a gelmemesine sarf-ı kudret edeceğini mübeyyin 10 Şevval 1242 tarihinde Kars Muhafızı Osman Paşa'nın vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli işbu mahal şerh verildi.

(Derkenar 12)

İşbu emir name-i saminin vusulünden bahisle mühacirin-i merkûmun diledikleri mahalde i'va ve iskânı ve ziraatkâr olanlarından öşr-i şer'ilerini aldıktan sonra

mutalebe-i saire ile az radde olunmamak tenbîhati taraf-ı müşîrîlerinden lâzım gelenlere mürekkele buyrulduklar i'tasıyla isticlab-ı daveti hayriyyeye-i samileri olunmakta idüğünü mübeyyin 10 Şevval 1242 tarihinde Çıldır Valisi Hakkı Paşa'nın vürûd olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli işbu mahalle şerh verildi.

(Belge 70) Erzurum Valisine

Dağıstan câniblerinden Kars ve Çıldır taraflarına vürûd eden sünniyyü'l mezheb ahali-i islam muhacirlerine teaddi ve ziraatkâr olanlardan dahi öşr-i şerî alınıdıktan sonra sair nesne mutalebe olunduğu mukkâdemce bi'l-inhâ gerek bundan akdem tavattun edenlerin ve gerek bundan böyle gelmekte onların haklarında levâzım ve riayetkârının icrâsı husûsu mukaddema savb-ı halisanemizde Çıldır Valisi'ne zât-ı saadetleri Çıldır Valisi olduğunuz evanda savb-ı müşîrîlerine ve keyfiyet selef-i müşîrîleriyle Kars Muhafızı bulunan atûfetlü Salih Paşa hazretlerine tahrîr ve suret-i hal atûfetlü Galib Paşa hazretlerine dahi tavsiye ve tezyid kılınmış olduğundan icrâ-yi muktezasına himmet olunacağı derkâr ise de muhacirin-i merkûmyi sancak beyleri ve erbâb-i zeamet kendü liva ve karyelerinde tevakkuf ederek reaya-yı kadime misillü muameleye ibtidar eylemenize olduklarından fima bâde vürûd edecek muhacirinin dedikleri mahalde ikametne kimse tarafından müdahale olunmamak bâbında (Sayfa 48) tenbihat-ı lâzım-i ısdarı ol vakt müşârûn-ileyh Galib Paşa hazretleri tarafından inhâ olmuş ise de zât-ı saadetleri ve gerek müşârûn-ileyhima Salih Paşa ve Galib Paşa hazaratı taraflarından buyruruları i'tasıyla muhacirin-i merkûmun terfiye ve asayişleri suretinin istihsâli tensîb olunarak muaharran dahi keyfiyet cenâb-ı müşîrîleriyle müşârûn-ileyhima hazaratına tahrîr olunmuşdur el-haletü-hezihi muhacirin-i merkûmye yine evvelki gibi bazı taraflardan mutalebât-ı zaleme ile müdahale ve taâddi vuku'-i gelmekte olduğu sahihan ihbâr ve tahkik olunub mâlum-ı müşîrîleri buyurulacağı üzere bunlar vatan-ı asillerinin terk ile memalik-i mahruse-i mehruş şâhâneye hicret ve saye-i tuba vaye-i mülûkâneye iltica suretini ibrâz ve iradetmiş bir takım sünniyyü'l- mezheb dini karındaşlarımızdan olduklarından haklarından şerait-i riayet ve himayeti icrâsı lâzımeden ve ihbâr olunduğu vechile bunlara müdahale olunduğu halde men' ve def'i suretinin istihsâliyle asayişleri levâzımının icrası muktezâ-yı diyanetten olduğundan bu defa dahi keyfiyet müşârûn-ileyh Galib Paşa hazretleriyle Çıldır Valisi saadetlü Hakkı Paşa hazretlerine mahsus yazılmış olmağla zât-ı saadetleriyle müşârûn-ileyh Galib Paşa hazretleri bi'l-muhabere mukaddem vâki' olan iş'âr halisanemiz vechile muhacirin-i merkûmye öşr-i şer'ilerini eda eyledüklerinden mutalebât-ı saire ile vâki'

olan müdahalenin men‘ ve def‘iyle istihsâl aramış ve istirahatleri vesailini ikmale himmet ve merkûmlerin dedikleri mahalde ikamet eylemeleri ve bir taraftan bila-muceb-i teaddi vuku‘a gelmemesi zımnında seviy-yi saadetlerinden iktizâ eden buyurduların i‘tası husûsuna itina ve dikkat buyurmaları siyakında kaime 25 Rebiülahir 1242. (Sayfa 49) Atmış bir takım seni el-mezheb din garinde işlerimizden olduklarından haklarında şeriyatı reayat ve hamiiyetinin icrâsı lâzımeden ve ihbâr olunduğu vechile bunlar müdahale olunduğu halde men-i ve def-i suretinin istihsâli isayeşleri levâzîmenin icrâsı muktezâ-yı diyânetden olduğundan bu defa dahi keyfiyet Kars Muhafızı ve Çıldır Valisi hazaratına mahsus yazılmış olmağla zât-ı aliyye‘leri müşârûn-ileyhima hazaratıyla bi‘l- muhabere mukaddem vâki‘ olan iş‘ar-ı hulûsanemize vechile muhacirin-i merkûmye aşrı şer‘-i aliyye‘lerini ida eylediklerinizden mutaleyan saîre ile vâki‘ olan mudahalenin mani ve def‘i yle istihsâli aramış ve istirahatleri vesailini ihmal himmet ve merkûmlerin diledikleri mahalde ikamet eylemeleri ve bir taraftan bi‘l- mücib tadi kui gelmemesi zımnında müşârûn-ileyhima taraflarından buyuruldu i‘tası suretinin icrâsı husûsuna sarf-ı rü‘yet buyurumaları siyakında kaime 25 Rebiülevvel 1242.

(Belge 71) Sayda Valisine

Kudüs-i Şerif ahâlisi eşkıyasının mütecasir oldukları harekât bâğiyaneleri cihetiyle te‘dib küşimal ve daire-i itâ‘at ve inkıyâda idhalleriyle Kudüs Kolağası’nın nez‘ ve istihlası husûsuna ba irade-i seniyye-i şâhâne memuriyetleri mûlabesesiyle bundan akdem asker-i vâfiye ile kethüdâ-yı müşîrîleri tayin ve irsâl olunmuş ve hududa vusûllerinde serkerde-i eşkıya olan Cebel-i Kudüs meşayihinden Ebukuş çend nefer rûfkasıyla bi‘l- istihare nezd-i saadetlerine gelmiş ve taraf-ı saadetlerinden dahi te‘min ve tatmin kılınmış olduğundan bunlar elde oldukça olduğu maslahatın netice-i bahş-i hüsn-i suret olacağından bahisle ber muceb-i emr-i âli ahâlî-i merkûmye taraf-ı düsturilerinden nush ve pend ve inzari şâmil buyruldu tahrîr ve Akka Kadısı Efendi ile a‘s ve tesyir olunmuş olduğu mukaddemce hame gazar-ı iş‘âr buyurulmuş olduğuna ve efendi mûma-ileyh Kudüs’e vürûd ile buyurladı müşîrîlerini bi‘l-cümle ahâlî-i ve bibicevv-i belde? muvacehesinde fetih ve kiraat ve iktizâsı vechile nush ve pend eylemiş ise de kârger olmadığına binâen kethüdâ-i mûma-ileyh bendeleri müstağnisi olan asker ile üzerlerine vardıkda efendi mûma-ileyhi Kudüs’ten ihrâc ve zirve-i isyana uruc eylemiş olduklarından ne vechile hasr ve tazyiklerine ibtidar olunmuş olduğu ve eşkıya-yı mahzume mukavete tab-ı aver olacaklarını cezm ve teyakkun ile cümlesi

damen-i istimane teşebbüs ile kale-i merkûmun nez‘ ve istihlası saha-i teysirde kıyl ve kâl olmuş olduğu beyanıyla derun-i kalede olan eşhas ihrâc olunarak saadetlü Şam Valisi hazretleri tarafından muhafız askeri ve mütesellim vüruduna kadar taraf-ı saadetlerinden muhafız tayin ve keyfiyet seviy-yi âliyyelerinden Vali müşârûn-ileyhe tahrîr ve tebyin olunmuş olduğu ifadatını şâmil bu defa tatar ağaları bendeleriyle reşide-i dest-i meveddet olan tahrîrat-ı me’serret ayat-i düsturileri meel furuht-u iştimali rehini ıtlâ‘-ı huluskardarları olub bu vechile kale-i merkûmun bi’s-suhulet iyade-i bâğıyaneden nez‘ ve istihlasıyla irade-i seniyye’yi şâhânenin tenfîz ve icrâsı emrinde musa ara-yı pervez olan himem ve ikdâmat-ı müşîrîleri tamam zât-ı hamîyyet siman-i düsturilerinden me’mul ve muntazır olan me’ser-i ber- güzide-i rü’yetmendaneyi teyid ve işbat etmiş olmağın mucib mesar ve mahzuziyyet ve tahrirat ve irade-i mezkûreleri hakipa-yı kimya-yı saadet-i hazret-i zıllullahiye arz ve takdim ile menzur-i nazar-i keramet eser-i Pâdişâh-i İskender-i kudret olub bu bâbda vâki‘ olan mesai-i cemileleri nezd-i meali vufud-i şâhânede sapaşı ve midhat olmuştur zât-ı suture-i simat dusturileri zuyur-i hamîyyet ve kıyaset ile araset-i vüzera-yı i‘zâm-ı ru’yet ittisam-ı Saltanat-ı Seniyye’den oldukları çetine-i siperde-i duş-i istihalleri kılınan hizmet-i Devlet-i Aliyye’de mehamm-ı Saltanat-ı Seniyye’nin ber-vefk-i hatırhah-ı âli sürât-i tanzim ve tetmimine mecd-ü sa’y olacakları itikadat-i hasenesi hakk-ı saadetlerinde derkâr ve işbu hizmeti celilenin ber vefk-i suhûlet ve rü’yet ve tes’iyyesi emrinde zuhûr gelen ikdam ve himmet yoluyla icra-yı tedabir-i ve araya muvafakiyetleri cümle ındinde vâlâ sima-yı nezd-i hümâyûn-i hazret-i tacidaride mucib-i kemal-i makbuliyyet olduğu vareste-i kayd-ı iş‘âr olub mücerred zât-ı düsturilerini taltif (Sayfa 50) ve bu bâbda cilvekâr-ı mücella-yı pervez olan hidemat-ı güzide ve mesai pespesendeleri cihetiyle beyne’l-akran kadr ve itiyatların i‘lan ve tarifi irade-i atûfet âlisiyle cânib-i seniyyü’l-menakib-i hazret-i Pâdişâhiden bir kıt’a murassa‘ bıçak ihsan-ı hümâyûn buyurulmuş ve ol vechile bıçak-ı mezkûr seviy-yi saadetlerine irsâl ve tisyâr kılınmış olmağın muktezâ-yı dirayet ve mehham-ı sinasileri üzere bıçak-ı mezkûrun vusûlünde bi’t-tanzim ve’t-teşyîm meyan-ı hamîyyet nişanlarında bend ve dua-yı devam-i ömr-i şevket-i şâhâne levâzımını zuyur ziban ederek bundan böyle Şam Valisi müşârûn-ileyh tarafından kale-i merkûm muhafazasına asker ve mütesellim vürûduna kadar kale-i merkûmun kema yenbağı muhafaza ve muhasarası esbâbını istihsâle himmet ve herhalde icrâ-i muktezâ-yı hamîyyet menda ve besalet ve ifa-yı mubteğâ-yı kerdani ve kuvvete sarf neyr ve mukadderat buyurmaları siyakında kaime 26 Rebiülahir 1242.

(Belge 72) İskenderiye Mutsarrıfı

Avn ve inâyet bâriyle Yeniçeri Ocağı'nın külliye mahv ve ilgası müyesser olarak bu keyfiyeti bi'l-cümle ümmet-i Muhammed'den olanlar mahz-ı lütuf ve inayet bilerek mecmu' hayırhahan-ı dîn ve devlet olanların bu bâbda teşekkürden gayr-ı bir diyecekleri kalmayıp rıza-yı meyamin-i irtizâ-yı şâhâneye mütâbaat ve muvâfakat ile emru veliyyü'l-emre itaatten başka bir harekette bulunmamaları lâzımeden iken Bosna ahâlisi bir takım sebk-i mizan olduklarından bu emr vacibu'l-imtisalin kabulunda izhâr-ı huşûnet ve ru'unet etmiş oldukları cihetiyle Bosna Yeniçeri Ağası sâbık Ali Metin naminin istiane-i meram-ı faside ile mukaddem taraf-i saadetlerine göndermiş olduğu kağıdı bir kıt'a şukka-i müşirileriyle beraber Berkofca'da olan Kapı Kethüdâları Mahmud Nedim Bey'in bendeleri tarafına irsâl ve mir-i mûma-ileyh cânibinden dahi bu tarafa isbal kılınmış olduğundan iktiza eden cevabı kethüdamız inayetlü ağa tarafından mir-i mûma-ileyhe etrafiyla iş'ar kılınmış olmak hasebiyle hasebiyle mir-i mûma-ileyh tarafından vesaya-yi lâzıme seviy-yi düsturilerine tahrîr ve ibnâ ve taraf-ı müşirîlerinden dahi iktizası icrâ olunacağı hüveyda ise de şimdiye kadar bu hususa dair bir güne inhâlârı vâki' olmayup ancak mâlum-ı saadetleri buyrulduğu üzere ocağ-ı sâbıkın nice müddetten beru itiyad ve irtikab etmiş oldukları guna gün isyan ve adem-i itâ'at ve tuğyanlarından nâşi yüzlerinden din ve Devlet-i Aliyye'ye envâ-i mazarrat-ı azime vâki' olmakda olduğundan ve bu hal ile bunların hidematı diniyyede istihdamları bir-vechile mümkün olmayub Devlet-i Aliyye ise beher hal emr-i gaza ve cihad için asakir-i mürettebiye muhtaç idüğünden bundan akdem ittifak-ı ammeyi ulema ile içlerinden muallim Eşkinçi neferatı tahrîri murad olunarak kenduleri dahi izhar-ı suret-i hüsn-i rıza ve emr-i veliyyü'l-emre itaat ve inkıyâd edeceklerine hüccet ve sened-i şer'î i'ta ve birkaç gün dahi talim usûlünü icrâ eylemişler iken bir müddetten beru bunların tuğyan ve şekâvet uruk ve isyanlarına geçmiş olduğundan yine adet-i sâbıkaları üzere bağteten izharı anv ve isyan ile huruc ale's-sultan faziha-i azimesine tasaddi eyledüklerini ve min ba'd bunların ıslah-ı hallerinden kata ümid kalmayarak bâde izin beka-yi namları hidayetkerde-i din-i mübin ve Devlet-i Aliyye'yi ebed rehinin mahviyyetini müstelzim olacağı müttahakkik olduğuna mebnî icma-i ulemai'l-a'lam ve ittihad-ı kâffe-i ehl-i İslam ile ocakların def'i ve ilga yerlerine malum Asakir-i Mansure-i Muhammediye vaz' ve ihya olunub keyfiyeti Anadolu ve Rumeli'ye ba evvele ba evamir-i âliyye i'lan ve işaat olunarak ber muktezâ-yı islamiyyet ibrâz-i merasim-i itâ'at ve inkıyâd olunmuş ve Bosna ahâlisi dahi bihamdihi te'âlâ cümleten

ehl-i islam ve öteden beru Devlet-i Aliyye-i ebediyü'd-devamın emir ve tehyine ram olmak hasebiyle levâzım fermân berri ve imtisal icrâ olunur emiriyle mahsusân-ı fermân-ı âli (Sayfa 51) ve mübâşir gönderilmiş iken bazı fesadenin i'va ve tahrikine uyarak ve bu madde kendülerinin rabıta-i hüvelnaka ilka edeceğini derk ve iz'an etmeyüp ve mukaddemen devlet taraftarı olarak Saray'da bulunan kimselerin dahi re'yi ekseri Selim Sırrı Paşa zamanında ber takrib nefy ve tard olunmuş olması cihetiyle onlar içlerinde bulunmayıp bi-enileyh zikr olunan emr-i Pâdişâhiyi infâz ve icrâ etmediklerinden ve âdem-i kabul maddesi Saray ile Tırvnik taraflarında olduğundan o makuleleri şer'an emir ve fermân-ı hazret-i halife-i zamaa davet ve ikaz etmek üzere tekrar taraf-ı Devlet-i Aliyye'den fermân-ı âli ile mukaddemce esham mukataacısı ve sâbık mektubcumuz Arif Bey ve taraf-ı şer'i enverden müderrisin-i kiramdan Pirlepeli Ahmed Efendi memur ve tayin kılınmış ve memuriyetlerini icrâ eylemek üzere Yenipazar'a kadar varmış iseler de Saraylu'nun güya ocağ-ı mülga gayretinde ısrarları memur mûma-ileyhümanın Saray'a duhul ve luhuklarının âdem-i vuku'unı müeddi olduğundan Yenipazar'dan ileri götümeyp gelen tahrîratlarında dahi bunlar şiddet görmedikçe yolda yatmayacakları inhâ olunmuş ve bunların yola yatması beher hal üzerlerine sıkıca varmaga tevakkuf eylemiş olduğundan bu taraftan cesur ve dirayetkâr ahir birinin memuriyeti icab edip hâlâ Çirmen Sancağına Mutasarrıf Saadetlü Esad Paşa hazretlerinin biraderi dergâh-ı âli kapucubâşılarında sâbık Humbâracıbaşısı Mesud Ağa mukaddem ve muahhar vâki' olan memuriyetlerinin cümlesinde ibrâz hüsn-i hizmet etmiş olduğundan işbu Bosna maddesinde dahi din ve devlet için çalışacağı memulüne nazaran Belgard üzerinden Bosna'ya azimet ile Saadetlü Belgrad Muhafızı hazretleriyle bi'l-mülakat malumatını öğrenmek ve Bosna'nın Bulgarlar tarafında kain olub izhar-ı inkıyad eden kazâların kapudananı ve vücuh-i saîresini bir kat dahi ele almak ve bi'l-iktiza Bosna Valisi Saadetlü Mustafa Paşa Hazretleriyle muhaberede hasbe't-tarik suhûleti mucib olmak misillü muhasenatı derkâr olduğundan başka izhar-ı itâ'at eden kaza ahalisinin mürur ve uburlarına bir şey denilmeyerek fakat Saray ve Tırvnik ahâlîsinden tüccar ve gerek efrad-ı saîresinden hiç biri dışarı çıkarılmamak üzere iktizâ eden mahallerin sedd ve bendi vesaîr güne terkib ve te'dibe dair tedabir-i muktezayanın icrasıyla şu maddenin bitirilmesine ikdem ve dikkat eylemek emrinde ba irade-i seniyye ağa-yı mûma-ileyh memur ve tayin olunmuş olduğundan maada Yenipazar Mütessellimi Osman Paşa'nın sırayet mefsedetden Yenipazar'ın zabt ve rabtında vâki' olan hareket-i hamiiyetkârane tahsin olunarak ağa-yı mûma-ileyh tarafından kendüye ne vechile iş'âr ve vâki' olur ise öylece hareket ve iktizâ eder ise Saray ve Tırvnik'in serkeşlerinden hiç

ferd dışarıya çıkarılmamak üzere lâzım gelen mahallelerin mahkum sedd ve bendi husûsuna dikkat eylemesi mahsusan paşa-yı mûma-ileyhe yazılmış ve Saray ve Tıravnik'in serkeşinin hılaf-i şer'î şerîf i ve muğayir-i emr-i münif vâki' olan hareket bağıyanelerine kendüleri şerik ve memikder olmayarak ibrâz-ı diyanet ve hamîyyetleri haklarında dua-yı hayr-i Hazret-i Pâdişâhiyi müstelzim olduğuna dair taltif ve istimaleti mütezamin mûma-ileyh Osman Paşa vucuh-i ahaliye hitaben başka ve Bosna eyaletinde vâki' saire mir-i miran ve kapudan vesaîre iktizâ edenlere hitaben dahi başka evamir-i âliye ısdâr ve ağa-yı mûma-ileyhin suret-i memuriyyetini mübeyyin Bosna Valisi müşârûn-ileyh dahi tahrîrat tisyâr olunmuş ve hitam-i maslahata kadar ol taraflarda tevkif ve idam eylemesi mûma-ileyh Arif Bey ve mûma-ileyh Mesud Ağa'nın nerede maiyetine luhukunu yazar ise kalkıp varması mûma-ileyh Ahmed Efendiye (Sayfa 52) tahrîr kılınmış ve kavlen ve fiilen muavenet-i cemileyi icrâ eylemesi Belgrad Muhafızı müşârûn-ileyh dahi yazılmış olduğundan inşaallahurrahman tedabir-i merkûmun icrâsıyla tamamca tenfiz-i irade-i seniyye olunmak memul ise de bunların ısrar eyledükleri madde-i fezihadan nukul etmeyerek şikâra musır oldukları halde beher hal üzerlerine sıkıca varılıp ol vakit kahır ve gazap muamelesi izhar olunmak lâzım geleceğine ve cenâb-ı hamîyyet müşîrîleri eba an ceddin vezirzade ve hanedan-ı kadim ve Devlet-i Aliyye'nin nan ve nimetiyle perverde olarak Saltanat-ı Seniyye bendeliğini ve böyle bir emri meşru'un icrasını sermaye-i saadet dirayet olduğunu bilmiş ve muhavvel uhde-i istihalleri kılınan her bir husûsun icrâsında ibrâz-ı sıdk ve istikamet etmeği itiyad eylemiş vüzera-yı i'zâm-i Devlet-i Aliyye'den olarak ba tahsis Bosna'ya kurb ve civar bulunduklarına mebnî zât-ı saadetleri dahi Saraylu'ya bir kıt'a mektub tahrîr ile keyfiyetin de kayık ve hakayıkını ve ocağ-ı sâbıkın nam ve nişanı verilen fetva-yı şerif mûcibince memalik-i şâhânedan külliyyen kaldırılmış ve Yeniçeri Ocağı'nın lakırdısı bitmiş olduğundan fî ma bâ'd onun gayretinde olmak mu'dum-i sırfın iadesini talib ve temenni kabilinden ve kânûn denilen mücerred Pâdişâhımız efendimizin emir ve fermân hâlâ hılafetpenahilerden ibâret olub memalik-i şâhânelerinde her neyi fermân ve icrâ buyurdular ise işte kanun-i merî o demek olduğu ve Bosna'nın bir tarafı Nemçe ve bir tarafı Sırp olub bugüne hilaf-ı me'mul harekât-ı bağıyane izhar-ı eda-yı diniyye mesrur ve kendü nefislerini mağbun ve memkur etmenün başka bir faideyi münbetiç olmayacağını ve bu defa dahi Yeniçerilik maddesinde ısrarları lâzım gelir ise kendüleri içün gasb intişar-ı şâhânedan tahlise imkan olmayacağından cenâb-ı müşîrîleri 20.000 güzide asker ile üzerlerine varub irade-i seniye'yi tamamca icrâ ile tahtı itaate idhal edinceye haklarından gelinerek Devlet-i Aliyye bendeliğini icrâyâ hazır ve amade

olduğunuzu anlayacakları vechile saîre tehdidan-ı lâzıme derciyle beyan ve iş‘âr ve Bosna Valisi müşârûn-ileyh dahi bir kıt’a tahrîrat yazub meelinde Saraylı’ya ne suretle mektub gönderdikleri ve bunların gittikleri yol çıkar şey olmayub emr-i veliyyü’l-emre itâ’at etmedikleri halde külliyyetlü asker ile yetişecekleri beyan ve herhalde kaviyyü’l-kalb olarak olduğu mahalde sebat ve karar ile icra-i iradeye mübaderet eylemesi tahrîr ve dermeyân olunarak mahsus adamınız ile tisyâr olduğu halde bunlar netice-i kârı tefhim ile şayet müteşebbüs oldukları harekât bağıyaneden geçip husûl-i maslahatı müeddi olması hatırgüzar ve bu suretle tensîb kerde-i muhlisi-i vâlâ şiar olmağın bu vechile gerek Saraylı’ya ve gerek müşârûn-ileyhe savb-ı saadetlerinden mektublar tahrîr ve tisyâr ihtilal-i mezkûrun bir vecihile suhûlet indifâna mufid olarak bunların daire-i itâ’ate idhal eyledükleri takdirde hasbe’l-vakt taraf-ı Devlet-i Aliyye’ye büyük bir hizmet ibrâz etmiş olacaklarından nezd-i keramet vefd-i şâhâne begayet makbul olacağı mâlum-ı saadetleri buyuruldukta ol vechile harekâta bezl-i ma-hasale kudret ve zât-ı saadetlerinden memul olduğu vechile bu bâbda ibrâz mesai cümleye sarf-ı cell-i himmet buyurmaları matlub-i huluuv-i suveri idiği beyanıla kaime 28 Rebiülahir 1242. (Sayfa 53)

(Belge 73) Bosna Tarafına Memuran Esnayı Rahdda Olan Mesud Ağa’ya

Cenâbınızın memuriyeti mâlume ile Asitane’den hareket ve azimetinizden beru teshil-i maslahat-ı memurenizi mucib olacak esbabı tefekkür ve mutala’a ve ol taraflara vukuf ve malûmatı olan kimseler ile dahi müzakereden hâli olmadığımız ecilden Saray ve Tıravnik ahâlisi müteşebbis olacakları harekât-ı bâğıyanelerinin vahimü’l-akıbe olarak acilen mazarratının müşahede edeceklerini bilmek için Bosna’ya duhulünüzden evvelce bazı tedabirin icrâsı iktiza-yı maslahattan görünüp istima-i olunduğuna göre mukaddemâ Sarayı Selim Paşa zamanında Saray’dan tard ve nefy olunan malumi’l-esami kesân kesân el-yevm İskenderiye havalisinde ve İskenderiye Mutasarrıfı saadetlü Mustafa Paşa hazretleri istishabında olmak hasebiyle bunların ifade ve ıtlâ’larıyla memleketlerinde iskanı husûsu bundan akdemce müşârûn-ileyh tarafından Saraylı’ya yazılmış ise de ol vakit Saraylı müşârûn-ileyhin iltimasını ısgâ etmeyup el-hâlâtü-hezehe Yeniçerilik nam ve nişanı def’i ve ilgasında Saray mefsedleri salifu’l-beyan muttarid ve menfilere taraflarından kağıtları tahrîr ederek kendüleri ile ittifak etmek üzere Saray’a davet etmişler ise de merkûmler fermân-ı âli ile menfa olub ne vâkit ba fermân-ı âli aff ve ıtlâ’ olunurlar ise ol zaman memleketlerine gidedeceklerini beyan ile ittifaktan ibâ etmiş olduklarından ve mutasarrıf-ı müşârûn-ileyh asker ve leşkere malik

olarak civarlarında bulunduğundan ve işbu münif ve matrudların aff ve ıtla‘-ı iltimasından dolayı müşârûn-ileyh kendüleri münfeal etmek malûmeleri olduğundan bu cihetlere ile Saraylı’ya müşârûn-ileyhden havfî ve haşyet üzere oldukları aşikâr olmağın cenâb-ı müşârûn-ileyhden Saraylı bir kağıd tahrîriyle sure-ti memuriyyetiniz beyan ve ve eğer bundan sonra dahi icrâ-yı irade-i seniyye’ye musavaat etmeyup harekât-ı sâbıkalarında ısrar ederler ise taraf-ı Devlet-i Aliyye’den kendüsi üzerlerine memur kılınarak 20.000 asker ile gelüp cebren ve kahren itaate idhal edeceğini iş‘âr ve dermeyan eylediği halde Saraylı duçan ve hem ve havf olarak infâz-ı irade-i seniyye olunmak eshel olacağı haber verilmiş olub ve vâkîa mutasarrıf-ı müşârûn-ileyh istianeyi şâmil Saraylı’nun kağıtları gelmiş ve müşârûn-ileyh dahi isti‘lam-i irade-i seniyye zımmında kapıkethüdası marifetiyle dersaadete takdim eylemiş olduğundan ol suretle müşârûn-ileyhe tarafımızdan kağıd tahrîri münasib olacağı zahir ve Bosna Valisi saadetlü Mustafa Paşa hazretlerinin dahi müşârûn-ileyhe Saraylı’ya bu vechile iş‘ârından habir olunarak Tıravnik’de kaviyyü’l-kalb olub ikamet eylemesi lâzım geleceği emr-i bâhir olmaktan nâşi bu defa tarafımızdan iktizâsına göre müşârûn-ileyhe bir kağıt tahrîr ve Saraylı’ya ve vali-i müşârûn-ileyh hazretlerine ol vechile bir kağıt yazılması tezbir kılınarak mahsus tatarımız ile kendüye tesyir olunmuş ve suret iş‘ârımız tafsilen mâlumunuz olmak için bir suret derun-i kağıdımıza matviyyen tarafınıza gönderilmiş olub mutasarrıf-ı müşârûn-ileyh bu vechile vali-i müşârûn-ileyhe kağıdı geldikte İskenderiye Mutasarrıfı Bosna maslahatına ne karuşur gibi bazı mutalaya zahib olacağından keyfiyetinin kendüye bu taraftan iş‘âr ve ihtarı lâzımeden ise de şayet kağıdımız Boşnakların eline düşman mahzuri hatır güzar ve suret-i halden yani mutasarrıf-ı müşârûn-ileyhe iş‘âr edeceği keyfiyetten cenâbınız Bosna Valisi müşârûn-ileyhi habir ve gah eylemeniz münasib olacağı aşikâr olmağla bi mennihi te‘âlâ Belgrad’a vusûlünüzde iktizâsına göre tarafınızdan vali-i müşârûn-ileyhin tahrîrat îrsâliyle mutasarrıf-ı müşârûn-ileyhin Saraylı’ya iş‘ârından haberdar ederek icrâ-yı muktezâ-yı memuriyyete mübâderet eylemeniz için kaime 28 Rebiülahir 1242.

(Belge 74) Kenar

Mukaddemâ Bosna Valisi müşârûn-ileyh çare kavliyle Bosna’ya duhulünde Yenipazar Mütesellimi Osman Paşa’dan külliyyetlü akçe isteyip ol dahi vermeğe âdem-i iktidarından naşi firar etmiş vesaîr cadde-i kazâlarından (Sayfa 54) külliyyetlü akçe almış olduğu ve müşârûn-ileyh ve mahall-i saîrede derkâr olan şöhet-i malumesi cihetiyle Saraylı kendüden tevahhuş eylemiş idiği mukaddema mübâşir Arif Bey

tarafından inhâ olunmuş ve keyfiyet bu cânibde iken cânibinize ifade kılınmış ise de muharran Bosna Defter Kethüdâsı sâbık Ali Bey'in vâki'olan ifadesine nazaran müşârûn-ileyh Bosna'ya duhulünde esna-i rahdda olan kazâlardan bir akçe ve bir habbe almayub hatta cüiyyat makulesi olarak tuğ ve kavas ve çavuş avaidi dahi aldırmadığı ve Paşa-yı mûma-ileyhin firarı dahi akce için olmayub hâlâ Bosna defter kethüdâsı Ahmed Bey'in mücerred müşârûn-ileyhin nüfuzunu kesr için Paşa-yı mûma-ileyh seni aldiracaktır gafil bulunma deyü iğva eylemesinden neş'et eylediği dahi mâlumunuz olmak için taşıye-i metn-i nemikamız ibtidar olundu.

(Belge 75) Anapa Muhafızına

Mâlum-ı saadetleri buyurladığı üzere Yeniçeri taife-i bağıyesinin nice müddetten beri itiyad ve irtikab etmiş oldukları türlü türlü isyan ve her bir maddede âdem-i muvaffakat ve tuğyanlarından naşı yüzlerinden din-i mübin ve Devlet-i Aliyye-i ebed rehine envaî mazar ve hasar vâki' olmakda olduğundan ve bu hal ile bunların hizmeti diniyyede istihdamları bir vech ile mümkün olmayarak beher hal emr-i gaza ve cihad zamanında Saltanat-ı Seniyye asakir-i mürettibeye muhtac idüğünden bundan akdem ittihak-ı ulema ile içlerinden mualllem Eşkinci neferatı tahrîr ve tertib olunmuş ve haklarında bu kadar iltifat-ı seniyye-i şâhâne hane ibzaliyle kendüleri dahi talim ve teallüm izhar-ı haheş ve rıza ve hatt-ı sened-i şer'î dahi i'ta eylemişler iken çünkü madde-i şeka ve isyan bunların uruk a'sablarına sirayet etmiş olduğundan yine adet-i sâbika-i ı menhusaları üzere bağtetetn izhar-ı anv ve tuğyan ile huruç ale's-sultan faziha-i azimesine tesaddi eyledüklerine ve min bâ'd bunların ıslah-ı hallerinden kat'a ümid kalmayarak beka-yı namları hidayet kerde-i din din ve devletimizin mahvını müstelzim olacağı cümle ındinde tahakku eylediğine mebnî icma-i ulema-i alam ve ittihad-ı kâffe-i ehl-i İslam ile Ocakları ruz-i arzdan def' ve ilga ve yerlerine avn ve tevfik-i ilahi ısdar-i ruhaniyyet-i hazret-i risalet penahi ile ile gerek Asitane-i şevket aşiyanda ve gerek memalik-i mahruse-i şâhânenin bazı münasib mahallerinde Asakir-i Mansure-i Muhammediye nam-ı samiyle asker-i meymenet eser tahrîr olunarak ez sernu-yı Saltanat-ı Seniyye ihya olunmuş ve bunların bir tertibi iki nefer kol ağaları ve iki nefer mülâzımları ve on iki nefer yüzbaşısı ve yirmi dört nefer mülâzımları ve on iki neferi sancakdari ve on iki neferi çavuş ve 120 nefer onbaşı ve 1080 nefer neferat ve yirmi nefer mehterhane takımı ve on iki neferi saka ve on iki nefer top ustası on iki nefer halife ve doksan altı nefer top neferatı ve on iki nefer arabacı halifesi ve kırk sekiz nefer arabacı neferi ve yirmi dört nefer cebehane neferi ve bir nefer topcu ve bir

nefer topçubaşı ve bir neferi topçu cavuşu ve bir nefer arabacı başı ve bir nefer cephanecibaşı ve bir nefer cephaneci çavuşu ve dört nefer hakim ve mühendis ve bir nefer sermehter ve bir nefer ser zumazen ve iki nefer katib ve on iki nefer imam ki cem'an 1526 nefer olmak ve cümle sine bir nefer binbaşı zabıt tayin kılınmak üzere vaz'ı kânûn olunarak her mahalde bu usûl vechile imkan müsaade olduğu mertebe Asakir-i Mansure tertibâtıyla kuvve-i askeriye tahsîli esbabına teşebbüs olunmuş ve hamdenlilahi te'âlâ her taraftan dahil-i daire-i tertib olmak üzere ve haheş vuku'a gelmiş olup hal buna Anapa tarafında kain kabail halkı 100.000 mütecaviz cesur ve cengaver ve bi't-tab' elbiseleri tamam askeri libası ve mekulatları darı ekmeğinden ibaret ve içlerinde (Sayfa 55) nukudun fıkdanı cihetiyle ez- şite-i kani' ve cefakeş ve bir taife olarak Devlet-i Aliyye'ye mensub ve Anapa Kalesine dahi serhadat cisime Saltanat-ı Seniyye'den olup ezher-i cihet-i nukudiyye ve istihkâretini icab eder vesailin istikmali maksud ve matlub olarak hatta zât-ı saadetlerinin dahi Anapa tarafına azimetleri iradesi mücerred Kuban Nehri'nin beru yakasından olan akvam ve kabailin celb ve teshirileriyle hidemât-ı seniyye'de istihdamları suret-i hasenesinin istihsâli murad-ı âliyyesine mebnî idiği vareste-i kayd-ı iş'âr ve cenâb-ı müşîrîleri dahi hazır ol tarafta tez elden şu kabailden biraz asker tertibiyle talim ve teallüm ettirilmesinde fevaid-i külliye ve muhassenat-ı adide bedidar ve cenâb-ı müşîrîlerini meftur oldukları tahrîrat ve sadâkat iktizâsına göre uhde-i hamîyyetleri olan her bir mehamm-ı seniyye'nin ve la sima husûsu hayriyyet nususun ol tarafta dahi icrâsına der makrurunuzu sarf ve ibzal-i ve ibrâz-ı hüsn-i hizmet ve sa'y-i bedihi buyuracakları malum ve aşikâr olup ol cânibe vusullerinden beru bunların celb ve teshirleri esbâbına ne suretle teşebbüs olunmuş ve ne vechile taht-ı rabtiye konulmuştur ve bunların daima giydikleri elbiseleri askeri libası tebâsı olarak taraf-ı Devlet-i Aliyye'den ahrabası verilmeğe hacet olmadığından ve yanlarında dahi akçe gayet kıymetli masrafın mahalli gayr-i mevcud idünden fakat mahiye birer mikdar cüzî akce ve yedlerine birer talif tüfeği verilmek ve muallem bir binbaşı vesaîr iktizâ eden zabitanı Türk uşağı olarak bu taraftan gönderilmek üzere bunlardan şimdilik bâlada beyan olunan usûl üzere kaç tertip asker tahrîr olmak mümkündür ve Asakir-i Mansure usûl-ü vechile talim ve teallüm ettirilmek hüsn-i sureti nedir ve bu takdirce bunların talimleri daima mahallelerinde olmak veyahut alâ tariki'l-münavebe veya Anapa'ya gelip gitmek ve bunlar darı ekmeği ile me'luf olduklarından buğday ekmeğine alıştırılmamak emrinde iktizâ eden me'küleaları ne vechile tanzim kılınmak lâzım gelür yoksa mesarif teklifini mucib olmamak içün memalik-i mahrusanın bazı mahallelerine olduğu misillü Asakir-i Mansure ahvâline

girmeyerek fakt oldukları mahalde talim ve teallüm ettirilmek üzere bir suret-i haseneyi rabt ve tevsik olunması mümkün müdür ve böyle olduğu halde işbu akvam ve kabail mahallerinde muallim olarak hıyn-i iktizada celb ve istihdam ile işe yaramaları melhuzumdur ve bu hususlara dair şimdiye dek bir güne mütalaaları vâkî olmamışdır olmadığı halde bunun üzerine mülâhaza ve re'y-i saadetleri nedir keyfiyetinin seviy-yi saadetlerinden isti'lam ve istikşafi tensîb olunmuş emr ü fermân şâhâne dahi bu vechile sâdır ve sanih olmuş olmanın bu madde din ve devletimizin yeni mutena maslahatı olduğundan ber vechi meşruh hususat-ı merkûmyi itiraf ve cevanibiyle tamik-i efkâr ederek usûl ve fûruunu güzelce teemümve mülâhaza birle nihayet re'y ve karar-ı müşîrîlerini serian bu tarafa tahrîr ve işaret ve bu hususlara dair mütalaatları lede'l-iş'âr bu tarafta dahi bi'l-müzakere ne vechile irade-i âliyye şâhâneye teallük eder ise ol vakit taraf-ı şerîfelerine bildirilip bâdehu ona göre hareket eylemeleri lâzım geleceğinden şimdiden ol tarafta kimseye serdüreşt vermeyerek bu hususlara dair olan mütalaatlarını evvele emirde izah vechile beyan ve iş'âra sarf mukderat ve bâdehu ne vechile irade-i seniyye teallük eder ise ona göre hareketi himmet buyurmaları ehass-ı matlup huluvv-i suveri idiğik beyanıyla kaime 7 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 76) Tırnova Voyvodası Ahmed Ağa'ya

Fi'l-asıl Zağra-i Cedid kazası sakinelerinden olub piyade topçu neferatından Keleş Ahmed nam habis bundan akdem Zağra-i Atik kazasına vürûd ile bir kahvehanede nizâm-i vakt ve hale münafi bir takım eracif neşrine ictisar eylediği Zağra ayanının mesmu'u olarak merkûmu ahz ve girift eylemek murad etmiş ise mekumenin ber takrib firar etmiş olduğu cihetle eli getirilmesi için saadetlü Çirmen Mutasarrıfı hazretleri tarafından iktizâ eden mahalde kağıtlar neşr ve irsâl olunmuş olduğundan merkûm maarifetiyle (Sayfa 56) tutulup Edirne'ye gönderilmiş olmağla lede'l-istintak merkûm bundan iki mah mukaddem dersaadette kayıkcılık ile meşgul iken geçenlerde bi'l-memure Belgrad'a gitmiş olan topçu çorbacısı elli üç ağa nam kimsene cibillet-i reddiyesinde merkûz olan habs ve fesâd iktizâsınca güya ocağ-ı mülgaya hürmet ve meded eylemek niyet-i atalesiyle merkûmu itma' ederek oraya buraya biraz kağıdlar neşr ve îrsâl eylemiş ve o kağıtlardan bir kîtâsı dahi tarafınızdan gubrare zabıtı olan Hafız nam kimseye olduğundan onu dahi merkûm veridiğini vesaîr yerlere olan kağıtları verup gayrıya geldikde merkûm Hafız merkûmu tutup tarafınıza ihbâr eylediğini merkûm Ahmed takrir ve ifade eylemiş olduğundan mezbur dersaadete irsâl olunmuş idüğünü bu defa mutasarrıf-ı müşârûn-ileyh inhâ edüp merkûmun ol vechile

müşârûn-ileyh tarafına gönderilmesi tamam sizden memulümüz olan gayret ve sadâkat levâzımını bir kat daha isbât etmekle vesîle mahzuziyyet-i mütekasire olmuştur cümleye malûm olacağı üzere Yeniçeri Ocağ-ı bu dert ve a'vam-i saye-i Devlet-i Muhammediyye'de bu kadar niak ve ikrama müstağrak olmuşlar iken hakk-ı nan ve naim-i küfran olduklarından min kıbeli'r-rahman mücazat-i ma yelikalarına mazhar olarak lillahi'l-hamd ve'l-mennihi Devlet-i Aliyye-i damet mehamed kesb-i haya-ı taze etmiş olduğuna ve böyle bir dai azalin an-ı gayr-i menkusda cebire bend-i iltiyam olması kıbel-i hakdan idiğine binâen o makulelerden ilga-i fesâdlarından ber makderet hudûs edemeyeceği vazıhadan ise de merkûm Ahmed'in hamil olduğu evrak eshabının ele getirilerek ferdan ferda istintak olunarak iktizalarının icrâsına bakılmakta olub gayrıda zabt-ı merkûm Hafızın dahi merkûm Ahmed'in tarafına ihbarı husûsunda vâki' olan hareketi tamam izhar-ı sadâkat olarak zabıt-i merkûm aferinden gayr-i bir nesne tertip etmeyeceği bedihiyyattan ise de madem ki merkûm Ahmed'in zabıt-i merkûma gidüp onada kağıt bıraktım demesinden şu habisini bu tarafta olan ifadatından ol tarafta ne güne tûfûhatı olmuş ve bazı şey dahi tefehhüm kılınmış ise de malûmatını beyan etmek için merkûm Hafızın darsaadet gönderilmeğe hacet olmayarak fakat müşârûn-ileyh tarafına irsâli münasib mûlahaza olunmakla bu bâbâda yani merkûmun Hafız hakkında olan rivâyetinden dolayı bir şüphe arızası olmayıp mücerred keyfiyyat-ı meşruhanın dahi bir etraflı istikşafı zımnında buna dair bazı malumatı ifade etmek için merkûm Hafız'ın Edirne'ye irsali hususuna mübâderet eylemeniz için kaime 11 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 77) Tulça Muhafızı Yunus Ağa'ya.

Ocağ-ı mülga mensubâtından Edirne'de sakin Canbaz Mustafa ve Velvele'nin Oğlu demekle arif şahıslar kendü ve hallerinde umurlarıyla meşgul olmayub Yeniçerilik gayretkeşliği daiyesi fasidesiyle hılaf-i emir ve rıza harekât-ı müfsidaneye iftira etmiş olduklarından merkûmun icrâ-i lâzıme tadibleri için mehabetriz-i sudûr olan hatt-ı hümayûn celadet-makrun-i mülûkâne mûcibince hâlâ Çirmen Sancağı Mutasarrıfı saadetlü Esad Paşa hazretleri tarafından tayin olunan mübâşir marifetiyle Tulça'ya nefy ve iclası bâbında müşârûn-ileyh ve Tulça nâibine hitaben bir kıtâ Emr-i Şerifi ısdâr ve tisyâr olunub merkûmun ol tarafa vürudlarında ber-muceb-i emr-i âli meks ve tevkif ettirilerek mahall-i ahire hareketlerine irade-i ruhsat etmeyeceği derkâr olduğundan ol bâbâda tenbih ve te'kide hacet yok ise de merkûmlar saîr menfilere mugayir olmayub ber-minval-i muharrer Yeniçerilik gayretkeşliği daiyesi batılasıyla ikad-ı naire-i fesâd

ictisar etmiş oldukları duyulmuş idüğün kendülerinin malumları olmak cihetiyle el-hainu haifun⁴¹ medlülünce şayet bu bâbda icrâ ettikleri ihanetin mücazaat-ı liyakasına giriftar olacakları vahimesiyle mahall-i ahire firar etmeleri maznun ve merkûmların Tulça'la vusûllerinde mahall-i münasibde iskân olunarak ve leyl ve nehar tekayyud ve ihtimam kılınarak bir mahalle firar edememeleri esbânının istihsâline dikkat eylemen (Sayfa 57) lâzımeden idüğü enmude olub keyfiyeti tarafımızdan Silistire Valisi hazretlerine dahi yazılmış olmağla mukteza-i gayret ve sadâkatleri üzere merkûmlar müşârûn-ileyh hazretlerinin mübâşiriyle ol tarafa vasıl olduklarında derun-i kalede münasib mahalle iskan ve güzelce zabt olunarak zinhâr ve zinhâr bir mahalle firar edememeleri ne güne esbâb-ı menut ise icrâ ve vusullerini tarafımıza arz ve inhâya mübâderet eylemek için kaime 11 Cemaziyelevvel 1242. (Sayfa 56)

(Derkenar 13)

İşbu emirname-i saminin vusulünden bahisle merkûman Canbaz Mustafa ile Velvele'nin oğlu nam şahıslar henüz vürûd etmemiş olub vusullerinde tabk-ı fermude-i veliyü'n-niamî olunması üzere kemaliyle muhafazalarına ihtimam ve dikkat olunmakta tecviz-i kusur etmeyeceğini mübeyyin 12 Cemaziyelahir 1242 tarihinde muhafız mûma-ileyhin ve vârid olan arızası ba ferman-ı âli işbu mahal şerh verildi

(Belge 78) Hırşova Muhafızı Emin Ağa'ya

Zağra-i Atik sükkanından Hacı Halil oğlu Mustafa ve Mahmud Bey nam şahısları Hırşova'ya müşârûn-ileyh ve Hırşova nâibine hitaben

(Derkenar 14)

İşbu emirname-i saminin vusulünden bahisle merkûman Hacı Halil oğlu Mustafa ve Mahmud Bey nam şahıslar ile Edirneli Boyacı Damadı Mehmed nam şahsın ol tarafa vusûllerinde münasib mahalle iskân ve güzelce emr-i muhafızlarına itina ve dikkat edeceğini mübeyyin 12 Cemaziyelahir 1242 tarihinde muhafız-ı mûma-ileyhin ve vârid olan şukkası ba fermân-ı âliye işbu mahalle şerh verildi.

(Belge 79) Hırşova Muhafızı Emin Ağa'ya

Mukaddemâ kendüye hisse-i silahşörlük ihsan olunan Edirne sakinlerinden Boyacı Damadı Mahmud nam şahsı müşârûn-ileyh ve Hırşova naibine.

⁴¹ Hain korkaktır anlamına gelen Arap atasözü.

(Belge 80) Galip Paşa Hazretlerine

Geçende taraf-ı düsturilerinden tevarüd eden tahrirat meelinden Meğazberdeli ? Şerifi Ağa bu defa İranlı'nın Rusyalı ile muharebesinde Şurakel ve Kars kazalarından mukaddemâ İran sefiri enbasında Rusya tarafında kalmış olan reayayı beri tarafa imrar içün Arpaçayını geçip Revan Serdarı'nın karındaşı Hasan Han'ın yanında bulunmuş ve Şurakel'den amele-i cedide görmez yere Acem için ekin biçivermiş olduğu lede'l-istima-i bu makule teba-i Devlet-i Aliyye'den şu aralık Acem tarafında bulunması Rusyalınında İranlı'ya ianet nevinden ma'dud olarak Rusyalı'nın iadesine sebep olacağından merkûm Şerifi Ağa'yı beher hal Kars tarafına ik'ad eylesesini saadetli Kars Muhafızı Osman Paşa hazretlerine tahrîr ve iş'âr buyurdıkları avanda ve Rusya müdiri Bademelof Ceneralin taraf-ı âliyyelerine mektub gelerek bu maddeyi tezkir birle güya merkûm Şerif Ağa'nın hakkından gelinmek mümkün ise de dostluğa münafi olacağından beru tarafdı te'dibi me'mulünde olduğunu ol tarafa göndermiş oldukları tatar odabaşısına şifahen söylemiş olacağı hasebiyle ağa-yı merkûmun celbi husûsuna tekrar muhafız-i müşârûn-ileyh tahrîr ve tekid ile yerine götürülmüş olduğu ve Gümrü'de mukîm Rusya müdidi kinaz kadar ... ve süvari ile bağdeten Arpaçayı cânibden hudud-i Devlet-i Aliyye'ye mürur bir karyeden biraz hayvanat işтира ile Meğazberd tarafına gitmiş olduğu muhafız müşârûn-ileyh cânibinden seviy-yi samilerine ihbâr olduğuna binâen savb-ı düsturilerinden men' ve iadeyi hâvî ne vechile mektubu tahrîr olunmuş ve Açıkbaş Han'ı Vatabık? Han'ın hafi ve celi Gürcistan'a salıverilmemesi saadetli Çıldır Valisi hazretlerine tavsiye ve tezbir buyurulmuş iduğun tafsilatı müstebân olub bu defa Rusya maslahatgüzarı meyhaki tarafından Bâb-ı Aliyye'ye takdim kılınan bir kıtâ resmi takrir ile tercümanı Kara Teknenha'ya? verdiği talimname tercumesinde güya İranlı'nın Rusyalı ile muharebesi esnasında Ahılkelek ahalisinden feta vâfir kimse Rusya memalikinden bir karyeyi ba savb ahâlisini esir ve mallarını garet ederek Ahıska kazalarından alenen bey' ve şıra ve hatta birkaç tanesi Çıldır Valisi tarafından işтира olunduğundan ve Kars tarafında dahi birkaç yüz nefer silahlanıp isal-i hasarete müterakkib olduklarından bahisle Rusya memalike itame-i dest edenlerin te'dibi ve esir olan Rusya tebaasının tahlisi ve garet olunan emval ve eşyanın istirdadı bâbında emr-i âli ısdâr olunması ve Çıldır Valisi müşârûn-ileyh güya Revan Serdarı'nın biraderiyle hafi ittifak ve muhabere üzere olarak Han-ı mersûm dahi taraf-ı düsturilerinden Ahıska'ya irsâl olunmuş olduğundan ittifak-ı mezkûreden feshi zımınında başka ve Han-ı mersûmun mümkün mertebe Rusya serhaddinden teb'id içün

seviy-yi samilerine hitaben başka evamir-i şerife tasdir ve tisyâr kılınması talep ve iddia (Sayfa 58) olunmuş ise de İranlı ile Rusyalı beyninde tekevvun eden muharebede Devlet-i Aliyye'nin bi-t taraf olduğu serhadat-ı hakaniye muhafızlarının malumları olub hususan haval-i şark seraskeri ünvanıyla Erzurum Valisi bulunan zât her vechile usûl-i dara ? aşına ve uhud ve şuruta vâkıf bir vezir olmağla bi'l-farz bazı muhafizin tarafından usûlü bertarafaneye riayetinde bir gune müsamaha vuku' bulmak lâzım gelse serasker-i müşârûn-ileyh hazretlerinin cümlesine nezaret-i şâmile olmak mülabesesiyle men' ve tahzir edeceğini bi-iştibâ ve Devlet-i Aliyye İranlı ilede Rusyalı ilede dost ve musalih olduğundan müşârûn-ileyh Çıldır Valisi hazretlerinin serdar-ı mûma-ileyhin biraderiyle hüsn-i muaşeret-i Rusyalı aleyhine ittifaka mahmul olması teslim olunur şiş olmadığı ve vareste-i kayd-i güvva olduğu mebnî keyfiyet serasker müşârûn-ileyh hazretlerine etrafiyla yazılarak teba-i Devlet-i Aliyye tarafından o makule uygunsuzluk vuku' a gelmiş ise bi't-tahkik iktizâsı vechile tesviye eylemesi ve fi ma bâ'd o misillü hâlât-ı vuku'a getirilmemesi hususlarını serhadat-ı hakaniye muhafızları hazaratına bir kat dahi tahrîr ve tekid etmesi tavsiye ve tahir olunur ol tarafta bulunan Rusya memurları dahi iktizâsına göre serasker-i müşârûn-ileyh hazretleriyle bi'l-mükatebe beyanlarında dostane tanzim etsünler yollu tercüman mesfud vasıtasıyla maslahatgüzar-i mersûme iktizâsı üzere cevap verilmiş olub zât-ı âlileri cevher-i hamîyyet ve dirayet ile areste-i vükela-i fiham-i Saltanat-ı Seniyye'den olduklarından meham-ı mevkule-i düsturanilerinde irade-i eda vesayaya hacet bırakmayacakları vazıhattan ve bi'l-husus usûl ve nizâm devîyye-i vukuf ve malumatları bedihiyyatttan olduğundan fazla Rusyalı'nın tarz ve tavrı ve levâzım-ı uhud ve şurutu ra'na-i mazbut-i âliyyeleri idiğinden fi'lvâki' teba-i Devlet-i Aliyye tarafından Rusya arazisine geçilip Rusyalı'dan mal ve esir alınmış ise re'si hududda olan Rusya memuruyla bi'l-muhabere redd ve i'tâsı ve bade izin o misillü şeyler vuku'a gelmemesi husûsunu muhafızın-i müşârûn-ileyhin hazaratına müekked ve müşeddet tenbih ve tahrîr buyurmaları lâzımeden ve iktiza-yı emr-ü fermân-ı hümâyûnu şâhânedan olmağın rû'yet fitriyye-i düsturileri muktezası üzere hakikat Rusyalı'dan ol vechile mal ve esir alınmış ise re'si hududda olan Rusya memuruyla bi'l-muhabere red ve itası fi'ma bâ'ad o makule menafi-i usûl -i savfet olacak hâlât vuku'a getirilmemesi husûsunun muhafızın-i müşârûn-ileyhe ber vech-i ekyed tahrîr ve temhiriyle teşyid-i erkan-ı silm ve saffete himmet buyurmaları siyakında kaime 13 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 81) Belgrad Muhafızına

Fi'l-asıl Zağra-i Cedid kazası sakinelерinden olub piyade topçu neferatından Keleş Ahmed nam habis bundan akdem Zağra-i Atik kazasına vürüd ile bir kahvehanede nizâm-i vakt ve hale münafi bir takım eracif neşrine ictisar eylediği Zağra ayanının mesmu' u olarak merkûmu ahz ve girift eylemek murad etmiş ise mekumenin ber takrib firar etmiş olduğu cihetle hâlâ Çirmen Sancağı Mutasarrıfı saadetlü Esad Paşa hazretleri tarafına ihbar olunmuş ve merkûmun beher hal buldurulup mukayyeden ıhzarı için müşârûn-ileyh hazretleri cânibinden Zağra ayanlarına vesaîr iktizâ edenin müekkeden keyfiyet-i tahrîr ve iş'âr kılınmış olmak hasebiyle merkûm Ahmed Tırnova Voyvodası olan dergâh-ı âli Kapucubaşılarında Ahmed Ağa marifetiyle tutulup Edirne'ye gönderilmiş ve merkûm lede'l-istintak bundan iki buçuk mah mukaddem dersaadette kayıkcılık ile meşgul iken geçende Belgrad'a bi'l- memure gitmiş olan topçu çorbacıbaşı elildört Ali Ağa nam kimse mezburu Eyüb'de Bostan İskelesinde bir kahve dükkânına götürüp Rumelinde ve Bosna câniblerinde el-haletü-hezihi Yeniçerilik namı kalkmamış bazı mahallere kağıt vereceğim götürüp cevabını al gel sana 300 kuruş verelim diyerek merkûmu itma' ile yedi kıta kağıt i'ta etmiş ve ber takrib dersaadetten ihrâc ve i'zam eylemiş olduğunu merkûm Ahmed takrir ve ifade eylemiş olduğundan mezbur dersaadet irsâl olunmuş idüğü bu defa mutasarrıf-ı müşârûn-ileyh hazretleri cânibinden tahrîr ve iş'âr kılınmış ve şahs-ı merkûm (Sayfa 59) bu tarafta dahi söylettirirler mahall-i saireye dair olan ifadesinin icrâ-i iktizâsına teşebbüs olunmuş olub ancak beyandan müstağni olduğu üzere Yeniçeri taife-i bâğıyanesinin nice senelerden beru bunca niam ve ihsan-i bi payan-i Saltanat-ı Seniyye müstağrak olmuşlar iken her bâr Devlet-i Aliyye-i Muhammediye'ye berd suretle icrâ-i ihanetten geri kalmadıkları mazbut muhalif-i rüzgâr olduğuna ve lillahilhamd ve'l-mennihi kurdukları dolab-ı mefsedet aksine dönerek cânibi şeriati garadan verilen fetva-yi şerife mûcibince taife-i mezburun nam ve nişanları mahv ve izâle ile yerlerine din ve Devlet-i Aliyye'ye yarar Asakir-i Mansure-i Muhammediye tertib ve tahrîrine ibtidar olduğuna binâen bunların gayr-i tekşanından bazı sebk-i güzaran geçenlerde dersaadette dahi vadi-i fesada puyan olmuşlar ise de ocağ-ı mülğanın defaten ve anveten sönüb mahf olması min tarafillah bu hususta şer'î şerife temessük ve itisam ile tutulmuş olunarak her halde cenâb-ı müteal-i mui'n ve zuhurumuz idiği bî iştibâh olduğundan o makulede daiye-i batılda olanlar dahi birer suretle bulunarak cezaları tertib ve kimisi dahi nefy ve takrib ile kuşimal ve te'dib kılınıp çorbacı-ı mezburun dahi gayr-i tekşan

muhalefette vacibu'l izale-i ber mühin olduğu mülayim-i cezm ve yakın olduğu misillü el-hâlâte-hezehi çorbacılıkla Belgrad'da bulunmuş olmak mûlabesesiyle açıktan açığa ol tarafta istintak ile icrâ-i tedibine bakılmak lâzım gelir neferat vesaîre beyninde bazı gune tekevvün kıl ve kal-i mucib olacağı vareste-i teklife tebyin olunduğuna nazaran şimdilik bu suretin ol tarafta meydana çıkarılması münasib görülemediğinden güya çorbacı mezbur maiyetine memur neferat ile Belgrad'a varınca kadar yedinde olan emr-i âli'nin hilafı vasıl olduğu kazalarından ziyade yem ve yiyecek ahz ve tahsîl ederek neferata cüzî tayin verup kusurunu fûrûht etmiş ve bu cihetle fukara-i raiyyete isal-i zarar ve hasar eylemiş idiği bazı kazalardan ba i'lâm inhâ ve ihbâr olunmuş idüğünden Vidin'e nefy ve icla olunması meelinde savb-ı düsturilerine hitaben ca'li olarak bir kıtâ emr-i âli ısdarı tasvib olunmuş olduğundan ol bâbda iktizâsı vechile lâzım gelen fermân-ı şerîfe tasdir ve tesyir kılınmış olub ancak zât-ı düsturileri fatin ve dirayetkâr ve sadık ve ruyetşiar-ı vüzera-yı i'zâm-i Saltanat-ı Seniyye'den olduklarından kâffe-i hal ve maslahatın nik ve iyedini bi'l- mûlahaza imal-i ara-yı saibeye sa'y-i bedihi buyura geldikleri derkâr ise de husûsu mezbur nihayet mertebe-i dikkat ve ihtimam edecek madde idiğinden bu bâbda müfsid-i mezbure zürriyet marının verilmeyerek gayet-i ilgaya tekayyüd ile merkûmu nezd-i müşîrîlerine celb ve ihzar ve zikr olunan emr-i âli'yeyi ibrâz ve izhar buyurarak neferat beyninde ol vechile kıyl ve kâl olmamak için mugayir-i rıza-yı şâhâne yollarda ızzar-ı fukaraya ibtidar etmiş olması töhmetiyle Vidin'e nefy olmuş yollu hemen Tuna sefinesiyle nehren Vidin Muhafızı hazretleri tarafına irsâl ve tisyâr eylemeleri ve bu vesîle ile fesâde dair yanında ve sakın olduğu mahalde ve dosyası derununda bir gune evrak var mıdır anı dahi güya yollarda aldığı tayinatının defterini aramak zeminiyle arayup o misillü kağıd zuhûr eder ise bu tarafa gönderilmeleri lâzımeden ve iktiza-yı irade-i seniyye'den olarak keyfiyet icabi vechile bu defa savb-ı muhlisiden Vidin Muhafızı müşârûn-ileyh hazretlerine tahrîr ve iş'âr kılınmış olmağın mecbul oldukları hamiiyet ve kıyaset muktezası onda emr-i âli-i mezkûrun ber minval-i muharrer ibrâz ve irade ile töhmet-i mezkûreye mebnî merkûmu Vidin'e gönderir zemininde ol vechile nehren Vidin Muhafızı müşârûn-ileyh tarafına tesyir ve savb-ı düsturilerinden dahi iktizâsı vechile müşârûn-ileyh kağıd tahrîr ederek merkûmeye yanında yahud sakın olduğu mahalde o misillü fesâda dair evrak zuhûr eder ise savb-ı halisanemize irsâl ve tisyâr ve merkûmun muhafız-ı müşârûn-ileyh tarafına gönderildiğini dahi iş'âra himmet buyurmaları siyakında mahsus işbu kaime 13 Cemaziyelevvel 1242.

(Derkenar 15) Belgrad Muhaafızına Kenar

Metn-i nemika-i halisanemizde pesan olunduğu üzere merkûm elli dört Ali'nin Vidin cânibine def'i ve irsâli husûsuna himmet buyuracağı malum ise de merkûm âli Belgrad Muhafızısında bulunan beş adet topçu neferatının başbuğu bulunmak hasebiyle yerine diğerinin başbuğu tayini lâzım gelmiş ve o 35. Ortanın Ağası Mahmud Ağa ol tarafta başbuğluğa intihab olunarak topçubaşı Ağa tarafından lâzım gelen mektub tahrîr ile mûma-ileyh Mahmud Ağa'ya verilmek için seviy-yi saadetlerine gönderilmiş olmağla mektub-i mezkûreden mûma-ileyh Mahmud Ağa'ya i'tasıyla başbuğuluk hizmetinde (Sayfa 59)istihdam vermeye muharrer merkûm Ali'nin dahi Vidin tarafına irsâl ve i'zamıyla keyfiyeti bu taraf-ı tahrîr ve inhâya himmet buyurmaları memuldür 14 Cemaziyelevvel 1242. (Sayfa 60)

(Belge 82) Silistire Valisi

An asıl Zağra-i Cedid kazası sakinlerinden olub piyade topçu neferatından Keleş Ahmed nam habaset encam bundan akdem sailik ile Zağra-i Atik kazasına vürûd ile bir kahvehanede nizâm vakt ve hale muhîl bir takım eracif neşrine ictisar etmiş olduğundan merkûm Çirmen Sancağına mutasarrıf saadetlü Esad Paşa hazretleri tarafından ahz ve girift olunarak lede'l-istintak bundan iki bucuk mah mukaddem dersaadetde kayıkcılık ile meşgul iken ol aralık Belgrad memuren gitmiş olan topçu çorbacısı ellidört Ali ifa nam kimse merkûmu Eyüb'de bir kahvehaneye götürüp Rumeli'de ve Bosna câniblerinde Yeniçerilik namı kalmamış diyerek bazı mahallelere kağıt yazalım götürüp cevabını al gel sana 300 kuruş verelim deyü merkûmu bi'l- i'tma yedi kıtâ kağıt virüb bir takrib dersaadetten ihrâc ve i'zam etmiş ve kağıd-ı mezkûrelerden birini Edirne'de mahkeme başkatibi olan Kapu Efendi'nin oğlu Ahmed Efendi'ye ve birini dahi yine Edirne'de ocağ-ı mülga takımından Canbaz Mustafa'ya ve birini dahi Velvele'nin oğluna vermiş ve merkûm Ahmed Efendi'nin kefaletiyle Edirne'den Ruscuğa yol tezkiresi ahzıyla Zağra-i Atike varup yerinde olan kağıtlardan birisini Zağra-i Atik vücuhundan Hacı Halil Oğlu Mustafa'ya ve birini dahi Mehmed Bey nam kimesneye vermiş olduğununu takdir ve beyan eylemiş olduğu bu defa müşârûn-ileyh tarafından inhâ ve merkûm sai dahi irsâl ve ısrar olunmuş olduğundan merkûm bu tarafda dahi istintak olundukda bir vechile meşruh takrir ve ifade eylemiş olub nezd-i âlilerinde malûm olduğu üzere Yeniçeri hunesinin mürtekib oldukları fezahat-i azime mûlabesesıyla ba avni bâri nam ve nişanları ruz-i arzdan mahv ve ilga olunarak yerlerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye'ye ism-i samisiyle mücerreden

asker tahrîr ve tertip kılınmış olduğundan kâffe-i memalikde dahi Yeniçerilik ve yoldaşlık ünvanı terk ve izâle olunup hamden lillahi te'âlâ ehl-i tevhidin cümlesi bu hususa kerdendare-i mutavaat olmuş ise ocağ-ı mülгада medhali olan bazı bi mefez eşhas geçenlerde dersaadette dahi kendu iddia-i kasirleriyle ellerinden geldiği mertebe halkı tahrik ve ifsad ile icrâ-yı melanet ve ihanet ictisar etmişler ise de bu maddede şer'î mübine temessük ve i'tisam ile tutulmuş olarak bu bâbda cenâb-ı hakk-ı mu'in ve destkir olduğundan o makuleler ba avn ve inâyet-i hazret-ii bari ile geçerek ceza-i malyelikalarını bulmuş olduğuna ve salifu'z-zikr kesianın dahi bu misillü fesada cüretleri haklarında tedibat-ı lâzımenin icrâsını icab eylemiş iduğune binâen müte'allik olan irade-i seniyye mûcibince li-ecli't-takrib merkûm Canbaz Mustafa ile Velvele'nin oğlu Tulça'ya Zağra-i Atik sükkanından merkûm Hacı Halil Ağa oğlu Mustafa ve Ahmed Bey nam şahıslar Hırşova'ya ve merkûm Ahmed Efendi'nin dahi hem mektub maddesinde cünhası tebeyyün etmiş ve hem merkûm saiye kefil olarak ol vechile tezeküre oluvermiş olması cihetiyle fesâddda medhali olub icrâ-i tedibi lâzım gelmiş iduğünden merkûmun dahi ba işaret fetvapenâhi Bursa'ya nefy ve iclası bâbında başka başka evamir-i âliyye ısdâr ve mutasarrıf-ı müşârûn-ileyh tarafından mübâşirler tayiniyle menfalarına irsâl ve i'zam eylemek üzere cümlesi müşârûn-ileyh hazretlerine tisyâr olunmuş ve vusûllerinde derun-i kalede münasib mahalle iskân ve güzelce zabt olunarak zinhâr ve zinhâr bir mahalle firar edememeleri esbâbını istihsâl ile vusûllerini iş'âr eylemeleri husûsu savb-ı muhlisiden Tulça ve Hırşova Muhafızlarına mahsus tekid ve izbar kılınmış olduğundan başka ocağ-ı mülga mensubbatından (Sayfa 61) olub mukaddemce kendüye hisse-i silahşörlük verilen Edirneli Boyacı Damadı Mahmud'un merkûm Canbaz Mustafa ile birlikde kahvehanede sohbet eylediklerini sa'î merkûm takrir eylemiş olub eğerki mutasarrıf-ı müşârûn-ileyh merkûm Mahmud'a dair bir güne işareti yoksa da merkûmun dahi fesade medhali maznun olduğundan saireleri gibi olduğu mutasarrıf-ı müşârûn-ileyh tarafından mübâşir ile Hırşova'ya nefy ve icla olunmak babında ferman-ı âli ısdâr ve firar edememesi için tarafımızdan Hırşova Muhafızına başkaca bir kağıt ısdâr olunmuş ve merkûmun nefy iclası maddesine saireleriyle beraber yahud beş on gün sonra icrâ eylemesi hususu mutasarrıf-ı müşârûn-ileyh re'yine havale kılınmış ve zikr olunan emr-i âli ile Hırşova Muhafızına olan kağıdımız mutasarrıf-ı müşârûn-ileyhe gönderilmiş olmağın suretle malum-i düsturileri buyurularak merkûm Mehmed sairleriyle beraber menfasına gelür ise ona göre bir mahalle firar edememesi esbabının istihsâlini Hırşova Muhafızı mûma-ileyhe iş'âr ve sonraya kalur ise yalnız sairelerinin firar edememelerini Tulça ve Hırşova Muhafızları

mûma-ileyhumaya tekid ve tezkire ile merkûm Mehmed dahi bunlardan sonra menfasına geldikde kezalik hakkında muhafız-ı mûma-ileyhin taraf-ı düsturilerinden tekidatı lâzımenin icrası iktizâ edeceği aşikâr olup açık mûma-ileyh Kapu Efendi ulemadan ve oğlu merkûmun mütecasir olacağı harekette medhali ve şeriketi olmadığı malum olan halatdan ise de mûma-ileyh Edirne’de sözü dinlenir adam olup oğlunun takdiriyle kendüsü dahi mukadder olarak Edirne’de kıyl ve kâl zuhuruna sebep olmak mutalaası derkâr ve bu cihetle Edirne’de ikametden ise mahall-i ahire nefy ve iclası kendü hakkında hayırlı olacağı aşikâr olacağına binâen mûma-ileyh dahi kezelik ba işaret âli fetva-i penahi mutasarrıf-ı müşârûn-ileyhin tayin edeceği mübaşiriyle gitmek üzere Silistre’ye nefy ve iclası babında bir kıtâ emr-i şerif ısdâr ve müşârûn-ileyh hazretlerine tisyâr olunub efendi mûma-ileyhin hal ve keyfiyeti fi’l-asıl mâlum-ı düsturileri olarak bi mennihi te’âlâ ol tarafa vusulünde hakkında merasim-i müheyya-i tevazünün icrasına himmet buyuracakları me’mul ise de mûma-ileyh bu defa oğlu merkûmun belasına uğramış ve zahir halde bu maddeye müdahale ve müşarik olmamış olmağla bi mennihi te’âlâ mûma-ileyhin müşârûn-ileyh hazretleri mübaşiriyle Silistre’ye vüsûlünde münasib bir mahalde iskan ve tevkifiyle hakkında merasim-i müheyya-i tevazünün icrâ ve ifasına himmet ve maru’z-zıkr kesanın dahi emir muhafızlarına kemailiyle dikat ve itina eylemeleri hususunu Tulça ve Hırşova muhafızlarına taraf-ı düsturilerinden tahrîr ve te’kide mübaderet buyurmaları siyakında kaime 13 Cemaziyelevvel 1242.

(Derkenar 16) Silistire Valisine Kenar

Metn-i nemikamızda beyan olunan merkûm Ahmed Ruscuk’da levh bulunup da Çınar karyesinde dersaadetten nefy olunan birinci cephanecisi Rumeli demekle meşhur İbrahim nam şahşa dahi bir mektub götürüp karye-i merkûmede oda sahibi olan Kabakçı nam kimsenin odasında köy imamına kıraat ettirmiş olduğunu takdir etmiş ve merkûmların istintakı zımnında Ruscuk Muhafızına dahi sıkıca bir kağıt yazılarak savb-ı samilerinden gönderilmek üzere seviy-yi saadetlerine îrsâl olunmuş olmağla kağıdımıza göre bi’l-mutalaa keyfiyet malumuz oldukda iktizasına göre taraf-ı saadetlerinden dahi muhafız-ı mûma-ileyh tahrîr olunarak zıkr olunan kağıdımızlar bire bir tesyide himmet buyurmaları memuldür 14 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 83) Ruscuk Muhafızına

Fi’l-asıl Zağra-i Cedid’e kazası sakinlerinden olup piyade topçu neferatından Keleş Ahmed nam habis bundan akdem sailik ile Zağra-i Atik kasabâsına vürûd ile bir

kahvehanede mugayir-i nizâm vakt ve hal bir takım eracif neşrine ictisar etmiş olduğu Zağra ayanının mesmui oldukda merkûmun ahz ve giriftini murad eylemiş ise de ber takrib firar etmiş olduğundan keyfiyeti Çirmen Sancağına Mutasarrıfı saadetlü Esad Paşa hazretleri tarafına bi'l- ihbar merkûmun alâ eyyi'l-hal buldurulup mukayyeden irsâl ve ihzar eylemelerini Zağralar ayanlarına vesaîr iktizâ edenlere müekkeden tahrîr ve iş'âr eylemiş ise de merkûm ol taraflardan savuşmuş olduğundan verasından adamlar tayin ve keyfiyet civar kazalar zabitanına tahrîr ve tezbir kılınmış olduğundan merkûmun Tırnova'ya Voyvodası dergâh-ı âli kapucubâşılarında Ahmed Ağa tarafından ahz ve girift olunarak taraf-ı müşârûn-ileyhe lede'l-irsâl istintak olundukda bundan iki buçuk mah mukaddem dersaadette kayıkcılık ile meşgul iken geçende Belgrad bi'lmemure gitmiş olan topçubaşısı ellidört Ali Ağa nam kimse merkûm Ahmedî Eyüb'de Bostan iskelesinde bir kahvehaneye götürüp Rumeli'de ve Bosna câniblerinde Yeniçerilik namı kalkmamış bazı mahallelere kağıtlar yazalıma götürüp cevabını al gel 300 kuruş verelim diyerek merkûmu i'tma ile yedi kıta kağıt virüb ber takrib dersaadetten (Sayfa 62) ihraç ve i'zam etmiş olduğunu merkûm Ahmed takrir ve ifade etmiş olduğu bu defa müşârûn-ileyh tarafından inhâ merkûm dahi mukayyeden irsâl ve ve isra olunmuş olduğundan bu tarafta dahi lede'l-istintak-ı icab maslahattan icrâsına teşebbüs ve ibrâz olunmuş ise de sa'î merkûm Ruscuk'da levm bu bende Çınar karyesinde dersaadetten nefy olunan birkaç cephanecisi Rumeli demekle meşhur İbrahim nam kimseye dahi bir mektub götürüp karye-i merkûmda oda sahibi olan Kabakçı nam kimsenin odasında köy imamına merkûm mektubu okutmuş ve merkûm İbrahim Ağa dahi Tırnova kazasında birkaç karyeye gönderilmek üzere sana birkaç kağıt vereyim götür demiş ise de ben götüremem diyerek karye-i mezbur kethüdâsına on kuruş verüp Tırnova ve Ruscuk kaza ve kurasında bazı kimselere kethüda-yı mezbur mektub göndermiş olduğunu sa'î merkûm takrir ve ikad edup beyandan müsteğni olduğu üzere Yeniçeri Ocağı verilen fetva-yı şerif mûcibince ittifak-i ara ile mahv ve ilga ve yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye nam samisiyle müceddeden asakir tertibine şur'u ve ibtida olunmuş ve memalik-i mahruse-i şâhânede Yeniçerilik ve yoldaşlık unvanı kaldırılarak ehl-i iman olanların cümlesi mir-i veliyyü'l-emre ibrâz-ı mutavaat etmiş ise de ocağ-ı mülga gayretinde olan bazı sebkiran icra-i garaz nefsanıyyet zımmında elinden geldiği mertebe tarik-i ihanete salik olmuşlar ise dahi avn ve inâyet-i badi ile o makulelerin haklarından gelinmiş olduğundan ve merkûm İbrahim dahi ol vechile kağıt gelüp kendü dahi fesâdi müeddi etraf karyelere kağıtları göndermiş idüğünden te'dibât-ı layikasının icrâsı lâzım gelmiş ise de evvel emirde bi'l-

istintak merkûmun fesâda dair kağıtlar var ise zahire ihrac olunması ve etrafta kimlere kağıtlar göndermiş olduğu gereği gibi tebyin eylemesi iktiza-yı halden olmak hasebiyle merkûm İbrahim'in icrâ-i tedibi şimdilik tevakkuf olunarak suret-i hal bu vechile tarafına iş'âr olunmuş olmağla vusûl kağıdımızda merkûm İbrahim'i ve oda sahibi olan Kabakçı ve köy imamını ve kethüdâsını Ruscuk'a celb ve istintak ile maddeyi kimseye ifşa etmeyüp ve suret-i inkârda olurlar ise meydan ustaları maarifetiyle işkence tazyik ve eziyyet ederek kema yenbağı ber-vechi hafî söyleyüp suret-i takrirlerini harf bi harf zabt ve tahrîr ve odalarını üzerilerini ve eşyalarını ihtimamlı olarak taharri ile fesâda dair kağıd zuhûr eder ise keyfiyet takrirleriyle bu tarafa tastir ve tesyire mübâderet ve merkûmları ol cânibde habs ve tevkif ile tarafımızdan ne vechile irade ve iş'âr olunur ise ol vechile harekete dikkat ve Tırnova kazasında olan karyelerde kimler kağıt yazmışlar ve ne demişler ise isim ve şöhretleri ve etrafiyla iş'âra mübâderet eylemek için kaime 13 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 84) Çirmen Mutasarrıfına

Fi'l- asl Zağra-i Cedid kazası sakinlerinden olup piyade topçu neferatından olan Keleş Ahmed nam şaki Zağra-i Atik'e vürûd ile mugayir-i nizâm-ı devlet bir takım eracif tufuhuna ne suretle cûret etmiş ve taraf-ı düsturilerinden bi'il-ikdam şaki merkûm ne vechile ele getirilmiş iduğünden bahisle merkûm lede'l-istintak bundan iki buçuk ma mukaddem merkûm dersaadette kayıkcılık ile meşgul iken o aralık bi'l-memure Belgrad cânibine gitmiş olan topçu çorbacıbaşısı ellidört Ağa nam kimse merkûmu Eyüb'de Bostan iskelesinde bir kahvehaneye götürüp Rumeli'de Bosna tarafında Yeniçerilik kalkmamış olduğunu bast ve beyan ve yedine yedi kıta evrak ile on beş kuruş i'ta ederek bir takım talimat müfsidanesini oraya dermeyan ile aldığı mürur tezkiresiyle merkûmu dersaadetten çıkarmış olduğundan merkûm Silivri'ye vusûlü ile evrak-ı mezkûreden birini Silivri'de tüccardan Filibeli Hacı nam kimseye verub merkûmun dahi alıverdiği tezkire ile Edirne'ye gelerek kahveci tâbii suretine giderek bir hafta ikamet ve evrak-ı mezkûreden birini Edirne mahkeme Bâşkatibi olan Kapu Efendi'nin oğlu Ahmed Efendiye ve birisini ocağ-ı mülgada zağarcı payesi olup sol başılardan olan Canbaz Mustafa'yı ve birisini dahi Velvele'nin (Sayfa 63) Oğluna i'ta ve merkûm Ahmed Efendi'nin kefaletiyle Ruscuk'a olarak olmuş olduğu tezkire ile ol taraftan dahi tahrik-i kadime nekbet ederek Zağra-i Atik'e gelüp zikr olunan kağıtlardan birini Zagra-i Atik vücuhundan ve ocağ-ı mülga takımından Hacı Halil Ağa'nın oğlu Mustafa Ağa'ya ve birini dahi kaza-i mezburde sakin Muhammed'e

vermiş ve Zağra-i ayanı tarafından arandığı cihetle ber takrib firar ederek Gubarovaya? varup evrak-ı mezkûreden birisini dahi Tırnova Voyvodası Ahmed Ağa tarafından Gubarova zabiti olan Tekfurdağlı Hafız nam kimseye i'ta eylemiş ve evrak-ı mezkûrenin ecvibesi Ruscuk'a gidip geldikten sonra olmak üzere mahallerinden söz olarak ve Ruscuk'a gidip dolaşarak gayri evliye-i mahviyetinde zabıt merkûm kendüyi ahz ile Tırnova Voyvodası Ağa-yı mûma-ileyhe ihbâr etmiş olduğunu ifade ve takrir eylediğine ve yedlerinde olan mürur tezkiresine nazar olunarak tezkire-i mezkûre fi'l-hakikat Kapu Efendizade merkûm Ahmed Efendi kefaletiyle Ruscuk'a olarak yazılmış olduğuna mebnî merkûm Ahmed Efendi nezd-i saadetlerine celb ve sual olundukda damen-i inkâra teşebbüs eylediğinden mahkemede tezkire tahrîrine memur efendiler dahi celble keyfiyeti istifsar olunarak tezkire-i mezkûreyi merkûm Ahmed Efendi'nin kefaletiyle verdiklerini ihbâr etmiş olduklarından başka salifu'z-zikr Canbaz Mustafa ile Veleve'nin oğlu dahi ihzar kılınarak ber- vech-i hafî istintak olunarak merkûmn dahi bi'l-küllîye inkâr etmişler ise de vücud verilmeyeceği ve bunların suret-i inkâr teşebbüsleri tertib edecek ceza-i ma yelikaları tarafından ne'et edeceği cihetlerle bunların icrâ-yı te'diblerine musaeat lâzımeden ise de merkûm Ahmed Efendi mahkeme başkatibi Kapu Efendi'nin oğlu olub mûma-ileyh dahi Edirne'de haylice sözü dinlenir adem olduğundan oğlunun takriri sebebiyle kendüsi dahi müteessir olarak şayet bir hadise zuhûri mûlahazadan gayr-i baid ve oğlu takdir olunduğu surette kendüsi dahi bir mahalle def' olunmak lâzım geleceği zahir ve bedid ediğini şâmil ve Zağra ve Silivri'de olan habislerin dahi tedibleri lâzım gelmiş ise de bu surette dahi şayet Edirne ve havalisinde keyfiyyetin mucib olur mutalaasıyla merkûm Ahmed Efendi ile maru'z-zikr Canbaz Mustafa ve Veleve'nin oğlu dahi tekrar nezd-i saadetlerine celb ile merkûmun takdiri güya haklarında ifk ve iftira nevinden olduğu ifade buyurularak merkûmlara şimdilik ol vechile istimalet verilmiş ve merkûm Keleş Ahmed bu defa dersaadete gönderilmiş olduğu beyanıyla merkûmların icrâ-yı tedibat-ı lâzımleri tacil veyahude zikir olunan istimalete mebnî şimdilik tevkif kılınması husûsunda isti'lam-ı irade-i seniyyeyi müştemil mersul seviy-yi muhibbi buyurulan tahrîrat-ı sa'âdeti ayat-ı düsturileri meel ve mezayası rehin-i itlai muhlisi ve merkûm bu tarafta dahi bi'l- istintak vâki' olan takrir ve ifadesi mâlum-ı muhibbi olmuştur cenâb-ı samileri cevahir-i hamiiyet ve sedat ve geher-i düşd ve istidad ile areste-i vüzera-yı fiham-i Saltanat-ı Seniyye-i ebed müddet oldukları hasebiyetiyle her halde seviy-yi dirayet buy-i düsturilerinden Devlet-i Aliyye'ye hidemat-i hasene-i payanı zuhur etmekde olduğuna ilaveten bu defa müfsid-i merkûmun bir vechile suhûlet ahz ve giriftine ve madde-i

fesâdın beda beyda zahire icrasına mebzul olan himem-i behiyyeleri müstelzim-i envâ-i mahzuziyet ve tahrîrat-ı mezkûreleri hakipa-yi mekârim-i bipa-i şâhâneye dahi arz ile manzur-i padişah-i iskender menkıbet olub mâlum-ı müşîrîleri olduğu vechile hune-i Yeniçeriyan tebıklı nimet-i firavan-i Saltanat-ı Seniyye'ye mustağrak olmuş iken aralık aralık etmedikleri ve melanet kalmamış ve hamden lillahi te'âlâ ettikleri nemeciramlık yollarına gelerek verilen fetva-i şerifi mefad-i münifiince nam ve nişaneleri ortadan kaldırılıp yerlerine ism-i sami-i hazreti fahru'l-mürseline izafetle Asakir-i Mansure-i Muhammediye ünvanıyla asker-i safer peyker tanzim ve tahrîr olunmuş olmak hasebiyle bunların gayr-i tekşanından bazı kesanın sebkimağzan işbu madde-i hayriyyenin gayret-i ilahiye zuhuru ile olduğunu tefekkür ve endiş ve sükunda tüccar olacakları şekince-i mucazaati teemmül ve derpiş etmeyüp geçenlerde (Sayfa 64) dersaadette dahi ifade naire fesâde ictra etmek ve daiyye-i batilesinde olmuşlar ise de ocağ-ı mülğanın defaten sönüb mahf olması min tarafillah ise de ve bu husus şer'î şerîf e temessük ve i'tisam ile tutulmuş olarak inşa ise de inşaallahurrahman her halde cenâb-ı müteal muin ve muzahhirimiz idiği bi iştibah olunduğundan o makule daiye-i batılda olanlar hamden lillahi te'âlâ avn ve izin hazaratı bâdi ile ele getirilerek cezaları tertip ve kimisi dahi nefy ve takrib ile kuşimal ve tedip kılınmış olduğuna binâen bu keyfiyetlerin cümlesi imdad-ı ruhaniyet-i cenâb-ı risalet penahi ile olduğu vareste-i şek ve kemal ve işbu tutulan sa'inin hamil olduğu mektublar dahi mukaddem Asitane'de görülen fesâdın tenmatından olduğu bu cânibde tutup istintak eylediniz eshas mekruhanın bu defa vaki olan takdirlerinden müsbetan ve zât-ı müşîrîleri dahi bu vechile cenâb-ı hak rabita-i kalb ile bu defa şu fesâdın önü kestirilmesine himmet buyrulduğu misillü bundan böyle dahi bu bâbda müteyakkız ve agah olarak bu misillü mefsedet pişelerin ilga-i madde-i fesadları emrine ikdem buyrulduğu halde tevfiğ ve eltaf-i ilahi herhalde cenâb-ı müşîrîlerine yaver ve refik olacağı müstağni-i tarif ve beyan olub her ne kadar tahirat-ı mezkûrelerinde husus-i mezburun tacil ve tecili hamegüzar iş'âr buyurulmuş ise bu madde gayri ihtimam olunacak ehemm ve mehamdan olarak tecil ve te'hiri gayr-i caiz ve bir an akdem muktezasının icrâsına bakılmak icab-ı maslahattan idiği bedihi ve bâriz olub irade-i seniyye şahane dahi bu vechile evvelce zib-i sünûh olmak hasebiyle Belgrad'da olan çorbacı merkûmun icrâ-i tedibi sureti iktizâsına göre Belgrad Muhafızı hazretlerine iş'âr ve mûma-ileyh Kapu Efendi her ne kadar ulemadan ve hüsnüzan olunur mukuleden olarak oğlunun ateşine yanmış olsa bile hasbe'l-maslahat gerek mûma-ileyh ve gerek oğlu merkûm Ahmed Efendi'nin iş'ar-ı düsturileri vechile Edirne'de durmaları caiz olmadığından celadetzir-i

sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı şâhâne mûcibince ba işaret cenâb-ı fetvapeñâhi-i mûma-ileyh Kapu Efendi'nin Silistire'ye nefy ve icla olunarak taraf-ı saadetlerinden tayin buyurulaca mübâşir ile gönderilmek üzere emr-i şerîf mezkûre taraf-ı düsturilerine tisyâr ve keyfiyet savb-ı halisanemizden saadetlü Silistre Valisi hazretlerine tahrîr ve tizkâr ve her halde hakkında merasim-i mehamet nüvazı bi icrâ eylemesini beyan ve iş'âr olunmuş ve oğlu merkûm dahi Bursa'ya ile kezalik lâzım gelen emr-i seviy-yi müşîrîlerine irsâl ve Edirne mütemekkinlerinden Canbaz Mustafa ile Velvele'nin oğlu demekle Arif şahsının Tulça ve Zağra-i Atik'e sükkanından Hacı Halil Oğlu Mustafa ve Mehmed Bey nam şahısların dahi kezalik taraf-ı müşîrîlerinden tayin olunacak mübâşirler ile Hırşova'ya nakilleri bâbında ısdâr olunan evamir-i âliyye savb-ı saadetlerine isbâl olunmuş ve Tulça ve Hırşova'ya nefy olunan mezkûru'l-esami eşhasın menfalarına vusûllerinde şayet bir taraf firar edememelerine güzelce tekid ve ihtimam ile zabt ve muhafaza olunması için Tulça ve Hırşova muhafızlarına kağıtlar tahrîriyle tenbih kılınmış ve ol kağıtlar dahi savb-ı saadetlerine irsâl olunmuş olduğundan maada mukaddemen kendüye hisse-i silahşörlük ihsan olunan Edirne memleketlerinden Boyacı Damadı Mehmed nam şahsın dahi merkûm Canbaz Mustafa ile birlikte kahvede sohbet ettiklerini mezbur Keleş Ahmed söylemiş olub merkûm Mahmud'a dair tahrîrat-ı düsturilerinde her kadar bir güne işaretleri yok ise de merkûmun dahi fima-bâ'de Edirne'de tevakkuf ve ikameti tecviz olunarak Hırşova'ya nefy ve iclası babında kezalik bir kıtâ emr-i âli ısdâr ve onun dahi bir tarafa firar edememesi için ol vechile muhafız-ı mûma-ileyhe bir kıtâ kağıt yazılıp emr-i şerîf-i mezkûre ile bire bir taraf saadetlerine tisyâr kılınmış olub ancak merkûm ahd-i garibde iltimas-ı düsturileriyle hisse-i silahşörlük verilmiş ve ol vechile celb ve telif olunmuş olduğundan sayır merkûm ile beraber ol tarafta saîr telif olunan (Sayfa 65) ocağ-ı mülga mensubati bu maddeye düçar ve hemvahşet olmaları hatıra gelmiş olduğundan merkûm Mahmud'un menfasına saîrleriyle beraber veyahut beş on gün sonra irsâl-i veyahut bir müddet tevkifi veya bir münasib töhmet ile zahirde merkûmu müttehim ederek Edirne'den def'i suretlerinden birinin icrâsı re'yi zerrin-i müşîrîlerine havale olunmuş olmağla ol tarafın hal ve maslahatının icabına göre husûsu merkûma icrâsı vesâir menfilerin dahi ber müceb-i evamir-i âliyye heman oldukları mahallelerden ihrâc ve i'zamları muhavvel uhde-i düsturilerine kaldığı merkûm Keleş Ahmed'in zikr olunan kağıtlardan birini Silivri'de ticaretle gelmiş olan Filibeli Hacı'ya vermiş olduğu meel-i tahrîratlarından nümayan ve mezbur taciri cenâb-ı müşîrîlerinin li-ecli'l-istintak Edirne'ye celb etmiş oldukları ve ismi Hacı Mustafa olduğu dahi merkûm Keleş

Ahmed'in takrirattan müsteban olub işbu madde-i fesad ifadesine nazaran gereği gibi etrafıyla zahire ihraç ve tahkik oluncaya kadar mezbur Keleş Ahmed bir müddet idam olunmayarak habs ve tevkif olunmuş olduğuna mebnî merkûm Hacı Mustafa mezbur Keleş Ahmed'in muvacehesinde bu tarafta dahi söylettirilip gereği madde fesâdi zahire ihrâc için esna-i rahdda firar etmeyecek suretle yanına mutemed adamlar terakikiyle dersaadete îrsâline himmet buyurmaları matlub-i huluvv-i suverî olduğundan başka merkûm Ahmed Gubarova zabiti Tekfurdağlı Hafız Ağa'ya dahi bir kîtâ mektub vermiş olduğu tahrîrat-ı müşîrîlerinde beyan olunmuş olub işbu iş'ar-ı düsturilerini merkûm Ahmed tasdik ve takrir eylemiş olduğundan merkûm Hafız'ın bu bâbda merkûmmerkûmana müşarik olması iktizâ edeceği derkâr veya husus-i merkûm Tekfurdağlı ve Yeniçerilik'de ilâ ve firara medhali olmak maznun ve belki meczum idiği aşikâr olmakdan naşi Edirne'ye ihzarı lâzım gelmiş ve merkûm Tırnova'ya voyvodası mûma-ileyh Ahmed Ağa'nın adamı olmak hasebiyle husus-i mezburun Voyvoda-i mûma-ileyhe yazılması münasib görülmüş ise de Ağa-yı mûma-ileyhin mazbut ve mücerreb olan mizaç ve meşveretine nazaran bu maddeden guna gun vehm ve mütalaaya zahib olamamak için taraf-ı muhlisiden Ağa-yı mûma-ileyhe yazılan mektub meelinde merkûm Hafız'ın Yeniçeri takımından olduğuna dair şey yazılmayıp fakat sai merkûmu tutmuş olmasından izhar-ı mahzuziyet ve merkûm Hafız'ın bu hususlara dair bazı sual ve cevap için ihzarı lâzım geldiği ve Asitane'ye ihzardan ise Edirne Gubarova'ya kurb ve civar olmak hasebiyle Edirne'ye gelmesi münasib görüldüğü beyan ve hikayat olunmuş ve kağıd-ı mezkûre Voyvoda-i mûma-ileyh tarafına gönderilmek üzere savb-ı müşîrîlerine irsâl olunmuş olmağla bi mennihi te'âlâ zikr olunan kağıdımız ağa-yı mûma-ileyhe gönderülüp merkûm Hafız mûma-ileyh tarafından savb-ı saadetlerine irsâl olundukta keyfiyeti itirafıyla sual ve istifsar ederek bu bâbda olan takrir ve ifadesine savb-ı muhlisi tahrîr ve esna-yı rahdda firar etmeyecek suretle yanına mutemed adam tayin ve terfikiyle bu cenibe irsâl ve tesyire mübâderet buyurmaları siyakında kaime lede'l-vusul sureti iş'âr muhlisi itirafıyla malum-ı düsturileri buyurmadıkta işbu menfaya irsâl buyurulacağı eşhasın Edirne'den ihrâc olunduklarını ve hususat-ı saîrenin dahi iş'ar-ı huluvv-i suverî üzere icrâ olunduğunu serian savb-ı muhlisiye tahrîr ve tastire himmet buyurmaları memulûr 14 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 85) Dergâh-ı âli Kapıcıbaşılardan Mahmud Ağa'ya

Sen bundan akdem Yeniçeri nam ve nişanının Edirne'den kaldırıldığına dair ve bazı tenbihat-ı seniyye'ye mütedair sudûr eden ferman-ı âli ile Bosna'ya memur kılınmış isen de Saraylı ile bazı kazalar isyan suretini tutmuş olduklarından bir müddet Tıravnik'de ikametle ber takrib Yenipazar'a gelmiş olduğundan bu defa ol tarafta olan Arif Bey cânibinden ve tarafından iş'âr kılınmış olub malumun olduğu üzere Yeniçeri taifesinin def'i maddesi min tarafillah olarak bu hususda muhalefet edenlerin bi avn-i bâri mazhar-i ceza-i seza olacakları misillü ibrâz-ı sadâkat eyleyenler dahi nail-i münafat-ı seniyye olacakları bedidar ve sen emr-i şerîfi mezkûrun (Sayfa 66) mahalline isaline memur olarak ifa-i memuriyyete sa'y ve gayret etmiş idiğinde bir takım sebkmağzan haklarında zuhûra gelen bu kadar müsaade-i âliyeyi bilmeyerek vara-i şekâvet püyan olduklarından bu hususa sana özr olunacak kusur olmadığı aşikâr olub inşâ'a'llâhu te'âlâ bundan sonra hakkında mükâfat-ı behiyye-i zuhuru derkâr ise şimdiki halde dersaadete avdetinden ise şimdilik hasbe'l-maslahat Niş'e varup biraz müddet ikametini tensîb olunmuş ve hakkında levâzım-ı riayet ve hürmet-i icrâ ve refah ve asayişi ikmal ve ifâ eylemesi mahsusan saadetlü Niş Muhafızı hazretlerine yazılarak tarafına gönderilmiş olmağın sen işbu mektubunuzun vusûlünde Yenipazar'dan hareket ve Niş'e azimet ile tahrîrat-ı mezkûremizi müşârûn-ileyhe i'taya ve bir müddet ol tarafta meks ve ikamete mübâderet eylemen için kaime 14 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 86) Niş Muhafızına

Mâlum-ı saadetleri buyrulduğu üzere zuhûra gelen fesâd ve melanetleri cihetiyle Yeniçerilik nam ve nişanı memalik muharusten kaldırılmış olduğundan olbâbda bazı tenbihatı seniyyeyi şâmil sudûr eden ferman-ı âli dergâh-ı âli kapıcıbaşılardan Mahmud Ağa mübâşeretle Bosna'ya gönderilmiş ise de bu sureti Saraylı kabul etmemiş olduklarından bir müddet Tıravnik'de ikametle ber takrib Yenipazar'a gelmiş olduğu bu defa iş'âr kılınmış olub cümleye malum olduğu vechile Yeniçeri taife bağıyaesinin def'i maddesi min tarafillah olarak bu hususa muhalefet edenlerin dünya ve ukba işleri hüsrân ve nedamet olarak mazhar-ı ceza-yi seza olacakları derkâr ve ağa-yı mûma-ileyhe emr-i şerîfi mezkûrenin mahalline isaline memur olarak ifa-i memuriyyete sa'y ve azimet etmiş olduğundan ağa-yı mûma-ileyh bu hususda özr olunacak bir töhmet olmadığına binâen dersaadet celbinden ise şimdilik hasbel-mesalih gidüp maiyyet-i saadetlerinde ikameti münasib görülmüş olarak keyfiyet kendüye yazılmış olmağın ağa-yı mûma-ileyhin Niş'e vürudunda bir münasib hanede ikamet ve mikdar-ı kifaye tayinat

i'tası ile hakkında levâzım-ı hürmet ve riayeti icrâya himmet buyurmaları siyakında kaime 14 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 87) Belgrad Muhafızına

Mâlum-ı müşîrîleri buyurulduğu üzere Yeniçerilik idda-yı batılından dolayı Bosnalı'nın vâki' olan ısrarları mübâşir Arif Bey'in Bosna'ya duhulüne mani olmuş ve mir-i mûma-ileyhin Yenipazar'da ikameti icabından naşı Belgrad tarafından gitmek üzere dergâh-i âli kapıcıbaşlarından sâbık humbâracıbaşısı Mesud Ağa bendeleri memur kılınarak savb-ı saadetlerine i'zam ve tisyâr ve suret-i memuriyeti ale't-tafsil seviy-yi düsturlerine tahrîr ve iş'âr kılınmış olduğundan ağa-yı mûma-ileyh bi mennihi te'âlâ bu günlerde ol tarafa vasıl olarak icrâ-yi mevadd-i memuresi emrinde lâzım gelen tedbir bi'l-müzakere ber-vefk-i matlub-i âli Bosna gâilesinin hüsn-i intacını mucib esbabın istihsâline sarf makdur buyuracakları malum ve bu bâbda tekid ve ihtara hacet olmadığı emr-i gayr-i mevhum ise de bu defa dahi mûma-ileyh Arif Bey tarafından bir takım evrak ve tahrîrat vürûd ederek meelinden lillahilhamd saye-i nûma vaye-i şâhânede Bosnalı'nın cadde-i kuvve-i itaat ve inkıyâdlarını günden güne ziyade etmekte olduklarından inşaallahu'r-rahman hemen Saray eşkıyası dahi inzımam-i re'yi müşîrîleri ve mübâşir-i mûma-ileyh marifetiyle i'mal ve icrâ olunacak tedbir ve esbâb-ı gördüklerinde maslahatı iktisab-ı hüsn-i suret eyleyeceği ve hasbe'l-icab bu maslahata dair bazı mahallelere yazdığı kağıtların hudatını ve tarafına gelen tahriratda irsâl eylediği ve bundan akdem fermân-ı âliyye ile Tıravnik'e gitmiş bulunan kapıcıbaşısı Mahmud Ağa'nın Yenipazar'a gelmiş olduğu hususatıyla keyfiyat-ı saîre muharrer olduğundan başka Bosnalı'nın taallim ve teallüm etmek üzere Yeniçerilik'den fariğ olacaklarını mebnî saadetlü Bosna Valisi Hazretlerinin hazine katibi ile bu defa bir küçükk şukkası vürûd etmiş ve şukka-i mezkûre mûma-ileyh (Sayfa 67) Mesud Ağa tarafına aynen gönderilmiş olub zât-ı saadetlerine beyandan müstağni olduğu üzere bu Yeniçeri gâilesi min tarafillah bitmiş ve bu madde mücerred asar mu'cizat-i hazret-i risalet penahi ile vücuda gelmiş olduğuna veliyü'n-nimetimiz olan Devlet-i Aliyye Muhammediyye'nin bimeşiyetillahi te'âlâ ila yevmi's-assa ber karar ve üstüvar olduğuna hiç ferdin şekk ve şüphesi kalmamışken Bosnalı'nın bu gûne harekete cesaretleri şer'i şerîf ve emr-i münife âdem-i itâ'at ve açıktan açığa tuğyan ve şekâvet olduğundan an garib bu kâr-ı mekruha mütecâsir olanlar ceza-yı amellerini müşahir eyleyeceklerini derkâr ve mukaddem mûma-ileyh Mahmud Ağa ile ve muharran mir-i mûma-ileyh Bosna'ya gönderilen emr-i âlide Saraylı vesaîr Bosna kazalarının Asakir-i

Mansure'ye yazılmaları iradesi muharrer olmayub fakat Yeniçerilik rüsumu kaldırılması ve ona müteferri tenbihat-ı mukteziyye derc olunmuş ve fakat Mesud Ağa'nın hamil olduğu fermânda bunları bize hiç askerliğe dair bir teklif olunmamış dememeleri için Belgrad misillü kendü kendülerine talim ve teallüm eylemeleri ibâresi tahrîr ve tezkir kılınmış iken bunların iradeyi tefhim etmeden bu vechile hareketleri kendü haklarında mücazaatı davet kabilinden idiği aşikâr ise de mücerred bir malumat hasıl olmadığı için mir-i mûma-ileyhin zikr olunan tahrîrat ve tarafına gelen evrakın bir sureti çıkarılmayarak mûma-ileyh Mesud Ağa'ya tisyâr ve Bosna'ya dair bazı tedabir ve malumat bu tarafta istihbâr olunarak o dahi tafsilen ağa-yı mûma-ileyhe ma'raz-ı ihtarda tahrîr ve tizkâr ve cenâb-ı müşîrîleriyle bi'l-müzakere iktiza-yı maslahatı icrâ eylemesi mahsusan tavsiye ve iş'âr olunmuş olduğundan başka mukaddemki irade vechile bir mahalle hareket etmeyip Yenipazar'da ikamet ve maiyetinde olan Ahmed Efendiyi mûma-ileyh Mesud Ağa Bosna'ya girip istediğinde îrsâle mübâderet eylemesi mir-i mûma-ileyhe yazılmış ve mûma-ileyh Mahmud Ağa'nın dahi dersaadet avdeti hasbe'l mesalih tecviz olunmadığından naşı gidip Niş Muhafızı hazretleri maiyetinde bir müddetçik ikameti zımnında mûma-ileyhe mektub gönderilmiş ve muhafız-ı müşârûn-ileyh dahi yazılmış olmağın zât-ı saadetleri dirayet ve fetanet usûlü ile iktizası ve mukaddem vâki' olan iş'ârımız muktezası üzere Bosnalı'nın vâki' olan fesâdîların matlubu al vechile indifai ve irade-i âliyye-i şâhânenin infâz-ı emrinde lâzım gelen tedabir bi mennihi te'âlâ ağa-yı mûma-ileyhin ol cânibe vusûlünde bi'l-müzakere iktiza-yı maslahatı icrâ ve isbât ve müdde-yı kâr-ı ezmurki ve hamiiyyete himmet ve itina buyurmaları siyakında kaime 14 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 88) Kenar

Bundan akdem eser-i himma-i şerifleri celb telif olunan İzvornik Kapudanı Mahmud Beye mir-i miranlık ile İzvornik Sancağı tevcîh olunduğu ve selefi Zülfikâr Paşa Foça'da olan ocağı Saray'a garib olduğundan oraya gönderilmeyip letatifu'l-hıyel ile maiyyet-i saadetlerine irsâl kılındıktan sonra Rumeli canebine def'i ve isbâl olunduğu halde fevaid ve muhsenatı ve Saraylı'nun kesr-i bazu-yı iktidarlarını müntec bir keyfiyet olacağı bu tarafta bazı erbâb-ı vukuftan istihbâr olunmuş ve bu maddelere dair saîr hususatı zât-ı saadetleriyle bi'l-müzakere icrâi muktezasına teşebbüs eylemesi ale't-tafsil suret-i ihtarda Mesud Ağa bendelerine yazılmış olmağın hususat-ı mezkûre mûma-ileyh Mesud Ağa'ya olan iş'ârımızdan malum-i saadetleri buyuruldukta mûma-

ileyh ile bi'l-müzakere liva-i mezkûr mûma-ileyh Mahmud Bey'e tevcih ve evamir-i lâzimesi ağa-yı mûma-ileyhde olduğundan i'ta olunduktan sonra ber takrib mûma-ileyh Zülfikâr Paşa evvel emirde maiyyet-i saaddetlerinde olmak üzere Belgrad'a celb olunarak Rumeli cânibine def'i ve irsâl kılınması muvafık usûl-i maslahat ise ol vechile icrâ buyurmaları muhavvel uhde-i hamiyyet ve dirayetleridir

(Belge 89) Yenipazar'da Olan Arif Bey

Lillahil hamd saye-i hama vaye-i şâhânede Bosna'nın cadde-i kuvve-i itaate inkıyâdlarını günden güne ziyade ederek inşâallâhu te'âlâ Sarayı şakileri dahi kuvve-i kahire-i Devlet-i Aliyye'yi gördüklerinde bir vech ile matlub maslahatı iktisab hüsn-i suret eyleyeceği ve Bosnalı'ya dair itiraftan tarafınıza (Sayfa 68) vürûd eden evrak ve henüz Mesud Ağa'nın gelmesi cihetiyle hasbe'l-iktiza tarafınızdan yazılan kağıtların müsveddatı takdim ve ısrâ olunduğu ve bundan akdem Tırvnik'e girmiş bulunan dergâh-ı âli kapıcıbaşlarından Mahmud Ağa'nın ne suretle Yenipazar'a gelmiş olduğu ve Saray ve Tırvnik ve Müsetler?(Mostar) kazaları eşkıyası Yeniçerilik davasından ferağ olmamış iseler de bunların muharrikleri olan bir takım mel'unların her birinin dimağlarında berd-i suret olarak Ruscuklu Ali'nin dahi meramı Bosna eyaletini tahsîl idmek ve İzvornik Kapdanı ve Fedaizade Şişko? Hasan Ağa ve Östelli Ali Ağa ve Banaluka'da Mustafa Efendi ve ceddese Osman Paşa Pribol ayanı Yusuf Ağa ve Tırvnik'den çıkan Süleyman Paşazadeler ve Hacı Kerim Paşazade Devlet-i Aliyye tarafını bırakmayarak elde oldukları halde Cadde tarikden dahi bir 3000 kadar daire ile bir vezir memur kılınsa suhûletle maslahatın bititeceği me'mul idüğü ve el-haletü-hezihi Tırvnik'de vücut namına ferd kalmayarak müfti-i mehin ile defter kethüdâsı haini kaldığı ifadatını keyfiyatı saireyi şâmil vârid olan iki kıtâ kaimeniz meeli ve evrakı meshule meeddası mâlumunuz olmuş ise de beyandan müstagani olacağı üzere Yeniçeri hunesinin tuğyanı cihetiyle habl-i metin-i şeriat-ı mutahharaya temessuk olunarak ocakları avn ve nusret-i hakk ile ortadan kaldırılmış olduğuna ve bu madde-i hayriye-i muhza mu'cizat-ı hazreti peygamberi ile bitmiş idiküne nazaran hılafına hareket edenlerin muzmahil ve perişan olmakda oldukları ve Saraylı'nın dahi ettikleri ihanet ve habasetin gariben emsalleri vechile min tarafillah mucazaatını ve taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye bu bâbda sadâkat edenlerin mükâfat-ı celilesini müşahade edecekleri vareste-i iş'âr olub siz mukaddemce ol tarafa memur kılınmış iseniz de Belgrad cânibinden gitmek üzere Mesud Ağa'nın Bosna'ya memuriyyeti cihetiyle sizin Yenipazar'da meks ve tevakkufunuz icab ederek keyfiyet size buyurulmuş olduğundan iş'ârımız muktezası

vechile Yenipazar'da ikamet ve mûma-ileyh Mesud Ağa Bosna'ya girdikde maiyyetinizde olan Ahmed Efendi'yi maiyyetine îrsâle mübâderet eylemeniz lâzım gelmiş ve mûma-ileyh Mehmed Ağa'nın ol tarafda tevkifi beyhude olarak dersaadete avdeti hasbe'l-maslahat şimdilik tecviz olunmadığından naşı gidip Niş Muhafız hazretleri maiyyetinde bir müddetçik ikamet etmek üzere bu defa mûma-ileyhe kağıt gönderilmiş ve keyfiyet muhafız-ı müşârûn-ileyh hazretlerine dahi yazılmış olmağın mûma-ileyh Mahmud Ağa'nın Niş'e irsâli mukaddemân iş'ârımız vechile siz Yenipazar'da tevakkuf ve ikamet ve mûma-ileyh Ahmed Efendi'yi Mesud Ağa Bosna'ya gidip istedikte îrsâle mübâderet ve bundan böyle dahi ol cânibe dair müttali olduğunuz ahvâli tarafımıza iş'âra dikkat eylemeniz için kaime 14 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 90) Vidin Muhafızına

Fi'l-asıl Zağra-i Cedid kazası sükkanlarından olub piyade topçu neferatından Keleş Ahmed nam habis bundan akdemce Zağra-i Atik kasabasına vürûd ile bir kahvehanede nizâm-i vakt ve hale mûgayir bir takım eracif neşrine ictisar etmiş olduğu Zagra-i ağayanının mesmu oldukda merkûmun ahz ve giriftini murad etmiş ise de bir tekrib firar eylemiş olduğundan keyfiyet Çirmen Sancağı'na mutasarrıfı saadetlü Esad Paşa hazretleri tarafına bi'l-ihbar merkûmun alâ eyyi'l-hal buldurub mukayyeden irsâl ve ihzar eylemelerini Zağralar ayanlarına vesaîr iktizâ edenlere müekkiden tahrîr ve iş'âr eylemiş ise de merkûm ol taraftan firar etmiş olduğundan verasından adamlar tayin ve keyfiyet civar kazalar zabitanına tahrîr ve izbâr kılınmış olduğundan merkûm Tırnova voyvodası Ahmed Ağa tarafından ahz ve girift olunarak taraf-ı müşârûn-ileyhe bi'l-irsâli istintak olundukda bundan iki buçuk mah mukaddem dersaadette kapıcılık ile meşgul iken gecende Belgrad'da bi'l-memure gitmiş olan topçu çorbacısı Ellidört Ali Ağa nam kimse merkûm Ahmedî Eyüp'de Bostan iskelesinde bir kahvehaneye götürüp Rumeli ve Bosna (Sayfa 69) câniblerinde Yeniçerilik namı kalkmış diyerek bazı mahallere kağıt yazalım götürüp cevabını algel sana 300 kuruş verilim deyu merkûma yedi kıtâ kâğıt verip ber takrib dersaadetten ihrâc ve i'zâm etmiş olduğunu merkûm Ahmed takrir ve ifade eylemiş olduğu bu defa müşârûn-ileyh tarafından tahrîr ve inhâ ve merkûm mukayyeden dersaadete irsâl ve ısrâ olunmuş ve bu tarafta dahi istintak olunmuş olarak meel-i takrir ve ifadesine nazaran iktiza-yı maslahatın icrâsına teşebbüs ve ibtirar kılınmakda ise de malum-i saadetleri olduğu üzere Yeniçeri Ocağı verilen fetva-i şerif mûcibince ittifak-ı amme-i ulema ve icma-i ümmet-i seyyidü'l-enbiya ile

mahv ve ilga ve yerine din-i mübin ve Devlet-i Aliyye ebed rehin hizmetine yarayacak vechile Asakir-i Mansure-i Muhammediye nam-ı samileri mücededen askeri zafer eser tahrîr ve tertibine şüru' ve ibtida olunmuş ve memelik-i mahluse-i şahanede Yeniçerilik namı ve yoldaşlık ünvanı def'i ve imha kılınarak ahali-i islamdan olanların cümlesi emr-i uli'l-emr itaat ve inkıyâd etmişler ise de ocağ-ı mülgaya mensup dersaadetde bazı kendini bilmez sebk-i mağzan kendü heva-yı fasideleriyle Yeniçerilik idayı batılından güya vazgecmeyüp elinden ve dilinden geldiği mertebe geçenlerde dahi halkı tahrik ve ifaal ile icrâi hune ve hiyanete ictisar etmişler ise de bu husus şer-i şerife temessük ve i'tizâm ile tutulmuş olarak herhalde cenâb-ı müteal muayyel ve zahirimiz olduğundan o makulde hainler mücerred inâyei cenâb-ı perverkâr ile birer takrib ele geçerek ceza-yı sezarları icrâ olunmuş olup çorbacı merkûmun dahi ol vechile etrafa kağıtları neşrileri işal-i naire fesâd-a cürreti Ağa'nın şüphesi olmak hasebiyle merkûmun dahi icab eden tedibinin icrâsı lâzım gelmiş ise de maddeninkine ve hakikatini güzelce taharri ve tecsis olunmak lâzımeden olduğundan başka merkûm Belgrad'da olduğundan keyfiyeti hanicesi benyan olunarak celb ve ihzar olunmasını ol tarafda olan topçu neferatı beyninde bazı gûne kıyl ve kâl tekvinini müstelzim olacağından izhar ve ifşa olunmayarak fakat merkûm Asitane'den Belgrad'da azimetinde esna-yı rahda uğradığı kazalardan ziyade tayinat-ı metalibe ve tahsil ve maiyetinde olan neferata cüzi şey i'ta ve maadasını fûruht eylemiş ve ol vechile fukrayı izaç etmiş olduğu güya kazalarda ba i'lâm inhâ olunduğundan Vidin'e nefy ve iclası lâzım geldi mazmununda suret-i celbde bir kıtâ emr-i âli ısdâr ve Belgrad Muhafızı hazretlerine irsâl ve tisyâr olunmuş ve merkûmun suret-i esaetini etrafiyla tafsil ve beyan olunarak ber vechi hafî muhafız-ı müşârûn-ileyh taraf-ı huluvv-i suveriden tahrîrat itare olunmuş ve ol vechile merkûm-u Vidin'e irsâl eylemeleri dahi izbar kılınmış olmağla merkûmun Vidin'e vürudunda bazı defter ve fesâda dair kağıtlar misillü üzerinde ve eşyası derununda ne kadar şey varsa layıkıyla taharî ve zuhûr eden kağıtları bu tarafa irsâl ve isra ve çorbacı merkûm-u dahi ber-vech hafî cenâb-ı müşîrîleri binnefs gereği gibi istinsak ve suret-i inkirda ısrar eder ise meydan ustaları marifetiyle işkence ve eziyet ettirerek teşyi olduğu fesadatı etrafiyla söyledib tafsilen savb-ı muhlesiye iş'âr ve ibnâ ile merkûm-u ol tarafda tevkife mübâderet ve bâde hu bu tarafdı ne gûne tahrîrat irsâl olunur ise ol vechile harekete himmet buyurmaları siyakında kaime 14 cemaziyevevvel 1242.

(Belge 91) Mesud Ağa'ya

Yeniçerilik iddia-yı batılından dolayı Bosnalı'nın vâki' olan ısrarları mübâşir Arif Bey'in Bosna'ya duhulüne mani olmuş ve senden her vechile hüsn-i hizmet memul olduğuna binâen suret-i memuriyyetin sana şifahan bildirilerek Belgrad tarafından gitmek üzere Bosna'ya i'zam ve irsâl kılınmış idüğünden ol tarafa vusûl ile saadetlü Belgrad Muhafızı hazretleriyle bi'l-müzakere inşaallahurrahman ber vefk-i matlub icrâ-i memuriyyete dikkat eyleyeceğin malum ve tekid ve ihtara hacet (Sayfa 70) için? evvelce avdet için mülakat istidasında olacağı muharrer olmaktan naşı Han-ı mersûm inayetlü Reis Efendi tarafından celb ve memur ve ifadatı olduğu mevadd-i selase sual olundukta İranlı'nın Rusyalı ile esbâbı muharebsine ve bu muharebe ne suretle tutulduğuna ve taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den İran Devleti'nin haheşine nair bir takım mukalat ale't-tafsil beyan etmiş olduğundan makam reyasından dahi iktizâsı vechile cevap verilerek biraz müddet te'hir olunmuş ise de Rusyalı ile silm ve kesafat usûlünün ikmal kılınmakta oluması mersûmun memur ifadatı olduğu mevaddın isafını mani olmuş olarak iktizâsına göre hüsn-i müdafa ile savuşturulmuş ve Han-ı mersûm bu tarafa İngiltere ve Nemçe içleriyle dahi mülakat etmiş olduğundan mersûmun yanına Bâb-ı Aliyye'den tatar terfikiyle berren re's-i hududaa gitmek üzere dersaadetten ihrâc kılınmışdı el-haletü-hezihi merhum Boğdan'a bu'd görür hudud Rusya'ya vasıl olmak üzere Rusya Devleti tarafından ruhsat verilmiş olduğundan işbu cemaziye'levvelin dokuzuncu günü derun-i memalik ve Rusya'ya azimet etmek üzere olduğu ve şehzade-i mûma-ileyhin veziri Mirza Mehmed Ali'ye ve Revan serdarına ve İran'da ve Erzurum'da saîr bazı kimselere yazdığı tahrîratını bu tarafa tatar ile tisyâr ve tahrîrat-ı mezkûreninin mahalline isalini iltimas ve iş'âr etmiş olduğundan tahrîrat-ı mezkûre savb-ı samilerine gönderilmek üzere kapı kethüdâları efendi bendeleri tarafına verilmiş olmağla bi mennihi te'âlâ tahrîrat-ı mezkûrenin ol cânibe vusulünde şehzade mûma-ileyh taraf-ı saadetlerinden dahii veyahut Erzurum'da olan İran memuriyyet verilerek ol vechile mi irsâli re'yi ve istisavab-ı buyurulur husus-i mezburun icabı vechile şehzade mûma-ileyh tarafına tahrîr ve tesyir emrine himmet buyurmaları siyakında kaime 19 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 92) Belgrad Muhafızına

Muharran verilmiş olmağla bu mahalle kayd olundu.

Bosna maddesinin evvel ve ahiri mâlum-ı müşîrîleri olarak bu maddenin cümle esbabından biri dahi Bosna Valisi saadetlü Mustafa Paşa hazretlerinin adem-i

muvaakkiyeti kazıyyesi olup etraftan haber alındığına göre bazıları müşârûn-ileyhden ürkümüş olduklarından şimdi avn-i hakla maslahat-ı müşârûn-ileyhin azli istidasına dayanmaksızın beşi dahi bade izn müşârûn-ileyh Bosna'da ibkası uymayacağından ve Bosna ve valiliğine dahi Asitane'den bir münasib zatın tayin ve îrsâli veyahut hakkınızda derkâr olan hüsn-i zann-i âli ve mehasin-i tevcîhat-ı hazret-i Pâdişâhi iktizâsınca zât-ı saadetlerinin nakl ve ve nasbı musammem olup ancak şimdiden icrâ olunmaması mucerred eşkıya-yı bi şumarın .. ? ve halefî olacağı valinin def' ve nufuziyyeti peşin kesr edecek surete varmamak üzere Devlet-i Aliyye şimdiki halde emir ve iradesini tamamca icrâ ve infâzdan sonra azl ve nasb olunacağı self ve halef valileri def' ve namuslarıyla ithal ve ihrâc etmekteki muhassenatı gözetmekten ibaret olduğundan ona binâen ile'l-an icrası te'hir olunmakda olup hal buna Boşnakların güya ocağ-ı mülga gayretinde irsarları mübâşir Arif Bey ve taraf-ı şer' den memur Ahmed Efendi'nin Saray'a duhule âdemi cesaretlerini müedda olduğundan Yenipazar'dan ileri gidemeyip bu defa gelen tahrîratlarında bunlar şiddet görmedikçe yola yatmayacakları ve Yenipazar mütesellimi Osman Paşa taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bana memuriyyet gelir ise boğazı sedd edup Saraylı'yı dışarı çıkarmam ol vakit onlar yalvarmağa başlarlar deyuahirde arz damen-i sadâkat etmekte ve Yaşar Paşa ve Mahmud Paşa ile dahi beynlerin uygun olduğunu iş'âr eylemiş ve mûma-ileyhima Yenipazar'da ikametle bi'l-mükatebe nush ve pend olunmak ile iş görülmeyip beherhal bunların üzerine sıkıca varmak tevakkuf eylediğinden bu taraftan cesur ve kârgüzar ahir bir memurun tayini derece-i vücûba varmış olup hala Çirmen Mutasarrıfı saadetlu Esad Paşa hazretlerinin biraderi humbaracıbaşı Sâbık Mesud Ağa bundan akdem Süleyman Paşa'nın beratı ikad ve Preveze nüzul emaneti maddelerinde ve mevadd-i sairede mukaddem memhur ibrâz hüsn-i hizmet ve sadâkat (Sayfa 71) ederek işbu Bosna maslahatında dahi din ve devlet için çalışacağı memul olduğuna binâen Belgrad üzerinden azimetle zât-ı saadetleriyle bi'l-mülakat mevadd-i memuresini müzakere ile bu bâbda olan malumatı düsturilerini öğrenmek ve Bosna'nın Belgrad tarafında kain olup izhar-ı intikal eden kazâlarının kapudan ve vücuh-i saîresini bir kat dahi ele almak ve mutbi' ve münkad olan kazalar ahalisinin mürur ve uburlarına bir şey denilmeyerek fakat Saray ve Tırvnik ahalisinden tüccar ve gerek efrad-ı saîresinden hiçbirini dışarıya çıkarılmayıp iktizâ eden mahallelerin sed ve tebdil sair güne terğib ve terhibe dair tedabir-i muktezıyyeyi icrâ eylemek üzere ba irade-i seniyye-i şâhâne ağa-yı mûma-ileyh ol tarafa memur ve tayin kılınmış olup şöyle ki, Yenipazar'ın sirayet-i fesâdı mahzurundan muhafazasıyla Saray ve Tırvnik serkeşlerinden kisenin dışarıya çıkarılmamak üzere lâzım gelen mahallerin

sedd ve bendü için iktizasına göre mûma-ileyh Osman Paşa'ya başka ve paşa-yı mûma-ileyhe bu bâbda taraflarından iktizâ eden iane-i kamilenin icrâsına mübaderet eylemek üzere Priştineli Yaşar Paşa ile Pirizren Mutasarrıfı Mahmud Paşa'ya başka olarak taraf-ı halisanemizden mekatib tahrîr kılınmak ve Yenipazar ve İzvornik ahalisinin itâ'atleri vuku'una vesaîr inkıyâd eden kazalara yazılan ferman-ı âli geçende mûma-ileyh Arif Bey tarafına gönderilmiş olduğuna mebnî bu def'a dahi Saray ve Tıravnik şerkeşanının hılaf-i şer'î şerîfe ve mûğayir emr-i hazret-i veliyyü'l-emr vâki' olan harekât-ı bağıyanelerine şerik memkur olmayup bu vechile ibrâz-ı diyanet ve hamiiyetleri haklarında dua-yı hayr-ı şâhâneyi müstelzim olacağına dair telif ve istimaleti şâmil mûma-ileyh Osman Paşa'ya ve Kapudanan vesaîr iktizâ edenlere hitaben başka evamir-i âliyye ısdâr olunmak ve iktizâsına göre icrâ etmesi için Arif Bey'e gönderilmiş olan ismi açık mir-i miranlık ve kapucubâşılık ve hocalık ruuslar ve silahşörlük mektublarının dahi bir misli tahrîr ettirilerek ağa-yı mûma-ileyhe i'ta kılınmak ve Bosna Valisi müşârûn-ileyhe ağa-yı mûma-ileyhin suret-i memuriyyeti mübeyyin ve mûma-ileyh Arif Bey dahi bu taraftan kendüye ruhsat verilmedikçe zinhâr Priştine ve gerek berülerden ahir bir mahalle hareket etmeyerek Yenipazar'da tevakkuf ve aram eylemesini ve geçenlerde kendüye gönderilen ismi açık fermân ve ruus mektublarından icrâ eylediği var ise ağa-yı mûma-ileyhe iş'âr ve maadasını veyahut hiç icrâ olunmamış ise cümlesini takımıyla onun tarafına b'âs ve tisyâr eylemesin müderrisinden maddesinden Ahmed Efendi dahi ağa-yı mûma-ileyh nerede maiyyetine luhukını ise kalkıp maiyyetine varmak üzere tenbih ve iş'âr kılınmak ve Saray eşkıyasının aleyhinde kullanılmak için Bosna Valisi sâbık Selim Paşa'nın zamanında nefy ve icla olunan Bosnalıların şimdiki eşkıyanın zıdd-i kamili olubda kendülerinin veyahut içlerinden bâzılarının aff ıtlâ'ları maslahatı nafi-i düş ise iktizâsına göre icrâ olunmak için birde itlak emr-i şerîfesi ve Saraybosna'da ağalık idda-yı bâtılında olan Ruscuklu Ali hempaları olan Pelinlü İbrahim ve Bakırcı ve Tahmişçi ve Hacı Abdullah ve Taşlıca nâibi Vehbi nam mefsedkârların ve serkerde eşkıya olacağı ihbâr olunan Bosna defterdarının berd-i mahalle nefy ve iclaları için başka başka evamir-i âliyye tasaddileriyle ağa-yı mûma-ileyhe i'ta kılınmak üzere teslim olunmuş olduğundan ve tafsil-i hal bundan böyle ağa-yı mûma-ileyh ile dahi savb-ı saadetlerine iş'âr ve tavsiye kılınacağından tafsili keyfiyeti evrak-ı mezkûre-i mülûkânenen mâlum-ı müşîrîleri olacağını bedihi ve ağa-yı mûma-ileyhin işbu memuriyet-i celiyesi dahi mücerred bâlada mezkûr maksuda mebnî olub eğerki iç yüzündeki tasmim-i âli bi mennihi te'âlâ sırası megerkerde? icabına göre yani ağa-yı mûma-ileyh bu maslahata muvaffak

oldukda Bosna valiliğinin uhdesine tevcih kılınması ve eğer ağa-yı mûma-ileyh Bosna'ya mübâşeretle gidup Bosna'nın cereyan etmekte olan ahvâl hazırasına nazaran hükm-i vezareti defaten yerleştiremeyeceği ol babda mütebeyyin olur ise zât-ı saadetlerini Bosna Valiliğine nakil ile ağa-yı mûma-ileyhin dahi rütbe-i vâlâ-yı vezaretiyle Belgrad Muhafızı nasb olunması kazıyyesi şimdilik ağa-yı mûma-ileyhin kendüsüne buna dair sarihan açılmayarak hemen (Sayfa 72) Rumeli cânibinde irsâl eylemesi bu defa muhafız-ı müşârûn-ileyhe yazılmış idüğün nemudar ise mücerred bu keyfiyetleri dahi itirafıyla mâlumun olarak Belgrad Muhafızı müşârûn-ileyh ile bi'l-müzakere icab-ı hal ve maslahata göre ol tarafta münasib olanların tarafından veyahut bu cenâbdan icrâsı husûsunda re'yi mütalaanın nevchile ise ona göre tanzim kılınması re'vine havale olunmuş ve işbu tedabir ve malumat bu tarafada istihbâr olunmuş olduğundan mücerred mulumunuz olarak maslahatın gelişine göre bu bâbda hareket eylemeniz için yalnız suret-i âliyenin iş'âr ve ihzarına ibtidar kılınmış olmağla muhafız-ı müşârûn-ileyh bi'l-müzakere bu babda ve her halde ifa-yı muktezâ-yı memuriyet ve hamıyyeti mübâderet eylemek siyakında kaime 14 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 93) Yenipazar'da Olan Arif Bey'e

Lillahil hamd ve'l-mennihi saye-i hümayave-i mülûkânede Bosna'nın cadde-i kuvvede günden güne ita'at ve inkıyatlarını ziyade ederek inşallahü te'âlâ Saray eşkıyası dahi kuvve-i kahire-i Devlet-i Aliyye'yi gördüklerinde ber-vechi matlub maslahat kesb-i hüsn-i suret edeceği ve Bosnalı'ya dair etraftan tarafınıza gelen evrak ve henüz Mesud Ağa'nın gelmemesi cihetiyle hasbe-l-iktizâ tarafınızdan yazılan kağıtların müsvedatı takdim ve isra olunduğu ve bundan akdem Tırvnik'e girmiş bulunan kapıcıbaşî Mahmud Ağa'nın ne suretle Yenipazar'a gelmiş olduğu ve Saray ve Tırvnik ve Mostar kazaları eşkıyası Yeniçerilik davasından fariğ olmamış iseler de bunların muharrikleri olan bir takım hunenin dimağlarında berd-i suret olarak Ruscuklu Ali'nin meramı dahi Bosna eyaletini tahsîl idüğü ve İzvornik Kapudanı ve Fedayizade vesâir mezkûru'l-esami kesân ile Cadde-i kuldân dahi bir vezir memur kılındığı surette maslahatın suhûletle bitmesi memul olub el-heletü-hezihi Tırvnik'de vücuh namına müfti-i mehin ile defter kethüdâsı haininden başka ferd kalmadığı ve Saray eşkıyası cadde-i ve İzvornik taraflarında taht-ı itaatde olan kazalar ahâlisini izlâl icün icrâ-yı mefsedete cabalamakda oldukları tafsilatını hâvî mukaddem ve muahhar irsâl olunan tahrîratınız meel ve mezayası ve evrak-ı mersule müeddası mâlumumuz olmuştur beyandan müstağni olduğu ötede Yeniçeri hunesinin isyanı cihetiyle hablü'l-metin

şariat-ı mutahara'ya temessük olunarak ba avnı bâri ocakları ortadan kaldırılmış olduğuna ve bu maslahat-ı hayriyyenin mahza mucizat-ı Hazreti Peygamberi ile hüsn-i suret bulmuş idüğüne nazaran hilâf-ı hareked edenler müzmahil ve perişan olmakda oldukları ve Saraylı dahi ettikleri ihanet (ihenet yazılmış) ve hıyanetin kariben emsalleri vechile min tarafillah mücazatını ve taraf-ı Devlet-i Aliyyelerine bu bâbda ibrâz-ı sadâkat edenler mükafat-ı celilesini müşahede edecekleri zahir ve cenabınızın öteden berü gayret ve sadâkati ve ba husus işbu memuriyetinizde şimdiye dek müşahede olunan hamiyet-i mubemu mâlumumuz olub ve iktizâ-yı hal ve maslahat bu cânibde derdest-i mutaala olarak bi mennihi te'âlâ cendruza kadar sünuh edecek irade-i seniyye keyfiyeti tarafınıza bildirilmek üzerine idiği bedihi ve bâhir ise de mezkûr Saray eşkıyasının Cadde ve İzvornik taraflarında olan ahâliyi izlalle teşebbüs etmiş oldukları meel iş'ârınızdan anlaşılmış ve bu cihetle muti' ve münkir (münkir yazılmış) olan kazalar ahalisinin sirayet-i mefasidden vikayesi ve Taşlıca ve Pirebol taraflarına tahatti vâki' olur ise def'i ve tenkillerine ikdâm olunması lâzım gelmiş olduğundan Üsküp Mutasarrıfı Yaşar Paşa'nın icabı ve tarafınızdan tahrirat vürudu takdirinde mikdar vâfi asker ile Yenipazar'a erüşüp ve Yenipazar Mütesellimi Osman Paşa ve Eyüp Paşa dahi birbirleriyle muvafakat ve ittihat idüp Saray eşkıyasından beru tarafa ve bu cânibden dahi Saray tarafına hiç kimsenün salıverilmemesine dikkat olunmak ve eşkıya-yı merkûmden Cadde tarafına çıkıp icrâ-yı melanet ve ihanet vaiyesinde olanların mukteza-yı tahüdleri emrinde Yenipazar'dan kalkup esnayı rahda (Sayfa 73) karşılıyarak bi'l-muharebe def' ve tenkillerine ikdâm ve gayret eylemesi zımmında bu defa tarafımızdan Paşa-yı mûma-ileyhe olarak iktizâsı vechile mekatib tahrîr ve sizinle bi'l-ittihad icrâ-yı sadâkat ve gayrete mübâderet eylemesi zımmında mûma-ileyh Mahmud Ağa'ya dahi başkaca mektub tezbir ve cümlesi tarafınıza irsâl ve tesyir olunmuş olduğu ve sizin mukaddem ve muahar vâki' olan iş'ârımız vechile Yenipazar'dan infikakınız gayri caiz ve ber-vech-i meşruh-i tafsil-i tedabir ve kararımız bundan böyle tarafınıza tahrîr ve iş'âr kılınacağı bâriz olmağın muktezâ-yı gayret ve sadaktiniz üzere her halde kaviyyü'l-kalp olarak eşkıyayı merkûmden biraz haşerat o ol vechile Saray'dan çıkup Cadde kazalarına tesellut daiyesinde oldukları işitildiği gibi heman tahriratınız ile mûma-ileyh Yaşar Paşa'yı mikdar-ı vâfi asker ile Yenipazar'a celb ve mûma-ileyhima Osman Paşa ve Eyüp Paşa ile bi'l-ittifak beruden öteye ve öteden berüye bir kimsenün gidip gelmemeleri ve zinhar ve zinhar icrâ-yı mefsedete fırsat yap olmamaları esbâbını istihsâle mübâderet eylemeniz icün kaime (bazı yerlerde isim yerleri boş bırakılmıştır) vusûlünde size ve mûma-ileyh Mehmed Ağa'ya akcenin

luzumi olacağına mebnî bu defa dahi tarafınıza 7500 kuruş ile mûma-ileyh Mehmed Ağa'ya dahi 5000 kuruş atıyye-i seniyye ihsan buyurularak meblağı mezbur tarafınıza gönderilmiş olduğu ve iş'ârınızdan mustebân olduğu vechile Sünne Kalesi muhafazasında bulunanların mevacibleri i'tası lâzımeden olduğundan iktizâsı icrâ olunmak için izzetlü Defterdar Efendiye havale olunub anın dahi keyfiyeti cenduruz zarfında tarafınıza bildireleceği ve maiyyetinizde olan Ahmed Efendi'nin mukaddem dafî olan iş'ârımıza mebnî Mesud Ağa tarafına gitmiş idüğün mutalası vârid-i izhan olduğundan kendüye kağıt yazılmadığı mâlumunuz oldukda her sene siz herhalde avn ve inayet-i cenâb-ı hayrun-nasihine tevekkül itihad ile kaviyyü'l-kalp ve cez-i hatır olarak ifa-yı şerayet-i sadâkat ve dirayete dikkat eylesünüz 18 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 94) Yenipazar'da Olan Mahmud Ağa'ya

Sen bundan akdem Yeniçeri nam ve nişanının ortadan kaldırıldığına dair ve bazı tenbihatı seniyyeye mütedair sudûr eden fermân-ı âliye ile Bosna'ya memur kılınmış isende Saraylı isyan ve bazı kazaları ifsad suretini tutmuş olduklarından bir müddet Tırvnik'de ikametle ber takrib Yenipazar'a gelmiş olduğuna bu defa ol tarafda olan Arif Bey cânibinden ve tarafından iş'âr kılınmış olub mâlum-un olduğu üzere Yeniçeri taifesinin def'i meselesi men taraf ise de? ittifak almayı i'lâm ve icma'i ümmeti seyyid el-ifam ile hasıl olarak bu hususda muhalefet edenlerin ba-avnı-bâri mezhur-u cezai size olacıkları mesellü ibrâz-ı sadâkat eyleyenler dahi naid-i mükafat-ı âliye olacıkları derkâr ve sen emr-i şerîf-i mezkûrenin mahaline izâline memur olarak ifa-yı memuriyyete sa'y ve gayret etmiş isende bir takım sebkemgazadan haklarında zuhûr gelen bazı mesade-i seniyye'yi bilmeyerek vade-i şakmete püyan olduklarından bu bâbda senazu? oluncak kusur olmadığı aşikâr olmak ve senin Yenipazar'da ikamet icab-ı hal ve maslahata göre faideden hal olmamak hasebiyle senin Yenipazar'da ikamet ve Yenipazar'ın zabt ve rabtı ve eşkiya tarafından Cadde kazalarına bir gün naslat-ı vuku'-i götürülmemesi emrinde gerek mir-i mûma-ileyh ve gerek Osman Paşa ve Eyüp Paşa ile ittifak ve ittihad-ı gayret eylemekde tensîb olunmuş ve tarafına 5000 kuruş harçlık gönderilmiş olduğundan başka bu bâbda lâzım gelen vesaya ve tenbihat mûma-ileyh taraflarına tahrîr ve Üsküp Mutasarrıfı Yaşar Paşa dahi ol tarafa cevad olduğundan ona dahi mahsus kağıtı tahririyle lede'l-hâce asker ve ikaye ile Yenipazar irşemsi? vesayası beyan ve tezkir kılınmış olmağla sen muktezâ-yı sadâkatin üzere Yenipazar'da ikamet ve mir-i mûma-ileyh ile herhalde meri-isamı ittifak reayen ederek Yenipazar

vesaîr Cadde kazâlarının sirayet-i mefasid eşkıyadan muhafazası husûsuna dikkat eylemeleri için kaime 18 Cemaziyelevvel 1242. (Sayfa 74)

(Belge 95) Yenipazar Mütessellimi Osman Paşa Yenipazar'da Olan Eyüp Paşa'ya

Malumunuz olacağı üzere Yeniçeri taife-i bâğiyesi bunca niam ve ihsan-ı şâhâneye müsteğrak olmuşken şükrünü bilmediklerimizden lillahil hamd ve'l-mennihi - olmana ettikleri haber-i şerr yollarına gelerek ittifak-ı ulema-i a' lam ve icma-i ümmet-i seyyidi'l-enam ile ocakları külliye mahv ve ilga olunmuş ve bu husûsu şeriat-i mutahharaya temessük ile vuku' bulmuş olduğundan bu maddeye kimsenin diyeceği kalmamış ise de Saray ahâlisi bu maddeden dolayı cibilliyetlerinde merkûz olan esâiti meydana çıkarup şer'-i şerîf ve emr-i veliyyü emre adem-i itâ'at ile isyan yüzünü tutmuş olduklarına ve bu cihetle o misillü hainlerin şer'an tedib ve terbiyeleri lâzım gelmiş idüğün belki fermân-ı âliyye itaat ederler mutalaasına mebnî ol bâbda sünuh sudûr eden emr-i âli ile muteberan-i hademe-i Devlet-i Aliyye'den esham mukataacısı Arif Bey memur ve tayin kılınmış her ne kadar nush ve pend olunmuş ise dahi tesir etmeyip inadlarında musır oldukları cihetten kendü üzerlerine kazayı davet etmiş olmalarıyla evvel ve ahir gerek sizin ve gerek Yenipazar'da olan Eyüp Paşa'nın herhalde Devlet-i Aliyye'ye bi'l-ittifak hüsn-i hizmet ibrâzına mübâderet etmekde olduğunuz mâlumumuz olduklarından başka mir-i mûma-ileyhimanın kiraren vâki' olan inhâsından başka (fakat Osman Paşa'ya) bu defa vârid olan tahriratında Saraylı Cadde kazalarına tasallut eder ise Yenipazar'da ikametiniz caiz olmadığından asker-i vâfiye ile Seni Ovası'nda mezburları karşılamak için üzerlerine hareket edeceğinizi iş'âr etmiş olmağın bu vechile ifadeniz meczumumuz olup bu vechile hareket-i rü'yetmendane masruf olan gayretiniz tamam Devlet-i Âliyye bendeliğini isbat edüp ancak mir-i mûma-ileyhin inhâsından müstefat olduğuna göre Saray eşkıyası Cadde ve İzvornik taraflarında bulunan muti' ve munkir ahâliyi izlale çalışmakta olduklarından taht-ı itaat inkıyâdda olan kazalar ahalisinin sirayeti sirayet-i mefasidun vikayeleri elzem olduğu zahir ve eşkıya-yı merkûm dahi iki fırka olarak onların içlerinde dahi saîr ehl-i ırz var ise zaruri bulunmuş olacaklarından vesaîr kazalar zabitanının ve kapudanının cümleten bu bâbda sun' ve medhalleri olmayarak içlerinden birkaçı Saraylı'ya muvaffakat suretini göstermedikde iseler de onların bu hareketleri dahi zaruri idüğü mâlumumuz idüğünden o makuleler bir güne zarar ve gezend olmayacağı emr-i bâhir olarak fakat Saray eşkıyasından bir kimsenün berü tarafa ve beruden öteye salıverilmeyup Yenipazar'ın vesaîrlerde olan kazâların gereği gibi muhafazası esbâbını

istihsâl lâzımeden olmağın lede'l-el-hâce mir-i mûma-ileyh tarafından kendüye nevkile iş'âr vuku' olur ise ol suretle hareket ve lede'l-iktizâ miktar-i vâfi asker ile Yenipazar'a erişib sizin ile bi't-ittihat icrâ-yı sadâkate dikkat eylemesi bu defa tarafımızdan Üsküp Mutasarrıfı Yaşar Paşa'ya tahrîr olunmuş ve keyfiyeti mûma-ileyh Eyüp Paşa'ya ve iktizâ-yı keyfiyet-i mir-i mûma-ileyh dahi iş'âr olunmuş olmakla göreyim cenâbınızı gerek Paşa-yı mûma-ileyhuma ve gerek mûma-ileyh Arif Bey ve bu defa Tıravnik'den Yenipazar'a gelmiş olan Kapucubâşı Mahmud Ağa ile bi'l-ittifak levazım-ı gayret musaddikını icrâya ve Saraylı eşkıyası berülera tahütte ve tecavüz daiyesiyle hareket ederlerse heman karşılayıp bi'l-muhrareb mukabele ve müdafalarına mübâderet eylemeniz için kaime 18 Cemaziyevevvel 1242.

(Belge 96) Yaşar Paşa'ya

Saray ve Tıravnik ahalisinin izhar-ı suret-i isyan eyledikleri derkâr vesaîr kazalar dahi daire-i itaatta göründükleri aşikâr ise de yine cümlesinin sözleri bir olmak ihtimal olduğu ve Saray ahalisi kaleye zahire cem' etmek daiyesinde idiği ve Arif Bey Yenipazar'da iken sizin böyle şey iş'ârınız olduğu neşr ise de maslahat alâ halihî durdukça teşyih olacağı ifadesini hâvî kapıkethüdanız efendi tarafına mahsul şukkanızı Efendi-i mûma-ileyhe takdim ve irade etmemin meel ve mezayası rehin-i i'talamız olmuştur cenâbınız gayret ve hamıyyet ile mevsuf esdıkâ-i bendekan-i Saltanat-ı Seniyye'den olarak herhalde sizden Devlet-i Aliyye'ye (Sayfa 75) hüsni hizmet-i zuhûru me'mul ve bu vechile tahrîr-i havadis ve ahbara vâki' olan gayretiniz cenâbınızdan me'mulumuz olan sadâkât ve hamıyyet levâzımını isbât kabilinden idüğü emri gayr-i mechul olub bendegan-i saltanat-ı seniyye'den olanların muttali' olduğu mevadd-i sani bu tarafa bildirilmeleri lâzımeden ve işbu iş'ârınızda dahi hiç uygunsuzluk olmayub tamamı Devlet-i Aliyye bendeliğini icna envaından olduğu vazıhattan olmak ve Saray ve Tıravnik ahâlisi mâlumunuz olduğu vechile Yeniçerilik maddesiin lağvi husûsunda ısrar eylemek hasebiyle bunların inadları mücerred şer'î şerîfe muhalefet ve emr-i veliyyü'l-emre adem-i mutabaat olduğundan an karibu'z-zaman seyfi şeriate uğrayıp cezayı sezalarını görecekları ve bu bâbda derdest olan tedabir icrâ kılınmak üzere idüğün derkâr ve el-halete-hezihi Yenipazar ahâlisi itaat üzere olduklarından bunların sirayet-i mufasiddan vikaye olunmaları lâzım geleceği aşikâr olmakdan naşı Yenipazar'a bir ferdin gidüp çıkmaması ve Saray eşkıyasından isal-i mazarrat eylemek onda gelen olur ise der'akab mukayyed olunarak def'i ve tenkillerini ibtidar olunması ehemmm olduğundan bu bâbda lâzım gelen vesaya ve

tenbihat mûma-ileyh Arif Bey ve mukaddemce memuren Bosna'ya gidup bu defa Yenipazar'a avdet eden dergâh-ı âli kapucubaşlarından Mahmud Ağa'ya ve Yenipazar mütesellimi Osman Paşa ve Eyüp Paşa'ya mahsus tahrirat itaresiyle bildirilmiş ve mazallahü te'âlâ eşkıya tarafından Cadde kavliyle Taşlıca ve Pirebol taraflarına tehatti ve tasallut vâki' olur veyahut ahir güne bir uygunuzluk zuhara gelmek iktizâ eder ise derhal keyfiyeti size yazup mikdar-ı vâfie asker ile Yenipazar'a celbiniz husûsuna mübâderet eylemesi mûma-ileyh Arif Beya başkaca tavsiye kılınmış olub Priştine Yenipazar'a kurb ve civar olduğundan ol vechile mir-i mûma-ileyh tarafından size tahrîrat vürûd eylediği halde asker-i muktezıyye ile derhal hareket ve gayrete mübâderet eylemeniz irade olunmağla göreyim sizi bu husus din ve devlet hizmeti olarak bu bâbda sarf olunacak gayret ve sadâkat yabana gitmeyeceğini inşaallahü rahman nail-i mükafat-ı seniyye olacağınızı bilüp mûma-ileyh Arif Bey'in tarafından size ne vechile iş'âr vâki olur ise derhal muktezasını icrâ ve Saray eşkıyası tarafından bir güne hadise zuhûr eder ise derhal mikdar-ı vâfi asker ile üzerlerine varub mukabele ve def'i ve tenkilleri esbâbını istihsâle sa'y ve azimet eylemeniz için kaime 18 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 97) Erzurum Valisine

Bundan akdem seviy-yi vâlâlarına bir kıtâ şukka ile veliahd-ı İran Şehzade Mirza Abbas tarafından memuran Ermeniyü'l-asl David Han Dersaâdete lede'l- vürûd Kadıköyünde hacedanden Mustafa Efendi'nin hanesine misafir verilip hakkında merasim-i mühimmat nevazi icrâ olunmuş ve bâdehu Han-ı mersûm şehnzade-i mûma-ileyh cânibinden hizmet-i riyaseti meb'us bir kıtâ farisiyyü'l-ibare mektubu bir adamıyla takdim eyleyup lede't-tercüme Devlet-i Aliyye ile İran Devleti beyninde cihet-i camia-i islamiyye ve ülfet-i ve mevaddat-i kadime sübutundan ve mukaddem ve muahhar kendülerine Rusyalı'nın muamelet-i hasımanesinden bâhisle İran Devleti'nin Rusyalı ile mesalisi muharebeye mübeddel olduğundan taraf-ı salatanat-ı seniyye'den isti'ane suret-i müstefad olmuş ve bazı kelim dahi Han-ı mersûmun takririne tevdi olunduğu tahrîr kılınmış olmağın İranlı bu vechile Rusyalı ile bâb-ı muharebeyi küşad etmiş ve taraf-ı Devlet-i Aliyye'den dahi iane talebine düşmüş olmasına ve ol esnada Devlet-i Aliyye Rusyalı ile silm ve savfeit istihsâli suretine teşebbüs eylediğine nazaran murahhas efendilerin Rusya memurları ile söyleştikleri mevaddın sureti kesb eder ise İranlı'ya ona göre cevap verilmek münasib görüldüğüne binâen murahhas efendiler tarafından vürûd edecek tahrîrata intizaran Han-ı mersûmun hizmet riyasetle mülakatı

birkaç gün te'hir olunmuş ise de mezbur David Han bir kîtâ farisiyyü'l-ibare takriri takdim idüp tercume meelinde kendüsi şehzade-i mûma-ileyh tarafından bazı husûsu bâb-ı âliye lisanen ifade ile taraf-ı Devlet-i Aliyye'den i'ta olunacak cevabı alub bazı husûs zımmında leh serhaddine ve oradan dahi Trabzon ve ondan İran'a avdet etmek üzere memur ve ifadatı dahi üç maddeye musavver olarak (Sayfa 76) hamil olduğu evamir-i âliyye ve tahrîratımız ile doğru Belgrad'a varup Bosna maslahatının her bir tarafını ve her bir icâb ve iktizâsını cenâb-ı saadetleri ile müzakere ederek ona göre hareket eylemesi vesayasıyla bu günlerde ihrâc ve i'zâm olunmak üzere olduğundan ve bu madde vakt ve hale göre vâki' itibâdıyla gereği gibi hüsnü tedbir ve hakimane suretlerle tutulmaya şayan görüldüğünden gerçi asıl maksud-i âli ber- vechi muharrer maslahat cepeşin bitirülüp sonra azl ve nasb-ı maslahatı icrâ olunmak yani ağa-yı mûma-ileyhin mubâşeritiyle ol tarafa varub zât-ı saadetleriyle müzakere ve cenâb-ı müşîrleri dahi Bosna derununda itaat üzere olan mahallelerin kapudanları vesaîr iktizâ edenler ile muhabereden sonra kararlaştırılıp ağa-yı mûma-ileyh Bosna derununda münasib olan tarafına azimet ve duhul ile etrafının eğevat kapudanlarını başına cem' etmek ve Bosna Valisi müşârûn-ileyh ile haberleşerek takımıyla ibtida Tıravnik'e gitmek yahud müşârûn-ileyhi Tıravnik'den berüye almak şukkalarından birini icrâ ederek husûl-i hamiiyet ve ittifaktan sonra Saray ve Tıravnik eşkıyasına haber anlatmak veyahut içlerindeki ehl-i arzı birer takrib celb ile onların vasıtasıyla eşkıyanın haklarından gelinmek ve'l-hasıl mahallinde icab ve imkanına göre tedabir-i lâzime icrâsıyla işi bitürmek maksudu hasıl oyduktan sonra Devlet-i Aliyye'nin şan ve nüfuzu ve valilik namusu dahi bu suretle tekmil olarak müteakiben azl ve nasb menviyyatı dahi icrâ olunmak sureti ba avn-i bâri müyesser olsa cümle suretlerden i'la olacağı derkâr ve eğer bu suretle bitmesi imkanda olmayub ve akıl dahi kesmeyüpde mesela azl ve nasb husûsunu şimdiyeden icrâ ile ağa-yı mûma-ileyh Bosna Valisi olarak veyahut Belgrad Muhafızlığında kalarak zât-ı saadetleri Bosna Valisi ünvanıyla Belgrad'dan kalkıp Bosna'ya azimetlerinde keزالik etraftaki ağavat ve kapudanan derhal başınıza cem' olarak eşkıya maslahatı Devlet-i Aliyye'nin şan ve nüfuzunu tekmil süretinde yeteceği cezm olursa derece-i saniyyede bu suret dahi muvaffak hal ve maslahat olacağı aşikâr ise de şimidi bu suretlerin hangisi maslahata enfa' ve ihtilallerin bir an akdem def'i ve hangisi medar-i kaviiy olduğuna cezm olunmadığından ve cenâb-ı müşîraneleri saîr vüzera-yı i'zâma makis olmayarak âkıl ve dirayetkâr ve her şeyin nik ve bedihi temyiz ve tetkik eder esdıkâ-yı vüzera-yı saltanat-ı seniyye'den olduklarından mesalih-i Devlet-i Aliyye'de zatlarına aid nef' ve dârı mutalaaya zât-ı maslahatı tercih eder

kabilinden oldukları meczum-i âli ve'l-hasıl her cihetle hakkı saadetlerinde hüsn-i itimad ve emniyet-i kamile derkâr ve bedihi olmak mûlahasesiyle bu maddede zatınızı mahfiyyen agâh ve mahrem ederek icab-ı hal ve maslahatı zât-ı müşârûn-ileyh ber-vechi peşin muharebe etmemiz husûsunda irade-i kerameti âli şâhâne teallük etmiş olmağın işte zât-ı düsturileri dahi şu hususda isbât-ı müdde-i kâr-i agâhı ve rü'yet birle zatınıza ve şuna buna raci'-i nef' ve muzırr mûlahazatından tahliye-i zihin ve hatır ederek ve mücerred maslahat-ı Devlet-i Aliyye'ye nafi ve hayırlu olacak sureti mutaala ve mûlahaza eyleyerek ve zinhâr nefsinizden gayrıya tecavüz etmemek üzere gayetü'l-gaye mektum ve hafî tutarak nihayet re'yinizde imdiki halde mûma-ileyh Mesud Ağa ol tarafa varubda ibtida ağa'nın mübaşirliği ve memuriyeti icrâ olunsu ve cenâb-ı saadetleri dahi yine Belgrad Muhafızı oldukları halde taraf-ı şeriflerinden Bosna derununda iktizâ eden taraflara tahrîrat göndermek ve el altından bazı tedabiri yürütmek misillü re'yi ve tedbirleri icrâ buyursa avn-ı hak ile maslahatın hüsn-i hitamı hasıl olmasını akl-i saadetleri keremi eğer bu sureti aklınız keser ise ise şimdilik öylece icrâya teşebbü olunarak azl ve nasbı maslahatı hitamı umura teallük olunması ve eğer ağa-yı mûma-ileyh yalnız mübaşirlik suretiyle gitmesinde maslahatın suhûletle bitmesini aklınız kesmez veyahut şek ve şüphe olunub da azl ve nasbı maslahatı şimdiden icrâ olunduğu surette zât-ı saadetleri Bosna valiliği ünvanıyla kalkup Bosna'ya azimetinizde serapa etraf kapudanları başınızda dönerek nüfuz-i Pâdişâhiyi tekmi edecek suretle maslahatın uhdesinden gelinmek emr-i asan ve nihayet-i maslahat dahi buna mütevekkif olacağı ind-i saadetlerinde (Sayfa 77) cezm ve teyakkun olunub da şimdiden icrâ buyurulmasını mutlaka sadâkat ve istikametleri iktizâsından naşı olmak üzere tensîb ve tasvib eder iseniz ol halde hemen ol vechile icrâ kılınması şıklarının hangisini re'y ve tercih eder ve zât-ı maslahata nafi ve muvaffak görür iseniz işbu tahrîrat-ı huluvv-i suverinin serian lâzım gelen evvibe-i katiyyesinin tahrîr ve iş'âr ına himmet buyurup şöyle ki evvelki şıkkı tercih eyledükleri halde maslahat beyhude uzamamak için mûma-ileyh Mesud Ağa ol tarafa vardığı gibi bir vecih bila-müzakere ve muharebeden sonra doğru Bosna derununa îrsâli suretine teşebbüs ile hemen maslahatın hüsn-i hitamı esbâbını sa'y ve ihtimam buyurmaları lâzım gelüp ve eğer ikinci şıkkın icrâsı ehemm ve muktezı ise ol takdirde ağa-yı mûma-ileyh Belgrad'da tevkif ile matlub olan cevabınız geldikten sonra gidecek iradeye intizar eylemeniz iktizâ edeceği hatırgüzar ve işbu tedabirden başka olarak vukuf ve malumat-ı düsturilerine ve ol tarafda usûl-i haliyyesine nazaran ahir tedbir layih-ı hatır-ı saadet zahirleri olduğu halde onun dahi tamamca savb-ı halisanemizde iş'âr ve ağa-yı mûma-ileyhin

mübâşeretle Bosna'ya duhulünden sonra eyalet-i mezkûrenin kendüye tevcihi emrinde ve eda olacak mutalaatları veyahut ikinci şıkkın icrâ-yı takdirinde ağa-yı mûma-ileyhin Belgrad Muhafızlığına aliverip alıvermeyeceği dahi etrafiyla savb-ı saadetlerinden bu cânibe tahrîr ve tizkâr olunması enseb olacağı dair daire-i efkâr olub ber-minval-i muharrer ağa-yı mûma-ileyh işbu memuriyet-i celiyye ile bu günlerde Asitane'den çıkarılmak üzere olarak Edirne'ye varup biraderi müşârûn-ileyh hazretleri dairesinde mukaddemeden mücerreb ve mutemadi olan adamlarını istishab ile Belgrad'a gidecek olduğundan ağa-yı mûma-ileyhin ol tarafa vusulüne kadar işbu tahrîrat-ı hafiiyye-i hülasanemizin cevabı bu tarafa gelüp bu cânibden dahi icab-ı irade-i seniyye savb-ı saadetlerine iş'âr olunmak mümkün olacağından işte hakikati irade-i seniyye-i ve yine maslahat savb-ı saadetlerine mahfi ve muharreman bildirilip nihayet-i re'y ve tasvibleri sual olunmakla piş ve pesti?? etrafiyla mülâhaza teemmül ederek nihayet her pangi sıkk ve sureti tensîb eder ve her ne vechile olmasını münasib görür iseniz yani ağa-yı mûma-ileyhin Bosna'ya mübâşeretle gidüp hitam-ı maslahata muvaffak olduktan sonra Bosna eyaletinin kendüye tevcihde veyahut şıkk-ı saniye nazaran cenâb-ı düsturileri şimdiden Bosna valiliği ünvanıyla kalkıp Bosna'ya azimetleri takdirine göre ağa-yı mûma-ileyhin Belgrad Muhafızlığına çıban olub olmadığı keyfiyetine ve tedabir-i saîreye dair ne güne eda ve mûtaalaat vârid-i ezhan-ı düsturileri olur ise iktizâsına göre icrasına müsaade-iseniyye buyurulmak üzere neticeyi re'y ve mutalaa ve kararınız ve mülâhazalarını ber vechi izah seriyyen ve acilen iş'âra mübâderet buyurmaları siyakında mektumen işbu kaime müeddib-i kılâne tahrîr ve mahsus tatar ile irsâl ve tesbid kılınmışdır lede'l-vusul Yenipazar mütesellimi mûma-ileyhima Yaşar Paşa ve Mahmud Paşa her ne kadar şimdiki halde taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye arz-ı sadâkat etmekde iseler de mûma-ileyh haklarında rivayeti muhtelif olarak mûma-ileyh Osman Paşa Saray eşkıyası tarafdar olduğu ve sonradan eşkıya-yı mezbure ile bozuşup Bosna'nın ehl-i arzıyla müttefik idüğün ve Yaşar Paşa ve Mahmud Paşa dahi arnavud Halil'in hilkat-i reddiyesi iktizâsından olan tam' ve irtikab ve televvan misillü ahlak-ı gabiha ile mutasarrıf oldukları haber verilmiş ise de şimdiki halde kendülerden emniyet-i tamme olunmayarak hudud-i Bosna'ya garib bulunmaları cihetiyle izhar-ı sadâkat etmek yüzünden vâki' olan hareketle üzerine yürünerek ber-menval-i muharrer kendülere evamir ve tahrîrat-ı irsâl olunmak üzere teslim kılınmış ise de bu bâbda dahi vukuf ve malumatı düsturilerini ve icab eden harekât-ı lâzıme-i iş'âra himmet buyurmaları matlub-i huluuv-i suveri idüğün mâlum-ı saadetleri buyurladıkda ber-vechi meşruh harekete mübâderet buyurmaları me'mûldür 15 Cemaziyeevvel 1242.(Sayfa 78)

(Belge 98) Hüsnü Bey Efendiye

Mâlum-ı şerifiniz olduğu üzere ba avn ve inâyet-i cenâb-ı bari Yeniçerilik nam ve nişanı memalik-i mahruseden kalben def' ve ilga olunmuş ve hamden lillahi te'âlâ hiç bir mahalde bu bâbda muhalefet olunmayıp neşr olunan evamir-i âliyye mezamini icrâ kılınmış ise de Bosna tarafında fakat Saray ve Tırvnik vesaîr beş altı kazalar ahâlisi mücerred derkâr olan huşunet-i asliyye ve taassub-i cahilaneleri iktizâsıyla Yeniçerilik gayretinde ısrar eylemiş ve Bosna eyaletinin saîr kaza ve navahisi ahâlisi umumen arz-ı sadâkat ederek Yeniçerilik idda-yı batılından keffu yed ve feragat etmiş olduklarından bunların ehl-i arzını telif ve istimalet ve eşkıyasını tergib ve terhib suretleriyle bu cânibden iktizâ eden tedabir ve oranın icrâsına eğerçi teşebbüs olunub ancak Bosna Valisi saadetlü Mustafa Paşa hazretlerinin bu defa vârid olan tahrîrat-ı meelinde Gradcac Kalesi kapudanı Hüseyin Bahtiyar beyin biraderi mir-i mirandan Osman Paşa Kolos muhafazasında olmak hasebiyle karındaşı mir-i merkûmun tavsiyesi zımmında tarafınızdan vali-i müşârûn-ileyh tarafına kağıt yazılmış olduğu ve mir-i merkûm Saray eşkıyasıyla yekdil ve yekcihet olarak müşârûn-ileyh tarafından gönderilen suret-i emr-i âli ve buyrulduya cevap yazmayıp mübâşiri tehi dest ü tard eylediği münderic ve mestur olub mir-i merkûmun büyük karındaşı müteveffa Murad Kapudan Darendeli Ali Paşa merhumun Bosna askeriyle Belgrad istihalasına gittiği esnada müteveffa-yı müşârûn-ileyh maiyyetinde bulunarak isbat-i merdane ki ve hamiyet eylemiş olduğu memuriyetiyle ol tarafda bulunduğumuz cihetiyle meşhurumuz ve babaları Osman Kapudan dahi Devlet-i Aliyye sadık olarak ve katında bulunan ve katında bulunan vülat-i i'zâma çok hizmet ve sadâkati sebkât etmiş idiği ve Kolos muhafazasında olan mûma-ileyh Osman Paşa dahi birkaç seneden beri hıdemat-i Saltanat-ı Seniyye'de sa'y ve gayret eylemekde olduğu meselemiz olarak bunların hanedanından şimdiye kadar eşkıyaya muin ve tarafdar olarak hilaf-ı rıza-yı bari emrû evvelü'l-emre muhalefet ve etvar-i bâğiyaneye cüret ve cesaret etmiş kimse yokken merkûm Hüseyin Kapudanın bu gune eşkıya ile müttehid ve yek cihet olarak kendüye vârid olan emr-i âli ve buyrulduya cevap yazmaması ve mübâşiri tard eylemesi ol cânibda bazı sebk-i muğiz ve hunenin i'falinden naşu olması maznun olduğundan Kapudan-ı merkûmun civarında kain İzvornik kolağası kapudanı Mahmud Bey vesaîr Sava kapudanları Devlet-i Aliyye'ye arz-ı sadâkat etmekde olduklarından merkûm dahi ne vechile olur ise Saray ve Tırvnik eşkıyasından tefrikiyle celbi ve ol vechile hanedanının töhmet-i şakavetten tahliyesi esbâbını istihsâl için tarafınızdan

hayıhahhane ihtar olunmak suretinde karındaşı olan Paşa-yı mûma-ileyha ifade olunarak tarafından mukaddemat-i münasibe derciyle merkûm kağıt yazılması münasib olduğu cihetten keyfiyetinin taraf-ı şerîfenize iş'ârına ibtidar olunmağla vusûlu nemika-i muhibbânemizde keyfiyeti kendiliğinden olarak iktizasına göre Paşa-yı mûma-ileyhe iş'âr ederek kapudan-ı merkûmun eşkıya-yı merkûmden tefrikiyle Vali tarafına saîr ehl-i arz ile beraber hizmet ve muavenet ve kendünün şekâvetinden tebrî-i zimmet eylemesi bâbında münasib vechile Paşa-yı mûma-ileyh tarafından merkûma kağıt gönderilmesi husûsuna mübâderet ve keyfiyeti tarafınıza iş'âr ve işaret eylemeniz için kaime 15 Rebiülahir 1242.

(Belge 99) Belgrad Muhafızına

İcab ve iktizâsına mebnî saadetlü Bosna Valisi hazretlerinin azli maddesi eşkıyayı şımartmak için emir ve irade-i seniyye'nin tahsîli icrâsından sonra vuku' bulmak ve Arif Bey'in Bosna'ya gidememesi cihetiyle infâz-ı fermân-ı Padişahiye itina kılınmak zımnında humbaracıbaşı Mesud Ağa Belgrad üzerinden gitmek üzere ne suretle memur olduğu tafsilen bu tarafdaki mutaala olunan iki şıkkın icrası suretinde netice-i re'yi düsturlerinin isti'alamına dair mektumen îrsâli seviyye-yi saadetleri kılınan tahrîrat-ı huluvv-i suverinin vusûlünden ve mutalaa-i düsturlerine göre işbu gailenin indifai eyalet-i Bosna'da Tıravnik ve Saray eşkıyasıyla müttefik olanları celb ile içlerine tefrika düşürmek ve mukaddemâtına teşebbüs (Sayfa 79) olunmak ile hasıl olacağından Gradac kapudanı Hüseyin kapudanın ne suretle celbi hususuna itina ve mektubiyleri efendi bendeleri mahsusan isra olunmuş ve eşkıya-yı merkûmenin şimdiki usûlleri öğrenilmek üzere lâzım gelen mahallere adamlar gönderilmiş olduğu ve azl ve nasb maddesi evvel emirde icrâ olursa eşkıyanın şımartmalarını mucib olacağına binâen mukaddemki isti'lam name-i halisanemizde beyan olunan şıkk-i evvvelin icrâsı müstevsab idüğü ve ağa-yı mûma-ileyh ol tarafa geldikde eyale-i merkûme ahvâli ve lâzım olan tedabir müzakere olunur ise celb olunacak tarafların ardı alınıncaya kadar ağa-yı mûma-ileyhin bir mahalde tevakkufu icab-ı halden olduğu ve azl ve nasb maddesinin sırası geldikde iktizâsının iş'ârına himmet buyurulacağı tafsilatından bahisle ağa-yı mûma-ileyhin beri tarafa celb olunacakların teshirine kadar bir mahalde tevakkufu veyahut heman Tıravnik ve Saray azimeti suretlerinde istilam-ı iradeyi şâmil ve Bosnalı ahvâliyle Miloş'un keyfiyatını müştemil tevarüd eden tahrîrat-ı şerifeleri meel ve mezayası mâlum-ı huluvv-i suveri olduktan sonra hakipa-yı hümâyûn-i şâhâneye lede'l-arz meşmul-i nazar-i atıfet eser-i hazret-i zıllullahi buyurulmuşdur zât-ı

saadetlerinin mecbul oldukları dirayet ve hamiyet iktizâsı üzere evvel ve ahir Devlet-i Aliyye'ye ibrâz-i hüsn-i hizmet ve sadâkati sarf-i makderet buyurageldikleri indimizde ve nezd-i vâlâ-yı şâhânede mâlum ve berhen ve vâkîa istisvab buyruladığı vechile mûma-ileyh Mesud Ağa bendeleriyle bâde el-müzakere tedabir-i mukteziyye icrâ ve maslahata şuru' ve ibtida olunarak ilerde icab-ı maslahata göre azl ve nasb maddesinin vaktine ta'liki re'y-i savab ve müstehsan olub Bosna maslahatının evvel ve ahiri ve Devlet-i Aliyye'nin irade-i seniyye'si rainâ mâlum-ı düsturileri olarak ağa-yı mûma-ileyhin ol vechile iktizâ edenler celb olunmak üzere bir münasib mahalde tevakkuf eylemesi zât-ı maslahatı enfa olur yohsa işin gelişine göre Saray veyahut Tıravnik'e gitmesi nafi ve muvâfık düşer hasıl-ı maslahatın icab ve iktizâsı vechile ne suretle tedbir ve hareket olunmak lâzım gelür ise iktizâsının icrâsı re'yi zerrin-i isabetkârin-i müşirilerine muhavvel ve mevaridden ve emr-i fermân-ı mülûkâne muktezasından olmağla ber-vechi muharrer ağa-yı mûma-ileyhin şimdilik bir mahalde tevakkufu maslahatı nafi' olur yoksa içeri gönderilen fevaid ve muhasenat bulunur el-hasıl bu bâbda ne güne tedbiri ve ara i'mal kılınmak icab eder ise öylece icrâ ve infâz-ı emr-i fermân-ı şâhâneyi mucibi esbâbın istihsâline himmet ve itina ve bimennihi te'âlâ bundan böyle azl ve nasb maddesinin dahi sırası geldikde iş'âr ve inba buyurmaları muhavvel re'y ve dirayet-i düsturileri idüğün beyanıyla kaime 13 Cemaziyevevvel 1242.

(Belge 100) Çirmen Mutasarrıfına

Çirmen Sancağı havalisinde neşr-i ercife ibtidar üzere iken Gubarova'da tutturulup tahrîrat-ı düsturileriyle bu tarafa gönderilmiş olan Keleş Ahmed nam habisin bu tarafda vâki' olan ifade ve takririnden dolayı müte'allik olan irade-i celalet-i ifade-i mülûkâne mûcibince Edirne mahkeme Katibi olan Kapulu Efendi ile oğlu Ahmed Efendi'nin Edirne'de ikametleri caiz görülmediğinden ba işaret-i cenâb-ı fetva-i penâhi mûma-ileyh kapu Efendi Silistire'ye nefy ve tedib ve oğlu merkûmun dahi ber destü takribiyle Edirne mütemekkinlerinden Canbaz Mustafa ve Velvele'nin Oğlu Tulca'ya ve Zağra-i Atik sükkanından Hacı Halil Oğlu Mustafa ve Mehmed Bey nam şahısların dahi Hırşova'ya nakilleri bâbında ısdâr olunan evamir-i âliyye taraf-ı şerîflerine irsâl ve tisyâr ve merkûmların emri muhafazalarına dikkat ve ihtimam eylemeleri husûsu ve Tulca ve Hırşova Muhafızlarına taraf-ı muhlisiden tahrîr ve izbâr kılınarak bunların cümlesi menfalarına taraf-ı düsturilerinden tayin olunacak mübâşirler ile gönderilmesi iş'âr kılınmış olduğundan gayr-i mukaddemen kendüye hassa silahşörlüğü verilen Edirne mütemekkinlerinden Boyacı Damadı Mehmed Nam kimsenin dahi merkûm

Canbaz Mustafa ile birlikde olarak kahvede sohbet etmiş olduklarını mezbur Ahmed haber vermiş ve ona dair taraf-ı müşîrîlerinden bir gûne inhâ vâki' olmamış ise de merkûmun dahi fima bâd Edirne'de tevakkuf ve aramı gayr-ı mücaz olduğundan Hırşova'ya nefi' ve iclasına babında ısdâr olunan emr-i âli irsâl kılınmış ise de (sayfa 80) merkûma ahdi garibde silahşörlük verilmiş olduğundan şayet saîr telif olunan ocağ-ı mülga mensubâtına mucib-i vahşet olur mûlahazasına mebnî merkûmun menfasına saîreleriyle beraber yahud beş on gün sonra irsâli ve ya bir müddet tevkifi veyahut ahir münasib töhmetle Edirne'den def'i suretlerinden birinin icrâsı ve Silivri'de olan Filibeli Hacı ile Gubarova zabiti hafız dahi Edirne'ye celb olunarak esnayı rahda firar etmeyecek suretle yanlarına adam terfikiyle bu tarafa irsâl olunması hususlarına dair itare-i seviy-yi düsturileri kalınan tahrîrat-ı huluvv-i suverinin vusulünden bahisle mûma-ileyh Kapu Efendi ve oğlu Ahmed Efendi nezd-i saadetlerine celb ve ihzar olunarak ber mucib-i irade-i seniyye ne vechile menfalarına irsâl ve i'zâm olunmuş ve Canbaz Mustafa ile Velvele'nin Oğlu dahi yanlarına âdam tayiniyle menfaları olan Tulca'ya gönderilmiş ve merkûmanın hıfz ve hırsaretlerine dair olan tahrîratımız dahi muhafızlarına irsâl kılınarak Hacı Halil Oğlu Mustafa ile Mehmed Bey nam kimseleri Zağra-i Atik'den alub menfalarına götürüp teslim etmek üzere mahsus mübâşir tayiniyle muhafazalarına dair olan tahrîratımız gönderilmiş ve merkûmların dahi Zağra-i Atik'den kaldırılıp menfallerine gönderildiğini şâmil vürûd eden i'lâm irsâl buyurulmuş olduğunu şâmil ve mûma-ileyh Boyacı Damadı Mehmed Ağa hakkında merkûm Keleş Ahmed ol tarafda bir şeyi söylememiş ise de bu tarafda vâki' olan takrir ve ifadesine mebnîanın dahi icrâ-yı tedibi zımmında Hırşova'ya nefi ve iclası lâzım gelerek iktiza eden emr-i âli ile tahrîrat-ı huluvv-i suveri irsâl olunarak infâz ve icrâsı re'yi müşîrîlerine havale kılınmış olduğuna ve fi'l-hakika merkûm ocağ-ı sabık takımından idüğüne binâen marru'z-zikr menfilerin ihrâcında merkûm celb ile madde-i mezkûreden serdeşte alınmayacak vechile bazı şeyler sual olunmuş ise de tebriyye-i zimmet ile husûsu mezbureye dair malumatı olmadığını ifade ve beyan etmiş ve merkûma mukaddemen liecli't-telif hasaa silahşörlüğü verilmiş olduğundan şimdi bu vechile tekdi olunmak lâzım gelse saîrlerinin dahi tevahhuşu mucib olduğundan şimdilik merkûm hakkında olan emr-i âli ketm ve ihga kılınarak Rumeli Valisi hazretleri tarafına Çirmen Sancağı'ndan îrsâli irade olunan askerin Gümülcine'ye celb ve cem' ve başbuğu ile beraber tadad ederek tamamen ihrâc ve i'zam olunduklarına dair i'lamatın ahzıyla gelmek üzere tayin olunmuş olduğundan vürudanda bundan böyle dahi merkûmun ahvali gereği gibi taharri olunarak irade-i mezkûre icabına göre icrâ

kılınacağı Filibeli Hacı Mustafa'yı dahi Silivri'den alub bu tarafa getirmek üzere ba buyuruldu tatar odabâşları gönderilmiş ve merkûmun dersaadete gitmiş olduğu rivayet kılınmış iduğünden fi'l-hakika dersaadete gitmiş ise dersaadette sakın olduğu mahâlî ne makule ticaretle gittiğini beyan ederek i'lâm ve iş'âr eylemesi kaza-i mezbur nâibine ve ayanına iş'âr kılınmış olduğu Gubarova zabiti merkûm hafızın üzerine gönderilmesi husûsuna dair Tırnova ve yohsa Ahmed ağa-ya olan tahrîratımız ile taraf-ı müşîrîlerinden dahi ol zeminde tahriart itare kılınmış olduğundan ol tarafa vürudunda lede'l-istintâk sureti takdiriyle yanına âdem-i terfîk ile irsâl ve tisyâr kılınacağı ifadatını müştemil bu defa veside-i mevki-i vusûl olan cevabname-i samileri meel ve mezayası mubemu rehin-i ıtla'-i muhlisi ve hakipa-yi hümâyûn-u şehriyârîye dahi arz ile meşmulü lahza-i atûfet ifaza-i cenâb-ı tacidari olmuş ve merkûm Silivirili Hacı Mustafa'yı tatar odabaşları Asitane'den Silivri'ye avdet etmiş bularak bi'l- istishab bu canibe götürmüş olmağla merkûm şimdilik liceli'l-istinsak mahbese konmuş ve öteden beru tesviye-i ve meham-i Saltanat-ı Seniyye'de mesbug ve meşhud olan himmet ve ikdâmı düsturilerini zhime-i hasene olmak üzere şu hususda dahi tabkî irade-i âliyye üzere masruf olan mesai ve ihtihâm-ı müşîrîleri mucib-i kemal-i mahzuziyet-i huluvv-i suveri olmuşdur Yeniçeri takımının nice zamandan berü Devlet-i Aliyye-i muhammed-iye aleyhine ettikleri ihanet ve habasetin min taraf illeh mücazatı olmak üzere bir saat zarfında ocakları sönmüş ve nam ve nişanları ortadan kalkmış olub cenâb-ı hakkın lütuf-u ve ihsanı ile o gûruh-i mekruhun bâde izin icrâ-yı hıyanete fırsatyab olamayacakları derkâr ise de mesmu-i müşîrîleri olduğu üzere geçenlerde bakiyyetü's-suyuf olan fesdadan bazı sebk-i ram mücerred harekât-ı müzice kabilenden olarak zum-u batıllarınca icrâ-yı garaz daiyesiyle nihanı bazı tedabir-i fasideye ictisar etmiş olduklarından bi-hamdihi te'âlâ kurdukları dolab-ı fasid aksine dönerek (Sayfa 81) madde-i tedbir ve meşveretleri bi avnillah duyulup ferdan ferda ele getirilmiş ve iktizâsına göre haklarından gelinmiş ve bu maddede kat'â sun' ve medhalleri anlaşılmamış iken hazır şu vesileye bina kılınarak Asitane'nin levs-i vücud-u mefsedetinden taharri-yi niyyet-i halisasıyla mukaddemâ ocağ-ı mekruhun ilgasında silahşörlük verilen çorbacıların dışarılları vilayetlerinde oturmak ve şehirileri dahi bazı vüzera-yı i'zâmı hazaratı dairelerinde istihdam olunmak üzere Asitane'den tard ve def'i olunmuş ve bunlardan ma'ada bazı başı boş ve ziyade olan ırgad ve kayıkçı ve börkçü etrakı memleketlerine gitmek üzere dersaadetten sürülüp çıkarılmış olmağın el-yevm ocağ-ı mülga takımından bakıyye hamisinelerin hafî ve celi ahvâl ve harekâtları bu cânibde taharri ve tecessüs olunmakdan hali olunmayıp hatta himmet ve ikdâm-ı

düsturileriyle işbu tutulan Keleş Ahmed'in neşr eylediği kağıtlar dahi fesâd-ı mezkûr tetematından olmak hasebiyle bunlardan ber- vechile emin olunamayıp bu cihetle gerek Asitane ve gerek Edirne'de mazallahü te'âlâ bir güne fesâd ve kıyl ve kâl tehaddüs etmemek üzere mütaalaat ve tedabir-i lâzımeden hali olmadığımızdan o misillü ısrarın hal ve etvarlarına hafî ve celi nezaret ve dikkat ve icrâ-yı melanet daiyesinde oldukları hiss olunur ise avn-i bâri ile derhal def'i ve ibtâlîne mübâderet olunmak ehemmi ve eğerki Edirne'de olan Yeniçeri takımı Asitane'ye bakarak bu tarafda bir güne fesâd olmadıkça onlardan harekât-ı şakavetkârane zuhuru memul olmadığı emr-i gayr-i mübhem ise de merkûm Boyacı Damadı Mehmed'in Canbaz ve Mustafa ile kahvede sohbet eylediğini Keleş Ahmed takdir etmiş olduğundan başka Edirne bostancıbaşılığımız hengamında merkûm Ahmed'in ocağ-ı mülga taraftarlığından naşı bazı harekât-ı nabecasına tahsil-i vukuf etmiş olduğumuzdan ol vechile nefy ve iclasını şâmil emr-i âli ısdâr ve tisyâr ile icrâsı re'y-i düsturilerine havalele olunmuş ve merkûm Mehmed'in menba-i fesâd olub el-yevm Belgrad'da olan çorbacı ile ahvede gece saat üçe kadar sohbet eylediğini tatar odabaşlarıyla Asitane'ye gelen merkûm Silivrilî Mustafa'ya dahi ceza vermiş olub ba husus bu defa Tulça'ya nef'y ve icla olunan Canbaz Mustafa'nın Edirne'de olan yetişmiş oğlu benim 80 yaşında babamı nefî' eylediler deyü kemal-i gayzından ol cânibde bir takım türehat tûfuhuna ictisar edeceği meczum olduğundan merkûmun Edirne'de durması bir vechile caiz olmadığına ve Edirne'de ocağ-ı mülga mensubâtından olub bu defa kendü silahşörlük verilen Kara Mehmed mukaddemâ maktul Mısırlıoğlu kabadayılarından bir oynak ve mefsed-i habis idiğine ve yine Edirne mütemekkinlerinden ve ocağ-ı mülga takımından Gazioğlu ve Arnavudoğlu Ali Ağa ve Çırpanlı Topal Hacı Hüseyin vesaîr onlar misillü müfsider dahi mukaddemlerde Edirne yeniçerisinin sözbaşılardan olarak güne gun fesâd ve melanetden hali olmadıklarına binâen şunların biri vesile-i münasibe ile Edirne'den tard ve def'ileriyle olcânibin dahi levs-i vücûd-i eşkıyayı mekruhdan tahrîri sureti vârid-i ezhan ve beyandan müsttağni olacağı onda bunların cümlesi beş on seneden beri Edirne yerlûsünden ehl-i ırz kimselere etmedikleri cevır ve mezalim kalmamış idüğüne mebnî haklarında davâcı ve şikâyetçi peydası işten olmayup iktizâsına göre bu bâbda i'mal-i letaifü'l-hiye ile merkûmların davacıları tahrik olunarak ve haklarından hakka şebih şikayetler ettirilerek bu vesileler ile berd-i berd Edirne'den mahall-i ahire def'i olunub kimi oldukları mahade muhalleden iskân olunmak ve kimi dahi cürmüne ve kendüden mazarrat-ı melhuz olduğuna nazaran idam ve izâle kılınmak üzere çarelerine bakılmak matlubu hasıl olacağı vareste-i kayd-i beyan olub açık ber-vechile tahrîrimiz mücerred

tedabir-i mezkûrenin hemen icrâsına şuru‘ buyurmaları garazına mebnî olmayub bu bâbda hasbihal ile re‘y-i zerrin ve mutaalaat isabetkârın-i düsturilerini istiğlam ve icabına göre icrâsına kıyam olunmak kazıyyesi olmağın zira muhlislerinin mukaddemâ Edirne‘de müddet-i ikametim olan üç sene kadar zamanda bostancıbâşılık maslahatından işe karışılmamak cihetiyle Edirne‘de bu misillü adamların hafayayı ahvâllerine layıkıyla (Sayfa 82) vâkıf olduğumuzdan ve zât-ı saadet-i ayatları Edirne‘de ikametle müddet-i tasarruf-i düsturileri dört seneye garib olarak şimiden ol cânibin haline merkûmların ahvâline gereği gibi tahsil-i vukuf ve itala‘ eylemiş olacaklarından bu bâbda mutaala ve ara-yı saye-i düsturileri beher hal hatır güzar ve halisanemiz olan tedabirden akva olacağı mesellem olan kazayadan ve cenâb-ı düsturileri saîre makis olmayub her halde müteyakkız ve agah ve mütebassır bir intibah olan ecl-i vükela-yı fiham-ı Devlet-i Aliyye‘den olarak yaver-i avn ve inâyet-i hazret-i barî ve merdkâr-i ruhaniyyet-i cenâb-ı habib perverdekârı ile bu misillü fesede-i hasirinin bu cânibde bir vechile fesâda kadirtab olmadıkları gibi ol cânibde dahi hıfz-ı ilahî hail olarak asar-ı tebessur ve ihtimamı düsturileriyle inşallahhü‘r-rahman bir gûne melanet ve ihanete cûret edemeyecekleri şimdiye dek her Devlet-i Aliyye-i Muhammediye hakkında nubenu meşhud olan müseadat-i ilahiyye delaletiyle müsbet ve aşikâr ise de nevi insan her emirde teşebbüs-i esbâb-ı zahire ve neticesini mukadderat-ı ilahiyyeye ihale ile memur olmak hasebiyle Asitane‘ni mühimmen emken-i emrara-i ilahî ile levs-i vucud-i eşkiyadan tahririne acizane ikdam olunduğu misillü Edirne‘nin dahi iktizâsına göre çaresi görülerek olbâbda memunü‘l-gaile olmakda vesailini istikmal arzıyla bu vechile ihtar ve iş‘âr ibtidar kılınmış ve bu bâbda iktizâ-yı keyfiyet kapukethüdaları efendi bendelerine dahi şifahen ifade ile savb-ı saadetlerine yazdırılmış olmağla mukteza-yı dirayet-i asliyye ve fetanet-i zatiyyeleri onda şu husus etrafıyla temmül ve mütalaa ederek nihayet mülâhaza ve efkâr ve gayet re‘y ve kararlarını savb-ı maslahata iş‘âra himmet buyurmaları siyakında kaime 21 Cemaziyevevvel 1242.

(Derkenar 17) Sayda Valisine

Mukaddemâ Kudüs-i Şerif ahâlisi mûgayir rıza-yı şâhâne harekât-ı bâğıyaneye cesaret ve Kudüs kolağasını zabtı fezahatine cürret eylemiş olduklarına binâen ahali-i merkûmenin tedib ve terbiyeleriyle nimet-i itaate idhal ve kale-i merkûmenin yerlerinden nez‘i ve tahliyesi vesaili istikmal olunmak üzere ba irade-i seniyye taraf-ı düsturilerine havale olunmuş ve mukteza-yı gayret ve hamiyet-i müşîraneleriyle ahali-i mezbure tedib ve kuşimal ve taht-i inkıyâd arzı ile kale-i merkûme dahi nez‘ ve tahlis

buyurulmuş ve Şam Valisi Ali Paşa'nın tarafından mütesellim ve asker vürûd edinceye kadar kale-i mezburenin muhafazası dahi uhde-i saadetlerine ihale kılınmış olmak hasebiyle icab-ı halin icrâsına itina buyurmuş olacakları hüveyda ve kale-i merkûm muhafazası için tarafından mikdar-ı vâfi asker ile mütesellim gönderilmiş idüğün vali-i müşârûn-ileyhin mukaddemce vâki' olan inhâsından rûnûma olduğuna mebnî savb-ı samilerinde Kudüs'te tevkif buyurulan memur ve asker iade olunmuş olduğuna iktizâ edeceği vâreste-i kayd-i inba ise de Şam Valisi müşârûn-ileyhin emaret-i Hacc-ı Şerif maslahatını ve mevadd-ı saîreye layıkıyla rû'yeta âdem-i muvaffakiyeti cihetiyle bu defa hasbe'l-icab eyalet-i merkûme müşârûn-ileyhin uhdesinden sarf ve tahvil ile el-Hac Salih Paşa uhdesine tevcîh ve ihale olunmuş ve müşârûn-ileyh hazretleri varıncaya değin Şam mütesellimi dersaadette bulunan derkâh-i âli kapucubâşılarında Mısırlı Emin Beye ba ferman-ı âli ihale kılınmış ve vali-i sâbık (Sayfa 81) müşârûn-ileyh tarafından nasb olunan Kudüs-i Şerif müteselliminin bi't-tab' azl ve infisali lâzım gelerek Şam-ı Şerife vardığı gibi münasib birini mütesellim nasb ve îrsâl eylemesi vali-i lahik-i müşârûn-ileyh hazretlerine bildirilmiş olup ancak eyalet-i merkûme bu vechile müşârûn-ileyh Salih Paşa Hazretlerine tevcîh olunmuş ise de mûma-ileyh Emin Bey'in Asitane'den harp haneden on beş gün sonra kapu kethüdâsına ilbâs-ı hilat ile ilan olunacağından mir-i mûma-ileyhin Şam-ı Şerife vusûlünden sonra müşârûn-ileyh Salih Paşa'nın Şam'a vürûd ve luhuku biraz eyyama muhtaç olacağı aşikâr ve himme-i şerîfeleriyle yoluna girmiş olan Kudüs-i Şerîfin malum olan hal ve keyfiyetinden naşı şayet müşârûn-ileyh Veli Paşa'nın izzeti havadisinin neşriyle derun-i Kudüs-i Şerif'te bir gune uygunsuzluk vuku' bulmamak mütalaası derkâr olduğundan keyfiyeti bu tarafta mir-i mûma-ileyh etrafiyla şifâhen ifade olunarak ol cânibe ihrâc olunmuş ve ahali-i merkûm henüz yola yatmış bulunmak mûlabesesiyle şu arallık hadinizde ol cenâbdi bir gune uygunsuzluk vuku'a gelmemek ve bu bâbda cilveker-i mücella-i zuhur olan himem-i şerîfeleri mahv ve heba olmamak için icab ve iktizâsına göre mir-i mûma-ileyh ile bi'l-muhaberee müşârûn-ileyh hazretleri Şam-ı Şerife gelüp Kudüs mütesellimi gönderilinceye dek olcânibin şurur ve mefasid-i eşrardan muhafazasına himmet buyurmaları münasib görülmüş olarak zât-ı samileri dahi mevsuk ve mutemed vüzera-yı i'zâmdan olduklarına binâen bu suretle mahremane beyan-ı hal ve maslahata ibtidar kılındığı mâlum-ı düsturileri buyurladıkda dirayet-i vazife-i müşîrîleri iktizâsı üzere eğe mukaddemce gönderilmiş oldukları asker kaldırılmış bulunduğu halde vali-i (Sayfa 82) lahik müşârûn-ileyh cânibinden asker ve mütesellim gönderilince değin himmet-i şerîfeleriyle rabtında hüsn-i nizâm olan Kudüs-i Şerif havalisinin heyet-i

mecmuasına halel gelmeyecek esbâb ve vesailin istihsâline mütesellim mûma-ileyhile bi'l- muhabere teşmir-i sak-i gayret ve bu bâbda dahi zatlarından memul olan me'ser-i ber güzide-i rüyetmendi ve fetaneti izhara himmet buyurmaları siyakında mektumen ve mahfiyyen mahsus işbu kaime 19 Cemaziyevvel 1242.

(Belge 101) Selvi Ayanı Kapucubaşı Ahmed Ağa'ya

Bu defa hasbe'l-icab müteallik olan irade-i mekârimadde-i cenâb-ı Pâdişâhi mûcibince Bosna eyaleti hâlâ Belgrad Muhafızı vezir-i mukerrem saadetlü Abdurrahim Paşa hazretlerine ve Belgrad Muhafızlığı dahi Niğbolu Muhafızı saadetlü Hüseyin Paşa hazretlerine tevcîh ve ihsan buyurulup müşârûn-ileyhin uhdesinde münhâl olan Niğbolu ve Kale muhafızlığı dahi Bosna'dan münfasıl olan saadetlü Mustafa Paşa hazretlerine tevcîh olunarak işbu Cemaziyevvelin 22. Cuma günü müşârûn-ileyhümanın kapu kethudâlarına ilbâs-ı hilat olunmuş ve müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa hazretlerinin ber kıdem-i akdem mükemmel dairesi halkıyla kalkıp Belgrad'a azimet eylemesi lâzım gelmiş olduğuna ve müşârûn-ileyh Mustafa Paşa'nın dahi Niğbolu'ya vüruduna kadar emr-i muhafazada birinin kaymakamlık ile ikamesi icabına ve sen öteden beru sadâkat ve istikamet ile maruf olarak mukaddemâ baş beşli ağalığında hüsn-i hizmet ibrâzıyla meşkuru'l-mesai olmuş esdika-i bendekan-ı Devlet-i Aliyye'den olduğun nezd-i Devlet-i Aliyye'de malum ve aşikâr ve lede'l-iktizâ selvi kazasından lüzum-u mikdar-ı asker celbiyle emri muhafazaya dikkat ve icrâ-yı emr-i irade-i seniye'ye surati ihtimam ve gayret eyleyeceğine sevabık-ı meşvarından ne murad idüğüne binâen bu defa şeref sünuh olan irade-i seniye-i mûcibince kaymakamlık-ı mezkûr uhdene ihale olunmuş ve müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa hazretlerinin tanzim dairesiyle serian hareketi lâzım geldiğünden ve müşârûn-ileyh dairesine biraz asker ve neferat tanzim edecek olduğundan senin biran evvel Niğbolu'ya Erüşüp müşârûn-ileyhin dairesine ıstışsab edeceğini asakir ve neferatın tedarik ve tanzimi emrini tarafınızdan müşârûn-ileyh lâzım gelen iânetin icrâsı husûsuna ikdak eylemek lâzım gelmiş olmağla mukteza-yı dirayet ve sadâkatin üzere işbu kağıdımızın tarafına vusûlünde hemen olduğun mahalden hareked ve seyri seri ile Niğbolu'ya vusul-e musarat birle resm-i teslimi bi'l-icrâ müşârûn-ileyh hazretlerinin bir gün evvel dairesinin tanzimi emrinde tarafından lâzım gelen iânetinin icrâsına mübâderet ve müşârûn-ileyh Mustafa Paşa gelinceye kadar Niğbolu ve Kalle kalelerinin esbâb-ı Muhafaza ve muharesesi vesailini bi'l-ihmal her halde icrâ-yı mukteza-yı sadâkatkâri ve hamiiyyete bezl-i makderet eylemek içün kaime 22 Cemaziyevvel 1242.

(Derkenar 18)

İşbu emirname saminin vusûlünden bahisle Ağa-yı mûma-ileyhe ber-muceb-i emr-i âli seian lüzümü mikdar asker celb ve istihbabıyla yevm-i Pazar Selvi'den hareket ve perşembe günü Niğbolu'ya vasıl olub ancak müşârûn-ileyhin maiyyetlerinde lüzumu olub tedarikde irade-i seniyye tallük eden askerin tiz elden Niğbolu civarından tekml tedariki mümkün olmayup müşârûn-ileyh hazretleriyle bir taraftan ve ağayı mûma-ileyhin dahi malum-u olan mahallerden asker tedarikine damen-i dermeyanı gayret etmiş ise de asker-i merkûmenin Niğbolu'da tekml vakte muhtaç olacağından hemen teslim tesellüm kaidesini tekmline kadar ne mikdar asker cem' olursa müşârûn-ileyhe heman Niğbolu'dan hareket edeceği ve kale terk teslim-i tesellüm kaidesi icrasına dahi mübaşeret ve musaraat olunmakda idüğünü mübeyyin 24 Cemaziyelevvel 1242 tarihinde ağayı mûma-ileyhümanın vârid olan arızası ba ferman-ı âli işbu mahalle şerh verildi.(Sayfa 83)

(Belge 102) Selvi Ayânı Ahmed Ağa'ya Kenar

Derun-i kağıdımızda müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa hazretlerinin tanzim dairesi içün iktizâ eden neferatının tedariki emrinde itina eyleme hasebiyle müşârûn-ileyhe lazımlı olan neferatın etraftan tedarik olunması emrinde tarafından müşârûn-ileyhe ianet olunmak ve bunların iktizâ eden şehriyyeleri müşârûn-ileyh tarafından verileceği cihetten bu bâbda fukaraya bir gûne yâr ve teaddi olunmamak kazıyyesi olduğundan başka müşârûn-ileyh Hacı Mustafa Paşa hazretleri ol tarafa gelinceye kadar muhafızlık mezkûri hüsn-i irade ve fukaraya rağbeti mezalim ve teaddiyattan vikaye eylemek dahi matlub olmağla zikr olunan neferat husûsunda fukaraya bir gune yar olarak şehriyyeleri müşârûn-ileyh tarafından i'ta olunmak üzere müşârûn-ileyh ile bi'l-müzakere etraftan iktizâ eden neferatın tedarik ve tanzim olunması emrinde müşârûn-ileyhe dikkat eyleyesin 22 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 103) Belgrad Muhafızına

Bosnalı'nın hal ve keyfiyetine ve vali-i eyaletin tebeddülüne dair mukaddemâ gönderilen isti'lam name-i halisanemize cevap olarak vürûd eden kaime-i müşîrîlerinde tebeddül maddesinde Bosna'da ocağ-ı sâbık inam-ı emr-i şerifinin infâz ve icrâsından sonraya te'hirini iş'âr etmiş isenizde muahharan tevarud eden kaime-i düsturilerinde tasmim-i sabık üzere Bosna eyaleti cenâb-ı saadetlerine ve Belgrad Muhafızlığı dahi rütbe-i vâlâ-yı vezaretle Mesud Ağa'ya tevcih-i suret-i muharrer ve mezkûr olub eyalet-

i mezkûrenin uhde-i düsturilerine tevcihi mutaala-i halisanemize tevafuk etmiş ve Belgrad Muhafızlığı dahi ol vechile ağa-yı mûma-ileyhe tevcîh olunmak üzere mülâhaza ve murad olunmuş ise de eyalet-i merkûmenin uhde-i saadetlerine tevcîhinde beher hal kuvvetlice gitmek üzere daire-i ve askerinizi ıstıshab ile Belgrad'dan hareket ve Bosna'ya azimet eylemeniz iktizâ ederek ol vechile Belgrad Muhafızı ve daire-i vezaret ve askerden hali kalacağı vazıhattan ve mâlum-ı düsturileri buyurduğu üzere ağa-yı mûma-ileyh bu taraftan yirmi otuz adamıyla gidüp Belgrad kalesinin muafazası ise le-ekall 1.500 kadar daire ve askeriye muhtaç olarak Belgrad Muhafızlığının ağa-yı mûma-ileyhe tevcîhi takririne göre bi'z-zarure ol mikdar daire-i vezareti harciden tedarik ve celb eylemek lâzım geleceği ve böyle haricden asker celbi dahi şayed Sırpı taraftan kıyl ve kâl-i müedda olacağı bedihiyyatan olmak hesebiyle bi mennihi te'âlâ vaktiyle ağa-yı mûma-ileyh dahi saye-i şâhânede cerağ ve nail-i mükâfat olmak üzere Belgrad'a unvan- ı vezaret ve muntazam ve mükemmel daire ile duhul etmek üzere ahir Muhafız nasb ve tayini lâzım gelmiş olduğuna mebnî eyalet-i merkûme bi'l-istiklal cenâb-ı müşîrîlerine ve Belgrad Muhafızlığı dahi hala Niğbolu Muhafızı olan veziri mükerrerem saadetlü Hüseyin Paşa hazretlerine tevcîh olunmak ve tarihi hemika-i halisanemiz olan işbu mah-i cemziyelevvelin 22. Cuma gününden üç gün sonra yani pazartesi günü kapı kethüdâlarına ilbas-ı hilat ile i'lan ve müjdeci tatarlar ol gün ihrâc kılınmak üzere tasmin olunmuş olup ancak mûma-ileyh Mesud Ağa saire makis olmayub Devlet-i Aliyye'nin her türlü mesalihinde istihdama sahib liyakatkâr aşına ve dirayetkâr-ı muteberan-ı hademe-i Devlet-i Aliyye'den olmak hasebiyle her ne kadar şimdilik hasbe'l-icab vezaret tevcihinden sarf-ı nazar olunmuş ise de bi mennihi te'âlâ ilerde ahir hidemat-ı celile-i Pâdişâhide istihdam olunacağından gayr-i müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa'nın Niğbolu'dan Belgrad'a vusulü biraz eyyama muhtaç olup ol vakde kadar beher hal Belgrad'ın boş bırakılması caiz olmayarak müşârûn-ileyhin Belgrad'a vüruduna kadar bir muhafız kaymakamının vücudu lâzımeden olacağına binâen ağa-yı mûma-ileyhin ol vechile muhafız kaymakamlığı olmak emrinde Belgrad'da kalması hatıra gelmiş ise de şayed ağa-yı mûma-ileyhin cenâb-ı müşîrîleriyle beraber Bosna'ya gitmesinde bazı menafi' ve fevaid melhuz olduğu ve ağa-yı mûma-ileyhin cenâb-ı müşîrîleriyle beraber Bosna'ya gitmesi iktizâ eylediği halde Belgrad kaymakamlığını idareye müktedir daire-i müşîrîlerinden adam bırakılmak mümkün olup olmayacağı bu tarafta malum olmadığından ağa-yı mûma-ileyhin kaymakamlık ile Belgrad'da tevkifi bâbında başka ve ismi açık olarak alel-itlâk Belgrad kaymakamlığı için başka iki kıta emr-i âli ısdarı derdest olup (Sayfa 84) inşallahü te'âlâ i'lan-ı tevcîhde tisyâr olunacağı

ve suret-i memuriyetlerine ve tafsil-i tedabir ve ara-yı lâzımeyle dair çenderuz sonra mufasssal ve meşru kaimemiz tahrîr ve tevci ve memuriyyenin evamir-i şerifiyle ve başkaca istiklal-i emr-i şerifi tasrir ve tesyir syar kılınacağı aşikâr ve mûma-ileyh Mesud Ağa'nın Belgrad'a vusûlüne dair şimdiye kadar bir gûne haber tevarud etmemiş ise de azimeti hayli zaman olduğuna nazaran şimdiye dek ol tarafa vasıl olarak gerek bu tarafda iken kenduye verilen ve gerek hareked ve azimetinden sonra esnayı rahda gönderilen tahrîrat ve evamireden ağa-yı mûma-ileyhin suret-i memuriyyet-i mâlum-ı düsturileri olacağı varest-i kayd-ı iş'âr ise de cenâb-ı müşîrîlerinin bu defa Bosna'ya memuriyetinin sureti Bosnalı işbu tevcîhati iştir işitemez hemen Belgrad'dan hareket ve doğru İzvornik'e azimet ve onda bâst-ı kalice-i ikamet ile bu tarafdı yazılan tedabir ve araya göre icrâ-yı levâzım-ı memuriyet ve infâz-ı irade-i âliyye'ye sarf kudret eylemek üzere olduğundan işbu kaime-yi hafiye-i halisanemiz vasıl olduğu gibi hemen harekete müttehi olarak müjdeci tatarlının vusûlünden sonraca hareked ve doğru İzvornik'e gitmek üzere azimet eylemek ve Belgrad'a dahi ya ağa-yı mûma-ileyh yahut daire-i müşîrîlerinden bir muktedir bendeleri muhafız kaymakamı nasb olunmak üzere icabına göre intihab etmeniz ve Sırlı tarafından dersaadete bazı metalib ve hususatı saîrelerine mektub yazdırmak misillü ifal vuku'a gelmemek için Sırlı'ya dair lâzım gelen vesaya-yı tevkif olunacak kaymakam kim ise ona ilka tefhim buyurmanız lâzıme-i halden olmağla vusul-i nemika-i halisanemizde cenâb-ı müşîrîleri hemen hareket ve azimete müttehil olarak iktizâsına göre Belgrad Muhafızı kaymakamını intihab birle müjdeci tatarların vusûlünde nasb ederek İzvornik'e doğru azimet ve cenderuz zarfında veradan gönderilen evamir-i âli vesayayı lâzıme-i muciblerince ol tarafda iktiza-yı memuriyyet-i düsturilerini icrâya himmet buyurmaları siyakında kaime 22 cemaziyevvel 1242.

(Belge 104) Erzurum Valisine

El-yevm ahıskada olan Açıkbâş Hanı Vahtak'ın şimdilik Gürcistan'a gitmesi uymadığından salıverilmemesi husûsunun saadetlü Çıldır Valisi hazretleri tarafına tahrîr ve teyid buyurulması talebini şâmil irsâl-i seviy-yi saadetleri kılınan tahrîrat-ı huluvv-i suveri iktizâsı üzere keyfiyeti vali-i müşârûn-ileyhe tahrîr ve tefhim ve Han'ı mersûmun kalan kağıtlarına dahi icabı vechile cevap terkim kılınmış olub geçende Açıkbâş'tan Han'ı mersûma gelen kağıtları aynen müşârûn-ileyhe verup taraf-ı ser askerilerine takdim ettirilmiş ve görüleden icareli muteveffa Selim Paşazade Ahmed Bey gelen bir kıtâ kâğıt dahi mir-i mûma-ileyh ol tarafda bulunduğundan irsâl olunmuş olmak

hasebiyle tercih ettirilerek meelleri mâlum-ı âliyyeleri olduktan sonra Han-ı mersûmun zinhâr Ahıska'dan hareket ettirilmemesi tekrar müşârûn-ileyhe tekid kılınmaş ve Erzurum'da olan karıdaşına dahi münasib vechile söylenerek Han-ı mersûmeye yazdırılmış olduğu beyanıyla maru'z-zikr tercemeler ve gerek müşârûn-ileyhin İran ve Rusya havadisine vesaîre müteallik olan kaimesi ve Karslı Mehmed Paşazade Mustafa Bey'in şukkası ve Tiflis'de olan Rusya cenerali Yarmeluk'un ve Gümrüde mukim Kinaz'ın kağıtları takdim kılındığı ifadesini hâvî feristade ve irsâl buyurulan tahrîrat-ı sa'âdet ayat-ı müşiraneleri meel ve mezayası rehin itla'-i muhlisi ve'l-iştimal olmuşdur. mâlum-ı saadetleri buyrulduğu üzere Han-ı merkûm her ne suretle Gürcistan'a gitse Rusyalı Devlet-i Aliyye'den bilereksada mücib olacağından merkûmun Ahıska'dan salıverilmemesi suretini istihsâl mukaddem seviy-yi vâlâlarına etrafiyla tahrîr ve iş'âr ve muarren dersaadette mukim Rusya maslahatgüzarı Meyhaki'nin takdim eylediği takdirinde muharrer iddianın hüsn-i rabita ve tanzimi dahi tevcîh ve izbar kılınmış olmak hasebiyle şimdiye kadar vasıl olarak keyfiyet mâlum-ı saadetleri olmuş ve iktizâsının icrâsına himmet buyurulmuş olacağı derkâr ve bu bâbda tekid ve ihtara hacet bırakmayacakları vareste-i kayd-i tizkâr-i olmağla zât-ı saadetleri mukaddem vâki' olan iş'aratımızın icrâsıyla Han-ı mersûmun Ahıska'dan salıverilmemesi esbâb ve rabıtasının ikmaline himmet buyurmaları siyakında kaime 22 Cemaziyelevvel 1242. (Sayfa 85)

(Belge 105) Bosna Eyaleti Tevcîh Olunan Abdurrahim Paşa'ya

Mukaddemce gönderilen nemika-i muhlisanemizde temhid ve beyan kılındığı vechile Bosna eyaleti bu dafa hasbe'l-icab saadetlü Mustafa Paşa hazretleri uhdesinden sarf ve tahvil ile taraf-ı müşîrîlerine tevcîh ve ihsan-ı hümâyûn buyurulmuş ve bu bâbda lâzım gelen tenbihat ve vesaya etrafiyla iş'âr ve inhâ olunmuş olduğuna binâen icrâ-yı muktezalarına dikkat ve itina buyuracakları delalet-i dirayet-i düsturileriyle vareste-i kayd-ı inbâ ise de mukaddemâ müteveffa Celal Paşa veftinde Sereprenitsa mütesellimliğinde mustahdem olub el-yevm bu tarafda bulunan Memiş Ağa'nın sıdk ve istikameti ve kaza-i mezkûre ahalisinin ağa-yı mûma-ileyh başına dönecekleri tahkik olunmak ve ağa-yı mûma-ileyh Saraylı aleyhinde olarak el-yevm Serebrenitsa'da Saray eşkiyası tarafdarlarından bir kimsene mütesellim olduğu ihbâr kılınmış olub bu misillü işe yarar adamın bu cânibde beyhude durmasından taraf-ı saadetlerine îrsâlinde bazı muhassenat dair-i daire-i efkâr olamak hasebiyle avatıf-i alemeşmul-i cenab-i hüsrevaneden ağa-yı mûma-ileyhe bu defa silahşörlük rütbesi ihsan ve lâzım gelen

mektub i'ta olunarak seviy-yi samilerine irsâl ve isra kılınmış olub el-haletü-hezihi eyalet-i merkûme istikal-i tam ile uhde-i düsturilerine tevfiz olunmuş olduğuna ve kâffe-i mevaddın icrâsı re'yi ve tedbiri müşîrîlerine muhavvel idüğüne mebnî ağa-yı mûma-ileyhin kaza-i mezbure ayanı nasbı ve tayin olunması nezd-i düsturilerinde münasib görüldüğü halde tayin ve irsâl kılınmasının re'y-i samilerine ihale olunması husûsu tensîb olunmuş ve emr-ü fermân-ı hümâyûn- i şâhâne dahi bu merkez de dair olmuş olmağın dirayet-i kamile-idüsturileri iktizâsı üzere husus-i mezburu bi'l-mutalaa ağa-yı mûma-ileyhin kaza-i mezkûre ayanı nasb ve îrsâli munasib görüldüğü surette tayin ve îrsâli muhavvel re'yi zerrin -i isabet karin-i müşîraneleri idiği beyanıyla kaime 22 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 106) Musul Valisine

Bundan akdem Musul ahalisinin mütecasir oldukları hareket-i bâğıyaneleri cihetiyle derun-i memlekette def'i gaile-i mefsedet ve mucib-i fesâd olanların icrâ-i tedip ve kuşimalleri cenâb-ı müşîrîlerini Musul idhal ve mesned-i hükümete ikad birle emval-i mağsublarının istirdadına ikdâm ve mübâderet eylemesi husûsu bundan akdem müte'allik olan irade-i seniyye şâhâne mûcibince Bağdat Valisi vezir-i mükerrerem saadetlü Davud Paşa hazretlerine tevfiz ve ihale olunmuş ve o bâbda sadır olan emr-i âli ve tahrîrat-ı huluvv-i suveri cenâb-ı müşârûn-ileyhe irsâl kılınmış olduğundan bermuceb-i irade-i seniyye müşârûn-ileyh hazretleri zât-ı saadetlerinin tedarikat-i seferiyyelerini tehyie ve tanzim ve maiyyet-i düsturilerine mikdar-ı vâfî asker tayin eylemiş olacağı mukaddemâ bu tarafa inhâ ve iş'âr olunmuşdu bu defa cenâb-ı müşîrîlerinin Musul civarına vürudlarında derun-i memlekette olan erbâb-ı bağı ve fezar tab-ı aver olmayup ne vechile gerîzan-i vadi-i adbâr ve ne suretle tedmir ve istisalllerine ikdam ve ibtidar olunarak derun-i şehre duhul ve merkez-i hükümete kuudları ebniyye-i teyessürde cilve nûma olmuş ve bâis-i fesâd olan bâğattan idam ve izâle olunan sekiz nefer eşhasın ruus-i maktuaları vali-i müşârûn-ileyh tarafına gönderilerek Musul ahalisinin mahzarlarıyla eşkıyanın iç kaleden gasb etmiş oldukları cebâhanenin mikdarını mübeyyin pusulalar takdim ve irsâl kılınmış olduğu ve güzere eden tevcihat-ı hümâyûnda Musul eyaleti kemakan uhde-i müşîrîlerinde ibka ve takdir buyurulmuş olduğundan ol bâbda teşekkür ve tahmidî hâvî ve mukaddemâ inha-yı düsturileriyle ba emr-i âli li-ecli't-te'dib Haleb'e nefy ve icla olunmuş olan Mahmud Paşazade Abdurrahim Bey'in müddet-i nefyi hayli vakit olarak şimdiye kadar menfasında karin-i terbiye olmuş olacağından bahisle özr ve ıtla'-ı husûsuna müsade-i

seniyye erzan kılınması iltimasını muhtevi bu defa taraf-ı müşîrîlerinden ve vali-i müşârûn-ileyh tarafına gönderilüp bu tarafa irsâl olunmuş olan tahrîrat-ı şerîfeleri meel ve mezayası ve mahdar ve mezkûr pusulalar müeddası rehn-i itla‘-i muhlisi olmuş ve tahrîrat-ı mevrude-i mezkûreleri hakipa-yi mekârim-i peyma-yı cenâb-ı Padişahiye arz ve takdim ile meşmul lahza-i keramet ifaza-i hazret- i kitistani buyurulmuş ve maru‘z-zikr serberideler pişkâh-i bâb-ı hümâyûnda nihade-i mevki-i ibret kılınmıştır. Ahali-i merkûme eşkıyasının ol vechile mütecasir oldukları harekât-ı bâğıyaneleri mukabelesinde mustehak oldukları mücazat-ı layıkları bi‘l- icrâ cenâb-ı düsturilerinin (Sayfa 86) Musul’a duhul ve merkez-i hükümeti suudlarıyla bâis-i fesâd olan fitnekâranın tedib ve tenkillerine ibtidar olunarak ol cânibde hamden lillah-i te‘âlâ asyîş emniyet hasıl olması mucib-i kemal-i mahzuziyyet olmuş ve bu bâbda vali-i müşârûn-ileyhin vürûd eden tahrîratına taraf-ı halisanemizden iktizâsına göre cevapname yazılmış olduğundan başka tabk-ı inhâ ve işarları vechile mûma-ileyh Abdürrahim Bey müte‘allik olan irade-i seniyye-i mülûkâne mûcibince afv ve itla‘ olunarak iktizâ eden emr-i âli ısdâr ve tisyâr kılınmış olmağla bundan böyle her halde muteyakkiz ve mütebassır olarak o makuleler erbab-ı şekâvetten kimsenin icrâ-yı hebâsete fırsatıab olmamaları esbâbını istihsâl ile asayîş-i bilad ve refah ve istirahat ibâd husûsuna ihtimam ve dikkat ve cenâb-ı müşîrîleri dahi hüsn-i süluk ve rû‘yet ile icrâ-yı hükümet ve ba husus fukara-i raiyyetin her halde mezalim ve teadiyattan vikayası vesailini istikmale mübâderet birle herhalde ibrâz-ı me’ser-i dirayetkâr ve hamiiyyete himmet buyurmaları siyakında kaime 22 Cemaziyevevvel 1242.

(Belge 107) Yenipazar’da Olan Arif Bey’e

Hamden lillahi te‘âlâ Bosna’nın Cadde kulu günden güne itâ’atlerini artırıp Saray eşkıyası dahi kuvve-i kahire-i Devlet-i Aliyye’yi gördüklerinde ber-vechi matlub maslahat kesb-i suhûlet edeceği ve Cadde kulundan bir vezir memur kılınması fevaid-i külliyyeyi mucib olacağı beyanıyla Saray eşkıyasının Cadde ve İzvornik taraflarında olan mutı‘ kazalar ahalisinin ifsad ve izlâllerine çabalamakda oldukları tafsilatı mukaddemce tarafınızdan iş‘âr olunmuş ve mutı‘ ve münkad olan kazalar ahalisinin sirayet-i mefasidden vikayeleri lâzım gelmiş olduğundan tez elden Üsküp Mutasarrıfı Yaşar Paşa tarafınızdan tahrîrat vürûduyla istenildiği gibi mikdar-ı vâfi asker ile Yenipazar’a erişmesi ve Yenipazar mütesellimi Osman Paşa ve Eyüp Paşa’nın dahi sizinle bi‘l-ittihad eşkıya-yı merkûmden beri tarafa ve berüden öteye hiç kimsenün salıverilmemesine dikkat ve icrâ-yı melanet daiyesinde olan hunenin de def’i

tenkillerine mübâderet eylemeleri tensîb olunarak olbâbda çendruz akdemce Paşa-yı mûma-ileyh tarafından başka başka kâğıtlar tahrîr ve cümlesi tarafınıza tesyir olunmuş ve tefasil vetedabir ve kararımız bundan böyle tarafınıza bildirileceği iş'âr ve tezbir kılınmış olub Tıravnik ve Saray ahalisinin harekâtı gayr-i layıkları cihetiyle Bosna Valisi bulunan saadetlü el-Hâc Mustafa Paşa hazretleri aciz kalmış ve bu cihetle eyalet-i merkûmun ahiretevcîhi lâzım gelmiş olduğuna binâen şeref sünûh eden irade-i seniyye-i mülûkâne mûcibince eyalet-i merkûm bu defa saadetli Belgrad Muhafızı Abdurrahim Paşa hazretlerine tevcîh ve Belgrad Muhafızlığı dahi Niğbolu ve Kale Muhafızı saadetlü Hüseyin Paşa hazretlerine Niğbolu Muhafızlığı dahi müşârûn-ileyh el-Hâc Mustafa Paşa hazretlerine tevcîh ve ihale kılınmış ve mûma-ileyh Yaşar Paşa ve Pirizren Mutasarrıfı Mahmud Paşa ve Şehsuvarpaşazade ile Ebvadineli? Hüseyin Paşa mikdar-ı vâfi asker ile vali-i müşârûn-ileyh hazretleri maiyyetine memur ve tayin ve suret-i hareket ve memuriyetine dair müteallık olan irade-i seniyye keyfiyeti etrafiyla tarafımızdan vali-i lahik-i müşârûn-ileyhe iş'âr ve tebyin olunmuş ve sizin dahi müşârûn-ileyhin ne vechile irade ve iş'arı vuku' olur ise öylece hareket etmeniz iktizâ ederek keyfiyet müşârûn-ileyhe bildirilmiş olduğunu ve sizin öteden beri ve bi'l-husus işbu memuriyyetinizde şimdiye kadar ibrâz etmiş olduğunuz sadâkat ve hamiiyetiniz malulumuz olarak bundan böyle dahi mukaddem ve muahhar vâki' olan iş'arımız vechile Yenipazar'da ikamet ve her halde kaviyyü'l-kalb olub Yaşar Paşa'yı Yenipazar'a celb etmiş iseniz gerek mûma-ileyh ve gerek Osman Paşa ve Eyüp Paşalar ile bi'l-ittihad eşkıya-yı merkûmeden bu tarafa ve beriden öteye bir kimsenin salıverilmemesine ihtimam ve dikkat ve vali-i müşârûn-ileyh tarafından ne gune re'y ve iş'âr vuku'a gelür ise muktezasını icrâyâ sûrat ederek sizden memul ve muntazır olan dirayet ve hamiiyeti isbata bezl-i liyakat eylemeniz lâzım geleceği mâlumunuz oldukda ona göre icrâ-yı sadâkat ve memuriyyete mübâderet eylemeniz için mahsus işbu kaime 22 Cemaziyelevvel 1242. (Sayfa 87)

(Belge 108) Erzurum Valisi Galib Paşa'ya

Muş Mutasarrıfı sabık Selim Paşa'nın sû'-i hal ve habaset-i efali cihetiyle idam ifnası bâbında fermân-i kaza ceryan-i padişahinin ısdâr ve tisyâr kılınması bundan akdem seviy-yi saadetlerinden tahrîr ve iş'âr kılınmış olub Paşa-yı merkûmun sevabık-ı ahvâl ve şimdiki mürtekib olduğu harekâtı fezaşı iştimaline nazaran vacibü'l-izâle olduğuna şüphe yoksa da aşair ve ekraddan kesret-i a'van ve ensarı olmak cihetiyle şayet bir gaile suretini mucib olmamak için iktizâ-yı hal ve memuriyetleri savb-ı

vâlâlarına iş‘âr olunmak üzere ike gavail-i malume zuhûruyla husûsi mezkûrun bundan böyle zir ve balası bi’l-müzakere icrâ ve ol suretle seviy-yi seraskerlerine tahrîr ve inba kılınmak üzere te’hir olunmuş idi el-haletü-hezihi reşide-i dest-i tebcil olan tahrîrat-ı saadetten ayat-ı müşiranelerinde bu cânibden bir cevap zuhûruna intizaren Paşa-yı merkûmun harekât-ı takat gûzarına tehammül ve istibâr kılınmış ise de Paşa-yı merkûmu açıktan açığa isyanını izhar ve bazı mahallerin zabt ve ihtilali tedarîği esbâbına ibtidar eylemiş ve apılan aşairi vesilesiyle İranlı’ya ne suretle sevk-i askere mecbur ederek yine bir iş çıkarmak kaydına düşmüş olduğundan başka ocağ-ı mülgayı sahabetle kale ve kale alınmayacak vechile Saltanat-ı Seniyye’yi lisana olmakda ve mağazallahu te’âlâ etrafda tekessür etmekde olan hune mutarrudini ele alarak aralıkda meram-ı habaset encamını icrâ eylemek üzere serhadat-ı şerifede bir fitne ve fesâd ihdasına çalışmakda olduğu tedkik etmiş olduğundan Van Muhafızı İshak Paşa ve Bayezid Mutasarrıfı Behlül Paşa vesâir ümera ve sergerdegan aşair ile hafiyeten haberleşerek Adilcevaz ve Ahlat Beyi Şeyh Ahmed Beyve Kürdistan’da beyne’l-aşair kemal-i vaka ve itibarı Paşa-yı merkûmun akraba ve taallukatıyla dahi ülfet ve münasebeti ve ekserinin kendüye söz vermeleri nümayan almaları mûlabesesiyle mir-i mûma-ileyh zât-ı saadetlerine sevk olduğundan kendüsi celb ve müzakere ve tekrar etraf ve aşairle muhabere olunub cümlesinin itaat edeceği ve mir-i mûma-ileyhe meel idiği anlaşıl原因 lâzım gelenlerden teahhüd olunmuş ve aşayerin işe yarlarından taraf-ı düsturlilerine dahi tahhüdname gelmiş idüğünden onu ve inâyet-i hazreti hüda ve yümni ta’li-i ferhunde-i metal-i cenâb-ı Pâdişâh-i kişver gûşa ile paşa-yı merkûmun def‘i gailisi suretine teşebbüsün mevsimi ve sırası geldiği tebeyün birle mevsim-i şita hulul edup şimdilik mûlameyenet bulunması ve henüz Paşa-yı merkûm aşayeri kışlağa taksim edemeyip mal ve hayvanaatı meydanda olması cihetiyle istihzane vakit kalmayarak fırsat sıvışmamak üzere mütevekkelen allallahi te’âlâ Paşa-yı mûma-ileyhima vesâiri merkûm Selim Paşa üzerine ba buyurldu ile tayin ve mir-i mûma-ileyh dahi ilbâs-ı hılat Muş ve Hınız ve Malazgirt sancakları idaresi ihale ve maiyyetine mikdar-ı vâfi asker ve iki cerha top itasıyla Erzurum’dan i‘zam ve Paşa-yı merkûm hafî ve celi ianet suretinde olanların haklarından geleneceği dahi cümleye i‘lan ve ifham kılınmış olduğundan her ne kadar Paşa-yı merkûm müdafa kaydına düşmüş ise de lillehil hamd mukabele edemeyip Haydaranlı vesâir aşair sergerdeleri mir-i mûma-ileyhe tebâiyyet ve önüne düşüp ileri doğru azimet ile Muş ve Hınıs sancğı dahilinde ve etrafta olan aşayerin Sebik-i aşiretinden ma’adesi mir-i mûma-ileyhe muvaffakat etmiş ve Paşa-yı merkûmun mukabeleye iktidarı olmadığından sekiz on nefer ile firar ederek şimdilik Tiflis’e

sağınmış ve yedinde bulunan mahalleler cümleten zabt olunub Sebiki aşireti dahi mûma-ileyh Behlül Paşa'ya dehalet eylemiş olduğundan bi'l-ittifak üzerine varılarak hakkından gelineceğine mübeyyin seviy-yi âliyyelerine gelen tahrîrat gönderildiği ve Tiflis kapanacak mahal olunmayıp icünde Paşa-yı merkûmun hasmanesi derkâr ve ekseri ahalisinin mir-i mûma-ileyhe haberleri tevarud eylemekde idiğın aşikâr olarak gariben ahz ve itimamkâri müyesser olması eltafi rabbaniyyeden mesul idün ve Paşa-yı merkûmun icaları cezası bâbında şehir-i Rebiülevvel evastı tarihiyle bir kıtâ ferman-ı âli ısdarından başka ba rütbe-i mir-i miran-i Muş sancağının yurtluk ve ocaklık vechile mir-i mûma-ileyh tevcihi lâzım gelen evamir-i şerîfesinin tasdir ve Muş Sancağı'nın caizesi ve hınıs tekman ve Malazgirt sancaklarının dahi mülhakane olmak üzere cenâb-ı miriye 200.000 kuruş edası hususna mir-i mûma-ileyhle karar verildiğünden merkûm Selim Paşa uhdesinde olan Hınıs ve Malazgirt hisselerinin mir-i mûma-ileyhe tevcihiyle lâzım gelen berât-ı şerifinin tesyir kılınması (Sayfa 88) akrabasında bulunan hısas-i saîreye şimdilik dokunulmaması hususları muharrer ve mezkûr olmağın bil cümle mefahim ve mezaya ve evrak-ı mersule müveddası rehin-i i'zan-ı senaveri olub vâkıa Paşa-yı merkûm her bir şenaati mürtekip vedaima fesâda musırr ve mübebb bir şahs-ı ref'i olarak Devlet-i Aliyye'ye bir rahiye-i rehba ve bu defa dahi iş'âr-ı vâlâlarından mustebân olduğı üzere ihanet ve melaneti hüveyda olduğundan ol vechile iğmal-i hünü tedbir ve arabirle Paşa-yı mûma-ileyhima ile muhabere ve bi tahsis mûma-ileyh Şeyh Ahmed Bey'in hüsn-i hal ve etvarı tahkik ve celb buyurularak husûl-i maslahatı mevdda keyfiyeti müzakere kılınıp merkûm Selim Paşa üzerine sevk ve irsâl ve merkûmun def gailisi esbâb-ı hasenesinin mukarenet-i tevkif yezdani ve asar-ı tevcihat-ı kudsiyye-i hazreti cihanbani ile kimseye bir zarar ve hasar isabet etmenizin ber vechi suhûlet istihsâl ve ikmal kılınması pek asvap ve havali-i şarkiyyede bu madde Devlet-i Aliyye'ye başkaca azim bir hizmet olduğundan bu hususda masruf olan gayret ve hamiyetleri cümlemize vesile-i kemal-i sudûr ve behiyyat olmuş ve tahrîrat-ı mezkûreleri hakipa-yi hümâyûn-i mülûkâneye arz ve takdim ile meşmul lahza-i hazreti tacidari buyrulduğundan gayr-i bu madde de cilveger-i sahha-i zuhûr olan mesai ve sadâkatleri nezd-i keramet vefti mülûkânede dahi karinsapaş ve tahsin buyurulmuştur arayış-i zât-ı saadet semat-ı müşiraneleri olan cevher-i fetanet ve hamiyet iktizasınca herhalde Devlet-i Aliyye'ye ibrâzı hüsn-i hizmete sai olacakları cümle indinde velasinde nezdi vâlâ-yı şâhânede gün gibi aşikâr ve mûma-ileyh Ahmed Bey'in hüsn-ü süluk-i tahrîrat-ı mezkûrelerinde hamigüzar iş'âr olduğundan ve hakkı âliyyelerinde itimad ve hüsn-i itika-dı âli berkemal idukunden başka havali-i şarkiyenin istiklal-i tam ile

serasker zîşanı bulunduklarından tezaif-i vaka ve şan düsturane tezayid-i nüfusu sakraneleri müstelzim esbâbın istikmalî ehass-ı matlub ve maksud olmağın bu bâbda şeref sünuh olan irade-i kerametare-i padişahi mantuk-i münifî üzere derhal Muş Sancağı sâbıkı misillü yurtluk ocaklık vechile ba rütbe-i mir-i mirani mûma-ileyhe tevcîh ve ihsan buyurularak lâzım gelen evamir-i şerîfesi ısdâr ve hınsı tekman ve Malazgirt mukataaları hisseleri dahi malikane vechile Paşa-yı mûma-ileyhe tevcîh birle tasdir olunan iki kıtâ berât-ı şerifî seviy-yi sadettlerine tisyâr kılınmış ve tabık-ı iltiması düsturileri vechile Paşa-yı mezburun idam ve izâlesine memuriyetlerini şâmil tarihi mezkûr ile iktizâ eden fermân-ı âliye dahi gönderilmiş olub marru'z-zikr 200.000 kuruşun Erzurum tertibi mesrifine tahsisini iş'âr buyurmuş isenizde Erzurum eyaletinin killet-i vâridat-ı muayyenesi derkâr idiği ve mesarif-i vâkîaları hasbel vakit ziyadece olacağı sarraflarına dahi duyun-i külliye olduğu mesmu-i senaveri olarak hayli zaman beri savbı saadetlerine bu taraftan başkaca bir îâne olunmak suretine sarf-ı efkâr olunmakda iken zât-ı âlileri suhûletle şu maslahatı cesime muvaffak olduklarından ve ba husus ocağ-ı sâbıkın def'i fermân-ı şerifinin Erzurum'da tamamca infaz ve icrâsında hareket-i hakimane ve tedabir-i saye-i müşiraneleri pek çok işe yaramış olduğuna binâen iktizâsına göre ilave-i mukaddemat-ı layika ile husûsu mezbur atebe-i felek mertebe-i arz ve ifade ile ol bâbda müsaade-i seniyye-yi hazreti tacidari erzan buyurulmuş ve ol vechile meblağı zebur 200.000 kuruş atıyye-i şâhâne olarak cenâb-ı âlilerine ihsan buyurularak muaccelat-ı mukaataat-ı merkûme irad ve masraf olunmak üzere iktizâsının icrâsı izzetlû defterdar efendü bendelerine havale olunmuş olduğundan başka şerefpaş-ı sahife-i sudûr olan hatt-ı şerifî mülûkânenin bir fıkrasında müşârûn-ileyh doğrusu şu Selim Paşa husûsunda Devlet-i Aliyemize hizmet ve ibrâz-ı sadâkat eylemiş olduğundan tahsin ve aferine şayan olmuşdur ba husus Paşa-yı mezburun sermaktunu dahi gönderir ise ol vakt hakkında başkaca iltifat olunmak iktizâ eder deyu hakk-ı ehak-ı vâlâlarında taltifat-ı seniyye-i şâhâneyi mütezammi tabirat-ı bâiat ayat-ı Pâdişâhi levha-ı zib-i sûtur olduğu mâlum-u besalet melzum-i düsturileri buyurladıkda bir gün evvel Paşa-yı merkûmun ele getirilerek itmamkârıyla ser maktuhunun bu tarafa îrsâline sarf-ı himmet ve bu bâbda dahi izharı levâzım rû'yet mendi ve gayrete bezl mahasele miknet buyurmaları siyakında kaime lede'l-vusul mukaddemce seviy-yi saadetlerine vâki' olan tavsiye iş'âr-ı senaveranemiz iktizâsı üzere Erzurum'da bu tertib Asakir-i Mansure-i Muhammediye (Sayfa 89) tahrîri tensîbkerde-i düsturanileri olduğu ve tertibi mezkûre muktezî olan levazımatı malumenin tanzim ve irsâl kılınması tahrîrat-ı vârideleri meelinden mustebân olarak bu bâbda şerefziri sudûr olan irade-i

seniyye-i şâhâne mûcibince keyfiyet Asakir-i Mansure nazırı Efendi ile bi'l-müzakere iktizâ-yı nizâmına seriyan mübâderet eylemek üzere mûma-ileyh defterdar efendi bendelerine havale kılınmış olmağın tafsili hal bundan böyle sudûr edecek ferman-ı âli ve iş'âr-ı muhlisiden mâlum-ı âlileri buyurulacağı mâlum-ı düsturileri buyurdukda ber minval-i muharreri himmet ve icrâ-yı lâzıme-i hamîyyet menda-i mübâderet buyurmaları memulü halisanemizdir 22 Cemazieevvel 1242.

(Belge 109) Kayseri Mutasarrıfına

Mâlum-ı âlileri olduğu üzere Şam eyaleti kesiru'n-nema ve vasiu'l-inhâ bir memleket-i cesime olub ezcümle Harran Ovası denilen mahal fi'l-asıl mamur iken günden güne harab olarak el-yevm yirmi beş karyeden ibâret olduğu ve Şam Valisi bulunan vezir hem harb ve darb ve hem rüşd ve rü'yeti erbâbından olub ibtida eşkıya-yı urbanın mazarratını def'i ile zimam-ı hükümet gereği gibi yed-i iktidarına almak ve ondan sonra eğdirib biçdirib umran ve ve ibranı esbâbını istihsâl eylemek lâzımeden ve ol taraflara usûl yoluyla dolu Devlet-i Aliyye'ye senevi habili menafî husûle geleceği ve Şam Valileri bir kere tamam-ı dilhahı üzere onda kesb-i iktidar eyledikleri surette emaret-i Hacca bizzat gitmeyüp sâbıkalarda olduğu vechile kethüdâ veyahut silahtarlarına bile idare ettirmek olabileceği vazıhattan olduğuna ve hâlâ Şam Valisi bulunan Veli Paşa dekayık-ı mezkûreye sarf efkâr etmeyüp Şam hazinesi iâne olunmadıkça emaret-i Hacc-ı şerif maslahatının idaresi imkanda olmadığını iş'âr etmiş olduğundan maada müşârûn-ileyhin irade-i hükümetde kasır vela sima Şam valiliğinin ol suretle uhdesinden gelmekde aczi zahir olarak azl ve tebdili ile yerine usûlü mezkûreyi icrâ edecek yoluyla ahkam-ı düsturilerini ifâ edecek bir zatın nasbı ve tayini lâzım gelmiş ve cenâb-ı dirayetmeab-ı düsturileri said-i silm-i vekalet-i mutlaka olmuş ve mizaç-ı keramet imtizaç-ı mülûkâneye tahsil-i vukuf ve itla' eylemiş vükela-yı fihamı Saltanat-ı Seniyye'den olduklarına ve eğerki mukaddem Şam valilikleri hengamında cânib-i Hicaz'a hafif daire ile gidüp levâzım-ı hükümet ve emareti lâyıkı ile icrâ edememiş oldukları rivayet olunmuş iseler evvel ve ahir vâki' olan inhâ-yı samilerinden Devlet-i Aliyye'ye iâne talep etmemek ve etraftan zehayir celbiyle ahalinin mezayık-ı galleden tahlisi ve ziraat ve hırsaset usûlünün icrâsı ve tarik-i Hicaz'da kain birkelerin tamir ve tecdidî misillü hıdemata sarf ve sa'y ve makderet ile e ahir ömürlerinde din ve Devlet-i Aliyye'ye hizmet etmek üzere kavi teahhüd etmiş ve her bir tarafını mülâhaza ederek söz vermiş olduklarına ve bundan böyle hareket buyuracakları memulüne mebnî eyalet-i merkûmun uhde-i düsturilerine tevcihi ve

Cerde Başbuğu Ali Esad Paşa mukaddemâ selefinin vefatında kendüsü oralı olmak ve hüsn-i hali dirayet ve ihbâr olunmak hasebiyle Cerde maslahatı Paşa-yı mûma-ileyhe ihale olunmuş ise de bir işe yaramayup hatta Cerde hizmetini saadetlü Sayda Valisi hazretlerinin gönderdiği asker ile irade eylemekde ve ahali ve fukaraya aşırı zulum ve teaddi etmekte olduğundan Paşa-yı mûma-ileyhin dahi azliyle yerine ahir bir münasebenin tayin olunması icabı maslahatdan olarak dersaadette mutavattın dergâh-ı âli kapıcıbaşlarından Mısırlı Emin Bey bendeleri hem ceri ve cesur ve hem salah ve diyanet ile mezkûre olub her vechile Cerde maslahatını hüsn-i iradeye muktedir olması memul olduğundan Trablus Şam eyaleti ve Cerde başbuğluğunun dahi rütbe-i mir-i miran ile mûma-ileyh Emin Bey'e ihsan olunup bu bu surette zât-ı âliyyeleri Kayseri'den kalkup Şam-ı Şerife varıncaya kadar elbette bir mütesellim tayini icab edeceğine ve öteden beru vulat-ı Şam'ın tebdilinde halefi veyahut mütesellim varmadıkça selefin azli şuyu' bulmamak sureti gözetildiğine nazaran mûma-ileyh Emin Bey'e mir-i miranlık ile Trablus Şam eyaleti ve Cerde başbuğluğunun tevcîh ve memuriyyet evamir-i mahfiyyen ısdâr ve i'ta (Sayfa 90) ve bu husus bu tarafda gayet mektum tutularak zahirde bir vesîle-i münasibe ile hemen birkaç gün zarfında mütesellim olarak bu cânibden ihrâc ve salefleri müşârûn-ileyh Veli Paşa'nın dahi vezareti uhdesinde olarak Antakya tarafına doğru gelmesi için emr-i âli ısdâr ve mûma-ileyh Ali Esad Paşa'nın dahi bila mansıb orada ikameti caiz olmadığından bundan böyle berilere geldikde bir mahalde ikamete memur kılınmak üzere Alanya sancağı lafzı murad olarak uhdesine ihalesiyle tanzim kılınması hususları tensîb olunmuş ve şerif sünûh eden irade-i seniyye-i şâhâne mûcibince Şam eyaleti uhde-i düsturilerine tevcîh ve Trablus Şam eyaleti ve Cerde başbuğuluğu dahi mûma-ileyh Emin Bey'e ihale iktizâ eden tevcîh ve memuriyyet ol havaliye ? muhaffiyyen ısdâr ve mir-i mûma-ileyhe i'ta kılınmış olarak zât-ı âliyyelerinin dahi tevcîh ve memuriyetlerini şâmil lâzım gelen evamir-i şerîfi derdest ısdâr ve tisyâr ise de ber- minval-i muharrer husus-ı mezbur bu cânibde gayetü'l-gaye mektum ve mahfî tutularak işbu nemika-i halisanemiz mir-i mûma-ileyhe bu tarafdán ihrac olunduğu gün tahrîr ve savb-ı samilerine irsâl ve tisyâr olunmuş ve mir-i mûma-ileyhin ihrâc ve i'zamından on beş gün mururunda mir-i mûma-ileyh hayli yol almış bulunacağından tevcîhat-ı merkûmun ol vakit icrâ olunması tasmmim kılınmış olub bu cihetle taraf-ı âliyyelerine müjdeci tatarlar varıncaya kadar hiç kimseye serdüzeşt vermeksizin tehiyye-i esbâb-ı seferiyyeye himmet ve bi mennihi te'âlâ tatarlar vasıl olduğu gibi hemen Kayseri'den hareket ve seyr-i seri' ile Şam-ı Şerife erişmeye musara'at ve ol cânibe vusûllerinde mûma-ileyh

Emin Bey'in tanzimi dairesinde lâzım gelen îânetin icrâsıyla Trablus Şam'a irsâl ve i'kadı ve mûma-ileyh Ali Esad Paşa'nın dahi Alaiye tarafına ihrâc ve i'zamı husûsuna mebaderet buyurmaları lâzım geleceği ve eyalet-i merkûmenin uhde-i düsturilerine tevcihle balada mezkûr arz ve kazıyyeye mebnî idiği ve bu vechile hakk-ı düsturilerinde ez- sernulmağa nessar olan nir-i tevcihat-ı seniyye-i mülûkâneye teşekküren her halde mezahir-i rü'yetmenda ve dirayete sarf-ı efkâr ve mukteza-yı teahhüdat-ı vâkîa-i düsturilerini yekan yekan icrâya bezl ve sa'y ve iktidar buyurdukları halde nezd-i şâhânede ve cümleîndinde bu hizmetleri mesmu ve makbul ve hakk-ı âliyyelerine zehr-i ahret olacağı derkâr ve mazallahu te'âlâ hılaf-i teahhüd bir güne hareketleri vuku'a geldiği surette mizaç-i adalet imtizaç-ı şâhâne mâlum-ı müşîrîleri olduğundan sahabet ve himayet-i muhlisi bir vech ile kârger-i tesir olarak hakkınızda müntec enva-i vehamet olacağı aşikâr olduğu mâlum-ı âlileri buyruldukda ona göre hareket ve icrâ-yı mukteza-yı teahhüd ve memuriyyete himmet buyurmaları siyâkında mahfiyyen ve mektumen mahsus işbu kaime 18 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 110) Salih Paşa Hazretlerine Kenar

Mesmu-i âlileri buyurulmuş olacağı vechile Kudüs-i Şerif mukaddemce hılaf-ı rıza-yı şâhâne hareket-i bâğıyaneyi ibtidar ile kaleyi zabtı ve tahassun etmiş olduklarından tedabir ve kuşimallerine Kudüs Kalesi'nde yedlerinden nez' ve istihlası hala Sayda Valisi saadetlü Abdullah Paşa hazretlerine havale olunmuş ve vali-i müşârûn-ileyh memurlar tayin ve îrsâliyle ahali-i merkûmeyi taht-ı itaate idhal ve kaleyi mezbureyi dahi yedlerinden tahlis eylemiş olduğu geçende vali-i müşârûn-ileyh hazretleri cânibinden iş'âr ve selefleri müşârûn-ileyh Veli Paşa tarafından asker ve mütesellim gelinceye kadar kale-i merkûmun muhafazasına ibtidar eylemesi zımmında vali-i müşârûn-ileyh savb-ı halisanemizden tahrîrat tisyâr olunmuş ve mikdar-ı vâfi asker ile bir hazinedarını mütesellim tayin ile gönderilmiş olduğunu mukaddemce müşârûn-ileyh Veli Paşa bu cânibe yazmış ise de metn-i nemika-i muhibbanemizde beyan olduğu üzere Şam eyaleti uhde-i düsturilerine tevcih buyurulmuş olduğundan ve kale-i merkûm dahil-i hükümet-i atufilerinde olarak selefleri müşârûn-ileyh infisalleriyle mütesellim-i mûma-ileyhin dahi bi't-tabi' azli icab edeceğine binâen taraf-ı samilerinden zabt ve rabt-i memleket ve himaye-i fukara-i raiyyet maddelerine sarf-ı efkâr eder sadık ve dirayetşiar mutedil perhizkâr birinin savb-ı âlilerinden mütesellimliğe memur kılınması lâzımeden idiği aşikâr ve zât-ı saaddetlerinin bu usûle riayet ve dikkat buyuracakları vareste-i kayd-i iş'âr ile bundan sonra cenâb-ı düsturileri

Kayseri'den hareket ve Şam-ı Şerife azimet buyuracağı esnalarda husûsu merkûma temmül ve mülâhaza olunarak hem zabt hıfz-ı kaleye ve hem ahali ve fukaraya sıyanete bir munasib mütesellim istihzar buyurmaları lâzımeden olmağla mukteza-yı hamiiyet-i zatiyyeleri üzere evsaf-i mezkûre ile muttasıf kale-i merkûme muhafazasına mütesellim olarak kimin îrsâli münasib ise Şam-ı Şerife varıncaya kadar teekkül ve mülâhaza (Sayfa 91) ve istihzar buyurularak bi mennihi te'âlâ vasıl oldukları gibi derhal kale-i merkûme isbâl ve ve kema yenbağı hıfz u hiraset ve ve fukara-i raiyyetin mezalim ve teaddiyatdan vikayeti esbâbını istihsâle himmet buyurmaları zımmında tahşiye-i metn-i mürettibe ibtidar kılındı 18 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 111) Bağdat Valisine

Bundan akdem Musul ahalisinin mütecasir oldukları harekât-ı bâğıyaneleri cihetiyle derun-ı memlekette ref'i gaile-i mefset ve mucib-i fesâd olanların icrâ-yı tedipleriyle valileri saadetlü Yahya Paşa hazretlerinin Musul'a idhal ve merkez-i hükûmete ikad birle emval-i menhubesinin istirdarına ikdem ve mübâderet eylemeleri husûsuna irade-i katia-i hazret-i Pâdişâhi te'âlluk etmiş ve o bâbda ısdâr ve tisyâr olunan emr-i âli mûcibince ahali-i merkûmeye nush ve pendî şâmil gönderilen evamir-i âliyye ile seviy-yi âliyelerinden mahsus adam tayin ve irsâl olunduktan sonra vali-i müşârûn-ileyh tedarikat-ı seferriyyesi tehiyye ve tanzimi ile maiyyetine mikdar-ı vâfi asker tayin olunmuş olduğu savb-ı saadetlerine mukaddemen lede'l-inhâ müşârûn-ileyhin Musul civarına vürudu ile eşkıya-yı merkûmun hasr ve tazyiklerini ikdam ve mübâderet ederek derun-i memlekette olan erbab-ı fesâd tab-ı aver mukavemet olamayub ne vechile rehn ü redd-i semt-i adbar ve ne suretle ahz ve istihsâllerine ibtidar ile derun-i şehire duhul ve mesned-i hükûmeti kuud eylemiş olduğu ifadatını mütezamin müşârûn-ileyhin seviy-yi âliyyelerine meb'us tahrîratıyla bais-i fesâd olan eşkıyadan idam eylemiş olduğu sekiz nefer eşhasın ruus-i maktualarını taraf-ı düsturilerine gönderilmiş olduğundan bu defa irsâl ve tisyâr olunmuş olduğu ifadesini şâmil ve Bağdat ile Basra beyrinde olan Hazail eşkıyasının bağı ve tuğyanlarına mebnî tedib ve kuşimalleri zımmında mir-i ahur-i müşîrîleri bâşbuğluğuna mücerreden tertib ve tanzim olunan Asakir-i Mansure-i üzerlerine sevk ile bi'l-muharebe ne vechile kahr ve izmihallerine itina ve mübâderet kılınmış idüğün beyanıyla mir-i ahur-i merkûm bendelerinin savb-ı saadetlerine vürûd eden iki kıtâ arızasıyla hengam-i muharebede ahz olunan ser berideler ba's isbâl kılınığını meşmul bu defa reşide-i dest-i meveddet tahrîrat-ı saadet ayat-i düsturaneleri meel ve mezayası ve mir-i ahur-i merkûmun

maru'z-zikr arizaları müdesi rehn-i ıtla'-i huluvv-i suveri olub bu vechile ahali-i merkûm eşkıyasının tedip ve tenkilleriyle müşârûn-ileyhin Musul'a idhali hususuna vâki' olan himmeti şerîfeleri mucib-i mahzuziyyet-i huluvv-i suveri olmuş ve tahrîrat-ı vâride-i mezkûreleri huzur-i atûfet-i gencure-i cenâb-ı Padişahiye arz ve takdim ile menzur-i nazar-i keramet eser-i hazret-i zıllullahi buyurulmuş ve gönderilen ruus-i maktua-i mezkûrelerin pişgah-i bâb-ı hümayûnde tehyie-i ca-yi ibret kılınmıştır cenâb-ı hamîyyet elkâb-ı müşîrîleri zuyur-i amîyyet ve kıyaset ile eraste-i vüzara-yı i'zâm-i Saltanat-ı Seniyye'den olarak siperde-i duş-i istihsâlleri kılınan mevad vee mesalihin ber-vefk-i dilhah-ı âli rû'yet ve tesviyesine mecd ve sa'ı olacakları itikad-ı hasenesi hakk-ı âlilerinde derkâr ve ahali-i merkûm eşkıyasının tedmir ve istisal ve müşârûn-ileyhin bu vechile Musul'a idhaliyle tenfiz-i emr ve irade-i şâhâneye vâkî olan surat-i emsalleri Hazail eşkıyasının dahi ol suretle tedib ve kuşimalleri emrinde masruf olan ikdâmları tamam-ı zât-ı dirayet simat-ı müşîrîlerinden memul ve muntazır olan asar-i ber- güzide-i hamîyyetkârı ve dirayeti teyid ve isbat ederek işbu hizmet-i pesendideleri cümlemiz ındinde vela simanezd-i meali-i vefd-i hüsrevanide rehin ve makbuliyet olduğ u vareste-e kellefe-i iş'âr olmağla bundan böyle havali-i Irakiyyenin hüsn-i irade ve tasarrufu vesailini istikmal ile bu meakule şea ve nekkaranın icrâ-yı habâsete fırsatyab olamamaları emr-i ehemmine nezaret ve dikkat birle her halde icrâ-yı şerayit hükûletgüzarı vü ruyete himmet buyurmaları siyakında kaime 23 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 112) İskenderiye Mutsarrıfı Hazretlerine

Mâlum-ı müşîrîleri olduğu vechile Saray ahâlisi ocağ-ı mülga gayretinde olarak mukaddem sünuh eden irade-i seniyye'nin icrâsında tekerrud ve teannüd etmekte olduklarına ve bu cihetle Bosna Valisi bulunan saadetlü el-Hâc Mustafa Paşa hazretleri eyalet-i merkûmun iradesine muvaffak olmadığına binâen bu defa müte'allik olan irade-i âliyye-i mülûkâne iktizâsı üzere eyalet-i merkûme müşârûn-ileyh uhdesinden sarf ve tahvil ile Belgrad Muhafızı vezir-i mükerrerrem saadetlü Abdurrahim Paşa hazretleri uhdesine tevcih ve Belgrad (Sayfa 92)

(Belge arasında kopukluk var.)

(Bu sayfa başka bir belgenin devamı.)

olub hatta bir defa Hama'da yalnız bir karyenin mahsulatından 72.000 kil-i İstanbul i'üşri mahsul olmuş olduğundan ba avni bari bir kere hüsn-i nizâmı ve

rabitasına girdikten sonra ileride şimdiki vâridatın bir katı ve gittikçe kat kat menafi-i la yuhşa hasıl olacağını ve Trablus Şam eyaletinin etrafı açık olmamak hasebiyle ziyade asker istihdamına muhtaç olmayup fakat Trablus Şam mutasarrıfları hüccac-ı istikbâl için azimetlerinde Cerde hizmeti için biraz asker götürüp bunlar beheri 500 kuruş olarak 200 kadar tezkire verilür ise de gerek işbu asker ve gerek saîre mühimmat-ı Cerde mecmu-i mesarîf-i seneviyyesi 2000 keseye baliğ ve ona karşılık ol miktar dahi vâridatı olduğuna mebnî bu taraftan iâne matlub eylemeleri abes olarak orada fakat bundan böyle lede'l-iktizâ nısf tertib mikdarı asker tanzim olunması kifayet edeceğini ifade eylemiş olduğundan emin-i mûma-ileyhin vâki' olan ifadesi bi'l-müzakere gerek Şam-ı Şerif için asker tertibi ve gerek zât-ı saadetlerinin bu sene-i mübârekde Hicaz'a gidüp gitmemeleri mütala olunup vâkıa eyalet-i Şam-ı Şerifi'nin bir hüsn-i nizâm ve rabıtaya idhali evvel emirde cay-i gir-i ezhan ve emin-i mûma-ileyhin ifadesine göre iki tertibasker ile bi avnilahi te'âlâ nizâm ve intizâmı ve rikkaten rikkaten menafi-i külliyesi i hâsıl olacağı nümayan ise de cenâb-ı atufilerinin bu sene Hacc-ı Şerifi gidüp gitmemeleri husûsu beher hal seviy-yi âliyyelerinden istilam ve istimzaca muhtaç olduğuna ve emin-i mûma-ileyhin ifadesine nazaran Şam-ı Şerifin dahil ve harricinden nin asker tahrîri işe yaramayup beher hal Türk uşağından yazılmak lâzım geleceğine binâen emin-i mûma-ileyh ile olunan mucavebât keyfiyatı ve bunca zamandır Şam-ı Şerife yerleşmiş olan 15.000 kadar ecnas-ı muhtelefinin iki tertib asker ile tard ve tebedi mümkün olub olmayacağı dakikaları ve birde Şam-ı Şerifin umaranı ile ticaret hasıl olacağını Frenkler anladıkları gibi müsaferet tarikiyle diyerek ve şöyle böyle ederek Haleb gibi Şam-ı Şerif'de dahi yerleşmeleri lâzım gelir ise menafî ve ticareti bütün bütün kendülerine hasr edeceklerinden Şam-ı Şerif saîreleri gibi olmayup Bâb-ı – Haremeyn-i Muhteremeyn olmak mûlabesesiyle duhul ve ikametleri diyaneten tecviz olunmadığına dair hüsn-i müdafa ile taife-i Efrecinin Şam-ı Şerife duhul edememesi esbâbının istihsâline himmet ve eğer bu sene-i mübârekte zât-ı saadetlerinin Hicaz'a gitmemelerine bir gune mahzur olmadığı surette Hüccac-i müslimini savb-ı düsturilerinden muktedir vekil ile bi'l- irsâl cenâb-ı müşîrîleri Şam-ı Şerifin istihsâli nizâmı mukaddemâtıyla istağal veyahut Şam'da kalmaları mahzurdan salim olmayarak bu senelik dahi bi'z-zarure Şam'da olan eski asker ile bi'n-nefs azimet eylemeleri şıkları re'y-i zerrin-i isabet karin-i müşîranelerine havale kılınmış olduğundan zât-ı düsturileri işbu hususun her tarafının ariz ve amik mütalaa birle münasib gördükleri halde Adana Valisi saadetlü Nuri Paşa hazretleri maarifetiyle Adana'da bir tertib piyade ve Sivas Valisi saadetlü Mehmed Paşa hazretleri marifetiyle Sivas'da bir tertib süvari askeri

tahrîrine mübâşeretle bi mennihi te'âlâ bâde't-tekmil Şam-ı Şerife irsâl ve idhal ve bunların hayvanat ve ve elbise masrafları ve beş altı mah kadar iktizâ eden mahiyeleri şimdiki halde cânib-i Devlet-i Aliyye'den irade birle bi inayetillahi te'âlâ illerüde Şam-ı Şerifden def'i olunacak askerin masrafı tenezzül edeceğinden başka zât-ı atufileri bir tertib asker tahrîrine müteahhid olduklarından yapılacak askerin nısf-i mesarifini tediye etmeleri ve bi mennihi te'âlâ Şam'dan tard ve ib'ad olunacak eşhasının ekserisi Ekrad makulesinden olmak cihetiyle Sivas ve Adana'da yazılacağı süvari ve piyade askerin içinde Ekrad taifesinden ferd olunmamasına ihtimam ve dikkat olunmak lâzım geleceği sureti tensîb ve tasvib olunarak keyfiyeti hakipa-yi merkârimpima-yı cenâb-ı Pâdişâhiden bi'l- istinzan kadar verildiği üzere keyfiyet taraf müşîrîlerine bi'l- iş'âr zât-ı saadetlerinin bu bâbda vâki olacak inhâ ve iş'ârları malûm olduktan sonra tanzim ve icrâlarına mübâderet olunması husûsuna irade-i seniyye-i mülûkâne teallukuyla olbâbda hatt-ı şerif-i inâyet redif-i hazret-i tacidari sahife-i pira-yı sudûr olmuş olmağla mecbul ve meftur oldukları maye-i dirayet ve mühimmat şinasları üzere hususat-ı mezkûreyi itirafıyla mülâhaza ve mütaala buyurarak bu bâbda re'y-i müşîraneleri ne vechile olur ise ber-muceb-i irade-i seniyye tanzim ve icrâsına bakılmak üzere keyfiyet ber-vechi izah etrafıyla savb-ı muhlisiye iş'âr ve tenmika himmet buyurmaları siyakında kaime Gurre-i Receb 1242. (Sayfa 93)

Muahharan verilmiş olmağla bu mahalde kayıd olundu.

(Belge 113) Mısır'da Olan Cânib Efendiye

Mora maddesinin imtidadı ve vali-i vâlâşan-ı Mısır devletlü vezir-i celilü's-şan hazretlerinin haklarında olan hüsn-i iktikad ve itimadi âli cihetiyle inşaallahu te'âlâ bu emr-i ehemmi-i dinide dahi muvaffak olmaları eltaf-i ilahiden bi't-temenna Mora'ya memuriyetleri iradesi cenâb-ı şerifleriyle gönderilmiş ve muahharan bu bâbda bazı mültekisatı hâvî gerek müşârûn-ileyh tarafından ve gerek savb-ı atufilerinden tahrîratvürûduyla derhal kâffe-i iş'âranları icrâ ve fakat kapudanlık maddesinde samimi ve hakiki ve derkâr olan mahzura mebnî güya lazan ol suretten sarf-ı nazar ile mana bu madde dahi icrâ olunmuş olarak bunun fiilen icrâsında derpey olan mahzur dahi taraf-ı bahiru's-şeref-i hazreti vekalet penahiye mektumen müşârûn-ileyh hazretlerine iş'âr buyurulmuş ve suret-i hal taraf-ı şeriflerine dahi beyan ettirilmiş ve ehmiyyet-i maddeye mebnî yazılan tahrîratlar iki takım olarak berren tatarlar ile sefineye süvvar ve muvafık hava ile Said Efendi'den mukaddem varmış olduklarından inşaallahu te'âlâ müteakiben mûma-ileyh Said Efendi dahi vasıl olarak hakiki suret-i hal malum olarak

bu bâbda insaf buyurularak icrâ-yı memuriyyet maddesine himmet buyurulmuş olacağı memul ise de tatar ile vasıl olan maruz'z-zikr tahrîrata cevaben taraf-ı atufilerinden olarak savb-ı muhlisiye ve devletlü reis efendi hazretleriyle müdir-i umurları Mahmud Efendi bendelerine olarak vârid olan tahrîratta müşârûn-ileyh hazretleri iltimasat vakasının akdemi olan kapudanlık maddesinin müsaade olunmamasından işin suret nûma-yı irade ile sefainin azlığından maada kapudanlarının istenildiği gibi istihdamlarına dahi mani olacağını ve Kapudan Paşa'dan zaten eminyetsizliklerini beyan ile mukaddem yazılan muallim asker mahzuru dahi kan hüsn-i müdafa suretine hamil olunur gibi teslim olunmayarak kapudanlığın alenen tevcih sureti icrâ kılınması matlubları olduğu muharre olduğundan keyfiyeti mâlum-ı huluvv-i suverî olduktan sonra hakipa-yi hazreti sadaret penahiye irade ve suret-i hal beyan ve ifade olunduktan sübhanellahi te'âlâ kalben ve kaliben Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa hazretlerine hulûs ve itimadım ber-kemal olup müsellemler vâkıf-i serair-i alem olan hazret-i hakka malum olduğu üzere palanka ve masnu kelimatından?? mübâadet ile hakikat-i hali beyan etmek olduğundan başka şevketli efendimizin Mehmed Ali Paşa'nın hazretleri hakkında tevcîh ve itikadî hümâyûnlerini kemalinde bulduğundan bunda müzakere ve mutalaa eylediğiniz mahzuru kendü kalemim ile yazmışdım ve bu mahzur onların indinde dahi rehin-i teslim olduğu memulünde iken böyle yazılması garibdir gerçi işbu tahrîrat yazılınca kadar Said Efendi varmamış ve şimdiye kadar onun vusulü ile keyfiyet malum olmuş olacağı memul ise de şurası bana ilişik oluyor ki Mısır Valisi hazretleri hazretleri Devlet-i Aliyye'nin mutemed ve sadık ve nezd-i hümâyûnde isbât-ı siyanet etmiş bir veziri olarak kendüleri hakkında taraf-ı eşref-i şâhânedan bir güne deri muamelesi olmadığı vazih iken kapudanlık nedir ki mahzur-i celisi olması diriğ oluna her ne ise ben Mısır Valisi hazretlerinin bu bâbda olan ifadelerini tamamına sayayım. Mücerred Said Efendi'nin varup hakikat-i hali anlamamalarından neş'et etmiştir zannederim. Lakin bu husûsun mektumen serair-i Devlet-i Aliyye'yi vakıf olanlar ile tekrar müzakeresi lâzım geldi deyu emir buyurduklarından sonra bâb-ı âli'de hürmetlü samahatlü Şeyhülislam efendimiz vesaîr mutemed ve mücerreb havas ve memurin hazır oldukları halde müzakeresine mübâderet olunub müşârûn-ileyh hazretlerinin din ve Devlet-i Aliyye uğrunda sebkât eden hıdemat-i ber güzîdeleri nezd-i âlide ve cümle indinde kat'an eframış olmayub elan dahi Mora maslahatı misillü bir hizmet-i cesimeye memur buyurarak kendülerinden ezher cihet hüsn-i hizmet ve asar-ı gayret ve hamiyet zuhûruna inzâr-ı âli derkâr olmakdan naşı mümkünü'l-isal olan kâffe-i mültemisatlarında diriğ-i malumun tecviz olunmadığı cümlelerin meczumudur. Şu

kapudanlık maddesinde ibtida muallim asker kazıyyesinden dolayı runüma olan mahzur-ı cenâb-ı şerîfiniz dahi malumunuzdur ki bir şeye makis olmayub mazallahü te'âlâ ilerde bu yüzden tekevvünü mülahaza olan mazarrat Mora'nın şimdiki halindeki (Sayfa 94) hususlarına irade-i seniyye-i şâhâne müteallık olarak tevcîhat-ı merkûme bu defa icrâ ve ilan olunmuş ve cânib-i müşîrîleri Tıravnik'den çıkıp Niğbolu'ya vasıl olunca kadar vekaleten umur-i muhafazayı rü'yet eylemesi ba irade-i seniyye Selvi kazası ayanı dergâh-ı âli kapıcıbaşlarından Ahmed Ağa'ya ihale birle ol bâbda iktizâ eden vesaya ve tenbihat taraf-ı halisanemizden ağa-yı mûma-ileyhe bildirilmiş olub cenâb-ı düsturilerinin dahi hemen mansıbları tarafına azimet eylemeleri muktezâ-yı irade-i seniyye'den olmağın mukteza-yı memuriyyet-i düsturileri üzere hemen Bosna'dan hareket ve mansıbınıza azimete himmet buyurmaları siyakında kaime 24 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 114) Belgrad Muhafızı Tevcîh Olunan Hüseyn Paşa'ya

Mâlum-ı düsturileri buyurulmuş olacağı vechile Saray ve Tıravnik ahâlisi ocağ-ı mülga gayretinde olarak şeriat-i fahru'l-müslimin ve emir ve irade-i Pâdişâh-i ruy-i zemine adem-i inkıyâd ve mutavaat ve gündengüne şekâvetlerini izhara cesaret eylemekde olduklarına ve böyle gider ise maslahat mütesenniç olacağına binâen husus-i mezburun indifa-i çaresine bâkılmak lâzım gelmiş ve bu cihetle hasbe'l-icab Bosna eyaleti saadetlü el-Hac Mustafa Paşa hazretleri uhdesinden sarf ile Belgrad Muhafızı bulunan vezir-i mükerrerrem saadetlü Abdurrahim Paşa hazretlerine tevcîh olunması tensîb olunarak şeref sünuh eden irade-i seniyye-i mülükane mûcibince eyalet-i merkûm bu defa müşârûn-ileyh Abdurrahim Paşa hazretlerine ihale olunmuş ve müşârûn-ileyh uhdesinde münhal olan Belgrad Muhafızlığı'nın dahi erbab-ı liyakat ve iktidardan bir zât-a ihâlesi iktizâ edup cenâb-ı düsturileri dahi dirayet ve hamiiyet ile mecbul ve maktur vüzera-yı izâm-i Saltanat-ı Seniyye'den olarak şimdiye kadar bulundukları hidemat-i samide ibrâz-ı sıdk ve istikamet etmiş ve bi'l-husus mukaddem Niş muhafazalığından dolayı saduplunun? ahvâline gereği gibi tahsil-i vukuf ve itla' eylemiş olduklarından muhafazalık-ı mezkûrenin taraf-ı saadetlerine ihalesi münasib görülmüş olduğundan selefleri müşârûn-ileyhe mahsus olan vâridat-ı cenâb-ı müşîrîlerine dahi tahsisi bundan böyle cenâb-ı miriden dahi i'tası lâzım gelecek akçeye mahsuben tez elden savb-ı düsturilerine 100.000 kuruş irsâl olunarak la ekall 1500 nefer kadar daire ile Belgrad'a giderek emr-i muhafazaya itina eylemeleri ve uhde-i düsturilerinden münhal olan Niğbolu ve Kale muhafızlığı dahi Bosna Valisi sâbık

müşârûn-ileyh Hacı Mustafa Paşa'ya tevcihiyle müşârûn-ileyh gelinceye kadar vekaleten idaresi Selvi kazası ayanı kapucubâşı Ahmed Ağa'ya ihâli olunmuş olub müşârûn-ileyh hemen kalkıp bir vechile müsarat-i eyalet-i merkûmye vusûle dikkat eylemesi icab-ı maslahattan olduğuna ve bu cihetle cenâb-ı saadetleri varınca kadar münasib birini muhafız kaymakamı olarak Belgrad'da bırakması ve Sırlı tarafından dersaadete bazı metalib ve hususat-ı saîrelerine mektub yazdırmak misillü iğfal ve tağlit vuku'a gelmemek üzere Sırlı'ya dair iktizâ eden vesayayı bırakacağı kaymakama tefhim ve ilka eylemesini müşârûn-ileyh Abdurrahim Paşa hazretlerine tahrîr ve iş'âr olunması mukteza-yı emr ü fermân-ı hümâyûnı şâhânedan idüğüne mebnî muhafızlık-ı mezkûre misillü olan irade-i seniyye-i mülûkâne iktizâsı üzere taraf-ı saadetlerine tevcih ve ihale olunmuş ve ber-vechi muharrer alefleri müşârûn-ileyh olan tahsisatına mahsuben tez elden taraf-ı müşîrilerine 100.000 kuruş irsâl ve edâ ve keyfiyeti müşârûn-ileyhe tahrîr ve inhâ ve hemen kalkıp Niğbolu'ya erişmesi bu defa tarafımızdan mûma-ileyh Ahmed Ağa'ya dahi tenbih ve dairelerinde istihdam iktizâ eden neferatın Niğbolu ve ahalisinde olan mahallerden matlubunuz olduğu halde mahiyeleri savb-ı saadetlerinden verilmek üzere tedarik ve tanzimi emrinde tarafından lâzım gelen muavenetin icrâsına mübâderet eylemesi etrafiyla tezkire ve ibnâ kılınmış olmağın dirayet-i zatiyye-i düsturileri üzere ağa-yı mûma-ileyh geldiği gibi teslim ve tesellüm kaidesini ba icrâ tedarikat seferiyyeyi ber-vechi musaraat tanzim ve rü'yet va la ekall 1.500 nefer kadar daire ve neferat-ı vâfiye tedarik ve istishab ederek Belgrad'a erüşüp emri muhafazanın kema yenbağı rü'yetine teşmir-i sak-i himmet ve gönderilen memuriyet emr-i şerifinde münderic olan vesaya ve tenbihat-ı seniyye üzere amell ve hareket ve muttali' oldukları emval ve asarın piya-yi dersaadete iş'ârıyla taraf-ı düsturilerinden memul olan me'ser-i mühimm-i aşınayi ve mesafatı isbât ve teyide bezl-i tab ve makderet buyurmaları siyakında mahsus işbu kaime 24 Cemaziyelevvel 1242.(Sayfa 95)

(Belge 115) Bu Defa Bosna Eyaleti Tевciye Olunan Abdurrahim Paşa'ya

Bosnalı'nın hal ve keyfiyetine ve vali-i eyaletin tebeddülüne dair mukaddemâ gönderilen istilamname-i muhibbanemize cevaben vürûd eden kaime müşiranelerinde tebeddül maddesinin Bosna'da ocağ-ı sâbıkanın ilgası emr-i şerifinin icrâsından sonraya te'hiri iş'âr ve tahrîr buyurulmuş ise de muahharan tevarüd eden tahrîrat-ı müşîrilerinde tasmim-i sâbık adında Bosna eyaletinin taraf-ı saadetlerine ve Belgrad Muhafızlığı'nın dahi rütbe-i vâlâ-yı vezaretle Mesud Ağa'ya tevcihi sureti muharrer ve mezkûr olub

eyalet-i merkûmun uhde-i saadetlerine tevcîhiyle mütalaa-i halisanemize tevafuk etmiş ve Belgrad Muhafızlığı dahi ol vechile ağa-yı mûma-ileyhe tevcîh olunmak üzere mülâhaza ve murad olunmuş ise dahi eyalet-i merkûmun uhde-i düsturilerine tevcîhinde beher hal kuvvetlice gitmek üzere daire ve askerinizi istihsab ile Belgrad'dan hareket ve Bosna'ya azimet eylemeniz iktizâ ederek ol vechile Belgrad Muhafızı ve daire-i vezaret ve askerden hâli kalacağı derkâr ve ağa-yı mûma-ileyh bu taraftan yirmi otuz adamıyla gidip Belgrad kalesinin muhafazası ise le ekall 500 kadar asker ve daireye muhtaç olarak muhafızlık-ı mezkûrenin ağa-yı mûma-ileyh tevcîh ihalesi takdirine göre Belgrad'da ol miktar daire-i vezareti harciden celb ve tedarik eylemek lâzım geleceği ve böyle hariçten asker celbi dahi şayet Sırp tarafından kıyl ve kâl-i müedda olacağı aşikâr olmak hasebiyle bi mennihi te'âlâ vaktiyle ağa-yı mûma-ileyh dahi saye-i şâhânenen چراغ ve nail-i mükafat olmak üzere Belgrad'a unvan-ı vezaret ve mükemmel daire ile duhul eylemek vechile ahir muhafız nasbı ve tayini lâzım gelmiş olacağına binen eyalet-i merkûme bil-istiklal cenâb-ı müşîrîlerine ve Belgrad Muhafızlığı dahi hala Niğbolu Muhafızı bulunan vezir-i mükerrerem saadetlü Hüseyin Paşa hazretlerine tevcîh olunmuş ve iktizâ eden hilatı Kapu Kethüdaları Efendi bendelerine iksa kılınmış ve mûma-ileyh Mesud Ağa saîre makis olmayarak Devlet-i Aliyye'nin her türlü mesalinde istihdama sahib-i liyakatkâr aşina dirayetkâr muteberan-i hademe-i Saltanat-ı Seniyye'den olmak hasebiyle her ne kadar şimdilik hasbe'l-icab vezarat tevcîhinden sarf-ı nazır kılınmış ise de bi mennihi te'âlâ ilerde ahir hıdmat-i celile-i Pâdişâhide istihdam olanacağından gayr-i müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa'nın Niğbolu'dan Belgrad'a vusulü biraz eyyama mütevakkıf olarak ol vakte kadar beher hal Belgrad'dan boş bırakılması gayr-i caiz ve bu cihetle muhafız-ı müşârûn-ileyhin Belgrad'a vusûlüne değin bir muhafız kaymakamının vücudi lâzımeden idiği bedihi ve bariz olduğuna mebnî ağa-yı mûma-ileyh ol vechile muhafız kaymakamı olmak üzere Belgrad'da kalması hatıra gelmiş ise dahi şayet ağa-yı mûma-ileyhin cenâb-ı müşîrîleriyle beraber Bosna'ya gitmesinde bazı menafî ve fevaid melhuz olduğu halde Belgrad kaymakamlığını idareye muktedir daire-i müşîrîlerinden adam bırakılmak mümkün olup olmayacağı bu tarafta malûm olmadığından ağa-yı mûma-ileyhin kaymakamlık ile Belgrad'da tevakkufu bâbında başka ve ismi açık olarak ale'l-ıtlak Belgrad kaymakamlığı için başka iki kıtâ emr-i âli ısdâr ve suret memuriyetlerine ve tafsili tedabir vara-yı lâzıme dair mufasssal ve meşruh kaime-i muhibbanemiz ile tevcîh ve memurin evamir-i şerîfesi ve başkaca istikal emr-i şerifi tasdir ve tisyâr kılınmak üzere idiği çendruz mukaddemce gönderilen nemika-i halisanemizde beyan ve

mûma-ileyh Mesud Ağa şimdiye kadar ol tarafa vâsıl olarak gerek bu taraflarda iken kendüye verilen ve gerek hareket ve gayretinden sonra gönderilen tahrîrat vâlâlarımızdan suret-i memuriyyeti mâlum-ı müşîrîleri olarak Bosnalı işbu tevcîhati işitir işitmez müjdecî tatarların vusûlünde iktizâsına göre intihab buyurdıkları muhafız kaymakamının nasb ederek hemen Belgrad'dan hareket ve doğru İzvornik'e azimet ve onda bast ve kaliçe-i ikamet ile bu taraftan yazılan tedabir ve araya göre icrâ-yı levâzım-ı memuriyyet ve infaz-ı irade-i âliyye'yi sarf-ı liyakat eylemeleri vesayası temhir ve dermeyan olunmuş ve evamir-i şerifi mezkûre bu defa ısdâr ve tisyâr kılınmış olmadığına binâen şu vechile beyan-ı hale ibtidar olunurki mâlum-ı düsturileri olacağı vechile Bosnalı öteden beri adem-i itaatle me'lûf olduklarından kavlen terkib ve terhibi ile ocağ-ı sâbık ağasından vazgeçirmeleri mümkün olmayacağı tebyin etmiş (Sayfa 96) ve zât-ı düsturileri dahi mukaddemce yazılan istiklalanamemizin cevabında Bosna valiliğini tebeddülünün ocağ-ı sâbıkânın ilgası emr-i şerifinin infâzından sonraya teirini inhâ buyurmuş isenizde bu defa vürûd eden tahrîrat-ı düsturilerinde şimdiden icrâsı istisvab ve iş'âr kılınmış olduğuna ve böyle maslahatın tacili lâzımeden idüğüne binâen müteallik olan irade-i seniyye şâhâne mûcibince mütevekkilen alellahi te'âlâ işbu Cemaziyelevvel'in yirmi ikinci cuma günü icrâ ve lâzım gelen hılatı kapudanları bendelerine ilbâs ve iksa kılınmış ve Belgrad Muhafızlığı dahi ağa-yı mûma-ileyhe tevcîh ve ihale olunmak üzere ne suretle olunmuş ise dahi elbette cenâb-ı düsturileri daire-i askerinizi bila istihsab kutluca gitmek ve bu surette dahi ağa-yı mûma-ileyh fakat yanında bunlunan otuz kırk kadar kendü adamıyla kalkıp emri muhafaza ile ber-minval-i muharrer la ekall 1.500 kadar daire-i askeriyyesi olmaya muhtaç olarak bi'z-zarure daire-i vezareti hariçten tedarik ve tanzim etmek lâzım gelüp bu vechile hariciden takım takım asker celbi şayet Sırpı taraftan kıyl ve kâl hudusunu müedda olacağından Belgrad Muhafızlığı dahi vüzera-yı i'zâmdan bir münasibine ihale olunarak ibtidadan daire-i vezaretiyle varub oturması dahi müvafık düşeceğine müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa Belgrad Muhafızlığına münasib olacağına binâen muhafızlık-ı mezkûre dahi müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa hazretlerine tevcîh ve salefleri el-Hac Mustafa Paşa dahi müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa'nın uhdesinden münhal olacak Niğbolu ve Kale vekil muhafızlığı tevcîh ile kendüsü gelince değin idare etmek üzere mukaddemâ Eflak başıbeşli ağalığından müstahdem ve mücerreb ve'l-yevm Selvi ayanı bulunmak mûlabesesi ile lede'l-iktiza Selvi kazasından luzumi kadar asker celbiyle muhafazasının kema yenbağı uhdesinden geleceği me'mul olan kapucubâşı Ahmed Ağa'ya ihale olunmuş olduğundan suret-i memuriyetlerini ve Üsküp Sancağı Mutasarrıfı Yaşar Paşa

ve Pirizren Mutasarrıfı Mahmud Paşa 1500 ve Şehsuvar Paşa'nın oğlu 1000 neferi ve Eburaniyeli ? Hüseyin Paşa 2000 nefer asker ile maiyyet-i düsturilerine memur kılınıb her ne güne emir ve tehi müşîrîleri vâkî olur ise öylece harekete mübâderet eylemeleri tenbiyahatını natık sudûr eden ve evamir-i şerîfe ve taraf-ı halisanemizden yazılan mektub dahi savb-ı samilerine gönderilmiş olduğu derkâr ve İzvornik Sancağı Belgrad'a garib ve civar olmak ve Belgrad'dan dahi askerden tehi bırakılması caiz olmamak hasebiyle cenâb-ı müşîrîleri mecmu-i daire-i düsturileri askeryile hareket etmeyerek bırakılacak kaymakam maiyyetine mümkün olduğu mikdar asker dahi bırakılarak öylece sıyanet neşirleri Belgrad'dan kalkıp doğruca İzvornik'e azimet ve onda ikamet ederek Bosna'nın etraf kazalar kapudan ve ayanını oraya toplayıp öteden beru Bosna'ya vali-i cedid vardığında ehl-i divana tabir olunan ağavat ve zabitan vesaîre Bosna defterhanesine bi'l- istishab re's-i hududa? İstikbal eylemek kaide-i kadimeden olduğundan la mahal zât-ı düsturilerini dahi bu vechile istikbal için defterhaneyi İzvornik'e götürecelerine şüphe olmayıp ol zaman cenâb-ı samileri Saray ve Tırvnik tarafına buyuruldu irsaliyle ehl-i arz olan maiyyeti gelib eşkıyadan ayrılın deyü haber gönderdikde beher hal Saraylı'ya teferruk ve teşettüt arız olacağı numadar ise de maslahatın şan-ı Devlet-i Aliyye'ye şayan olduğu vechile bir gün akdem bitmesi ne dercelerde matlub idüğü beyandan müstağni olub saadetlü İskenderiye Mutasarrıfı Mustafa Paşa hazretlerinin dahi bu hususa karışdırılmasını pek tensîb etmemiş oldukları mukaddem gelen tahrîrat-ı düsturileri mezayasından münfehim olmuş ise de bi mennihi te'âlâ zât-ı saadetleri minval-i muharrer üzere İzvornik'e vürûd ile etrafı celb ve cem'i ettiğinden sonra dahi yine Saray eşkıyası temerrüd ve teannüden feragat etmeyüp de bunlara mızrak ucu gösterilmek lâzım gelür ise maiyyetlerinde gelecek Boşnaklar hemcins olmaları takribiyle Saraylı ile muharebeye edüb etmeyecekleri meçhul ve isti'ma ve tahkik olunduğuna göre Saray eşkıyası müşârûn-ileyh İskenderiye Muhafızı haretleri tarafından beğayet ve hemnak olup hatta mukaddem Saraylı'nun Selim Paşa'ya nefy ettirdikleri kimseleri el-yevm İskenderiye'de olduklarından müşârûn-ileyh dahi Saray nizâmına memur olmuş külliyyetlü asker ile gelecekimiş yollu Saraylıya bir ayak patırdısı sureti icrâ olunduğu halde vilayet teshilat-ı ilahiyye ile Saraylının yola yatması melhuz ve memul idüğünden hasbe'l- ihtiyat Akve Ayanı Kel Bey ve Akveli Süleyman Ağa'yı 500 nefer asker ile serian Yenivaroş'a tayin etmek ve kendüsü dahi külliyyetlü asker ile bi'n-nefs hareket yaftesini? vermek üzere müşârûn-ileyh dahi memur kılınarak ol babda müşârûn-ileyhe taraf-ı halisanemizden (Sayfa 97) mektub yazılıp seviy-yi müşîrîlerine irsâl ve mahalline isali ve âdem-i isali re'yi samilerine haval olunup icab

eder ve münasib görülür ise ba's ve isra ve ol vakit bu tarafdanda dahi mahusan fermân-ı âliyye ısdâr ve tisyâr olunmak üzere bâb-ı âliye inhâ eylemeleri münasib görülerek ol bâbda iktizâsı vechile müşârûn-ileyh Mustafa Paşa hazretlerini savb-ı huluvv-i suveriden bir kıtâ kaime tahrîr ve cenâb-ı müşîrîlerine itare ve tesyir olunmuş olduğundan başka Saraylı'nın nısfı mikdarı kuzattan olmak hasebiyle o makuleler sizler ulemadan olmanızla ocağ-ı sâbık def'i ve ilgası şeriat-ı mutahhara hükmünce vâki' olduğundan buna muhalefet menafi-i diyanet olacağını aklı ermeyenler de tefhim eylemek üzerlerinize lâzımdır. İşte valiniz dahi tebdil ve tecdid buyurulup vahşetlerini mucib bir şeyi kalmadı beher hal bunları bu muhalefetten vaaz gecirüp dünya ve ahiretlerini muhafaza edesiz eğer dikilmezler ise cümleten Saray'dan çıkıp vali-ilahık tarafına gelesiz bundan sonra dahi çıkmamanız lâzım gelür ise tarikiniz hakk olunur yollu tenbihatekyede derciyle semahatlü Şeyhülislam efendi hazretleri cânibinden mahsus mektub yazdırarak ol dahi tatar ile bu tarafdanda doğru Saray'a gönderilmek üzere teslim olunmuş ise de şayet mektub-i mezkûrun irsâlini tasvib etmemeleri mülahazasına mebnî mektub-ı mezkûrun îrsâli münasib görülür ise taraf-ı müşîrîlerinden devlet tatarı suretinde kân sizin haberiniz olmayarak Asitane'den gönderilmiş gibi Cadde'den dolaştırılarak irsâl olunmuş ve münasib görülmez ise nezd-i düsturilerinde tevkif kılınmak muhavvel uhde-i düsturileri olacağı her ne kadar çıraklık menvâ-i zamiri ise de hasbe'l-icab bu defa uyumayıp inşaallahü te'âlâ bundan böyle saye-i şâhânede nail-i mükafatı celile olacağından hemen mukteza-yı re'y ve tedbir-i müşîrîleriyle harekete dikkat eylemesi zımnında iktizâsı vechile mûma-ileyh Mesud Ağa'ya dahi kağıt tahrîr ve taraf-ı saadetlerine irsâl ve tisyâr olunmuş ve işbu tevcîhat Yenipazar'da olan Arif Bey dahi iş'âr ile tabk-ı iradeleri üzere harekete mübâderet etmesi beyan ve derkâr kılınmış idiği mâlum-ı dirayet-i düsturileri buyurdukda daire-i düsturilerinden kaymakalığı idare edecek münasib adam bırakılmak mümkün olupta mûma-ileyh Mesud Ağa'yı kân taraf-ı Devlet-i Aliyye'den cenâb-ı müşîrîlerini Bosna'ya ikamete memur mübâşir suretinde beraaber götürmeniz maslahata nafi ve muvafık düşmek veyahut daire-i düsturilerinden kaymakam intihab etmeyerek mûma-ileyh Mesud Ağa'nın bırakılması iktizâ etmek şılarından hangisini icrâ eylemek icab eder ise onu icrâ ve Sırlı tarafından darsaadeet bazı metalisb ve husûsusat-ı saairlerine mektub yazdırmak misillü iğfal ve tağliz vuku'a gelmemek üzere Sırlı'ya dair lâzım gelen vesayayı bırağacağınız kaymakama tefhim ve ilka ve bi mennihi te'âlâ şbu tevcîhatı Bosnalı işitir işitmez hemen İzvonik'e azimet ve ber-vech muharren Saray ve Tırvnik'e buyruldu irsâl ve selefleri müşârûn-ileyh dahi suhûletle mansıbı tarafına

ihrâc ve i'zamı çaresini istihsâle himmet ve münasib olduğu ve icab eylediği surette İskenderiye Mutasarrıfı hazretlerine olan mezkûr kaime irsâl ederek bu taraftan dahi ferman-ı âli ısdâr olunmak için keyfiyeti serian savb-ı mahubbiye iş'âr ve işaret ve mûma-ileyh Mesud Ağa'ya olan tahrîratımız dahi i'ta ve yedinde bulunan evamir ve evrak-ı saîreyi ahz ile bi'l mütalaa luzumi olanlarını icrâ ve müşarûn-ileyh Şeyhülislam efendi hazretleri tarafından kaza-yı mûma-ileyhe olan mektub-i merkûmu dahi balada beyan olunmuş üzere iktizâsı ifâ ve mütevekkilen alellah ve mütevessilen ber-vehaniyyet-i resul-i âlihi mansıbları olan Bosna eyaletine duhul şıtab ve sûrat ve Tıravnik ve Saray eşkıyasının mugayir-i şeriat-i garrra ve hılaf-i rıza-yı padişah-i kişvergüşa mütecasir oldukları ocağına becadan feragat ve her halde emr-i veliyyü'l-emre inkıyad ve mutavaat eylemeleri tenbihatını kuş-i hoşlarına tefhim ve ilkaya mübâderet ve bu suretle matlub hasıl olmadığı surette Yaşar Paşa ve Mahmud Paşa ve Şehsuvar Paşazade ve İranlı Hüseyin Paşayı maıyyet-i sadâkatlerine celb ile İskenderiye Mutasarrıfına dahi zikr olunan kağıdımızı ısrâ ve emr-i şerif-i mezkûreye gönderilmek için bu tarafa inhâya himmet birle her ne vechile olur ise olsun kuvvet-i kahire-i Devlet-i Aliyye'yi ibrâz ve izhar ve üzerlerine varılarak cebren ve kahran eşkıya-yı merkûmeyi taht-ı itâ'at ve inkıyâda sarf-ı iktidar birle taraf-ı samilerinden memul ve muntazır olan dirayet ve hamıyyet ve sadâkat ve rüyetininisbât ve teyid ve hakk-ı düsturilerinde mebzul buyurulan tevcîhat-ı şâhâneyi teyid-i bezl-i liyakat buyurmaları siyakında mahsusan işbu kaime lede'l-vusûl müteveffa Celal Paşa vâkitinde Serebrenitsa ayanlığında müstahdem olub el-yevm bu tarafda olan (Sayfa 98) Memiş Paşa'nın sıdk ve istikameti ve kaza-i mezbur ahalisinin budan başına dönecekleri takkik olunmak ve bu misillü kesianın taraf-ı müşîrîlerinde bulunması faideden hali olunmayacağı mütebadir-i hatır olmak hasebiyle avatıf-ı âliyye-i şâhânedan silahşörlük rütbesi ihsan ve ilzam gelen mektub i'ta olunarak münasib ise kaza-i mezbure ayanı nasb ve irsâl olunmasının re'yi müşîrîlerine havalesiyle keyfiyetinin savb-ı saadetlerine iş'âr olunması husûsu dahi mukteza-yı irade-i seniyyeden olarak mûcibince ağa-yı mûma-ileyhe silahşörlük rütbesi verilerek ol bâbda iktizâ eden mektub i'ta ve taraf-ı halisanemizden dahi yedine kağıd i'tâsıyla ağa-yı mûma-ileyh çenderuz mukaddemce seviy-yi müşîrîlerine ısrar olunmuş olmağla ağa-yı mûma-ileyh kaza-i mezbure ayanı nasb ve irsâl ve âdem-i îrsâli muhavvel re'yi müşîrîleri idiği malum-i düsturileri buyruldukda her halde icra-yı şerait-i rü'yetmendi ve hamıyyete himmet buyurmaları memuldür 24 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 116) Bosna Valisine

Bir müddettenberi dersaadette ikame ve tevkif olunan Sırb Knezleri'nin bir neferi Fener'deki hanelerinde bekçi kalarak kusurunun memleketlerine iadelerini Miloş ne suretle talep ve ilhah eylediği ve mersûm Miloş'un seviy-yi saadetlerine gelen kağıdı tercümesiyle beraber takdim kılındığı bedeniyle u bâbda sünuh eden irade-i seniyye'nin taraf-ı düsturanelerine iş'âr kılınmasına dair olan tahrîrat-ı saadet ayat-ı müşiraneleri meel ve mezayası ve tercüme-i mezmure müeddası mâlum-ı huluvv-i suveri olmuş olduğundan başka bu husus zımmında mersûm Miloş'un inayetlü Reisülkattab Efendi tarafına dahi kağıdı vürûd etmiş ve mersûm vekilleri dahi Efendi-i mûma-ileyhin tarafına gelerek memleketlerine avdetleri için kendilerine mektub gelmiş olduğunu ve ruhsat-ı seniyye olur ise içlerinden İlya nam Knez Fener'deki hanelerinde kalarak kendüleri avdet eyleyeceklerini ifade eylemiş idüğünden ve mâlum-ı saadetleri buyrulduğu üzere Belgrad Muhafızlığı saadetlü Hüseyin Paşa Hazretlerine tevcih kılınmış olduğuna binâen mersûmlerin yerlerine ahir knezler celbi suretinin tacili ve iktizâ etmeyrek bi mennihi te'âlâ müşârûn-ileyhin Belgad'a tekarrub ve duhulü esnalarında Sırp'ya dair vesaîr vesaya-yı lâzime ol vakit etrafiyla yazılmak üzere şimdiki halde mersûmların fakat şöylece avdetlerine ruhsat verilmesi tensîb olunacağından keyfiyeti hakipa-yi hümâyûn-i mülûkânen lede'l-istihzan mersûmelerin ol bâbda ruhsat-ı seniyye-yi tacidari şeref sünuh olmuş ve mersûmların avdetlerine müsaade-i âliyye'yi erzan buyrulduğu efendi mûma-ileyh tarafından iktizâsına göre mersûmlar ifade ve ibnâ hadika-i merhamet afer-i şâhâne olmak üzere ihsan buyurulan 5.000 kuruş dahi i'tâ ile memleketlerine i'zam ve isra kılınmış olmağla ifade-i madde siyakında kaime 28 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 117) Vidin Muhafızına

Saadetlü Çirmen Mutasarrıfı hazretleri tarafından tutularak dersaadete gönderilen Keleş Ahmed nam habisin ifade ve takririnde müstebân olduğu üzere bazı taraflara mefaside dair mekatib neşriyle icrâ-yı ihanete teşebbüs etmiş ve muahharan Belgrad'a memur gitmiş olan topçu çorbacıbaşı Ellidört Ali nam hunenin nefyi suretiyle ve Vidin'e i'zamı irade olunmuş ve keyfiyet Belgrad Muhafızı sâbık saadetlü Abdürrahim Paşa hazretlerine iş'âr kılınmış olduğundan merkûmun ve Vidin'e vurudunda bazı defter ve fesâd dair kağıd misillü üzerinde ve eşyası derununda ne kadar şey varsa lâyıkı ile taharri ederek zuhûr eden kağıdın bu tarafa isrası ve kendünün dahi bi'l- istintak ve takdiririn takdirir ve inybası husûsu bundan akdem seviy-yi saadetlerine ale't-tafsil

tavsiye ve iş'âr kılınıp şimdiden çorbacı merkûmun dahi ve Vidin'e vusulünde memul olmak hasebiyle iş'ârımız muktezasının icrâsına himmet buyuracakları zahir ve aşikâr ise de muahharan çorbacı merkûmun bu tarafda ele getirilen rûfekasıyla bi'l-muvacehe istintakı için dersaadete celb ve ihzarı lâzım gelmiş olduğundan tatarlarımızdan Süleyman mahsus memur ve tayin olunarak işbu nemika-i halisanemiz ile savb-ı saadetlerine irsâl kılınmış olub ancak merkûmun Tophane-i Amire çorbacılarından bulunması cihetiyle heyetiyle u tarafa gönderilmesi yakışksız olacağından heyeti tebdil ve ahir kıyafete tavil ile öylece irsâl edilip? halden ve yanında mefasidi mütezammin bulunan evrakın dahi tesbili lâzımeden olmağın zât-ı saadetleri muktezâ-yı tavsiye ve iş'âr-ı halisanemiz üzere merkûm (Sayfa 99) ol tarafa vasıl olarak istintak buyurulmuş ise takririmi kaleme alarak ve yanında olan emval ve eşyasının ol tarafda tevkif ve kendüsüne tağyir-i heyet ettirerek tatar-ı merkûme teslim ve yanında taraf-ı saadetlerinden kavas dahi terfikiyle firarar kadar tabab olunmayacak vechile mukayyeden bu tarafa irsâl ve ihzarı husûsuna himmet buyurumaları siyakında kaime 28 Cemaziyeleevvel 1242.

(Derkenar 19)

(Sayfa 98) İşbu emirname saminin vusûlünden bahisle derhal merkûmun heyetini tebdil ve ahir kıyafete tahvil olunarak tatara teslim ve yanına bir nefer kavas terfik olunarak mukayyeden irsâl olunmuş ve merkûmun mal ve eşyası olmayup fakat üzerinde olan elbisesinden ibaret olub Vidin'e vurudunun ikinci gününde Belgrad'da olan mülâzımı tarafından bir şilte ve bir yorgan ve bir yastık ve bir takım cameşuy e tesliyeti hâvî bir kıta kağıt gönderilmiş ve mülâzımı tarafına iade etmiş ve merkûmun üzerinde olan elbisesi teharri ettirildikte defter ve fesada dair kağıt zuhur etmeyüp yalnız üzerinde bulunan iki aded mühürleriyle mülâzımın salifu'z-zikr kağıdı müşârûn-ileyhin arızasına leffen ve merkûmun fes ve poşusu dahi (Sayfa 99) tatara teslimen takdim kılınmış olduğunu mübeyyin 24 Cemaziyelahir 1242 tarihinde müşârûn-ileyhin vârid olan tahrîrat-ı ba-ferman-ı âli işbu mahalle şerh verildi.

(Belge 118) Sabık Şam Valisi Veli Paşa'ya

Cebel-i Nablus meşayihinden Ahmed Kasım ve İsa Berkuvî nam şahıslar saadetlü Sayda Valisi hazretleri tarafından tutularak taraf-ı şerîfenize gönderilmiş ve Cebel-i Aclun Şeyhi Kayir Berekat nam şakinin muğayir-i rıza hareketi cihetiyle üzerine iktizası vechile asker sevk olunarak bi'l-muhabere merkûm ile iki nefer karındaşı oğulları ahz ve girift kılınmış idiği kapu kethüdanız tarafına mersul şukka-i

şerîfenizde iş‘âr kılınmış olmağla ve mezayası mâlum-ı muhibbi olmuş hasbe’l-kader Şam eyaleti uhde-i sa‘âdetinizden sarf ve tahvil ve halifeniz atûfetlü Selim Paşa hazretlerinin vusûlüne kadar umur-i mütesellimliği idare ve rü’yet etmek üzere dergâh-ı âli kapucubâşılarından Mısırlı Emin Bey’in ba irade-i seniyye tayin ve tesbil olunmuş olduğundan müşârûn-ileyh hazretlerinin Şam-ı Şerifi vusulüne değin habs ve hıfz olunmak için işbu beş nefer merkûmunu mütesellim-i mûma-ileyhe teslimi lâzımeden olarak bu defa keyfiyet mütesellim mûma-ileyhe iş‘âr kılınmış olmağla cenâb-ı saadetleri merkûmları mütesellim-i mûma-ileyhe teslime mübâderet eylemeniz üçün kaime 3 Cemaziyelahir 1242.

(Belge 119) Şam Mütesellimine

Cebel-i Nablus meşayihinden Ahmed Kasım ve İsa Berkuvî nam şahıslar saadetlü Sayda Valisi hazretleri tarafından tutularak taraf-ı şerîfenize gönderilmiş ve Cebel-i Aclun Şeyhi Kayır Berekat nam şakinin muğayir-i rıza hareketi cihetiyle üzerine iktizası vechile asker sevk olunarak bi’l-muhabere merkûm ile iki nefer karındaşı oğulları ahz ve girift kılınmış idiği bu defa sabık Şam Valisi Veli Paşa hazretleri tarafından iş‘ar olunmuş ise de malumun olduğu üzere atûfetlü Salih Paşa hazretlerinin Şam-ı Şerife vusûlüne kadar umur-i mütesellimliği idare ve rü’yete memur olduğun beş nefer merkûmları sana teslim eylemesi ve bu defa müşârûn-ileyh Veli Paşa’ya yazılmış olmağın müşârûn-ileyhin vusulüne kadar sen merkûmları kalebend olarak habs ve tevkif birle muhafazalarına dikkat ederek vürudlarında iktizasına bakılmak üzere müşârûn-ileyh Salih Paşa hazretlerine teslime mübaderet eylemen için kaime 3 Cemaziyelahir 1242.

(Belge 120) Sayda Valisine

İyade-i müteğallibeden istihlas buyurdıkları Kudüs Kalesine Şam Valisi hazretleri tarafından mütesellim vüruduna kadar emr-i muhafazanın ikmal buyurulmasına dair idare seviy-yi saadetleri kılınan tahrîrat-ı huluvv-i suveri muktezası vechile himmet buyurulmuş ve sâbık Şam Valisi Veli Paşa hazretleri tarafından gönderilmiş olan mütesellime kale-i mezkûre bi’t-teslim emr-i muhafazada bulunan askerleri kaldırılmış olduğu beyanıyla kalede mevcud olan ecnas mühimmat ve saîresinin devr ve ta‘dad olunarak mütesellim-i mûma-ileyhe teslim olunduğunu mütezammin verilen i‘lam ve muhafazada olan askerlerin Kuds-i şerifini hariç ve dahilinde kimseye bir güne rencide vuku‘a gelmediği ve mühimmat-ı vâridat-ı mevcude marifet-i şer‘ ile bi’l-muayene teslim ve tesellüm olunarak makbuzu olunduğu meelinde

mütesellim-i müma ilehin seviy-yi müşîrîlerine vürûd eden kağıdı ve balası defterlü makbuz senedi ve kale-i merkûmun ol vechile mütesellimi tarafından zabt olunduğunu müş'ır müma-ileyhin kaime ve iradesi ve bir kıt'a mühimmat defteri takdim buyrulduğu husûsunu hâvî feristade ve ısrâ buyurulan tahrîrat-ı sa'âdet ayat-ı düsturaneleri meel ve mezayası ve evrak-ı mersule müeddası mâlum-ı huluvv-i suveri olmuş ve eser-i himme-i behiyyeleri ile Kudüs gailesi ber taraf olarak Nablus şeyhlerinden Ahmed Kasım ve İsa Berkavi nam şahıslar taraf-ı saadetlerinden tutulup kendüye irsâl buyurulmuş olduğu bu defa müşârûn-ileyh Veli Paşa tarafından iş'âr kılınmış olub cenâb-ı hamiiyeti nisab-ı düsturilerinin mecbul oldukları maye-i fetanet ve dirayet iktizâsı üzere her halde Saltanat-ı Seniyye'ye ibrâzı hüsn-i hizmet ve sadâkate sadif nakdiyye-i makdur olacakları itikad-i hakk-ı ehakk-ı saadetlerinde derkâr ve ba husus Kudüs gailesinin matlub-i âli vechile suhûletle hüsn-i itmamına muvaffakiyetleri zeria-i kemal-i hazz ve mesar olarak tahrîrat-ı mezkûreleri huzur keramet mevfur-i şâhâneye (Sayfa 100) arz ve takdim ile meşmul inzar-ı atûfet eser-i azreti padişahi rub'-i meskun ve işbu maddede cilveker-i saha-i biruz olan harekâtı rû'yetmendane ve mesai müşîraneleri nezd-i şâhânede dahi hayyiz-i kabul ve tasine makrun buyurulmuş ve mühimmat-ı merkûmenin defteri mahalline kayıt olunmak üzere izzetlü defterdar efendiye havale kılınmış olduğundan gayr-i merkûman şeyhlerin ahz ve girift ve Şam tarafına îrsâli dahi başkaca mahzuziyyet-i halisanemizi müstelzim olarak bu defa Şam eyaleti ve mir-i haclık tevcîh olunan Kayseri Mutasarrıfı sâbık atûfetlü Salih Paşa hazretlerinin Şam-ı Şerife vusûlüne kadar habs ve hıfz olunmak üzere merkûmanın mütesellim nasb ve irsâl olunan dergâh-ı âli kapucubâşlarından Mısırlı Emin Bey'e teslimi müşârûn-ileyh Vali Paşa'ya yazılmış ve keyfiyet mir-i müma-ileyhe dahi bildirilmiş idiği beyanıyla tesis-i erka-ı maslahatı niamu'z-zeria ittihazıyla kaime 3 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 121) Çirmen Mutasarrıfına

Dersaadette olduğu vechile Edirne'de dahi ocağ-ı mülga mensubât ve gayretkeşinden malumi'l-esamı kesân ve saîr fesâd ve esait ihtirama iktidarı melhuz olan bazı eşhas-ı hebâset nişanının Edirne'den tard ve def'leri husûsunda mutaalat-ı halisanemizin beyanıyla ol bâbda mütebadir-i hatır-i düsturaneleri olan ara ve tedabirin iş'arına himmet buyurmaları zımnında mukaddemce gönderilen nemika-i halisanemize cevaben bu defa mu-fakres? vârid olan tahrîrat-ı saadet âyât-ı müşîranelerinde def'i ve ttahiri ahvâlinde şimdiye kadar icrâ olunmaması bir güne suubete mebnî olmayarak

mücerred ocağ-ı mülğa takımından bulunanlar mukaddemâ esait-i sabıkalarından dolayı muaheze ve itab olunmamak üzere temin ve telif olunmuş olduklarından her ne kadar kendülerinden emniyet gayr-i caiz ise de şimdilik bir güne fesâda ibtidarları anlaşılmamış olmak hasebiyle o makuleler haklarında icab eden muamelenin icrâsı vaktine ta'likan biraz teenni ve te'hîr suretiyle tahyir buyurulmuş ve hamden lillah-i te'âlâ dersaadet ahvâli yoluna girip Edirne'de dahi tard ve tenkih maddesinin sırası gelmiş olub mukaddem savb-ı müşîrîlerine isimleri iş'âr olunan eşhasdan Çırpanlu Topal Hacı Hüseyin min kıbeli'r-rahman mazhar-i kahır ve hüsrân olmuş ve Canbaz Mustafa'nın oğlu dahi ba buyruldu Tulça'ya menfi bâbâsı yanına gönderilmiş olarak silahşörlük verilen eşhas-ı malumenin ber-vechi muharrer isaet-i sâbıkalarından sarf-ı nazar olunması şart-ı teminlerine dahil olduğuna ve iş'âr-ı muhlisi vechile şimdi şikâyetçi peydasıyla icrâ-yı tediblerine bakılsa beher hal ocağ-ı sâbık zamanında vuku bulan fezâhatlerden dolayı olacağından bu suret nezd-i düsturilerinde caiz görülmediğine ve bi'l-lutfillahie'âlâ o misillüler haklarında şikâyetçi tedarikine hacet olmayacağına binâen mezkûr silahşörlük verilenlerden Kara Mehmed ile Arnavudoğlu Ali Ağa saadetlû Rumeli Valisi hazretleri maiyyetine Gebecioğlu Halil Ağa ve Fesci Mehmed Ağa ve İplikçioğlu Şerif Ağa nam kimseler dahi münasib olan vüzera-yı izâm dairelerine gönderilmesi ve Gazioğlu ile ağalar ağası tabir olunan Halil Ağa ve Başeski Emin Ağa ve Deli Memiş nam eşhasın birer mahalle nefy ve icla ve mukaddemce Hırşova'ya tağribi irade olunan Boyacı Damadı Mehmed'in dahi menfasına i'zam ve isra olunması bi'l-mutalaa tensîb kılınmış olduğu beyanıyla merkûm silahşörlerin vali-i müşârûn-ileyh vevüzera-yı saire maiyyetlerine îrsâlleri zımmında lâzım gelen mekatibin istar ve eşhas-ı merkûmenin nefy ve iclaları bâbından ne meelde olmasına ısdâr ve tisyâr kılınması ve ba'de izin dahi gerek ocağ-ı makdum mensubâtından ve gerek gayretkeşlik iddia-i batılında olan eşhasdan iktizâsına göre bâzıları bu tarafa bi'l-ihna emr-i âli istihsâl veyahut savb-ı düsturilerinden buyruldu ile münasib olan mahalle nefy ve icla ve bâzıları dahi bi'l- icab idam ve ifna ile Edirne'nin dahi levs-i vucud-i hıyanetkârandan tasfiye ve tathiri ve sakinlik istihsâline itina buyurulacağı tafsilatı münderiç ve mestur olmakda mezayası rehn-i itla'-i muhibbi ve tahrîrat-ı mezkûreleri hakipa-yı hümâyûn cenâb-ı Padişahiye dahi arz ve takdim ile meşmul lahza-i hazret-i şehinşahi olmuşdur zât-ı dirayet simat-ı düsturileri fart-ı hamıyyet ve rü'yet ve mezid-i mehamm-ı aşına ve fetanet ile muttasıf vüzera-yı i'zâm-i Salat-ı Seniyye'den olarak siperde-i duş-i hamıyyet puş-i müşîrîleri olan mevadd ve maesalihin merkez-i layıkında tesviye ve ru'yetine ikdam ve dikkat buyurmakda olduklarına ve her halde vikaye-i

vak'a tefevvüz ve itibarları matlub ve mültezim olarak (Sayfa 101) vakı'an silahşörlük'a verilmiş olan masturu'l-esami kesani li maslahatin temin buyurmuş olduğunuz mebnî merkûmlerin bazı vüzera-yı izâm taraflarına irsâl ve i'zamlarıyla Edirne'den def'i olunmaları münasib olub ancak her ne kadar zikr olunan cevabname-i düsturilerinde merkûmun Kara Mehmed ile Arnavudoğlu Ali'nin müşârûn-ileyh Rumeli Valisi Hazretleri tarafına irsâl ve tisyâr olunması iş'âr buyurulmuş ise de merkûm Arnavud Ali biraz savdırıcık? ve kendüsi dahi Arnavud olduğundan şayet vali-i müşârûn-ileyh maiyyetinde bulunan Arnavudlar içinde bir nevi uygunsuzluk tehaddüsüne bâdi olmak hatırası mütebadir-i ezhan ve bu cihetle merkûm Ali vali-i müşârûn-ileyh tarafına gönderilmekten sarf-i nazır olunarak mezbur Kara Mahmud'un müşârûn-ileyh Rumeli Valisi hazretleri maiyyetine ve merkûm Arnavud Ali'nin saadetlü Silistire Valisi hazretleriyle münasebeti olduğundan mezbur Gebecioğlu Halil Ağa ile beraber ikisinin müşârûn-ileyh Silistire Valisi hazretleri tarafına ve Fesci Mehmed Ağa'nın saadetlü İbrail Muhafızı ve Şerif Ağa'nın dahi saadelü Vidin Muhafızı hazaratı câniblerine irsâl ve isra olunarak münasib hizmetinde istihdam eylemeleri avn-i savb-i muhlisiden mûma-ileyhim hazaratına mekatib tahrîr ve eşhas-ı merkûmun dahi tabk-ı işarları suretiyle birer mahalle nefy ve icalaları zımmında evamir-i âliye tasdiri ve merkûm Canbaz Mustafa'nın oğlunu ve her ne kadar babası mezburun yanına def'i etmiş iselerde onun dahi Tulçaya ikametî ferman-ı âli ile tekid olunması rehn-i istihsan olub mehabet-i efza-yı sünuh ve sudûr olan irade-i âliyye-i şâhâne mûcibince ber-menval-i muharrer müşârûn-ileyh hazaratına savb-ı muhlisiden iktizâsı vechile mekatib tahrîr ve eşhas-ı merkûmun dahi münasib mahallelere nefy ve icaları bâbında başka ve merkûm Canbaz Mustafa'nın oğlundan Tulça'da ikametinin tekidi zımnında başka lâzım gelen evamir-i âliye tasdîr ve cümlesi taraf-ı saadetlerine irsâl ve tesyir kılınmış olunmağın iktizâlarının icrâlarıyla bundan böyle dahi gerek ocağ-ı mülga mensubâtı ve müteallikatından ve gerek gayretkeşlik iddia-yı bulunan eşhasdan hiç kimsenin ol tarafda bir gune fesâd ve melanet icad ve ihtirâna ihtalası fırsat edemeyerek kendü halleriyle olmaları ve bir gune hebâset ve isâetleri melhuz olanların dahi iş'ârları vechile haklarında muamele-i lâzımenin icrâsıyla def'i ve tazyiyeleri esbâb ve vesailinin istihsâlne ve bu cihetle dahi seviy-yi samilerinden memul ve muntazı rolan me'ser-i alempesend-i dirayetkârı ve hamiiyyetin ibrâz ve izharına bezl-i iktidar ve himmet buyurmaları siyakında mahsus işbu kaime 3 Cemaziyelahir 1242.

(Belge 122) Ruscuk Muhafızı Kapıcıbaşı Hasan Ağa'ya

Bundan akdem bazı eracif neşriyle Çirmen vesaîr oy havalide geştüğüzar ve bazı mahallere kağıtla itasıyla Çirmen Mutasarrıfı saadetlü Esad Paşa hazretleri tarafından ahz ve girfet olunarak dersa'âdete irsâl ve tisyâr olunmuş olan Zağralı Keleş Ahmed nam habais-i encam bu tarafda istintak olundukda o mekule neşr etmiş olduğu kağıtlardan ve Ruscuk kazasında Lum boyunda Çıran karyesinde birinci Cebahanecisi İbrahim Ağa'ya götürülmüş olduğu kağıdı ağa-yı merkûm karye-i mezkûre kabakçısının odasında köy imamına okutmuş olduğu ve karye-i mezkûr kethüdâsıyla Tırnova ve Ruscuk kaza ve kurasında bazı kimselere başka mektublar göndermiş idüğünü merkûmu Ahmed Efendi ve takdir eylemiş olduğundan merkûm İbrahim Ağa ve Kabakçı ve imamın celb ihzarlarıyla bi'l- istintak o misillü kağıtların zahire ihrâc ve ahir mahallelerde gönderdikleri kağıtlara ne yazmış ve kimlere göndermiş iseler de sûrat-i takdir ve ifadelerini inhâ ve merkûmun habsi ilga ile zuhûr edecek iradeye kadar tevkif olunmaları husûsuna dair gönderilen tahrîratımızın vusûlünden bahisle merkûm İbrahim Ağa'nın Çınar karyesinde olduğunu mezbur Ahmed ifade etmiş ise de merkûm Karselvi karyesinde olduğundan İmam ve Kabakçı ve Kethüdâsıyla Çınar karyesi imamı ve kabakçı ve kethüdâsı celb ve ihzar ve mahus adamlar tayiniyle haneleri ve sandık ve eşyaları vesaîr mazınne olan mahalleriyle üzerleri ber-vechi tedkikteharri ve tecessüs olunmuş ise de merkûm İbrahim Ağa'nın dersaadetten zevcesi tarafından gönderilmiş olan iki kıt'a mektubundan ma'ada saîrelerinin üzerlerinde ve hanelerinde kağıda dair bit kıt'a zuhûr etmemiş ve merkûmlar istintak olundukda karyelerinde o makule adam ve kağıt kalmamış olduğunu ifade ve beyan etmişler ise de iska olunmayup meydan ortaları marifetle dahi sekinetçe vezaret olundukda yine kelam-i evveli irad ederek bu husûsudan haberleri olmadığını kasem-i ba ibtidarıyla takdir eylemiş olduklarından eman verilmiş ve merkûm Ahmed'in Ruscuk kazasında ne mahallelere uğramış olduğu dahi takif ve tecessüs kılınmış ise dahi nerede Çınar ve gerek Karslı ve saîr karyelere uğramamış idiği bi't-tahkik tebyin etmiş olduğu beyanıyla merkûm İbrahim Ağa ve Kabakçı ve İmam ve Kethüda habse ilga ve tevkif ile Çınar karyesi imamı ve Kabakçı ve Kethüdâsı kefaletle? rabt ile karyelerine iade olunmuş (Sayfa 102) olduğu merkûm Ahmed meczup bir adam olub ol havalide geşt ü güzar eylediği mahallelerde vâki' olan kelam ve ifadaatı saçma ve hezeyan idüğü tafsilatından bahisle mahbus-i merkûmlerinin haklarında bir güne irade zuhûr edinceye kadar sebilleri tahliye olunmayacağı ifadesini şâmil bu defa vârid olan maruzatının manzur ve meeli mâlûmunuz olmuştur merkûm

Ahmed'in bu tarafa hıyn-i istintakında mezbur İbrahim Ağa'ya kağıt götürmüş olduğu suret-i ifade ve takdirinden mâlum-i ve maddei fesâdın esası gereği gibi takik ve zahire ihrâc olunmuş idüğü emri gayr-i mevhum olarak ol vechile keyfiyeti mukaddemce tarafınıza iş'âr ve ibnâ kılınmış olub el-haletü-hezihi bu tarafda mahbus olanlar istintak olunmakda olduğundan karar-ı maslahata kadar merkûm cebhaneci İbrahim vesaîrlerin habs tevkifi lâzım-ı halden olmağla vusûl kağıdımızda zinhâr merkûm İbrahim Ağa'yı ve saîrlerini salıvermeyip karar etmeyecek suretle muhakkem haps ve tevkifleri esbâbını istikmali dikkat ve bundan sonra bu hususa dair tarafına ne vechile iş'ârımız vâki olur ise ol vechile harekete mübâderet eylemek için kaime 7 Cemaziyelahir 1242. (Sayfa 101)

(Derkenar 20)

İşbu emirname-i saminin vusulünden bahisle merkûm Zağralı Keleş Ahmed habisinin takririnin tahkik ve zımnında inhası emir ve idare buyurulmuş olduğuna binâen imtisalen bi'l-emri'l- âli defatte tekrar be-tekrar tecessüs ve temerri unarak bi'l-iştibah tahkik olunduğu vech üzere keyfiyet bu tarafa inhâ olmuş olub ve yazılan maruzat ve takirin bir aynı dahi takdim kılınmış ve keyfiyet mûma-ileyhin suret-i maruzatından mâlum-ı sami buyuruldukda ol tarafda mahbusen tevkif ettirilen adamları öyle mecnun kelimıyla bi-la mucib ve bi gay-i öZR vikaye birle keyfiyetin ol tarafa inhâ ve iş'âr buyrulmasını mübeyyin Ruscuk mütesellimi mûma-ileyhin fi 12 Cemaziyevvel 1242 tarihinde vârid olan arızası ba ferman-ı âli bu mahalle şerh verildi.(Sayfa 102)

(Belge 123) Diyarbekir Valisine

Muş Mutasarrıfı sâbık Selim Paşa'nın sû'-i hal ve habaset-i efali cihetiyle hakkında fermân kaza -i ceryan-i Pâdişâhi sudûr etmiş ve Muş Sancağı ba rütbe-i mir-i miran-ı âli Adilcevaz ve Ahlat Beyi Şeyh Ahmed Paşa'ya tevcih ve ihsan buyurularak Erzurum Valisi ve Şark cânibi seraskeri atûfetlû Galib Paşa hazretleri asker-i vafire ile Paşa-yı mûma-ileyhi hain-i merkûm üzerine sevk ve bi't-tazyik Muş'tan ihraç eylemiş olduğu ve Tiflis'te tehassun kaydında olmuş ise de oradan dahi firar etmiş ve Diyarbekir sınırında vâki Samsun nam mahalle gitmiş ise duramayip beş on etba-ı ve kölesiyle Diyarbekir semtine gerizan olmuş ve merkûmun elde getirilmesi tarafından seviy-yi müşîrîlerine yazılmış idüğü bu defa serasker-i müşârûn-ileyh hazretleri cânibinden vürûd eden tahrîrat meelinde müstebân ve serasker-i müşârûn-ileyh zât-ı müşîrîlerine vâki olan iş'ar-ı vechile merkûm ele getirilerek hakkından gelineceği

mecbul oldukları maye-i hamiiyetkârı ve fetaneti edillesiyle mâlum ve nûmayan ise de hain-i merkûm mağdub-i Pâdişâhi olarak hakkında ber-vechi muharrer fermân kaza cereyan suretiyle mahâlinen çıkarılmış ve müşârûn-ileyhi iş'ârına nazaran Diyarbekir eyaletine girmiş olduğundan her ne suretle olur ise olsun hain-i merkûma meydan verilmeyerek hitam kârını mucib esbâbının icrâsı vacibeden ve bu bâbda muvaffak oldukları halde işbu hizmetleri gayeyi ilgaya makbul olarak hakk-ı saadetlerinde tevcîhat-ı âliyye'nin bir kat dahi tezayidini müstelzem olacağı bir bedihiyyattan olmağın serasker-i müşârûn-ileyhin iş'ar-ı vechile şimdiye kadar merkûm elde getirilerek müşârûn-ileyh tarafına gönderilmemiş ise de alâ eyyi'l-hal nevchile olur ve ne tarikle yapılır ise olsun şu melunu elde getirib ceza-yı sezasını tertib ve müşârûn-ileyh Galib Paşa hazretleri bu maslahata memur ve şark cânibi seraskeri olduklarından takviye-i nüfuzları zımnında ser-mektunu onların tarafına ırsâl ve tesrib ile keyfiyeti bu tarafa dahi tahrîr ve iş'ar-ı himmet buyurumaları siyakında kaime 8 Cemaziyelahir 1242.

(Derkenar 21)

6 Halep

İşbu emriname-i saminin vusulüne bahisle şaki merkûmun şimdiye kadar ol havalilere yakın mahallelerde dolaştığı müşârûn-ileyhin gayr- i mesmu ise de Halep eyaleti dahilinde mürur etmesi maznun olan muaberede zuhur eder ise ahz ve idamı hususunda refika-i vahire ianet edememek üzere mukaddem adamlar tayiniyle ... irade-i seniyyede kusur etmeyeceğine mübeyyin 18 Şaban 1242 tarihinde Halep valisinin vârid olan tahrîrat-ı bu mahalle şerh verildi.

9 Sayda

İşbu emriname-i saminin vusulüne bahisle müşârûn-ileyh Yafa ve Gazze taraflarında vesair mahallelerde olma mütesellimler ve zabıtana müekked buyruldular tahrîr ve tesyir teayyün olunmuş olup şaki merkûm eğer eyaletine dahil olur ise hemen cezasını tertib ve ser-maktuunuba's ve tesrib edeceğinde mübeyyin 15 Şaban 1242 tarihinde müşârûn-ilehyden vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli işbu mahalde şehir verildi.

4 Adana

İşbu emriname-i saminin vusulüne bahisle etraf ve enca ve memer ve meabirde olan memurlar ekyed ve şedid tahrîr olunarak vürûd ve ve ele getirildiği dakika icra-yı iradeye keramet efza-yı hazret-i mülûkaneye surat-i dikkat edeceğini mübeyyin 29

Cemaziyelevvel 1242 tarihinde Adana Valisi müşârûn-ileyhin vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âliyye işbu mahalde şerh verildi.

7 Şam Valisi

İşbu emriname-i saminin vusulüne bahisle şaki merkûmun eyalet-i Şam'a ayak basdıkta hafî ve celi tahkik ile el getirilmesi hususuna sarf-ı ma hasale takat olunması cümle müteselliman-ı kaza ve meşayih-i kura vesair iktizâ edenlere mahffiyen tebyin ve tekid kılınarak icrâ-yı irade seniyye esbabını istihsâle bezl ve sa'y ve kudret olunduğunu mübeyyin Şam Valisi müşârûn-ileyh 7 Şaban 1242 tarihinde vârid olan tahrîrat ba ferman-ı âli işbu mahalle şerh verildi.

(Belge 124) Adana, Haleb, Sayda, Şam Valileri Hazaratına

Muş Mutasarrıfı sâbık Selim Paşa'nın sû-i hal ve habaset-i efali cihetiyle hakkında fermân kaza-i ceryan-i Pâdişâhi sudûr etmiş ve Muş Sancağı ba rûtbe-i mir-i miran-ı âli Adilcevaz ve Ahlat beyi Şeyh Ahmed Paşa'ya tevcîh ve ihsan buyurularak Erzurum Valisi ve Şark cânibi seraskeri atûfetlû Galib Paşa hazretleri asker-i vefire ile Paşa-yı mûma-ileyhi hain-i merkûm üzerine sevk ve bi't-tazyik Muş'tan tard ve ihraç eylemiş olduğu ve Tiflis'te tehassun kaydında olmuş ise de oradan dahi firar etmiş ve Diyarbekir sınırında vâki Samsun nam mahalle gitmiş ise duramayıp beş on etbaı ve kölesiyle Diyarbekir semtine gerizan olmuş idiği bu defa serasker-i müşârûn-ileyh hazretleri cânibinden vürûd eden tahrîrat meelinde müstefad ve hain-i merkûm ceza-yı ameli olmak üzere mağdub-i Pâdişâhi olduğu ecilden her ne tarafta ise ele getirilerek bitirilmesi lâzımeden idiği vareste-i kayd-i irad olduğuna ve şaki-i merkûm Diyarbekir eyaletine girip orada dahi duramayup dolaşarak Mısır'a kadar firar edeceği rivayet olunmuş idiği müşârûn-ileyhin iş'ârından tebeyyün ettiğine binâen alâ eyyi'l-hal menkumu ele getirerek tertib-i cezasına dikkat eylemesi mahsusan saadetli Diyarbekir Valisi hazretlerine tahrîr ve merkûm dahil-i (Sayfa 103) kıdem nihade ollur ise aman ve zaman verilmeyerek ise olsun hain-i merkûma meydan verilmeyerek idam olunup ser-maktuunun bu tarafa irsalı saadetlû Sayda ve Şam valileri hazaratına tahrîr olunan tahrîrat-ı huluvv-i suveride iş'âr ve tertib kılınmış olup hain-i merkûmun bir gün evvel ele getirilerek itmam kâri mukteza-yı emr-ü ferman-ı şahaneden bu hizmete muvaffakiyet badi-i iktisab-ı şan memduhiyet olacağı bedihiyyatan olmağın ona göre himmet buyurarak eğerki şaki-i merkûm daire-i eylet-i düsturilerine dahil olursa eman ve zaman verilmeyerek hemen idam ve izâle birle ser-mektubunun bu tarafa irsaline

himmet ve keyfeyeti tahrîr ve işarat buyurumaları ahass matlup idiği beyanıyla kaime 9 Cemaziyelahir 1242.

(Belge 125) Mısır Valisine

Mir-i mirandan Muş Mutasarrıfı sâbık Selim Paşa'nın öteden beri sût-i hal ve habâset efali cihetiyle hakkında fermân kaza cereyan-ı Pâdişâhi sudûr etmiş ve Muş Sancağı bu defa ba rûtbe-i mir-i mirani Adilcevaz ve Ahlat beyi Şeyh Ahmed Paşa'ya tevcîh ve ihsan buyurularak Erzurum Valisi ve Şark cânibi seraskeri atûfetlû Galib Paşa hazretleri asker-i vefire ile Paşa-yı mûma-ileyhi hain-i merkûm üzerine sevk ve bi't-tazyik Muş'tan tard ve ihraç eylemiş olduğu ve Tiflis'te tehassun kaydında olmuş ise de oradan dahi firar etmiş ve Diyarbekir sınırında vâki Samsun nam mahalle gitmiş ise duramayıp beş on etbai ve kölesiyle Diyarbekir semtine gerizan olmuş idiği bu defa serasker-i müşârûn-ileyh hazretleri cânibinden vârid olan tahrîrat meelinde müsteban ve hain-i merkûm ceza-yı ameli olmak üzere mağdub-i Pâdişâhi olduğu ecilden her ne tarafda ise elde getirilerek kârının bitirilmesi lâzımeden idüğün zahir ve nûmayan olduğuna ve şaki-i merkûm Diyarbâkır eyaletine gidüp orada dahi durmayarak Mısır'a kadar firar edeceği rivayet olunmuş idüğünü müşârûn-ileyh iş'ârından tebyin eylediğine binâen alâ eyyi'l-hal merkûmun elde getirilerek tertib-i cezasına dikkat eylemesi mahsusen saadetlû Diyarbekir Valisi hazretlerine tahrîr ve eğerki şaki-i merkûmu daire-i eyaletlerine gelür ise eman ve zaman verilmeyerek idam birle ser-maktuunun bu tarafa îrsâli ihtiyaten saadetlû Sayda Şam ve Haleb valileri hazaratına dahi tisyâr olunan tahrîrat-ı halisanemizde beyan ve tezyid kılınmış olduğundan başka şaki-i merkûmde diyanetten behre ve hamiyetten zerrer olmayarak her bir efal-i şeniayı mürtekib ve daima fesâd ve melanete mükeb idüğünden inşaallahurrahman kuvve-i kudsiyye-i hazret-i cihandari ile ele getirilerek ceza-yı sezasını müşahede eyleyeceği derkâr ve bu makulde mağzub-i Pâdişâhi olan kesân ol tarafa gelse bile savb-ı vâlâ-yı düsturilerinden istishab ve himaye olunmayıp hakkından gelecekleri nu benu zuhûr etmekde olan mesai-i cemile-i düsturileri edillesiyle vâreste-i kayd-ı iş'âr ise dahi melun-i merkûmun bir gün evvel itmamkârı akdem-i maksud-i hazreti şehriyârî idiği aşikâr olmağın ona göre himmet buyurularak eğerki şaki-i merkûmu dahil-i daire-i eyalet-i müşiraneleri olur ise eman ve zaman verilmeyip heman idam ve izalesi ile ser-maktuunun isrası ve bu bâbda mehabetriz-i sudûr olan irade-i celadet-i ifade-i mülûkânenin tenfiz ve icrâ ve keyfiyetin iş'âr ve inyası husûsuna himmet buyurmaları siyakında kaime 10 Cemaziyelahir 1242.

(Belge 126) Galib Paşa Hazretlerine

Bundan akdem saadetlü maden-i hümayûn emini Salih Paşa hazretlerine talibine ve ol taraftan isalinde sühulet mutalaasına mebnî Erzurum kolağasına vâfî toplardan başka takımıyla müşârûn-ileyh cânibine îrsâle aliveriri ? çerha var ve isbâli uyar ise keyfiyetinin bu cânibe iş‘âr ve Revan serdarının saadetlü Kapudan Paşa hazretlerinden iddia eylediği mebalığden dolayı serdar-ı mûma-ileyh arzan ve iskâtıyla istihsâl buyurulacak senedin irsâl ve tisyâr buyurulması hususlarına dair mersul seviy-yi âliyeleri kılınan tahrîrat-ı halisanemizin vusulünden bahisle Erzurum kolağasında mevcut olan toplardan el-haletü-hezihi müşârûn-ileyhe irsâl olunmak üzere ifraz olunacak top olmayub mevcut olan topların mikdarını mübeyyin pusula takdim ve irsâl ve serdar-ı mûma-ileyh tarafından alınan sened ba‘s ve isbâl kılınmış olduğunu hâvî ve hain-i din ve Devlet-i Aliyye olan Selim Paşa’nın Diyarbekir’e ve ondan Mısır’a gerizan olacağı rivayet olunarak iktizâsı vechile savb-ı âliyyelerinden saadetlü Diyarbekir Valisi hazretlerine tahrîrat-ı itare buyurulmuş ise seviy-yi muhlisiden dahi vali-i müşârûn-ileyhe ne meelde kağıt isbâl kılınması ve Muş Sancağı tevcîh olunan Seyid Ahmed Paşa marifetiyle Tiflis Hanlığı müteveff İbrahim Canzade Mehmed Han’a tahsis olunarak ol bâbda savb-ı askerlilerinden (Sayfa 104) buyruldu verilmiş ise dahi mukaddemce matlub buyurulan evamir-i ve berat ile hanlık mezkûr berât-ı şerîfenin dahi irsâl olunması hususlarını muhtevi feristade ve isra buyurulan tahrîrat-ı şerîfeleri mezayası ve evrak-ı mersûme müddeası rehn-i ıtla‘-ı muhlisi olduktan sonra huzur-i hümayûn-i şâhâneye dahi arz ile meşmul nigah-i atûfet iktinah-i cenâb-ı cihanbâni buyurulmuşdur inhâyi müşîrîlerinden müttefad olduğu üzere Erzurum’da dahi muallem Asakir-i Mansure-i Muhammediye tertibi cihetiyle mevcut olan topların orada dahi lüzumu olacağından tamire muhtaç arabaları şikest olanların bir taraftan tamir ve termim tembihlerine ihtimam ve mübâderet eylemeleri lâzım gelmiş serdar-ı mûma-ileyhin suret-i iskanına dair iş‘ârları meeli müteallik olan irade-i seniyye-i mülûkâne mûcibince mukaddem yazılan mektub-i muhlisi kayd-ı balasına şerh verdirilerek mahalline kayd ve sened-i mezkûr hıfz olunmak için keyfiyet izzetlü defterdar efendi bendelerine havale olunmuş ve emin-i müşârûn-ileyhe lüzumi olan iki kıt’a çerha toparını bimennihi te’âlâ evvel-i baharda bu taraftan gönderilmek üzere taraf-ı huluvv-i suveriden müşârûn-ileyhe cevapname yazılmış olup cenâb-ı hamîyyet meab-i samileri cevher-i sadâkat ve dirayet ile mecbul ve muttasıf efham-i vükela-yı Saltanat-ı Seniyye’den olarak her halde seviy-yi âliyyelerinden hıdmat-i hasene zuhûru me’mul

ve hain-i merkûmu nice zamandan beri def'i lâzım makuleden olduğu emr-i gayr-i meçhul olarak bu vechile mehin-i mezburun ber- vechi suhûlet yerinden oynatılıp kerizan-i semt-i idbâr olması emrinde masruf olan himem ve ikdamat-i düsturileri tamam-ı Devlet-i Aliyye'yi bir hizmet olduğu zahir ve hüveyda ve asi merkûm her ne mahalde olsa asar-i kuvve-i kudsiyye-i hazret-i Pâdişâhi ile cezasını bulacağı isaet-i fitriyyesi iktizasıyla müstağni-i kayd-i inba ise de sünûh eden irade-i caledet ifade-i cenâb-ı mülûkâne icabı üzere hain-i merkûmun kirfeti için iktizası vechile müşârûn-ileyh Diyarbâkır Valisi hazretlerine mahsus mektub irsâl olunmuş olduğundan başka merkûmun Mısır ve Adana ve Haleb ve Sayda ve Şam taraflarına gitmesi dahi melhuz olduğundan eyalet-i mezkûre valileri hazaratına dahi icabı vechile mekatib isbâl kılınmış ve mukaddemce istedikleri evamir-i ve berevat-ı âliyyeye gönderilmiş olarak bu defa dahi inhâ-yı âliyyeleri vechile Tiflis hanlığının mûma-ileyh Mehmed Han'a tevcihiyle lâzım gelen berâat-ı şerife ısdâr ve tisyâr kılınmış olmağın dirayet-i kamile-i düsturileri üzere zikr olunan topların tamire muhtaç ve arabaları şiks olanların termim ve techisleri bu bâbda dahi ifa-ya şerait-i sıdk ve fütüvvete himmet buyurmaları siyakında kaime 15 Cemaziyeahir 1242.

(Belge 127) Yenipazar'da Olan Arif Bey'e

Mukaddem vâki' olan iş'ârınıza ve ruşen-i hale nazaran iktizâ-yı maslahat derdest-i mütala olarak tafsil-i tedabir ve karar-ı irade-i seniyye tarafınıza iş'âr olunacağı beyanıyla hemen siz Osman Paşa ve Eyüp Paşa ve Kapucubâşı Mehmed Ağa ile bi'l-ittifak kaviyyü'l-kalb olarak Saray'dan dışarı ve bu taraftan içerü hiç kimsenün salıverilmemesi ve Yenipazar'dan ezher-i cihet sirayet-i mefasidden vikayesi zımmında icab eder ise Yaşar Paşa'yı dahi celb eylemeniz keyfiyatını şâmil gönderilen nemikamısın vusûlünden ve mûma-ileyh olarak irsâl kılınan tahriratlarımızın i'tasıyla ber-muceb-i irade-i seniyyeye hareket dikkat eyeleyeceğiniz tafsilatından bahisle el-haletü-hezihi Yenipazar'da boş durmayıp ne vechile tedabire teşebbüs olunmuş olduğunu ve Bosna'ya memur Mesud Ağa'ya tarafınızdan mahsus kağıt gönderilüp henüz cevabı gelmemiş ise de kağıdı mezkûrin suretiyle yeniden celb olunan mahallelerin i'lâmları takdim kılınmış ve Saray eşkıyası evvelki derecede olmayub beynlerine oldukça tefrika düşmüş idiği anlaşılmış olduğundan bi mennihi te'âlâ bundan böyle def'i gaile maznun idiğini ve Taşlıca nabi Vehbi haininin suver-i garibane ile celbine ne tarikle çalışmakda olduğunu hâvî bu defa takdim kılınan tahrîratınız mezayası ve evrak-i mersule müeddası mâlumunuz olduğundan başka hakipa-yi

hümâyûn-i hazret-i Padişahiye dahi arz ile meşmul lahza-i cenâb-ı şehinşahi buyurulmuştur. Eşkîya-yı merkûmun mütecasir oldukları evza'î bâğiyaneleri cihetiyle Bosna eyaletinin tebdili biran evvel maslahatın nectice yab-ı hüsn-i husûl olması memulüne mebnî eyalet-i merkûme mukaddemce sâbık Belgrad Muhafızı olan saadetlû Abdürrahim Paşa hazretlerine tevcih ve ihale buyurularak keyfiyeti ol vakit tarafınıza beyan ve iş'âr kılınmış (Sayfa 105) ve bu vechile inhânız henüz ol bâbda gönderilen tahrîratımız vasıl olmadığı vâki olmuş idiği anlaşılmış ise de mefadd-ı tahriratınız ve evrak-i mezkûre meellerine nazaranlillahil hamd ve'l-mennihi Bosna maddesi evvelki derecelerde olmayub inşaallahu te'âlâ eyalet-i merkûmeninmüşârûn-ileyhin uhdesine tevcihi şüyuuyla müşârûn-ileyh Belgrad'dan hareket ve azimetinde ber-vechi suhûlet rehin-i hüsn-i hitam olması eltaf-i ilahiyyeden memul ve mested'a ve sizin mukaddem vâki' olan iş'ârımız vechile mûma-ileyh Yaşar Paşa'yı celb etmiş iseniz mûma-ileyh ve gerek paşa-yı mûma-ileyhima ve ağa-yı mûma-ileyh ile bi'l-ittihad öteden beri ve berüden öteye bir kimseyi salıverilmeyüp vali-i müşârûn-ileyh tarafından ne güne re'yi ve irade olunur ise muktezasını icrâ ve Yenipazar'ın muhafazasına itina eylemeniz lâzımeden idiği hüveyda olub kaldıki mukteza-yı garet ve sadâkatınız üzere merkûm Vehbi mehinenin celbine dikka etmekde olduğunuz meel iş'ârınızdan numudar ve vâkîa böyle fettan-i habisinin el girmesi hayli tedbire muhtaç idiği vareste-i kellefe-i iş'âr ise de şu melunu ber takrib ele kor iseniz görmüş olacağınıza mezaya-yı seniyyesi nakaş-ı efkâr -ı sünûh ve sudûr olan hatt-ı hümâyûn-i mülûkânede emir ve fermân buyurulmuş iduğun malumunuz oldukda hamîyyet ve dirayetiniz iktizâsı ve emir ve irade-i hazret-i Pâdişâhi mucib ve mübtegası üzere ile şu Vehbi melunenin ber takrib celbi i padişahi istihsâliyle tarafınızdan muntazır olan kârdani ve kıyaseti bu maddede dahi ibrâz ve izharı bezl-u iktidar ve mübâderet eylemeniz için mahsus işbu kaime 15 Cemaziyelahir 1242.

(Belge 128) Çirmen Mutasarrafına

Mukaddemâ himmet-i düsturileri tutulup bu cânibe gönderilen sa'î Keleş Ahmed'in ifade ve takririne mebnî vâki' olan iş'âr-ı halisanemiz mûcibince Gubarova zabiti Hafız gönderilmiş olduğunu ve ol babta ifadat-ı lâzımeyle mutazammin mukaddemce irsâl buyurulan kaime-i düsturileri mezayası mâlum-ı halisanemiz olmuştur. Merkûm Hafızın bu tarafa vürûd ile muvacehesinde mezbur Keleş Ahmed kendüye mektub götürüp verdiğini ifade ve takdir etmiş ise de merkûm Hafız külliye inkâr eylemiş ve erbab-ı fesâddan mahbus olan bazı kimseler dahi merkûm Hafız

bildikleri olmadını takdir etmiş olmak hasebiyle mezbur Keleş Ahmed'den mücerred kendini tutmuş olmasından dolayı merkûm Hafız gayz ve udvan ile hakkında behiyyat eylemesi ihtimalden gayr-i bâid idiği aşikêar ve merkûm Hafız hakkında hüsn-i şahadeti şâmil Tırnova Voyvodası Ahmed Ağa tarafından tahrîrat vürûd etmiş olarak ağa-yı mûma-ileyhin iş'ârına itimad-ı halisanemiz derkâr olduğundan başka merkûm hakkında tufuh olunan sözlere nazar olduğu savb-ı saadetlerinden dahi ima ve iş'âr olunmuş olduğundan merkûmun sebili tahliye olunarak mûma-ileyh Ahmed Ağa tarafına gönderilmek üzere merkûm Hafız seviy-yi saadetlerine irsâl ve tisyâr olunmuş ve keyfiyet iktizâsı vechile mûma-ileyh Ahmed Ağa'ya savb-ı huluvv-i suveriden tahrîr ve iş'âr kılınmış olmağla merkûmun taraf-ı düsturilerine vusûlünde mûma-leyh Ahmed Ağa tarafına îrsâli husûsuna himmet buyurmaları siyakında kaime 19 Cemaziyelahir 1242.

(Belge 129) Kapudan Paşa'ya

Bundan akdem çavuşlukları ref vilayetleri tarafına tard ve def kılınan çavuşlardan başka bu defa dahi otuz bir neferi ifrâz ile çift ve çabuklarıyla iştiğal etmek üzere iyâl ve evladlarıyla memleketlerine i'zam kılınmakda idüğü ve bunların esamilerini mübeyyin takdim buyurulan defterin manzur-i huluvv-i suveri olduktan sonra iade olunmasını şâmil ve Asitane-i saadet ve İzmir ve maemalik-i mahruseye vürûd eden emtia-i efrenciyyeden resm tertibine dair mütalaat-ı düsturilerini mübeyyin kaleme aldırılan layihâlârı takdim buyurulmuş olduğunu müştamil irsâl buyurulan tezkire-i behiyeleri ve zikr olunan defter ve layiha malları mâlum-ı senaveri olub birvechile salifü'z-zikr çavuşların memleketlerine def'iyle tersane-i amirenin istihsâl-i hüsn-i nizâm ve intizâmına masruf olan mesa'-i cemile ve himem-i cezileleri zatlarından memul olan sadâkat ve hamiiyeti tamam isbât kabilinden olmağın vesile-i kemal-i mahzuziyyet-i huluvv-i suveri olmuş ve tabk iş'ârları vechile defter-i mezkûr derun- inemika-i huluvv-i suveriye leffen utare-i seviy-yi samileri kılınmış olduğundan gayri layiha-i mezkûrenin takdimi sırasında (Sayfa 106) bu keyfiyet umur-ı memure-i âlilerinden hariç bir maslahat idüğü suret-i itizarda beyan ve işaret buyurulmuş ise de zât-ı vâlâları esdak ve sadık vükela-yı fiham-ı Saltanat-ı Seniyye'den ve bu makule din ve devletimize nâfi umur-ı hayriyyeyi mülâhaza birle ifade ve ihzar buyurumaları memuriyyet-i mahsusaları icabından olmak hasebiyle layiha-yı mezkûre mukaddemâ İzmir Limanına dair olan layihâlârı yanına konularak saîr mevcud olan layihâlâr ile

beraberr bundan böyle mahsusan meclisde okunup bi'l-müzakere iktizâsının icrâsına bakılacağı beyanıyla tezkire 22 Cemaziyelahir 1242.

(üstü çizilmiş) Muharren verilmiş olmağla bu mahalde kayıd olundu.

(Belge130)(üstü çizilmiş) Galip Paşa Hazretlerine

(üstü çizilmiş) Mukaddema Anadolu ve Rumeli eyaletlûsünün humbarahane-i amire ye idhali nizâmda mensuhât tabir oluna.

(Belge 131) Bosna Valisine

Bosna eyaletinin uhde-i düsturilerine tevcîhiyle halefleri saadetlû Hüseyin Paşa hazretlerinin Belgrad'a vusûlüne kadar münasibinin muhafız kaymakamı nasbıyla hemen zât-ı saadetlerinin Belgrad'dan hareket ve doğru İzvornik'e azimet ve ikametleriyle levâzım-ı memuriyetlerinin icrâ buyurulmasına dair ve vesayayı lâzımeye mütedair mukaddem ve muahhar irsâl seviy-yi âliyyeleri kılınan tahrîrat-ı huluvv-i suverinin vusûlünden ve bu bâbda izhar-ı teşekkür ve mehammeditinden bahisle icrâ-yı şerayit-i memuriyyet ve hamiiyyet-i ne-vechile kıyam ve ne suretle tedabir-i lâzımiye himmet ve ikdam buyurulmuş ve mübâşir Mesud Ağa bendelerinde olan evamir-i âliyye ve mekatib ve ruuslar ahz kılınarak ağa-yı mûma-ileyhin maiyyet-i müşîraneleriyle Bosna'ya götürülmesi tasvib ve Belgrad kaymakamlığına dergâh-ı âli kapucıbâşlarından kethüdâ-yı düsturileri ism-i âliyyenin bendeleri intihab ve tensîb buyurulup ale'l-ittla' sudûr eden kaymakamlık emr-i şerîfi mir-i mûma-ileyhin ismine doldurularak emr-i muhafızaya ikame kılınmış olduğundan zât-ı saadetleri dahi müstağniben lillahi te'âlâ işbu cemaziyelahirin on ikinci perşembe günü Belgrad'dan hareket ve savb-ı maksuda atf zimam-ı azam ve müsaraat etmiş oldukları ve bu cihetle memuriyetlerinden ve tevaif-i askeriyyenin işlemiş olan ulufelerinden dolayı akçe tedarikine ihtiyaçları cihetiyle kırkbir senesi Kasım'ı tevzi'nden olarak Miloş'tan 100.000 kuruş ahz buyurulmuş olduğundan Niş ceizyesi malından müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa hazretleri zimmetine tealluk eden 24.162 kuruş maru'z-zikir 100.000 kuruşdan tenzil ile kusur 75.838 kuruşun kırk bir senesine mahsuben Belgrad'dan marifet-i saadetleriyle rû'yet olunub bundan böyle defteri takdim buyurulacak mesarif vakıalarına mahsub kılınması ve dağdağa-i duyundan tahlisleri zımnında matlubat-i düsturilerinin i'tası husûsunu hâvî ve bundan akdem marifet-i saadetleriyle Nemçelü'den mubayaasına memur oldukları 10.000 kıt'a harbelü tüfenkin mübayaa ve teslimini mukavele etmiş olduklarını Nemçelü Yahudi'nin muhahharan hilesi zuhûruna

mebnî hesab-ı kat' olunarak Belgradlı bir zımî bezirgan le behere 40 kuruş olmak üzere bil-mukamele ol-vech-ile iştiraye rabıta verilmiş ve tüfenk mübayası zımında mukaddemâ bu taraftan gönderilen 1.000 keşe akçeden bâki kalan ve 25.060 kuruşu Belgrad'da kaymakamı bıraktıkları mir-i mûma-ileyhe teslim kılınmış ise de işbu tüfenk müayaası hususu müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa hazretleri tarafına işitilmeyerek ahir mahalle havale olunmasını Bezirgan-i mersûm niyaz eylemiş olduğundan maru'z-zikr tüfenklerin bazı vücuh marifetiyle akçesi Belgrad Mollası Efendiye bırakılarak ol-vechile mübâyaa olunması veyahud müşârûn-ileyhe teslim kılınması şıklarından münasibinin icrâsı ve İzvornik Sancağı Mahmud Paşa bendelerine tevcih buyrulduğundan salefi Zülfikâr Paşa Belgrad'a celb olunarak kadim hanedan ve ruşen ve etvarlarından asar-ı sadâkat nümayan olmak cihetiyle Semendire kolağası muhafazasıyla kazası mütesellimiği uhdesinde ihale ve iktizâ eden buyruldusu i'ta buyurulmuş idüğünden ol bâbda lâzım gelen emr-i şerîfe'nin isdâr ve keyfiyetin müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa hazretlerine dahi iş'âr olunması ve ifadat-ı saîreyi muhteviyi feristade ve isra buyrulan tahrîrat-ı şerîfeleri müeddası ve bezirgan-i mesfur vasıtasıyla bu defa iştirâ olunan 350 kıt'a tüfenkin Vidin'e vusulünü mutazammın saadetlü Vidin Muhafızı hazretlerinin seviy-yi saadetlerine gelüp takdim kılınan tahrîratıyla selefleri saadetlü el-Hac Mustafa Paşa hazretlerinin vürudu ile gönderilen kaimesi mezayası mubemu rehn-i itla'-i huluvv-i suveri olub bu-vechile icrâ-yı (Sayfa 107) levâzım memuriyet ve fetanete musaraat ve ibraz-i me'ser-i şükr-i güzârı ve mehemmedete himmetleri vesile-i kemal-i mahzuziyet ve mesar olunarak dava-yı tevkif ve selametleri yad ve tizkâr ve tahrîrat-ı mersule-i mezkûreleri takımıyla arz-ı serir-i ebhetmasir-i hazret-i Pâdişâh-i İskender vakar ile meşmul nigah-i cenâb-ı tacidari buyurulmuşdur erayış-i zât-ı bi hesta-yi düsturileri olan cevher-i rüşd ve fetanet vezir-i rüyet ve hamıyyet lemiyasınca Semendire'ye kadar umur-i memure-i düsturilerinin cem'isinde tevfik-i niami'r-refik-i sübhaniye mazhariyetleri misillübu defa dahi icrâsına müteşebbis oldukları tedabir ve ara-yı isabet piraları yolunda ve münasib olarak işbu memuriyet-i düsturilerinde inşaallahülrahman muvaffak olacakları eltaf-i ilahiden memul ve mested'a ve matlubât-ı müşiranilerine dair inhâlârı muvafık-i nefsu'lemr ve beca ve askeri takımının halleri mâlum ve runüma olduğundan gayr-i el-haletü-heze Bosna'ya teveccüh ve azimetleri mûlabesesiyle beher hal etraftan celb ve teshir buyuracakları kapudanan ve ayan ve saîreye iktizâsına göre hil'at ilbas ve akçe itası ve herkesin teminini mucib olmak üzere iktizâ eden zahirenin akçeleriyle tedarîği misillü musadefat-i zarurileri vuku bulacağına binâen her halde takviye-i bazı-yi iktidarlarını

müstelzim esbâbının istikmali zimmet-i himmet-i Saltanat-ı Seniyye'ye lâzım ve müterettib olduğundan matlubât-ı müşiranelerine mahsuben bu defa şerif efza-yı sudûr olan irade-i atüfet are-i mülûkâne mûcibince 100 kese akce ihsan buyurularak irsâl seviy-yi âliyeleri kılınmış olduğundan başka müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa'nın zimmeti olan 24.000 şu kadar kuruşu dahi Miloş'dan ale'l-hesab almış oldukları 100.000 kuruşun tenzili ile küsür 75.000 şu kadar kuruş dahi inhâ-yı saadetleri vechile bundan böyle ve rüyet olunacak kırkbir senesi mesarifinden mahsub olunmak üzere izzetlü ve defterdar efendiye havale olunmuş me'mul-i iş'âr-i samilerinden müstefad olacağı üzere zikr olunan tüfenklerin bazı vücut marifetiyle akçesi Belgrad Kadısı efendiye bırakılarak mübayaası suret-i müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa'nın nüfuz ve itibârını muhıll olması melhuz ve işbu tüfengin maddesi ibtidaen zât-ı saadetlerine muhıll olarak bezirgan-i mersûm ile dahi cenâb-ı müşîrîleri mükavele etmiş olduklarından yine seviy-yi şerîfelerinden bitirilmek lâzım gelindiğine ve el-haletü hezehi Asakir-i Mansure'nin ellerinde olan tüfenkler muharebede lâıykıyla kullanılır kabilden olmamak hasebiyle bi mennihi te'âlâ ol bâharda ve Rumeli ordusuna gönderilecek Asakir-i Mansure için işe yarar tüfenk lüzumi derkâr ve müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa'nın Belgrad'a gelmesi dahi la akıliki mahı mütevekkif olduğu aşıkâr iduğune binâen ol vakte kadar kaymakam-i mûma-ileyh bi'l- ikdam ne miktar tüfenk dahi alabiliri ise hemen bir uçtan mübâyaa idüp bi mennihi te'âlâ muhafız-ı müşârûn-ileyhin vürudıyla kaymakam-ı mûma-ileyhin taraf-ı saadetlerine azimeti lâzım geldikde ol zaman kusurunun dahi mübayaası için yine savb-ı saadetlerinden Belgrad'a ahir bir münasib adam gönderilerek onun marifetiyle kusur tüfenklerin dahi mübayaasıyla arkası alınması münasib görülmüş ve irade-i seniyye-i şâhâne dahi bu-vechile şeref efza-yı sudûr olmuş olmağın ol-vechile himmetleri lâzım geleceği ve mûma-ileyh Zülfikâr Paşa'nın ol-vechile Belgrad'a celb ve taltifi isabet olub ancak iş'âr-ı saadetleri üzere Semendire ve Morova kaleleri muhafazası zammında emr-i âli i'tası mesbuk olmadığından Paşa-yı mûma-ileyh yerine taraf-ı şerîfelerinden verilen buyruldu gibi kendisi dahi kezalik buyruldu i'tasıyla Semendire muhafızlığında istihzam etmesi müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa'ya mahsusen tahrîr ve suret-i iş'ârları ve keyfiyetin muhafız-ı müşârûn-ileyhe yazıldığı hikaye olunarak inşallahürrahman saye-i Devlet-i Aliyye'de ve katil mükafatını müşahade ideceğine ve her halde müşârûn-ileyhin emir-i re'iy üzere harekete dikkat eylemesine dair istimalet ve vesaya-yı Paşa-yı mûma-ileyhe dahi tarafımızdan tasdir olunmuş olduğu mâlum-ı fütüvvet-i melzum-ı müşiraneleri buyuruldukda mukaddem ve muaharr vafi' olan iş'ârat-ı halisanemiz iktizâsı ve dirayet ve hamıyyet zatıyyeleri muktezası

üzere bir kadem-iakdem İzvornik'e varup celb ve teshiri lâzım gelenleri kendünüze ve tedabir-i lâzımeğe teşebbüs ederek ba-avn ve tevfiğ-i hazreti bari şu Bosna hadisesinin ber vefk-i murad-ı âli suhûlet-i vechile külliyyen indifa-i vesail-i lâzımesinin ifasına ve bu bâbda şerefpirayı sudûr olan fermân-ı cihan tuta'-i mülûkânenin sûrat-i infâz ve icrasına ve sa'y-i beşerde olan makduri sarf birlee zât-ı vâlâlarından memul ve mentezırımız olan levâzım-i rû'yetmendi ve fetaneti kat-i end-i rikkat isbat mezyid-i itina ve himmet buyurmaları siyakında kaime 20 Cemaziyelahir 1242. (Sayfa 108)

(Belge 132) Belgrad Muhafızına

Bundan akdem hasbe'l-icab İzvornik Sancağı auhdesinden sarf ve tavil olunan mir-i mirandan Zülfikâr Paşa erbab-ı dirayet ve hamiyetten olmak hasebiyle salefi müşîrîleri saadetlü Abdurrahim Paşa hazretleri Paşa-yı mûma-ileyhi Belgrad'a celb ile Semendire Kalesi muhafazası şartıyla kazası mütesellimini ba buyruldu uhdesine ihale etmiş olduklarını bu defa tahrîr ve inhâ edup vâkîa paşa-yı mûma-ileyhin sadâkat ve dirayet ile maruf-i bendegan-i Saltanat-ı Seniyye'den olarak icrâ-yı levâzım-i taltif-ii şan-ı Devlet-i Aliyye'ye şayan olmak hasebiyle müşârûn-ileyhin vedikleri buyruldu gibi zât-ı saadetleri dahi Belgrad'a vürudlarında ol-vechile buyruldu i'tasıyla Semendire muhafazasında istihdam etmeleri mukteza-i emr ü fermân-ı şâhânedan olmağın her halde emir ve re'yinize mutaabâat ile nail-i mükafat-ı seniyye olmağla dikkat eylemesi dahi bu defa taraf-ı halisanemize paşa-yı mûma-ileyhe yazılmış olmağla zât-ı saadetleri bi mennihi tela ulsub'a vusûllerinde ol-vechile buyruldu i'tasıyla paşa-yı mûma-ileyhin Semendire muhafazasında istihdam ve taltifi emrinde himmet buyurmaları siyakında kaime 25 Cemaziyelahir 1242.

(Derkenar 22)

İşbu emirname-i saminin vusulünden bahisle müşârûn-ileyh paşa-yı mûma-ileyhin saminededen nezdi neye celb ve idare vechle buyruldu itaa ve taltif olunarak hıl'at ilbasıyla Semendire Kalesi muhafazası şartıyla kazası mütesellimliği uhdesine ihale olunub Semendire'ye irsâl olunmuş olduğunu mübeyyin 18 Şaban 1242 tarihinde müşârûn-ileyhin vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli işbu mahal şerh-verildi. (Sayfa 109)

(Belge 133) İzvornik Mutasarrıfı Zülfikâr Paşa'ya

Bundan akdem hasbe'l-icab İzvornik Sancağı uhdenizden sarf ve tahvil ile ba rütbe mir-i miran Mahmud Paşa'ya tevcih olunmuş ise cenâbınız saîre makis olmayub

sadâkati nümayan bendekan-i Devlet-i Aliyye'den olduğunuz sâbık Belgrad Muhafızı ve hâlâ Bosna Valisi saadetlü Abdurrahim Paşa hazretlerinin mâlumu olarak sizi Belgrad'a celb ile Semendire Kalesi muhafazası şartıyla kazası mütesellimliğini ba buyuruldu uhdenize ihale eylediğini bu defa inhâ ve işaret ve hakkınızda hüsn-i şahadet etmiş olduğuna binâen hakkınızda hüsn-i teveccühümüz hasıl olmağın bundan böyle dahi saye-i Devlet-i Aliyye'de ibrâz eyleyeceğiniz hizmet ve sadâkat mükabili mükafat-ı seniyyeye muzhir ve beyyinü'l-akran mahtum ve mukirr olacağınız aşikâr idüğü müşârûn-ileyh hazretlerinin verdikleri buyruldu gibi saadetlü Belgrad Muhafızı Hüseyin Paşa hazretleri dahi buyruldu i'tasyyla sizi Semendire Muhafazasında istihdam etmek üzere mahsusan muhafız-ı müşârûn-ileyhe tahrîrat gönderilmiş olduğu mâlumunuz oldukda her halde muhafız-ı müşârûn-ileyhe tahrîrat gönderilmiş olduğu malumunuz oldukda her halde muhafız-i müşârûn-ileyhin emir ve re'yi üzere harekete dikkat ve fi'ma bâd dahi hıdmat-i merğube ve harekât-ı makbule ibrâzına mübâderet eylemeniz için kaime 25 Cemaziyelahir 1242.

(Derkenar 23)

İşbu emirname-i saminin vusulünden bahisle paşa-yı mûma-ileyh mukteza-yı memuriyyeti üzere Semendire Kalesi'nin emr-i muhafaza ve muharebesinde müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa hazretlerinin emir ve re'yi üzere amel ve harekete runuûma olmadığını mübeyyin 5 Cemaziyeelevvel 1242 tarihinde Semendire Kalesi Muhafızı Zülfikâr Paşa'nın vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli işbu mahal-i şerhverildi.

(Belge 134) Erzurum Valisine

Bundan akdem İran Devleti şehzadesi Mirza Abbas Cenâbî tarafından derbar-i şevketmedara gelmek üzere savb-ı müşirilerine vürûd etmiş olan David Han'ın Bâb-ı Aliyye takdim etmek üzere şehzade-i müşârûn-ileyh tarafından yerinde tahrîrat-ı olduğundan Han-ı mûma-ileyh dersaadete irsâl olunmuş olduğu ifadesine dair mukaddemce irsâl buyurulan şukka-i behiyyeleri meel ve mezayası ve han-ı mûma-ileyhin şehzade-i müşârûn-ileyh tarafından makam-ı riyasete götürmüş olduğu tahrîrat-ı lede't-tercüme müeddası ve Han-ı mûma-ileyhin şehzade-i müşârûn-ileyh tarafından memuriyetliği oldağı takri-i şifahiiyesi malum-i muhlisi olarak iktiza eden keyfiyyat han-ı mûma-ileyhin güze-i hıfz-i seniyyeye tevdi olunmuş ve şehzade-i müşârûn-ileyh tarafına avdet etmek üzere bu defa sevi-yi samilelerine gönderilmiş olmağla Han-ı mûma-ileyhin ol tarafa vusûlünde hakkında raiyyet-i mukteziyyenin icrâsıyla şehzade-i

müşârûn-ileyh tarafına azimeti esbabının istihsâline himmet buyurmaları siyakında kaime Selh-i Cemaziyelahir 1242.

(Belge 135) Erzurum Valisine

Şehzade-i İran Abbas Mirza ile Rusyalı'nın vâki' olan muharebât-ı vesaîr isticlab olunan havadisattan bahisle yirmi seneden mukaddem ve bu defa İran vâkiasında Rusyalı tarafına geçmiş olan reaya haneleri öteden berive Devlet-i Aliyye reayası olduklarından şimdi vatan-ı asileri olan Devlet-i Aliyye hududlarına gelmek niyazında olduklarını Şurakli'de olan memuru cânibinden tarafına iş'âr olunmuş ve tarafından tashib sureti gösterilmeyerek eğer gelirler ise sahabet olunur deyü cevap verilmiş ise de muharebere vuku'unda reaya-yı merkûme Arpaçayını ubur ile 7-8 yüzden mütecaviz Kars reayası haneleri ve 1- 2 yüz mikdar ...ğane dahi fi'l-asl gümrü ve Kara Kilise ve havalisi reayası Kars tarafına imrar olunmuş ve mezbur hanelerin birazı Toprakkale reayası olduğundan vatanlarına gönderülüp bâkisi dahi vatan asilileri olan karyelere yerleştirilmiş ve biraz reaya hanesi dahi Lori'de olub fırsat buldukça firar ederek kalmakta oldukları mezbur hanelerden dolayı gerek İranlı ve gerek Rusyalı'dan iddia ve kota gelmiş ise de bunların an-asıl Devlet-i Aliyye reayası olub mukaddema ol tarafa gitmiş olduklarına şimdi (Sayfa 109) kendiliklerinden vatan-i asilerine gelmişler denilerek cevabı i'tâsıyla iskân kılınmış olduğu bu defa Kars Muhafızı saadetlü Osman Paşa hazretleri tarafından inhâ ve iş'âr olunub zât-ı hamîyyet elkab-ı müşîrîleri havali-i şerifinin vali-i vâlâşanı ve serasker-i zafer nişanı olduklarından başka ahvâl düvel ve keyfiyat-ı uhud şuruta kemal-i vukuf ve malumatları derkâr olarak her halde serhedat-ı şarkıyyede bulunan muhafızın-i kiramın savb-ı saadetlerine müracaat ve emir ve ara-yı düsturileri vechile hareket eylemeleri vazife-i memuriyetlerinden olub halbuki iskân olunan haneler için iddia vuku'a gelmiş idüğü ve bu husus zımında müşârûn-ileyhin zât-ı âliyyeleriyle muhaberesi vuku'a gelmediği meel iş'ârından müstebân olmak mülabesesiyle bu husûsu cenâb-ı düsturileriyle bi'l-muhaberebu bâbda ne vechile re'y ve irade-i müşîrîleri vâkiolur ise o surette icrâya mübâderet ve her halde re'y ve irade-i seraskerlerine mütabâat eylemesi bu defa savb-ı huluvv-i suveriden Muhafız-ı müşârûn-ileyhe tahrîr ve iş'âr kılınmış olmağla muktezâ-yı dirayet ve muhamet şinasları arı üzere keyfiyeti müşârûn-ileyhle bi'l-muhabere husus-i mezburun bir güne sözleri ve sedai mucib olmayacak vechile iktizâsının icrâsına himmet buyurmaları siyakında kaime 24 Cemaziyevvel 1242. (Sayfa 109)

(Derkenar 24)

İşbu emirname-i samiyenin vusulünden bahisle bundan akdem İranlının ale'l-gafle Rusyalı üzerine hücumve yağmaya şuruyla Rusyalu'nun Gümrü ve Kara Kilise nam mahalleri bırakıp Lori'ye çekildiği esnada reaya-yı mevcude aralık bulub tabiatıyla Kars semtine mürur ettikleri hılalde Kars muhafız saadetlü Osman Paşa hazretleri keyfiyyeti müşârûn-ileyh tarafına lede'l-iş'âr ve bunlar fi'l-asl Devlet-i Aliyye reayası olub Rusyalı salıvererek fuzuli zabıt etmiş olduğundan kabul birle Kars reayasından (Sayfa 109) olanların yerlerine iskan ve ahir taraftan olanların mahalelerine tesyir ve eğer içlerinde sahih Rusya reayasından var ise şimdilik meydanda kalmamak için şöylece tevkif ile lede'l-mesalih fakat o makulelerin iade olunması ve eğer saireleri iade oluyor ise de Devlet-i Aliyye reayasından olmaları cevabı yoluyla verilmek için taraf-ı müşârûn-ileyhe ihale kılınması müşârûn-ileyhe tahrîr ve tizkâr olunmuş olmağla şimdilik reaya-yı mersûme için tarafından bir güne iddia zuhara gelmeyüp müşârûn-ileyhe ifade-i maslahat zımında bu tarafa ol vechile beyan etmiş idüğünü mübeyyin 10 Şevval 1242 tarihinde Erzurum Valisi Galib Paşa Hazretlerinin vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli işbu mahal şerh verildi.

(Belge 136) Kars Muhafızı

Şehzade-i İran Abbâs Mirza ile Rusyalı'nın vuku' bulan muharebâtı vesaîr istidali' olunan havadesatten bahisle yirmi seneden mukaddem ve bu defa İran vakasında Rusyalı tarafına kaçmış olan reaya haneleri öteden beru Devlet-i Aliyye-i reayası olduklarından şimdi vatan-ı asileri olan Devlet-i Aliyye hududuna gelmek niyazında olduklarını şurakilde olan memurları taraf-ı düsturlerine iş'âr etmiş ve zât-ı saadetleri dahi tashib sureti göstermeyerek eğer gelirler ise sahabet olunur deyü cevap vermiş isenizde muharebe vuku'unda reaya-yı merkûm Arpaçayını ubur ile 7-8 yüzden mütecaviz Kars reayası haneleri ve 1-2 yüz miktar hane dahi fi'l-asıl Gümrü ve Kara Kilise ve havalisi reayası Kars tarafına gelmiş ve mezbur hanelerinin birazı Toprakkale reayası olduğundan vatanlarına gönderülüp bakisi dahi vatan-ı asileri olan karyelere yerleştirilmiş ve biraz reaya hanesi dahi Lori'de olub fırsat buldukça firar ederek gelmekde oldukları ve mezbur hanelerden dolayı gerek İranlı ve gerek Rusyalı'dah iddia vuku'a gelmiş ise de bunların asıl Devlet-i Aliyye reayası olub mukaddemâ ol tarafa gitmiş olduklarından şimdi kendiliklerineden vatan-ı asilerine gelmişler denilerek cevabı i'tasıyla iskân kılınmış olduğu ifadesini şâmil bu dafa tevârüd eden tahrîrat-ı düsturileri meel ve mezayası rehin-i ıtlâ'-ı huluvv-i suveri olmuşdur. Erzurum Valisi ve

seraskeri atûfetlü Galib Paşa hazretleri haval-i şarkıyyenin vali-i vâlâşanı olduklarından başka ahvâli düvvel ve keyfiyatı uhud ve şuruta kemal-i vukuf ve malumatları derkâr ve bi't-tahsis rikab-ı şâhânede perverşeyafte-i tertib ve hamıyyet ve haiz-i mesned-i sadaret olmuş vükela-i fiham-i Devlet-i Aliyye'den oldukları varest-i kayıd-ı iş'âr olarak her halde serhadat-ı şarkiyede bulunan muhafızın-i kiramın serasker-i müşârûn-ileyhe müracat ve emir ve iradesi vechile hareket eylemeleri vazife-i memuriyetlerinden olub halbuki işbu iskân olunan haneler için iddia vuku'a geldiği ve bu husus için serasker-i müşârûn-ileyh hazretleriyle muhaberenize vuku'a gelmediğini meel-i iş'ârlarından müstebân olmak hasebiyle zât-ı saadetleriyle bi'l-muhabere iktizâ-yı halin icrası bu defa vali-i müşârûn-ileyh hazretlerine iş'âr ve tevcîh olunmuş olmağla zât-ı saadetleri bu husûsu serasker-i müşârûn-ileyhe tahrîr ederek ne vechile re'yi ve iradesi vuku'a gelür ise ol suretle icrâya ve bundan böyle her halde serasker-u müşârûn-ileyh hazretlerine müracaatı himmet buyurmaları siyakında kaime 24 Cemaziyelevvel 1242.

(Belge 137) Ruscuk Muhafızına

Bundan akdem Zağralı Keleş Ahmedin vâki' olan ifadesine mebnî Çınar karyesinde olan birinci cephaneci çorbacısı İbrahim ile karye-i mezkûre Kabâkçısı ve İmamı tarafına vâki' olan iş'ârımız vechile celb ve habs olunmuş olduğu mukaddemâ tarafından bi'l-inhâ merkûmları salıverilmeyüp tarafına ne vechile iş'âr ımız vâki olur ise ol vechile hareket eylemek husûsuna dair gönderilen tahrîratımızın vusûlünden bâhisle zuhur-i iradeye kadar merkûmarın sebilleri tahliye olunmayup mahbes olundukları ifadesini şâmil bu defa vârid olan arızanın manzuru ve meeli mâlumumuz olmuştur. Merkûm İbrahim'in vâki' olan isaetine mebnî idam ve izâlesi lâzım gelmiş olmağla vusûl kağıdımızda merkûm İbrahim'i idam ve izâle ederek diğer Kabakçı ve İmamın karyelerinde kendü ırz ve edebleriyle ikamet etmek üzere sebillerini tahliyeye mübâderet eylemek için kaime 24 Cemaziyelevvel 1242. (Sayfa 110)

(Belge 138) Erzurum Valisi Hazretlerine

Bundan akdem seviy-yi seraskerlerinden bir kıta şukka Veliahd-ı İran Şehzade Abbâs Mirza tarafından memuren Ermeniyyü'l-asıl David Han namında biri dersaadete vürûd etmiş ve bu bâbda işaret-ı âliyyyeleri vuku'a gelmiş olduğundan hakkında levâzım-i mühimmat nevazi icrâ olunduktan sonra Han-ı mersûm şehzade-i mûma-ileyh tarafından izzetlü Reisülküttab Efendi cânibine meb'ûs bir kıt'a farisiyyü'l-ibare mektub bir adımıyla takdim edüp tercüme ettirildikde Devlet-i Aliyye ile İran Devleti beyninde cihet-i camia-i İslamiyye ve ülfet ve mevâlât-ı kadime subutundan ve

mukaddem ve muharrer Rusyalı'nın muamele-i hasmanesinden bahisle el-haletü-hezihi İran Devleti'nin Rusyalı ile musalahası muharebeye mübeddel olarak taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bu düşman-i müşterek hakkında İran Devletine zahiren mi yoksa batinen mi iane olunur meelleri derç ve tastir ve bazı kelimeler dahi Han-ı mersûmun takririne tevdi olunduğu tahrîr ve tezkir kılınmış olup bu suretle İranlı ve Rusyalı ile muharebeye başlayarak taraf-ı Devlet-i Aliyye'den dahi ianenin talebinde olduğuna ve ol vakt Rusyalı ile tekid-i esası mesalematına memur bizim murahhas efendilerinin mahâlinde söyleştikleri mevad ne suret kesb ider ve maslahat ne de karar eyler ise İranlı tarafına ona göre cevap verilmek münasib görüldüğüne binâen murahhas efendiler tarafından vürûd edecek tahrîrat-ı intizaren Han-ı mersûmun mûma-ileyh Reis Efendi ile mülakatı husûsu birkaç gün te'hir olunmuş ise de Han-ı mersûm bir kıt'a Farisiyyü'l-ibare takririni takdim edüp tercüme meelinde kendisi şehzade-i mûma-ileyh tarafından bazı husûsu bâb-ı aliyye lisanen ifade ile taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den i'ta olunacak cevabı alup bazı meel zımnında Eşe? Serhaddin ve oradan dahi Trabzon ve ondan İran'a avdet etmek üzere memur ve ifadâtı dahi İranlı'nın Rusyalı ile esbâb-ı muharebesine ve bu muharebeye ne vechile tutulduğuna ve taraf-ı Devlet-i Aliyye'den İran Devleti'nin haheşine dair hususatı üç matluba muhsus olarak bir gün evvelce avdeti Şehzade-i mûma-ileyh tarafından kendüye tenbih kılınmış olduğundan metalib-i merkûmyi şerh ve tafsîl zımnında hizmeti riyasetiyle mülakat-ı istidasında olduğu muharrer olmak hasebiyle evvel emirde mersûmun diyeceğini bilinmek için bâb-ı âliyye-i celb olunarak Efendi mûma-ileyh ile lede'l-mülakat berü tarafdân şehzade cenâblarının mektubu ve sizin takdim eylediğiniz takrir tercümeleri mütalaa olundu şehzade tarafından şifâhen bazı tebliğata memuriyetiniz ve mülakat talibinde olduğunuz iş'âr olunmuş olmağla vâkî olacak ifadeniz nedir denildikte mersûme ifadatım üç matlub üzerine olup evvelkisi İranlı'nın Rusyalı ile vuku' bulan muharebesi sebilini beyan eylemektir. Şöyle ki mukaddemâ İran Devleti Rusya ile akdi musalaha eyledüklerinde esna-yı muharebede Rusyalı yedine geçmiş olan bazı kıla' ve arazi-i İraniyyenin yine İran Devleti tarafına redd ve terki ve Şeki ve Şirvan ve Dağıstan tarafları Rusyalı yedinde kalıp lakin Dağıstan Han-ı Serhayı Han ve gerek saîr mahallerin hanları yine hükümet-i sabıkaları üzere yerlû yerinde kalmaları maddeleri mesdud iki Rusyalı kıla' ve arazi meşrutayı red etmeyüp Han-ı mûma-ileyhim dahi her birini bir güne tehvif ile yerlerinden oynaşmış olduğundan onlarda İran Şahı'na gelüp iltica etmeleriyle bu maddeler Tahran'da mukim Rusya elçisine bi'd-defaat söylenilmiş ise de müsmir olmadığından şah cenâbları Rusyalı'nın meramı cenk etmek ise mesela Revan şehrini ve filan memleketini isterim

deyüp onun üzerine muharebeye kıyam etsün yoksa böyle ufak tefek şeyler için muharebe devletçe münasib değildir deyu müteveffa İmparator tarafına bir iki kere elçi gönderilmiş ise re's-i hududa olan Ceneral elçiyi salıvermeyup geri çevirdi ve sonra İmparator fevt olub yerine karındaşı Nikola İmparator oldukda devleteyn beyninde bu münazaanın ref'i ve tesviyesine memur ve murahhas olmak üzere mahsus elçisi gelmiş ve ahid mucibince arazi-i merkûmenin reddi ve Han-ı mûma-ileyhimanın hükümetlerinde ibkası maddeleri teklif olunarak ve vükela-i İraniye ile beynlerinde müzakere ve mükalemeler olunmuş ise de gelen elçileri hemen Gökçe tarafında bir mikdar mahalli terk etmeye memur olub ondan müsaade umurun tesviyesi ruhsatı olmadığını beyan eylediğinden şah cenâbları elçi-i mersûmu nezdine götürüp onun muvacehesinde Şehzade Abbâs Mirza'ya ber mucib-i ahid İran ve devletinin kılâ' ve bakanın Rusyalı'dan nez' ve tahlis ve Han-ı mûma-ileyhin dahi yerlerine ik'ad etmek ve eğer ol taraflarda olan Rusya askeri mümanaatıyla muharebeye tesaddi ederler ise kendüsi dahi muharebe eylemek üzere memur ve tayin etmeye bunun üzerine Rusyalı'nun atik ve cedid elçiliklerinin ikisi dahi yine kendilerine hürmet ve raiyyet olunarak kalkıp devletleri tarafına avdet ettirilir işte esbâb-ı muharebe bunlardır ve matlab-i sani Rusyalı'nın bu vechile ahidşikenliği (Sayfa 111) vuku'unda İranlı ondanda müctehid ve pek muteber ve mutekad olarak Boğdan tarafında olan Seyyid Mehmed ve yine İran uleması rüesasından Mirza Yusuf Rusyalı ile muharebe İran Devletine vacib olumuşdur deyü beyan idüp bunların her bir sözleri İran Devleti ve milleti ındinde nafiz ve müteessir olduğundan İran şahı dahi Rusyalı ile cenk ve cidale karar vererek mûma-ileyh Seyid Mehmed Boğdan'dan gelüp kendüsi bir taraftan ve Mirza El Yusuf dahi bir cânibden Rusyalı üzerine sevk olunan asker-i kirve-i runumamın içine ?? varalarına azimet ve muharebeye tahris etmektedirler ve şehzadenin vardığı mahallelerde Rusyalı muharebeye tasaddi eyledüklerine binâen İran askeri dahi muharebeye tutuşub şimdiye kadar vâki' olan muharebenin her vakasında İranlı galebe ederek çok Moskoflu kırılmıştır ve alınacak mahalleler zabt olunarak sonra Rusya hududu olan Karabağ ve Gümrü taraflarına dahi asker sevk olunup gümrü'de olan Rusya memuru Kinbaz yaralanmış ve 20.000 askerle bir şehzade dahi Serha-yı Han-ı Dağıstan'a ik'ad ederek kendüleri dahi orada tevavvuuf etmek üzere tayin kılınmış ve Şuşi Kalesi dahi muhasara olunmuş idi. Erzurum'a varumda kale-i merkûmun dahi zabt oldundugu mesmuum oldu Tiflis tarafına ben orada iken henüz asker gönderilmeyip Ceneral Yaramlof hâlâ Tiflis'de ise askeri 3000 neferden ibaret olmakla Tiflis'den iki konak ileride bir dağ vardır ki Rusyalı berren asker göndermek lâzım

gelse başka tarik olmadığından beher hal cebel-i mezkûrede vâkî tarikden mürur etmeye muhtaçtır. Bir kere ol cebel İranlı tarafından zabt olunsada Rusyalı 100.000 asker gönderilse berüye geçemezler İran şahı bu muharebeyi etraflı tutup hatta serbaz tabir olunan muallim askeri 40.000 den ibâret olduğundan bu defa İran bi'l- cümle İran memalike İran'da bulunan İngilterelilerden muallimler îrsâliyle bir seneye kadar 200.000 muzvazzaf asker tehiye olunmuş tertib etmiştir demekle İranlı kaç senedir muallim asker tanzimine çalışmakta olup mersûmun sözüne göre henüz 40.000 asker tedarik edilmişbilmiş ve böyle vefiyye nazar kabilinden iken şimdi bir sene içinde 200.000 muallim asker yapılacaktır lakırtısı laf-u acemaden ibâret idüğüne şüphe olmadığından berü tarafdı mersûm 200.000 muallimve muzvazzaf asker hayli şey müddet-i yesirede vücuda gelir madde değildir meğer ki nefir-i âm askeri ola deyu ta'riz sureti irade olundukta mersûm matlab-i salib beyanına şur' ederek Şehzade Abbas Mirza'nın buna ifadesi şu-vechile dirki Devlet-i Aliyye'nin evladı mesabesindeyim. El-halete-hezihi Rusyalı ile bu suretle muhabereye başlandı. Lakin Rusyalı kuvvetlü ve askeri çok bir devlet olduğundan Devlet-i Aliyye İran Devletiyle ittifak edüp asker ve cihet saîre ile açıktan mı iane eder yoksa bu suret mümkün olamaz ise serhadlerde olan memurlar tarafından lede'l-iktizâ akçesiyle kurşun ve kelle gibi mühimmat-ı harbiyye verilmek onda batınen mi muavenet olunur veyahut burda mümkün olmadığı halde Devlet-i Aliyye büyük devlet ve şan ve şevketi cümle düvel ındinde mâlum-ı ve müsbet olmağla bu muharebede hid şikenliğin İran Devleti tarafında mı yoksa Rusyalı damı vâkî olmuştur tahkik ile bi'ttevassut ıslah-ı zâtu'l-beyyine himmet buyurulsun iste şifahen memur-i tebliği olduğum ifadatı bunlardır demekle Rusyalı'nın kuvvet ve mikneti İranlı 'nın mâlum-ı iken bu vesilelerle muharebe kapusunu hod-be-hod açması biraz müsteb'ıdce görüldüğünden ve öteden beru İranlı'nın İngiltere ile mevaniseleri ? olduğundan acaba İngilterelinin İranlı ile hakk-ı ittifakı mı vardır deyü evvelden hatır güzâr olmak hasebiyle mersûmdan istikşaf zımnında bir tarafdı ve Rusyalı ile bu muharebenin açılması mücerred Rusyalı'nın söylediğiniz muamelatı sebebiyle muharebeye mecburiyetinden minasıdır yoksa mesela Rusya diyarında mukaddemce zuhûr eden fesâddan dolayı veyahut saîr bazı esbâb-ı kaviyye itimad ve istinadan mı iktizâ etmiştir ve fesâd-ı mezkûre maddesinde malumat-ı zaireniz varmıdır deyü lede's-sual mersûm mücerred kârdır bi istihvan-i resid fehvasınca Rusyalı'nın evzağına tahammül olunamamakdan neş'et idüp saîre güne itimad olunacak şeyma bu kadar lakin Rusya memleketindeki fesâd serbestlik tasili garezine mebnî olduğundan henüz gereği gibi yatışmayıp ve teybiri yatışacak şey değıldirdiyerek Aleksandır'ın vefatında

İmparatorluk kaideleri üzere deli Kostantine intikal etmiş ise de kabul etmeyerek kendüsi leh kıtasına kanaat suretiyle İmparatorluğu küçük karındaşı Nikola'ya terk ve tefviz etmiş olduğuna dair mukaddemâ malum olan keyfiyatı hikayet (Sayfa 112) etmeğin bir derece dahi istitle'-i hal zımnında İran Devleti'nin öteden beru devletiyle üns ve ülfetleri mâlum-ı olmağla taraf-ı Devlet-i Aliyye'den tevakku' olunan tavassut sureti İran'da mukim olan İngiltere elçisine teklif olunmamışmıdır denildikte mersûm esbâb-ı muharebe keyfiyetleri İngiltere elçisi tarafından devletine yazdırıldığı mâlumu olup lakin tavassut maddesi teklif olunub olunmadığına dair malumatı olmadığını beyan etmekle el-yevm Gürcistan ve Lazki ve Kazak taifelerinin Rusyalı ile beynleri nasıldır deyü sual olundukda cümlesi Rusyalı'dan müteneffirdirler hele Gürcistan'ın teneffürü hepsinden ziyadedir. Zira fi'l-asıl bunların sokakları dar ve evleri küçük olmağla Rusyalı on dört arşın arzında sokak ve ikişer kat oda yapmak ve bir katını kendüleri kullanıp birini Rusya Devleti için bina etmek üzere mücerreden resm vererek eski hanelerini hedm ettirmiş ve sonra dahi yaptıkları odaları ağır kiraya kesip bütün bütün kendü zabt etmiş ve nefsi-i Tiflis'de 2.000 Gürcü olup bunların 1.200'ü öteden beru vergü vermez beyzade ve 800 dahi vergülere raiyyet iken Rusyalı gerek Tiflis'de ve gerek sair mahallelerde olan o misillü beyzadelere sizler kadimden eba an ceddin beyzade olduğunuzu isbât edin deyü teklif edip onlar dahi isbatdan aciz olduklarından cümlesini raiyyete tenzil etmiş olmağla bu misillü mezalimeden ve ale'l-husus Gürcülerden istediğini edmek iyalini cebren elinden olup ırzlarına taarruz eyledüklerinden pek dilkeper olmuşlardır. Hatta Rusyalı'nın Gürcistan vesaîre ol havalide mahal ve mevkine göre 500 ve 1.000 ve 2.000 askerden 60.000 kadar askeri var ise de üzerlerinden asker kalkdığı gibi derhal isyan edeceklerini bildiklenlerinden bu defa İranlı 'nın muharebesinde Rusya askeri bulundukları mahalleden kalkamayup bu cihetle bir birine imdad edememişlerdir demekle beru taraftan takririnizde bazı husûs zımnında Leh tarafına azimet edeceğiniz muharrer olmakla bahren hücumu yek taraftan mı gideceğisiz ve bazı husûsu dinileniyine bu maddelere dair midir deyü süal olundukda mersûm bâb-ı âliyye'den tatar terfik olunmağ üzere berren gideceğini beyan ile keyfiyet-i memuriyyetini ketm etmek suretiyle bu maddelerden hariç başka şey için gidecekmidir demiş ise beru taraftan Leh Serhadı dediğiniz Rusyalı'nın yedinde olan Leh kıtası demek olmağla el-yevm Rusyalı ile muharebe olduğunuza nazaran pasaportsuz geçebilirmisiniz ve bu tarafda Rusya maslahatgüzarı Mihakiden pasaport alcakmıyız denildikde pasaportayı Mihakiden almayup Nemçe Elçisinden olmak üzere İran'da olan Nemçe Konsolosundan mektubu olduğunu dermeyen eylediğinden siyak-ı

kelamından buradan Varşova'ya gidüp Rusya İmparatorunun fesâd ve ihtilalden dolayı za'fı var mıdır ve İranlı hakkında tutmi ve karındaşı Kostantin ile bey nleri naslıdır ve Kostantine Leh kıtasını kendüye bend ve teshir ile orada hükümetini kararlaştırmışlardır elinden gelür ise buralarının anlayıp ona göre Rusyalı'ya ne ağız kullanmak iktiza eder ise öylece yapmak ve Rusyalı ile başa çıkacakamayacaklarını bildiklerinden mümkün olur ise bu muharebe devletce olmayup serhadlarda bulunan İran memurları tarafından böyle bir şey olmuş ise devleteyn beyinde dosluk bir karadır diyerek muharebeyi tevil ve yine Rusyalı ile mesafat ve iltiyam tahsiline çalışmak içün gideceği teferrüs olunduğundan kendüsüne sevk kılmanızdan şu suret-i münfahim denildiğinde mersûm saklayamayup vâkıa hal böyledir deyü itiraf etmesine mebnî demen Şah-ı cenâbları Rusya elçisinin muvacihesinde Şehzade Abbas Mirza'ya iktizâ eder ise muharebe eylesesini tenbih eylediğini ve birkaç tarafda muharebe olduğunu ve diğer bir Şehzade dahi Dağıstan'a gönderildiğini söylemişidiniz bu mertebeden sonra muharebe devletçe değildir deyü te'vili mümkün olabilir mi deyü itirazı sureti gösterildikde mersûm oraya varılmada bakalıması ıderiz yollu tel'atim ederek kendüsünün bir gün evvel bu tarafd an iade olunması ve İngiltere ve Nemçe elçileriyle dahi mülakat edecek olub bâb-ı âliye vürudundan sonraya tevkif eylemiş olduğundan bundan böyle gidüp görüşceğini ifade edüp bir tarafd an dahi vâkı' olan ifadatınız ol bina-yı umara tebliğ olunarak bâdehu iktizâ eden cevabı i'ta olunur deyü mersûm misafir verildiği mahalle iade ettirilmiş olub mersûmun ifadatına ve levayih-i hale nazaran İranlı mukaddemce Rusya İmparatoru Aleksandır'ın vefatıyla Rusya memaliki nde zuhûr eden fesâd ve ihtilali fırsat add etmelerinden veyahut her ne sebeb ve mülahazaya mebnî ise muharebey e tuttuşmuş bulunarak ilerisini işleyeceklerine akılları kesmediğinden naşi (Sayfa 113) taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye iltica etmeleriyle (üz eri çizilmiş) her nekadar İranlı'dan iyilik memul olmadığına binâen işlerine karışılmak icab ve iktizâ etmeyeceği derkâr ise de Devlet-i Aliyye ile Rusyalı beyinde karar-ı muamelat ne vechile olacağı tebeyyün etmeksizin mersûma cevap verilmekden ise Han-ı mersûm birkaç gün dahi oyalanarak murahhas efendiler tarafından muntazır olan tahrîrat vürudunda iktiza-yı hal ve maslahata göre Han-ı mersûma cevap i'tası tasvib ve tensîb olunmuş ve bu tarafda İngiltere ve Nemçe elçileriyle dahi mülakat eylemiş ise de Han-ı merkûmun ber-vechi muharrer vâkı' olan ifadesi vechile memalik Rusya'ya azimet etmek üzere re's-i hududa kadar götürmek içün bâb-ı âliden yanına tatar terfikiyle dersaadetten ihrâc olunmuş olduğundan Han-ı mersûm Boğdan'a vürudundan sonra Rusya Devleti tarafından verilen ruhsat vechile memalik-i Rusya'ya

azimet üzere idüğünü ve şehzade-i mûma-ileyhin veziri Mirza Mehmed Ali'ye ve divan serdarına ve İran'da ve Erzurum'da bazı kimselere yazub tatar ile irsâl eylediğini tahrîratın mahallerine isalini iş'âr ve iltimas etmiş ve tahrîrat-ı mezkûre kapı kethüdâları efendi bendelerine teslimen taraf-ı müşîrîlerine gönderilmiş olduğundan tahrîrat-ı mezkûrenin şehzade-i mûma-ileyh taraf-ı saadetlerinden veyahut Erzurum'da olan İran memuru cânibinden irsâliyle husus-i mezburun icabı vechile şehzade-i mûma-ileyh tarafına tahrîri husûsu bundan akdem ber-vechi icmal seviy-yi seraskerilerine iş'âr olunmuş olduğundan icrâ-yı mukteasına himmet buyurmuş olacakları ve derkâr ise de Han-ı mersûmu Rusyalı kabul etmeyerek yine dersi'âdeti avdet etmek üzere olduğunu muahharan Han-ı mersûm yazmış ve bâdehu dersi'âdete gelerek mukaddemki gibi münasib mahalle müsafir verilmiş ve bâb-ı âliye gelüp efendi mûma-ileyh ile mulakatını istihzan eylemiş olduğundan bâb-ı âliyye'ye celb ve iktiza-yı mûma-ileyh ile mülaki oldukda bu taraftan Boğdan'a azimet ve vusûlünde kendünün yerinde Rusya maslahatgüzari ve gerek saîre düvel elçileri tarafından pasaport olmadığından pasaportsuz kabul olunub olunmayacağı ve kabul olunduğu surette Petersburg'a hangi tarikden azimetî lâzım geleceğini evvel emride hududda olan Rusya memurlarıyla lede'l-muhabere pasaportsuz kabul olunmak ve hangi yoldan ister ise azimet etmek üzere İmparator cânibinden haber gelmiş olduğunu ihbâr eylediklerinden kendüsi dahi hazırlanıp Rusya kortinasına? girmek üzere araba tehyiesiyle Boğdan'dan kalkacağı gün Rusya memurlarından tekrar haber gelüp Rusya Devleti tarafından Tiflis Generali ve İran Devleti tarafından dahi bir elçi tayin olunarak bi'l-mütareke İranlı ile Rusyalı beyninde olan mevadî söyleşilmekde olmağla bir maslahat iki tarafta söyleşilmek olmaz kendüsi geri İran'a avdet etsun deyu cevap verilmiş olduklarından ol vechile kalkıp geldiğini lede'l-ifade beru taraftan Rusyalı'nın İranlı hakkında tutumundan ne anlaşıldığı ve bu günlerde tarafeyn yine muharib olub olmadığına dair malumatı lede'l-sual Rusyalı'nın muamelesinden İranlı ile dostluk muradı olub olmadığına dair layıkıyla harice çıkaramayıp fakt ol taraflarda zahire kıllet üzere olmağla askere zahmet çektirilmemek için İranlı muharribesinden bir gün evvel bitirilmesi İmparator tarafından tenbih olunmuşdur deyü gazete kağıdı misillü Rusyalı tarafından neşr olunmuş bir kağıt görmüş ve kış mevsimi olmak hasebiyle bu günlerde tarafeyn geri çekilip muharebeye metruk olmak maznun idüğünü beyan ile mukaddem geldiğinde ifadesi vechile Rusya elçisinin dersi'âdete vürudunda İranlı maddesi taraf-ı Devlet-i Aliyye'den söylenilemesini tizkâr etmesine cevaben berü taraftan gerçi mukaddem dahi bunun sahibeti geçmişti ve vâkîa Devlet-i Aliyye İran Devletiyle ru'yet-i mesalih olmağın

hüsn-i hali matlubu âli olduğuna şüphe yoktur ancak el-haletü-hezehu Devlet-i Aliyye nizâmat-ı dahilisiyle meşgul bulunub lillahilhamd ve'l-mennihi tuvvat ve mikneti günden güne tezayid ve nizâmat mülkiyyesi an bean tekid etmekte olarak her devletin tensik-i umur-i dahiliyyesi bi't-tabi mukaddem ve müreccah olduğundan başka Han-ı mersûm-ı kendüsi mukaddemâ parası vesaîr mahallere seyr-ü sefer ederek ahvâl-i düvele tahsili vukuf etmiş olduğundan şimdiki halde düvel-u ecnebiyyenin fi'l-asl meri' olan hukuk-i düvel ve usûl-i mevazeneye adem-i riayetlerini Rusyalı'nın kuvvet ve miknetine mağrur bir devlet olduğunu fehim ve idrak eylemiş olması lâzım geleceğine ve el-yevm Rusyalı ile İran Devleti beyninde olan madde muhasama ne merkezde olduğu mechul olarak Rusyalı'nın asıl meramı ne idüğünü kendüsi dahi anlayamamış olduğuna nazaran taraf-ı Devlet-i Aliyye'den Rusyalı'ya İranlı maddesine dair söz söylenilmesi İran Devleti'nin maslahat-ı haliyesine nafi olur yoksa Rusyalı kendü maslahatına bi'z-izat İran Devleti'yle rabita vermek meramında olubda ol suretlerden dolayı bir nevimuzır mı olur Şikk-ı rakikada sizin mülâhazanız nedir yollu ifade olundukda Han-ı mersûm taraf-ı Devlet-i Aliyye'den (Sayfa 114) Rusyalı'ya İranlı'nın lehine irad-i kalam olunmakda menfeat olmayup belki bazı cihetle mazarratı müstelbi' olur demeğin berü taraftan işte siz kendünüz ikrar ediyosunuz bu surette taraf-ı Devlet-i Aliyye'den müdahale iktizâ etmeyüp İranlı kendüsü icabı vechile maslahatına bakmak lâzım geliyor denildikte Han-ı mersûm keyfiyetin bu vechile şehzadeye yazılmasını lede'l-irad beru taraftan siz bu tarafta olan mucevebatı hıfz ve istihzar eylediğiniz ve re's-i hududa gidüp Rusyalı'nın dahi halini anladığınız Şehzade cenâblarına hizmet-i riyasetten bir cevapname yazılıp her bir husûsu sizin tarafınıza havale olunur oraya vardığınızda şifahan malumat ve mesmuatınıza ifade edersiz deyu hüsn-i müdafa olundukta mersûm kabul ile yazılacak mektub benim takdirime havale buyurulsun ben lisanen tefhim ederim dedikten sonra iktizâ eden hususâtı yine bâb-ı âliyye inhâ ederiz dediğinden onun dahi önü kesidirmek üzere beru taraftan o sureti dahi teshil edelim şöyle ki İran ile dersi'âdetin beyni mesafe-i baide olmağla oradan buraya mahsus adam ve tahrîrat îrsâli külfetini ihtiyar etmeye hacet yoktur Erzurum Valisi Galib Paşa hazretleri Devlet-i Aliyye'nin serairine muharrem ve uhud ve şurut ve usûl-i düvel ve milele vâkıf ve âkıl ve kamil ... ve nezd-i âlide mutemet ve muteber bir vezir olmağla şehzade cenâblarının bu tarafa yazacağı şeyi olur ise müşârûn-ileyh kurb ve civarda olmak hasebiyle hemen ona yazsınlar müşârûn-ileyh bâb-ı âliyye danışacak şey ise bu tarafa yazub cevabını celb ile kendülerine iş'âr eder ve eğer istidane muhtaç madde değil ise mahallinde kendüsü iktizâsına bakar el-hasıl her bir hususda müşârûn-

ileyhin vereceği cevap Devlet-i Aliyye'nin cevabıdır penaberrin bu tarafa yorulmağa hacet yoktur denilerek mersûm bunu dahi kabul ve teslim ile dersaadette olan İngiltere vesâir düvel elçileriyle henüz görüşmemiş olduğundan onlar ile dahi görüşerek biraz şey anlayabilir ise anlayıp bu taraftan çıkmak üzere yazılacak mektubun ve Erzurum'a kadar yanına tatar terfikiyle iktizâ eden yol emr-i şerîfinin tanzimini iltimas etmiş olduğundan keyfiyet ber- vechi meşruh hakipa-yi hümâyûn-imûlûkâneye lede'l-arz mukaddem ve bu defa vâki' olan mucavebât keyfiyeti tafsilen seviy-yi saadetlerini tahrîr ve kapı keyhüdarları efendi tarafından tisyâr olunarak mersûminin yerine dahi vürûd ve avdeti beyan olunarak bir kıt'a mektub i'ta ve hizmet-i riyasetten dahi Şehzade-i mûma-ileyh cevapname imlası husûsuna irade-i keramet ifade-i hazret-i cihandari ta'likiyle olbâbda hatt-ı şerif-i mülûkâne şerefri-i. sudûr olmuş ve mûcibince han-ı mersûmun avdetini şâmil seviy-yi samilerine yazılmış olan tahrîrat-ı halisanemiz ile mucavebât-ı vâkiâ ve re's-i hududa zihab ve iyabi keyfiyatı han-ı mersûmun takdirine bi'l-ihale makam-ı riyasetten Şehzade-i mûma-ileyhe tahrîr olunan mektub Han-ı mersûma i'ta ve seviy-yi seraskerlerine b'as ve ısrâ olunmuş olmağla şehzade-i mûma-ileyh tarafından savb-ı vâlâlarına mevadd-i merkûmeye dair bir gune inhâ vâki' olur ise icab-ı hal ve maslahata tevfiikan hüsn-i suretle savuşdurulması suretinin ikmali mütevakkıf himem-i behiyyeleri idiği beyanıyla kaime Selh-i Cemaziyelahir 1242.

(Belge 139) Şam Valisine

Şam-ı Şerifi eyaleti vasi'ul inhâ ve kesiru'n-nema bir eyalet-i cesime iken bir müddetten beri Şam Valilerinin âdem tekayyüd ve muhafızları cihetiyle etraf ve havalisine urbân tasallut ederek gün begün sekene ve fukarasına za'af-ı hal ve vâridat ve mahsulat-ı tabiiyyesine kıllet ve nedret tari olarak hazine-i Şam'ın duçar-i müzayaka k olmasına sebep ve alet olmuş ve mea mafih vâridat-ı Şam şimdiki hale göre yine mesarif-ı Hicaziyye'nin rü'yeti ve iradesine kafî olsa dahi Şam Valileri vâridatın nedretinden bahisle ianet-i seniyye talibine başlamış olub lillahilhamd ve'l-mennihi avn ve inâyet-i hazret-i bari ve ve ihmem-i kudsiyye-i cenâb-ı tacidari ile bi'l-cümle nizâmat-i mülkiyye-i saye-i hemvaye-i hazret-i şehinşahide vusul ve rabıtısına girmekte olduğuna binâen Şam eyaletinin dahi imarı bihemmihi halin müceddeden bi-re's-i esasiye mütevakkıf olduğu derkâr ve inşaallahü te'âlâ eyalet-i mezkûre dahi taht-i rabıtaya idhal ile kayd ve tasallut-i urbandan bi'l-muhafaza sene be sene imarına bakıldıkça husûle geleceknema ve mahsulattan mesarif-i Hicaziyye ber-vechi matlub rü'yet olunduktan sonra cânib-i Devlet-i Aliyye'ye dahi menafi-i külliye hasıl olacağı

mütehakkık ve aşikâr olarak el-haletü-hezihi zât-ı saadetlerinin eyalet-i mezkûreye derkâr olan (Sayfa 115) vukufı mûlabesesiyle emaret-i haccı bila iâne idare etmek ve nevâhi ve kurasının muhafazanafi-i zairesinden bir tertib Asakir-i Mansure-i tahrîr eylemek üzere müteahid olmuş iseniz de kilerci emini Mahmud Ağa dersaddette bulunmuş olduğuna ve ol tarafların usûl ve keyfiyatına derkâr olan vukufuna binâen eyalet-i mezkûrenin imarı ne makule nizâm ve rabıtaya mütevakkıf idüğünü emin-i mûma-ileyh lede's-sual Şam eyaletinin istihsâl-i nizâm ve intizâmı la ekall 3.000 nefer asker istidamına muhtaç olduğundan biri süvari ve biri piyade olmak ve bi tabkiha Asakir-i Mansure kânûnname-i hümayûnu mûcibince cümlesi bekâr ve genç ve tûvana yektelerden yazılmak üzere iki tertib asker tanzim olunsa Şam Valisi bulunanlar işbu 3.000 neferin 1000 neferini Havran Ovası'nda ve 1.000 neferini Hama ve Humus taraflarında ve 1.000 neferini dahi kendü maiyyetinde istihdam eylediği surette avn-i hakkile eyalet-i Şam'ın kâffe-i kura ve havalisi mezalim ve tasallut-i urbândan vareste olarak az vakitte imarı mümkün olacağı ve işbu asker için müceddeden kışla inşası teklifine hacet olmayarak Şam-ı Şerifi ve Hama'da cesim hanlar olmağın bunların takımı oralarda iskân ve ikame olunub Havran Ovasına tayin olunacak asker dahi eyyam-i sayfde çadırlarda ve mevsim-i şitada köylerde ikamet ettirileceğini ve el-haletü-hezihi Şam-ı Şerifin mesarif-i seneviyyesi 10.000 keseye balığ olur ise de işbu mebalığın ekseriyesi telef kabilinden olduğundan gittikçe mesarif-i Hicaziyye'nin rü'yeti güçleşmekte olup şöyleki Şam Valileri tarafından beher sene tarik-i Hacca götürülen askere beheri üç nefer itibârıyla 450 tezkire ve beher tezkire için yevmiyye iki vukiyye peksimet ve yarım vukiyye pirinç ve yarım kıyye bulgur ve 4 nim şair ve 75 dirhem revgan tayinatı verilmek hasebiyle seferen ve hazaran 10.000 kese masrafın 6.000 kese akçesi yalnız bu asker masrafına gitmemekde ve meheze müzeyribe çıkıldıkta beher tezkireden itibâr olunan üçer nefer adamın biri na mevcud olarak Mekke-i Mükerreme'ye varıncaya kadar tezkire başına bir nefer ancak kalub onlar dahi hüccacdan bazılarına delil kalpağı iksasıyla asker suretine konulmak misillü mefasid ile gidüp gelmekte ve bunun sebebi dahi Şam'da istihdam olunan asakir-i urufeli ve berzinli ? ve sair aşair ve ekrağ taifesinden olarak bir zamandan beru Şam-ı Şerife yerleşmiş ve Yeniçeri taife-i mekhuresi gibi tegallüb ile orada yer yurd sahibi olmuş olduklarından Şam Valileri gerek Şam-ı Şerif ve gerek tarik-i Hicaz'da hah ve nahah bunları istihdama mecburiyetten ibâret olduğunu ve Şam'ın kura ve havalisinde işe yarar asker çıkmayıp tenperver adamlar olduklarından tertib olunacak asakir-i Payas vuzeyr ve Beylan ve Adana taraflarından yani beher hal Türk uşağından tedarik ve

tahrîr olunmak ve bi mennihi te'âlâ bu asker birleştiği gibi eski takımın memleketlerine tard ve teeb'idleri tedbirine bakılmak lâzım geleceğinden ol vechile dahi ve ihrâc olunarak el-yevm bunlara olmakda olan mesarif ile iki tertib askerin mesarîfı idare olunacağını lede'l-ifade el-haletü-hezihi zât-ı saadetlerinin Şam'a duhulleri bir iki maha mmütevakkıf ve bi mennihi te'âlâ vusûllerinde dahi iş görmeğe meydan kalmaksızın mevsim-i Hac hulul ile Şevval-i şerifin on beşinde müzeyribe çıkup avdetleri dahi Safer evasîti olacağından hayli müddet olacağına binâen bu sene-i mübârekde bu maslahatın rû'yeti mümkün olmayup olsa olsa Hac avdetinden sonra olmak veyahut mukaddemlerde olduğu vechile hücca-i müslimini taraf-ı müşîrîlerinden kaymakam ile bi'l- irsâl-i zât-ı saadetleri Şam'da kalarak bu husûsu yoluna koymaya muhtaç görünür ise de cenâb-ı düsturileri Hicaz bi'n-nefs gitmedikleri halde urbânın hüccaca tasallutu mahzuru hatıra geldiğinden burası dahi sual olundukda urbânın maan merhalesine kadar hüccaca tasallutu olsa bile ötelerde süvari-yı urbân olmayub fakat hırsızlık kabilinden olub yani urbân taifesi mutad olan surrelerini tamca aldıkları surette sızıltıları olmayup gâşima fi'l-bab ufak tefek hırsızlık ve sirkat gibi şeyler olub cenâb-ı düsturileri bi'n-nefs gitmeyüpde vekil gönderdikleri halde yine zât-ı saadetlerinin götürecekleri askere gidüp ne vechile olsa bu sehe yeni tertib asker mevsim-i Hacca yetişemeyeceğinden bi'z-zarure eski asker istihdam olunmak ve naçar bu telefât çekilmek lâzım geleceğini ve Şam eyaleti mmünbit ve mahsuldar (Sayfa 116) mazarrat ile muvazene olursa ondan ağreb bir keyfiyet olduğu muhtaç-ı beyan değil iken bunu tevil ve teğlibee mecal olmadığı zahir ve bundan başka Mısır'a gönderilen sefayin-i hümâyûnun azlığından bahis buyurulmuş ise de sizin dahi mâlûmunuz derkâr donanma-i hümâyûn sefayininde killet-i derkâr olarak el-yevm Kapudan Paşa maiyyetinde fakat on altı kıt'a sefine bulunmuş ve yirmi kıtası Mısır'a gönderilmiş olmağla şimdi bi'l-farz Kapudan Paşa maiyyetindeki sūfûn-i hümâyûn dahi Mısır'a gönderilmek lâzım gelse gerek Akdeniz Boğazı ve gerek Karadeniz tarafı mahzurları ihtimalinden bâid olmadığına nazaran maazallahu te'âlâ bağteten bir taraftan bir seyi hadis olsa beru taraflarda donanmamız müşkil olacağı bâhir olub mea heze Kapudan Paşalık direkleri yalnız Akdeniz için demek demek olmayup gerek boğazlar ve gerek Karadeniz maslahatına dahi şümûli derkâr olacağı misillü maslahatta çatallık mahzuri denilen dahi mukaddemce icrâ olunan tedbir ve tertibâtı ile külliye bertaraf olmuş olduğu müselleme ve kapudanların istihdamı maddesinde olan irad-i maiyyet-i müşârûn-ileyhe memur-i Sūfûn-i Hümâyûn Kapudanlarının istihdamı ve azl ve nasbı re'y-i müşârûn-ileyhe havale olunmuş olduğundan onların Kapudan Paşa tarafından bir güne için

dolaşıkları kalmaması edillesiyle gadr olunmayacağı bi irtiyab olub Kapudan Paşa 'nın zatından emniyetsizlik beyanına mana verilemeyub zira farz-ı mahal olarak müşârûn-ileyh öyle bir esait murad etse bile edeceği esait ne olabilir ve öyle şey olur mu halbuki kendüsi sırra ve alenen vâk'î olan ifadelerinde Mora maslahatına İbrahim Paşa hazretlerinin memuriyetlerinden memnuniyetini beyan ve tek iş görülmek için mesela maiyyet-ii müşârûn-ileyhe memur buyursa devlet hizmeti olduğundan sıdk ile çalışacağını bi'd-defeat dermeyan etmiş olduklarından başka kendülerine dahi taraf-i a eşref-i hazret-i Pâdişâhiye'den zinhâr Akdeniz'de İbrahim Paşa hazretlerinin emirlerine karışmamaları bizzat tenbih-i hümâyûn buyurulmuş olduğundan bunun hilafına cesaretleri mahal olduğuna nazaran bu kul dahi teslim olunmaz halbuki mukaddemki tedabir ve tertibât ittifak-ı ara ile karargir olarak öylece icrâ olunub münteaben Kapudan Paşa hazretleri dahi tefrik olanlara mahâlî-i memuriyeti içindonanma-i hümâyûnla Akdenize çıkmış ve maiyyetine dahi Yeniçeri Ocağ-ından birkaç 1.000 asker verilmiş olduğundan şimdi bunun üzerine Akdenize çıkar çıkmaz değiştirip donanma-i hümâyûna muallim asker alınmak şu vakte göre mümkün olur şeymidir erbab-ı dikkate göre edna teemmül ile mâlum olur kaldı ki bu cümle ile beraber devletlü Mısır Valisi hazretlerinin cenâbınıza olan kelimasında infial lagırdısı tûfuhu mezkûre ise de işte bunun dahi manası olmayup evvel ve ahiri kendülerinden din ve Devlet-i Aliyye yolunda hüsn-i hizmet memul ve haklarında derkâr olan tevcîhat hasene-i hazret-i Pâdişâhi edille-i vazîha ile sabit ve hüsn-i itikad ve itimadın kemali bu defa dahi şu icrâ olunan tedabiri ile müberhendir ve mültezim olan Kapudan Paşa'nın zatı olmayup ancak maslahat olduğu dahi zevi'l-ukul aşikâr ar bu suretlere nazaran müşârûn-ileyh hazretlerinden ne şey diriğ olunur ve ne iltimas-ı vâkîalarına âdem-i müsaade tecviz kılınur mea heze bu iltimasları kendü zaatlarına münhasır olmayup mücerred din ve devlet hizmetinde tahsil-i suhûleti garazıyla olacağı iş'ârına göre şu kapudanlık maslahatında ayne'l-yakin tebadür eden mehazir-i na münetaniyye üzerlerine eğer Mısır Valisi hazretleri bizimle eraber mecliste bulunsalar onlar dahi teslim ederek bu kadarcık şeyle maslahat-ı diniyyeye sekte verecek halatı tecviz buyurmayacakları zatlarına atıyye-i sübhaniyye olan fezail-i cemile iktizâsıyla aşikâr olan gazayadandır ve'l-hasıl Mora maslahatında bu sene-i mübârekde olan kâffe-i tertibat müşârûn-ileyh hazretlerinin memuriyyeti üsûlüne teferur' ettirilerek yapılmış ve öylece icrâ olunmak ve vakt ve mevsim dahi bir taraftan gelüp geçmeye başlamış olduğundan bu sene-yi mübârekde bi tevfikillahi te'âlâ bir iş görölür ise müşârûn-ileyh hazretleri ve vasita-i müstakillle olacakları misillü maazallahu te'âlâ gelür ise işte buna

sebepe dahi müşârûn-ileyh hazretleri olmaklâzım geleceği cümle tarafından ba'de't-tezkire ma hasale ma kale gerek şevketlü veli nimetimiz efendimiz ve gerek cümlemiz bu bâbda müşârûn-ileyh hazretlerinin hüsn-i hizmet ve azimet ve himmeterine müterkib olduğumuzdan ve kapudanlık maddesi tahtında usûl-i maslahat ve icrâ olunmuş olan tedabir ve hareketi sim-i helahel gibi tevellüd etmek ihtimali akrab mülahaza olan (Sayfa 117) mahzur beyanıyla keyfiyeti taraf-ı hazreti vekalet penahiden kalem-i sıdk-i rakam-i veli nimeti ile ile muharremanane yazılarak Said Efendi ile gönderilmiş olan tahrîrat-ı samiyeden mâlum-ı şerîfeleri buyruldukda bu bâbda müşârûn-ileyh hazretlerinin zihn-i fetanet rehinelerini kandırarak vahiden alim bunda mültezim-i zât-ı maslahat olub ahir bir suret olmadığı ve kendülerden her halde emniyeti derkâr etmek suretini bildirerek o makule şayan-i teslim olmayan vahi suretleri zahib oldukları füturun refiyle memuriyyetleri usûlüne bi't-teferru' icrâ olunmuş olan tedabir ve tertibâtın icrâsı vesail-i hasenesini ibkaya teşvik ve iğbirar ile u kadar büyük küçük ümmet-i Muhammedin Ahmed'in yüzlerinden müterekkib oldukları hizmet-i hasenenin ibir an evvel ba avn-i bâri zuhura gelmesine ve maazallahu te'âlâ ve sadık ve gayr-i sadik cümleye müşârûn-ileyhin memuriyyeti iş'a olunmuş olduğundan şimdi tahtında olan suret ne demek i olacağını tefhimle kemal-i şitab himmet buyurmaları siyakında kaime lede'l-vusûl müşârûn-ileyh hazretleri maiyyetine gönderilen donanma-i hüümâyûn memurlarının vezir-i mükerrerem atûfetlü İbrahim Paşa hazretleri maiyyetine memuriyetlerini tekid ve her halde emir ve re'yi onda hareket ederek hilafını tebvizden? mübâ'adet eylemeleri zımmında bu defa dahi bir kıtaa emr-i âli ısdâr ve tisyâr olunmuş olduğu mâlum-ı saadetleri buyurladıkda her halde icrâ-yı muktezâ-yı memuriyyet ve fetanete himmet buyurmaları mütemennadır Şaban 1239 .

(Belge 140) Ağa Efendimiz Tarafından Mısır'da NecibEfendi'ye

Mısır Valisi devletlü veliyyü'n-niam Paşa Efendimiz hazretleri mecbul oldukları şime-i memduha-i salabet ve uluhiyetleri iktizâsınca inşaallahu te'âlâ Bu sene-i mübarekede şu Rum gailisini bertaraf etmek niyet-i celilesiyle Mora maslahatının müstakillen kendü taraf-ı hidivaneleri tevfiz ve ihalesini kabul ve deruhte buyurarak ol bâbda bundan akdem gerek müşârûn-ileyh hazretlerinin ve gerek cenâb-ı atufilerinin vürûd eden tahrîratlarında maslahatın lâzımesinden olarak iş'âr ve iltimas buyurulan mevaddın ez cümle Mora eyaletinin Cidde Valisi İbrahim Paşa hazretlerine tevcihi vâkıa maslahatça tedabir nafi'aden ve sefain ve hayvanat maddeleri dahi muktezyat-ı maslahattan olduğu misillü Akdeniz maslahatını? cenallükden kurtarmak maddesi dahi

fi'n-nefsi'l-emr lâzımeden olub ancak kapudan paşalık husûsunda bazı mehazir ve ale'l-husus muallim askerin Mora vesilesiyle Asitane'ye götürülecek gibi beher hal tehaddüs edecek bir mahzur-i azim i derkâr olduğuna binâen bu maddenin kat'en uymayacağı? tahrîrat-ı mezkûrenin ibtidayı mütalaasında mütebâdir ezhan olmuş ve bina berrin tahrîrat-ı mezkûre pişgah-i hümayuna ba'de't-takdim....evvel emirde meydana çıkarılmayup yani halk beyninde şayi olmamak ve müşârûn-ileyh hazretlerinin dahi nüfuzü âliyyelerine hâlel gelmemek için mektumen nezd-i meali vfr-i hazret-i vekaletpenahide fakat iktizâ eden havass-ı kiram hazaratıyla bi'l-müzakere tahrirat-ı mezkûrenin kapudan paşalık iltimas mahalliye iktizâsına göre tayy ile hülâsa suretine konularak bâdhu meclis-i şurada öylece okunulmuş ve onun üzerine müzakere cereyanıyla bi'l-istidane şeref efza-yı sudûr buyurulan irade-i mekârim meali-i hazret-i hilafet penahi mûcibince iktizâları icrâ olunarak ez cümle Mora eyaleti müşârûn-ileyh İbrahim Paşa hazretlerine tevcîh ve ehhas-ı matlup olan çataluk indifayı için kapudan paşalık namına donanma-yı Mısıriye seraskerliği ünvanıyla ihale ve müşârûn-ileyh memuriyetiyle Kapudan Paşa hazretlerinin memuriyeti mahalleri tefrik ve ona göre kendülerine vesaya-yı âliyye telkin ve tenbih buyurulmuş olmadığından naşi ol bâbda Mısır Valisi hazretlerine âri yazılan cevabname-i samiler ehemmiyet-i maslahata mebnî iki takım olarak birisi ilerüce tatarlar ile ve birisidahi Said Efendi bendeleriyle gönderilmek üzere verilmiş olduğundan başka zikr olunan Kapudan Paşalık maddesinin adem-i is'afından dolayı şayet müşârûn-ileyh hazretlerinin hâtır-ı hadivvilerine bir işin arız olmamak için mahzur-i kavisini doğrudan doğruya beyan ve itirafıyla ifham zımnında devletlü ibahetlü merhametlü veliyünniam Sadrazam efendimiz hazretleri tarafından kendü ve kalem-i âlileriyle gerek müşârûn-ileyh hazretlerine ve gerek size mahremane şukkalar tahrîr buyurularak bunlar ve gerek tevcîh ve memuriyyet evamir-i dahi cümleten Said Efendi bendelerine teslim ve hakayık-ı ahvâl mûma-ileyhe şifahen dahi tebyin ve tefhim ile tatarlarından bir gün sonra i'zam olunmuş ve bu tarafda olan müdir-i umurları Mehmed Efendi bendelerine dahi sureti mahremane mahzur-i (Sayfa 118) mezkûre keyfiyeti fi'l-cümle bildirilmiş idi. Bu defa tefasil-i işareti mûma-ileyh Mehmed Efendiye olan tahrîratlarına havale ile mersul savb-ı huluvv-i suveri buyurulan bir kıt'a şukka-i şerifleri raha-i zib-i vusul ve mûma-ileyhe meb'us mufassal kaimeleri...ve gelen edhemağa bendelerinin bi'l- istintak kaleme alub takdim eylediği takriri mezayaları bi'l-mutalaa hülâsa maddelerinde zikr olunan tatarlar ile götürülen adi kaime-i samiyeye ve Mehmed Efendi'nin mahzure dair mektubu varmış ise de müşârûn-ileyh Mısır Valisi hazretleri kapudanlık maddesinde iltimasına müsaade

buyurulmamasına ileşip güya Mehmed Efendi'nin yazdığı mahzuri dahi teslim ederek maslahatı niye çatalıktan kurtulmayacağını ve maiyyetine gönderilen donanma-i hümâyûn sefinelerinin azlığını ve kapudanları ber-vefki dilhah kullanılmayacağı Kapudan Paşa hazretleri güya bu maddeye vakıf olmuş ise bir kıt'a dahi mebâyenet yüzenü tutarak kendisinden Akdenize emniyet olunmayacağını ifade ve beyan ve bu vadilerde bazı kelimat irad ve i'tyan buyurulmuş oldukları muharrer ve mastur olmağla mefhum-i müeddaları rehn-i itla'-i huluvv-i suveri olarak derhal hakipa-yi hazret-i sadaret penahiye takdim ve irade olundu eğerçi işbu iş'arları tatar ile giden adi kaimeye ve Mehmed Efendi bendelerinin yazdığı kağıda cevap olub Said Efendi bendeleri varmaksızın ve onun hamil olduğu tahrîrat-ı seniyyeye-i hafıyye mezayası anlaşılmaaksızın ve lisanen dahi vâki olacağı teferrimatı bilinmeksizin bâdi-i nazarda diriğ zehab ile yazılmış olduğundan ve mûma-ileyh Said Efendi vardıktan sonra müşârûn-ileyh hazretleri meftur oldukları maye-i kemal-i hayırhahı ve fetanet-i zatiyye-i düsturileri iktizâsınca irade buyurulan müfredatı bila tereddüt kabul ve iska buyurarak hemen mütevessilen bi tevfikillahi te'âlâ ifa-yı levâzım-i memuriyyete-mübâşeret ve himmet buyuracakları cümlelerinde meczum olduğundan bu takdirce diğer gelecek cevabı terakkub olunmak lâzım gelmiş ise de şayet müşârûn-ileyh hazretleri böyle isaf mahal şeye ilişüp Said Efendi vardıktan sonra dahi mülzem olmayarak mazallahü te'âlâ maslahatın teşettütüne ve bu sene-i mübâreke dahi Mora maslahatının geri kalmasına sebep gibi bir şey olmak lâzım gelir ise evvel emirde iktizâ edenlere bildirilip söyleşmek icab eylediğinden eyyam-i mübâreke olduğundan devletlü semahatlı veliyyünniam efendimiz hazretlerinin resm-i iftar zımında bâb-ı âliyye'ye teşrifleri gecesi sair bazı iktizâ eden ulema-yı i'zâm ve havâss-i kiram hazaratı dahi celb ile huzur-i meali mevfur-i hazreti vekalet penahide bi'l-icma suret-i hal dermeyan oldukta işbu meclis-i âlide hazır ve müctemi' olan olan evliya-yı umur-i vükelayı Devlet-i Aliyye hazaratı cümleten Mısır Valisi müşârûn-ileyh hazrelerinin muhlisi ve hayırhahları olduklarından yeknesak olarak akval-i seniyyeleri şu memura müncer olmuşdur ki müşârûn-ileyh Mısır Valisi hazretlerinin şimdiye kadar din ve Devlet-i Aliyye-i ebed rehin uğrunda sebkat eden hidemat-i ber güzideleri cümle indinde ve gerek ind-i meali vefd-i hazreti şehinşahide katan feramüş olunmayuh elan dahi Mora maslahatı misilla bir hizmet-i cesimeye memur buyurulmuş olduğundan inşaallahü te'âlâ barude-i avn ve inayet-i hazreti bari ile kendüsünden bu kere dahi hüsn-i hizmet ve asar -ı gayret ve hamıyyet zuhûruna intizar-ı âli derkâr olmaktan naşı mümkünü'l isaf olan kâffe-i mültesimatında diriğ muamelesi tecviz buyurulmadığı cümlelerin

meczumudur. Lakin Şu kapudan maddesinde ibtuallem asker kazıyyesinden dolayı r n ma olan ahzur cümleye malumdur ki bir Şeye makis olmayub mazallahü te     ilerde bu yüzden tekevvünü melhuz olan mahzur ve mazarrat Mora'nın Şimdiki halindeki mazarrat ile muvazene olunsa ondan ağır bir keyfiyet olduğu muhtaç-i beyan olmamağla bu te'vil ve ta'lile mecali bulunmaz Şöyle ki asker-i muallem cihetinden çekilen fitneleri m      n-ileyh hazretleri dahi rana buyrulup ve seraskerliği askerin doğru Mora'ya sevkiyle kapudanlık tevcihinde denilecek kelamı mezkûreyi e hasda anlatmak yolu olmayacağını ve yeniden ku kulandırılacağını dahi cenâb-ı saadetleri pek güzel bilirler (Sayfa 119) ve saniyen Mısır'a gönderilen sefayin-i h m    n azlığından bahis buyurulmuş ise de cümlesinin mâlumu olacağı üzere donanma-i h m    n sefayininde bu defa killet-i derkâr ve'l-yevm Kapudan Paşa hazretleri maiyyetiyle Akdeniz'e çıkan ekseri sağın on altı kıt'a sefineden ibâret olarak iki defada yirmi kıt'a s f n-i h m    n Mısır'a gönderilmiş olmağla Şimdi bi'l-farz Kapudan Paşa hazretleri maiyetindeki donanma-i h m    n dahi Mısır'a gönderilmek ve Mora maslahatına tasis olunmak lâzım gelse gerek Akdeniz Boğazı ve gerek Karadeniz tarafı mahzurları ihtimalden b  d olmadığına nazaran hafezanallahu te     bağteten bir tarafa bir Şeyi vuku' bulumak lâzım gelse burada donamasız devlet nasıl olur? zira malumdur ki Kapudan Pa alık dedikleri yalnız Akdeniz içün demek olmayup gerek boğazlar ve gerek Karadeniz mesalihine dahi Ő mul  derkâr olmağla hadd-i ihtiya ı öteye geçmek münasib değildir ve bu tarafda tekrar donanma te hizi az vakitte olur Şey olmadığını mütebâdir ve salisen maslahatın  atallık? mahzuri yine bir çadır denilmiş ve Kapudan Hazretlerinin zatından emniyetsizlik beyan olunmuş ise de asıl maslahat devletinin maslahatı olub  atallıkta v k a i  görülmeyeceği derkâr id k nden bunun tertib ve tedbiri mukaddem etrafıyla d      lerek taraf-ı m      rlerine evvelce yazıldığı vechile memuriyyet mahalleri tefrik ve iki tarafın daire memuriyyetleri ne vechile olacağı tahrîr ve tahsis kılınmış ve tarafeyne öylece ferm nlar verilmiş ve Mısır'a gönderilen donnama-i h m    n memurları dahi hasren ve kasren Devletl  İbrahim Paşa hazretleri maiyyetine tatsisi ile azl ve nasb ve te'dibb ve taltifleri re'yi m stekılline ihale olunmuş ve maa mafih Kapudan Paşa hazretleri dahi dersaadette iken bi'd-defaat sırran alenen vâki' olan efrallerinde Mora maslahatına m      n-ileyh hazretlerinin memuriyetlerinde kemal-i memnuniyetini beyan ve maslahat din ve devleti maslahatı olduğundan tek i  görülmek içün bi'l-farz maiyyet-i m      n-ileyhe memur buyurulsa b yağı fermân ber gibisıdk ile çalışacağını kiraren ve miraren dermeyen eylediği cümlenin mazbut ve mâlumu olduğundan maada donanma-i h m    n ile dersaadetten azimeti h lalinde

taraf-ı eşref-i hazret-i Pâdişâhiden kendüsine zinhâr Akdeniz’e müşârûn-ileyh İbrahim Paşa umuruna karışmamaları bizzat tenbih-i hüümâyûn buyurulmuş olmağdın naşı işte bunca ihtimamat ve tedkikaattan sonra ne maslahatda catalluk ve kapudan-ı müşârûn-ileyhin zatından emniyetsizlik beyanına mahal kalmadığı aşikârdır ve farz-ı mahall olarak Kapudan-ı müşârûn-ileyh hazretleri öte tarafa öyle isaet murad etsebile ol isaet denilecek şey zikr olunan daire-i takbidattan hariç ne olabilür ve elinden ne gelir? yani bu dahi mahal ve rahime mebnî bir şey olduğu zahir ve bedihidir ve rabian Yeniçeri Ocağın’dan 3.000 nefer dalkılıç yazılıp sefineye irkaben donanma-i hüümâyûnla kapudan-ı müşârûn-ileyh maiyetiyle şehiri ramazan-ı şerifden evvel çıkarılıp şehir-i şerif-i mezkûrun ikisinde boğazdan dahi hareket vâki’ olmağla bu tertib nasıl irca olunur ve neferat-ı merkûm nerede kalır işte umur-i müstehilletü’l-imkanın birisi dahibudur hasıl-ı kelam mukaddemki tedabir ve tertibât-ı seniyye ittifak-ı ara ve mütalat-ı evla-i ilahi ile karargir olarak öylece icrâ buyurulmuş ve mütakiben Kapudan Paşa hazretleri tefrik olunan semt-i memuriyet için müstesci olan donanma-i hüümâyûn ile Akdeniz’e çıkmış ve maiyyetine Yeniçeri Ocağı’ndan ber-vechi muharrer 3.000 neferde dalkılıç askeri verilmiş olmağla mesela şimdi bunun üzerine Akdeniz’e çıkaracağımız değiştirip donanma-i hüümâyûn maiyyetine muallem asker alınmak şu vakte göre mümkün olur şey olduğu cümlelerin mâlum-ı olduğu misillü müşârûn-ileyh hazretlerinin ındlerinde dahi bil mülâhaza teslim ve itiraf buyurulur fezayadadır ve şukka-i şerîfelerinde bir infial lakırdısı tûfuh mezkûr ise de müşârûn-ileyh ehass ve asdika-yı bendegan-ı Saltanat-ı Seniyye’den olarak şimdiye dek din-i mübin ve Devlet-i Aliyye-i ebed kârin uğrunda sebkât eden hıdemat-i makbulde ve me’ser-i memduhaları nezd-i âliyyede bir-vechile kabil-i feramüş olur kabilden olmadığı ve her bir emir ve fermân-ı cihan baniye sur’at-i imtisal zımnında ibrâz buyara geldikleri mesai-i haseneleri an be an tevcîhat-ı kudsiyye-i şâhâneyi müsteclib olmakda idüğüne cümlelerin ve ba husus cenâb-ı atufilerinin ra’na-i malumları olmağla infial lafzini tezkire mana verilememiştir. Bunlar evvelki sözler ise tamamen bir tarafdır nihayet el-haletü-hezihi Mora maslahatının bu sene-i mübârekde (Sayfa 120) olan keffe-i tedbir ve tertibâtı müşârûn-ileyh hazretlerinin memuriyetleri ahvâline teferru’ ettirilerek yapılmış ve öylece icrâ ve her tarafa i’lan olunmuş ve hatta istihbâr-i şevketmeab Efendimiz tecviz buyurmayup müşârûn-ileyhin İrade-i Saraha-i âliyyelerine imtisallerini bildiklerinden vakit geçirmemek için hemen icrâsını fermân-ı hüümâyûn buyurmuş olduklarından ilanı icab eylemiş ve vakit ve mevsim dahi bir taraftan gelip geçmeye başlamış olduğundan bi tevfikillahi te’âlâ bu sene-i mübârekde bir iş görülür ise müşârûn-ileyh hazretleri

vasıta-i müstakille olarak mecmu-i menakıb-i celilelerine ser-levha-i diğer olacak me'ser ve mebrurreye muvafakatleriyle cümle ümmet-i Muhammed memnun ve minnetdar olurlar ve hüdanzda bilakis teallül ve istinkaf ile vakitler geçerek maslahatın bu sene-i mübârekde dahi teşettüt ve teshini olmaz ki müşârûn-ileyh hazretleri cevazdar olmazlar eğerçi muahharan Said Efendi dahi ol tarafa vusûl birle müşârûn-ileyh hazretlerine mahremane yazılan muhazir ve meazir-i hakikayi itirafıyla mâlum-ı hakayık şinasları ol tarafda beher hal mukteza-yı hasafet hakkaniyet-i zaiyetleri onda teslim ve itiraf edeceklerinde şüphe olmayarak gariben ona göre cevap-ı savb-ı zuhûrî her çend memul ve muntazır ise de maslahatın cesametine ve vâktin nezaketine mebnî bu defa dahi işbu ifadat-ı seniyye taraf-ı huluvv-i suveriden cânib-i atûfetlerine tahrîr olunması meclisce re'y-i vâride buyurulması ve senaverilerini re'y-i acizanem dahi bunun üzerine imza olunmuş olduğundan tekmilce ve riyasızca tahrîr ve tastire ibtidar olundu inşâ'a'llâhu te'âlâ lede'l esadi'l-vusûl müşârûn-ileyh maiyetine gönderilen donanma-i hümâyûn memurlarının vezir-i mükerrerem atûfetlü İbrahim Paşa hazretleri maiyetine memuriyetlerini tekid ve her halde emri varayî üzere hareket ederek hilafetini tecvizden mebâadet eylemeleri zımnında müstakil bâşbuğularına hitab olarak bu defa dahi bir kıt'a emr-i âli ısdâr ve tisyâr olunmuş olacağı mâlum-ı saadetleri buyurdukda her halde icrâ-yı mukteza-yı memuriyetine ve salabete musaarat buyurmaları mütemennadır. Şaban 1239.

(Belge 141) Mısır'da Olan Necib Efendiye

Saadetlü Mısır Valisi hazretlerinin mücerred maslahatı şirketinden kurtarmakgarazıyla derya kapıdanlığı maddesinde olan iltimasları mukaddemâ tahrîr olunmuş olbâbda hakikat-i hal mübeyin-i mahremane yazılıp Said Efendi ile gönderilen tahrîratımızın vürûduna tatar ile tesyir olunan tahrîratımızın vusulü sebkate ederek bu bâbda olan mahzur tefhim olunmadığından müşârûn-ileyh hazretlerine bir nevi ilişik olarak sureti ifade ve iltimasları tarafınızdan edhem vasıtasıyla Mehmed Efendiye irsâl olunan tahrîratın beyan ve tekrar kılınmış ise de muahharan mûma-ileyh Said Efendi'nin ol cânibine vusûliyle hamil olan tahrîrat-ı hafiye ve tevdi'-i takrirî kılınan ifadatı mâlum-ı olarak bu hususda olan itizaratı vâkîa ve hakikiyyeye mücerred icabı halden teşebbüs eylediği mâlum olmak mûlabesesiyle müşârûn-ileyh hazretleri mültezimleri olan sıdk ve gayreti bu bâbda dahi izhar ve ibrâzı niyet-i halisasıyla a mukaddemki teahhüdü vechile asakir-i külliyeve edavat-i vâfiye ile müstemen billahi te'âlâ mahzum-ı salabetmerre-i samileri saadetlü İbrahim Paşa hazretlerini ıyd-i şerifini ikinci nihayet

üçüncü günü irkab ve irsâl ile tahsil-i rıza-yı hümâyûn şıtab buyuracakları ve bu vechile ba'de'l-ıyde ta'lik dahi Çeşmeli Halil Bey ile bâderbadireden idecek sefain ile bu cânibden gönderilecek müste'men tekneleri ve mançineler varmamış olduğundan ve berru Şam tarafından müretteb tüccar sefinelerinin ne suret kesb edeceğini tebeyyün etmemiş idüğünden icab eylediği ifadesine dair bu defa tevarüd eden tahrîratınız mezayası mâlumunuz olmuştur muhibbiniz meslek ve siretim zemin ve zaman icrâsıyla politika olmayub din ve devlet yolundan ve şevketlü efendimizin ağırlarında sa'y ve sadâkati iltizâm edenler haklarında levâzım-i gayretkeşliğe itina ve ihtimam olunduğu nezdinizde malum olmak itikadında olduğum misillü müşârûn-ileyh hazretleri dahi özü doğru ve din ve devletimiz ve Pâdişâhımız Efendimiz yolunda mal ve can feda eder azimet ve sadâkatle muttasıf bir vezir olduklarını cezm eylediğinden ve böyle emr-i ehhem-i dinide ve sa'ylerinin tealluk eylediği hizmet ve sadâkati icrâda bir an terahi etmeyeceklerine mutekad olduğundan kapudanlık maddesinde muaharran vâki' olan iş'ârınız Said Efendi'nin vusulü ile hakikat-i hal anlaşılmaktan icab eylediği mütebâdir-i hatır olmuş ise de (Sayfa 121) tekrar izahen bu bâbda olan mehazir-i celile ve kaviyye Kethüda Bey tarafından cenâbınıza yazılmışdır el-haletü-hezihi müşârûn-ileyh hazretlerinin bu vechile ifa-yi şerait-i memuriyete kıyam ve himmetleri haklarında cümlelerin ve bi-tahsis şevketlü efendimizin ber kemal olan itikadını teyid eylediğinizden ve tarafımıza ise başkaca bir memnuniyyeti icab eyledinden sureti iş'ârınız huzur-i hümâyûn-i şahaneye arz ve beyan olundukda Mısır Valisi müşârûn-ileyh bu bâbda lâzımı imtisal kâraneye riayeti bâis-i mahzuziyyet-i şâhânem olmuştur hak te'âlâ habibi hürmetine dilhaha-i şâhânemiz üzere muvaffak bi'l-hayr eyleyup mesalih-i Devlet-i Aliyyemizi teyidat-ı ilahiyye töfikat-i samadaniyyesine mukârin eyleye amin deyu mahzuziyyet-i hümâyûn ve reaya-yı icabetmakruna müeyyed hatt-ı şerifi hazreti cihanibâni şerefri-i sudûr olmuştur inşâ'a'llâhu te'âlâ tevcîhat-i ekber-i ayatt-i cenâb-ı pâdişâhiyle bu yolda müşârûn-ileyh hazretleri me'mulumuzun makufu hidemat-i hasene vücuda getirerek ila yevmi'l-kıyam hayır ile yadr olunacak maslahat-ı hayriyeye muvaffak olurlar hemen cenâb-ı hak ismi azam hürmetine herhalde mesalih-i memurelerini teshil ve avn ve nusret-i refik ile emin-i intizar üzere oldukları inhâ olunan şeylerden mûma-ileyhe Çeşmeli Halil Bey'in mâiyyetinde olan donanma-i hümâyûn ile İskenderiye'ye azimet-i iş'âr ve tenbih olunmuş ve beru Şam sevhilinde müretteb tüccar sefayini içün dahi mahusus ferman-ı âli mübâşirler gönderilmiş olduğundan inşâ'a'llâhu te'âlâ şimdiye kadar bunların vusulü me'mul olub bu cânibden matlup olunan müte'men sefineleri isticar içün dahi hayli sa'y ve ikdam olunmuş ise de

Mora üzerine asker ırkabı için frenkler sefinesi isticarından müctenib olduklarına mebnî mümkün olmayarak nihayet matlub olunan 4.000 adet mançınaların tahmili için bila rıza mukaddemce sülüsânı mikdarı yapılan heyetle dokuz kıt'a müstemen sefinesine tahmil ve irsâl olunmuş ve ma adası dahi mahâlinde düzilüp koşulmak üzere tahtaları yüzdürülerek cümlesi kıt'a müstemen sefinesine tahmil ve mahallinde tanzim olunmak için çend nefi ve aralçı ? amelesi dahi irkab ve tisyâr kılınmak üzere karar verilmiş ve bu tarafda müste'men sefinelerinin asker ırkabı için isticar ve îrsâli uymamış ise de işbu mançınalar ile giden müstemen sefinelerinin ol tarafda söyleşilüp asker ırkabı için suret verilmesi husûsu dahi mukaddemce tarafınıza tahrîr kılınmış olmağla hemen cenabınız bundan böyle dahi her halde şerayit-i dirayetkârane dikkat ve el-hâlâte-hezehi ıyd-i şerifin ikinci üçüncü gününe bir şey kalmamış olduğundan inşâ'a'llâhu te'âlâ mukteza-yı teahhüd üzere müşârûn-ileyhin i'zâm olunduğu haberüni bir an akdemi iş'âr musarat eylemeniz için kaime 26 Şaban 1239

(Belge 142) Şam Valisi Hazretlerine

Dergâh-ı âli kapucubaşlarından Kilar-ı Hac Emini Mehmed Ağa'nın Şam Valisi esbâk saadetlü el-Hac Mustafa Paşa hazretleriyle olan muhasebelerinden dolayı ağa-yı mûma-ileyhin dersaadete celbi lâzım gelerek kendüsi dahi bu cânibe gelmesini istid'a eylediğine biânen bundan akdem savb-i halisanemizden ağa-yı mûma-ileyhe mektub tahrîriylei dersaadete celb olunarak emaret-i hac maslahatına vakufi cihetiyle mûma-ileyhi istemeyecek olur iseniz bu tarafda tevkif müşârûn-ileyh Mustafa Paşa Bosna'dan çıkdıktan sonra mahsus bir vekili celb ile tarafiyenin bir diyeceği kalmamak üzere muhasebe-i mezkûrenin bu tarafda pürüzü ayıklanması sureti su-yi zamiri ise zât-ı âliyyeleri mukaddemce Şam eyaletinin henüz uhde-i düsturilerine tevcîhinden evvel emin-i mûma-ileyhin Kilar-ı Hac maslahatı için Şam-ı Şerifide şiddet-i lüzum-i malumatları olmak üzere alâ tariki'l-ihtar inhâ ve iş'âr buyurmuş olduklarından başka mûma-ileyhin bir gün akdem Şam-ı Şerifie i'zâmı lâzımeden olacağını bu defa dahi katiyyen inhâ eyledüklerinden icab-ı maslahatı lede'l-tezkire muhasebe-i mezkûreden müstefad olduğuna göre emin-i mûma-ileyhin deynidenilen akçe kendisinin zimmet-i sahihası olmayup asıl deyn müşârûn-ileyh Mustafa Paşa'nın olmak lâzım geldiğinden gayri bi'l-farz zimmet-i mezkûre ağa-yı mûma-ileyhin olsa bile müşârûn-ileyhden matlubbâtını istifa etmedikçe eda edemeyeceği ve müşârûn-ileyh dahi âdem-i iktidar idasında olduğuna nazaran tahsîl matlubâtı beher hal Devlet-i Aliyye'nin himmetine muhtaç idiği derkâr ve fi'l-vâki'mevsim-i hac pek takarrub edip zât-ı âlileri dahi el -

yevm Şam-ı Şerifde bulunmayarak bundan böyle Şam vusulleri kırk elli güne tevakkuf edeceğinden muhasebe maddesi için bu tarafda tevkifolunmak lâzım gelse kilar-i hac levizmatı tanzim olunmamasıyla maslahat-ı mühimme-i hac-ı şerife sekte ariz olmak mahzur-i küllisini müstelzim olacağı suret-i halden ve bu mezaya inha-yı düsturilerinden dahi nemudar olmak hasebiyle emin-i mûma-ileyhin kendinden mukaddemce defeterleriyle dersaadete göndermiş olduğu katibi vukuflarınca adam olduğundan (Sayfa 122) bu tarafda tevkifiyle kendüsü aceleten Şam-ı Şerifi erişib Kilar-ı hac maslahatını tanzima sa'y ve gayret etmek üzere avdetine ruhsat verilerek bi mennihi te'âlâ bundan böyle müşârûn-ileyh Mustafa Paşa Bosna'dan berilere geldikde mukaddema Şam Mütesellimliğinde istihdam etmiş olduğu akrabasından Battal Ağa veyahut tarafından icrâya mutemed adamı bi'l-vekil bu tarafa celb ve katib-i merkûm ile bi'l-muvacehe tekrar muhasebelere ru'yet olunub badehu iktizasına bakılması ve emin-i mûma-ileyhin selefleri saadelü Veli Paşa hazretleriyle olan hesapları dahi bundan böyle katib-i merkûm marifetiyle ru'yet ettirilerek müşârûn-ileyhin zimmeti tebeyyün ettikte tedîye ettirilmesi suretleri tensîb olunarak müteallik olan irade-i seniyye-i mülûkâne mucibince ağa-yı mûma-ileyhin katibi bu tarafta tevakkuf birle kendüsü bu defa Şam-ı Şerife iade kılınmış ve yerine ruhsatı hâvî başka mektub-i muhlisi i'tâ olunmuş olub mâlum-ı samileri buyurulduğu üzere mukaddemlerde kilar emniyeti ve vekil-i harçlık demek olarak Şam hazinesinin bi'l-cümle irad ve masrafi muallemlerinin elinde iken muahharran muallem denilen Yahudilerin zuhura gelen isaat ve hıyanetlerine mebnî define muallemlik hizmetinin dahi bi'l- icab emin-i mûma-ileyhe ihale-i takribiyle güya teferrüd ve isitiklal daiyesine düşdüğü mukaddema bazı taraflardan ihbâr olunub her ne kadar mûma-ileyhin o erbabdan olmadığı bu defa Asitane'ye vuruddan sonra etvar ve keftarine? iman-ı nâzar dikkat olunarak anlaşılmış ise de mezkûr muallemin hizmetinin kilar emini tarafından idaresi bu makule uygunsuzluklara badi ve maslahat-ı Hicaziyye iras-ı sekte ve mezarratı ve böyle kıyl ve kâl hudusünü müeddi olmakda olduğundan muallemlik-i mezkûrun emin-i mûma-ileyh uhdesinden fekkiyle ahir bir münasibine idare ettirilmesinin çaresine bakmanız hususuna irade kat'iyye-i şahene müteallik olmağla ber-muceb-i emir ve fermân-i hûmayûn-i mülûkâne muallemlik-i mezkûrenin emin-i mûma-ileyh uhdesinden fekk ve ahi bir münasibine ihalesiyle icrâ-yı mubteğâ-yi rüyetmendi ve dirayete himmet buyurmaları siyakında kaime Gurre-i Receb 1242.

(Belge 143) Bosna Valisine

Saray ve Tırvnik eşkıyası isyanlarında mükeb oldukları halde saadetli İskenderiye Mutasarrıfı hazretlerinin 20.000 kadar asker ile bizzat hareket edeceğini Saraylı iş'âr eylemesi bundan akdem taraf-ı muhibbiden müşârûn-ileyh hazretlerine iş'âr olunmuş olduğuna bianen mukaddemce müşârûn-ileyh cânibinden tevarud eden tahriratında ol miktar asker ile üzerlerine kalkmak üzere olduğunu ve terğib ve terhibi şâmil Bosna ahalisine mahsus kağıt ve adam irsâl etmiş olduğunu ve adam-ı merkûmun avdetinde icab-ı maslahat üzere hareket edeceğini tahrîr ve iş'âr eylemiş ise de eşkıya merkûme tıynet-i aslilerinde merkûz olan ve runet ve hıyanet iktizasından naşı müşârûn-ileyh adam-ı merkûmi bağıyane cevap i'tasıyla iade etmiş oldukları bu defa Yenipazar'da olan Arif Bey bendeleri cânibinden inhâ olunmuş olduğunu müteakib tevarüd eden tahrîrat-ı saadet-i âyâtı düsturilerinde zât-ı samileri yeniçeri şehr-i cemaziyelahirin on dokuzuncu günü İzvornik'e vasıl olarak ne vechile tedabire teşebbüs buyurmuş oldukları ve Saray ve Tırvnik eşkıyası güya daire ve askerlerine tefrika vermek ve İzvornik ve mahall-i saire ahalisini daire-i i'tâatden ihraç eylemek zu'm-i fesadıyla ne vechile eracif neşrine ibtidar ve bir taraftan Sırlı ile dahi ne surette muhabereye ictisar eyledikleri ve Beline Ayanı vesaireden cenâb-ı i müşîrîleriyle kimler mülaki olmuş ve kimlerin adam ve kağıtları gelmiş ve salefleri saadetli el-Hac Mustafa Paşa hazretlerinin eyaletten çıkarılması suretine negune tedbir buyurulmuş olduğu ve Saray ve Tırvnik ve mahall-i saire ahalisine meelde istimaleti mutazamın buyuruldu tasdir ve bir sureti tesyir kılınıp bundan böyle tedabir-i lâzımenin i'mali selefleri müşârûn-ileyhin eyaletinden çıkmasına menutt idiği ve Belgrad Muharebesinden dolayı cânib-i miride olan matlublarının i'ta ve İzvornik kazası niyabetinin müraselesi ahz ve isra olunması muharrer ve mezkûr olunmağla mezayası rehen-i ıtla'-i hulus-i pirae olmuş ve cümlesi hakipay-i hümayun-i şahaneye arz ile meşmul lahza-i alem şumul-i hazreti şehnişahi kişver kuşa buyurulmuşdur zât-ı dirayet simat-ı düsturileri re'y ve hamıyyet ve zuyur-i mehamm-i aşina ve rü'yet mecbul asdika-yı vüzera-yı i'zâmdan oldukları hasebiyle herhalde savb-ı müşîrîlerinden Devlet-i Aliyye'ye hizmet-i hasene zuhuri me'mul ve hamden lillahi te'âlâ Yeniçerilik nam-ı melanet isamı her taraftan iktiza-i şeriat-ı garra ve icma-i ümmeti seyyidü'l-enbiya ile imha olunmuş olduğunda eşkıya-yı merkûmden o makule taannüd ve israrda (Sayfa 123) olanlarını seyfi şeriat tahir edeceği emri-i gayr-i meçhul olarak müşârûn-ileyh İskenderiye Mutasarrıfı hazretleri ol vechile eşkıya merkûmye adam ve kağıd gönderüp üzerlerine külliyetli

hareket edeceğini bildirmiş iken hune-i merkûme müşârûn-ileyhi gözlerine kestirerek bağıyane cevaba ibtidar etmeleri ve hamt-i akıbeti zikir etmemeleri suretine nazaran müşârûn-ileyh fiilen tard etmez ise Saraylu'nun bir kat dahi yüze çıkmalarına sebep olacağı harekât ve bu cihetle müşârûn-ileyh hünerbaş olub külliyyetlü asker ve leşker kalkılacağı ... etrafa neşr ilan iderek cenâb-ı samileriyle bi'l-muharebe icab-ı madde ve iktizâ-yı iradenin icrasına itina eylemesi lâzım geleceği aşikâr olmak hasebiyle müteâllik olan irade-i âliyye mülûkâne mucibince bu defa savb-ı muhlisiden keyfiyet-i müşârûn-ileyh tahrîr ve iş'âr olunmuş olmağın zât-ı düsturileri dahi ol tarafda ahval-i hazırasına ve maslahatın icab ve iktizasına göre müşârûn-ileyh hazretleriyle bi'l-muhabere lâzıme-i istikal-i düsturilerini icrâ ve ba avn-i bari indifâ-i kaile-i merkûmye sarf-ı iktidari inhata buyurmaları lâzım geleceği ve meel iş'ar-ı düsturilerine nazaran teşebbüs etmiş oldukları tedabir ve ara müselleme ve beca ve inşallahü te'âlâ bundan böyle eser-i ikdam ve gayretleriyle bir-vechile suhulet-i itmam-ı gaileye muvaffak olmaları eltaf-i ilahiden müsteda olub el-haletü-hezihi zât-ı saadetlerine akçenin luzum olacağına ve bu hususa mukaddemce dahi iş'âr buyurulmuş idüğüne binâen Belgrad'dan dolayı matlubu için ol vakt bin kese akçe îrsâl olunmak hasebiyle bu bâbda olan iltimasları isaf olunmuş olacağı ve niyabet-i mezkûre hususu dahi cenâb-ı fetva penahiye bi'l-ifade matlup buyurdıkları mürasele ismi açık olarak ahz-ı ile işbu nemika-i halisanemizde leffen seviy-yi müşîrîlerine gönderilmiş olduğu mâlum-ı saadetleri buyuruldukda heman cenâb-ı düsturileri meftur oldukları dirayet ve hamiiyyet iktizası ve mukaddem vâki' olan iş'âr-ı muhibbi muktezası üzere her halde kaviyyü'l-lakab olarak ve o misillü huneyi inşaallahu te'âlâ seyf-i şeriat tathir edeceğini bilerek teğiben ve terhiben mütecasir oldukları harekât-ı bağıyaneden keffuyed ve feragat ve kabul ve inkiyad ve itaat eylemeleri suretinlerinde iktiza-i hal ve maslahatın icrasına ve bi'l-icab ve ve gerek müşârûn-ileyh hazretleri ve memurin-i saire ile bi'l-muhebere memuriyet-i düsturileri levâzımının etrafıyla ifasına himmet buyurmaları siyakında kaime 13 Receb 1242.

(Belge 144) İskenderiye Mutasarrıfına

İktiza-yı şeriat-i garra ve icma-i ümmet-i seyyidü'l-vera ile Yeniçeri Ocağı hamden lillahi te'âlâ her tarafta mahf ve ilga olunarak bu hususa hayriyyet-i mansuba hiç kimsenin bir diyeceği kalmamış iken Saraybosna ahalisi güya mehami-i istihsâl zu'm-i batılıyla yeniçerilik nam-ı melanet ittisamını Bosna'da i'ka ettirmekte inad ve ısrar eylediklerine binâen keyfiyeti bundan akdem tafsilen seviy-yi samilerine beyan ve

iş'âr ve ahali-i merkûm bundan böyle yine evvelki gibi şekavette muassır olukları surette zât-ı düsturileri 20.000 asker ile bi'n-nefsüzerlerine hareket edeceklerini ahali-i merkûmye itirafıyla tahrîr ve ibnâ ve Bosna Valisi sabık saadetlü el-Hac Mustafa Paşa hazretleriyle dahi her halde merasimi muhabereye itina buyurarak icrâ-yı irade-i seniyye ne vechile sarf-i iktidar buyurmaları dermiyan fenerkâr? olunmuş ve mukaddemce gelen cevabname düsturilerinin tamamı emr-ü fermân-ı vacibü'l i'zan-i hazret-i padişahi ne suretle ikdam ve ihtimam buyuracakları ve adamları Ömer Efendi bendeleri Saray'a gitmek üzere îrsâl ve isra olunmuş ve ahali-i merkûmye ne meelde kağıd terkîm ve ne surette vesaya-yı lâzîme tefhim kılınmış ve Yenipazar'da olan Arif Bey'in bendeleri tarafına gönderilmiş idüğü ve müşârûn-ileyh el-Hac Mustafa Paşa hazretlerine dahi ne vechile tahrîrat-ı isbal ve suretli bu cânibe îrsâl buyurulmuş olduğu muharrer ve mezkûr olmağın onu müteakib mûma-ileyh Arif Bey'in tarafından tevarüd eden tahriratta dahi mûma-ileyh Ahmed Efendi Yenipazar'a varup ol havali ahvaline dair keyfiyyatıbi'l-müzakere mûma-ileyh Ömer Efendi'ye Saray'a i'zam birle avdetinde kaleme alınan takririni bâb-ı âliye îrsâl ve tisyâr etmiş ve mukaddemce bi'l-icab Bosna eyaleti müşârûn-ileyh uhdesinden sarf ile Belgrad Muhafızı saadetlü Abdurrahim Paşa hazretleri uhdesine ihale olunmuş olduğundan vali-i lahik müşârûn-ileyh tarafından dahi mir-i mûma-ileyh tahrîrat-ı vürüddan çenderuz mermerinde kalan tahriratta geçen Cemaziyelahirenin on dokuzuncu günü İzvornik'e vusulü ile Beline Ayanı İbrahim Bey İzvornik'de müşârûn-ileyhe mülaki olmuş ve Subrince Mütessellimi Hüseyin Paşazade Rüstem Bey'in esna-yı rahdda kağıdı ve adamı gelüp Saray ve Tırvanik vesair mahalleler kazalarından ikişer üçer adamın İzvornik'e davetleri zımnında müşârûn-ileyh canebinden mahsus buyurdular îrsâl ve tesrib ve sair güne tedabir-i lâzîmenin icrası salef-i müşârûn-ileyh eyaletten çıkdıktan sonra olmasını tasvib eylemiş olduğu iş'âr kılınmış ve vali-i sabık-ı müşârûn-ileyh dahi memur-i muhafazası olduğu Niğde'ye mütevechen derun-i eyalet-i mezkûreden çıkmış olduğu mübeyyin tahrîrat-ı vürûd eylemiş olub cenâb-ı hamîyyet meab-ı düsturileri sıdk ve istikamet ve dirayet ve ru'yet ile mecbul ve mensuf vüzera-yı izâm-ı Saltanat-ı Seniyye'den oldukları hasebiyle kâffe-i emr-ü fermân-ı hümâyûn (Sayfa 124) Şahanenin kema yenbağı icrasına nasb-ı nefsi ihtimam ve himmet buyuracakları mâlûm ve bedihi ve bu vechile infaz-ı irade-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâneye musaraat zımnında ahali-i merkûm tarafına mahsus kağıt ve i'zam îrsâli tamam-ı zât-ı samilerinde merkûz olan cevahir-i gayet ve maye-i hamîyyet ve salabeti ibrâz ve isbat eylediği emirceli ise de mûma-ileyh Efendi bendelerinin salifu'z-zikr takdirinde cenâb-ı müşîrleri 20.000 asker ile üzerlerine satvet

endaz olurlar ise kendülerini müdafaa ve mukavemet ibtidar edecekleri münderiç ve mastur olub cenâb-ı düsturileri nice zamandan beri nail menssür-i vezaretve saye-i merimave-i şahanede kesb-i tahsil buyurulan şöhreti ve şan-i düsturileri reside-i serhadd-i azimet olmuş asker ve leşker sahibi bir zât-ı meali ünvan oldukları müsellemler ve avn ve inayet-i hazreti rabbu'l-izzet ile o misillü huneden teannüd ve ısrar üzere olanları seyf-i şeriat tethir edeceği emri gayr-i mübhem iken Saraylı'nun zât-ı düsturileri gibi bir vezir-i şecaat semire göslerine kesdirecesine vehamet akıbeti tefekkür etmeyerek mûma-ileyh Ömer Efendiye verdikleri cevap üzerine savb-ı saadetlerinden fiilen tavır alınmaz ise hune-i merkûmun bir kat dahi yüze çıkmasına sebep olacağı varest-i kayd-ı rakam idiğine binâen cenâb-ı müşîrleri mukaddemce vâki' olan iş'âr muhlisi vechile külliyyetlü asker ve leşker ile hazır baş olarak Bosna'ya gitmek şerifesini etrafa ve eknafe neşr ve i'lan ve vali-i lâhik-i müşârûn-ileyh hazretleriyle bi'l-muhabere icab-ı hal ve maslahatın icrasına bezl-i tab ve tuvan buyurmaları lâzımeden ve iktizâ-yı emr-ü ferman-ı hümayun-ü mülûkâneden olarak keyfiyeti bu defa iktizası üzere seviy-yi muhibbanemizden vali-i müşârûn-ileyhe tahrîr kılınmış olduğu mâlum-ı samileri buyurulduktan hemen mecbul ve meftud oldukları maye-i sadakat ve hamiyyet ve madde-i gayret ve salabet iktizası üzere hune-i merkûmun ol vechile hükm-i şeriat garra ve emr-ü irade-i Padişah kişver guşaya muhalif vâki' olan harekât-ı bağıyaneleri cihetiyle bi-avnilahi te'âlâ hadleri bildirilmek üzere zât-ı düsturileri külliyyetlü asker ve leşker ile şimdiden hazır ve müheyya olarak ve suret ve hareketi deliranelerini etraf ve eknafe neşr ve ilan buyurarak vali-i müşârûn-ileyh hazretleriyle bi'l-muhabere icabı hal ve madde ve iktiza-i emr ve iradenin icrasına teşmir-i said-i ihtimm ve dikkat birle hakk-ı ehakk-ı düsturilerinde derkâr olan nir-i tevcîhat-ı sami cihandarının kat-ı ender katlanmaya nisar ve tezayid ve istikrar olunması müstelzim ...? istihsâline sa'-yibedihi ve himmet buyurmaları cenâb-ı gayretmeab-ı müşîrîlerinden ahz-ı matlûb ve maksud idün beyanıyla mahsus işbu kaime 13 Receb 1242.

(Belge 145) Trabzon Valisine

Bu avanda Rusyalı'nın bir iki kıtâ sefinesi Kemhal ile Sohum arasında geşt-ü güzar ederek ahali-i İslam tücacarının Abaza iskelelerinde tuz vesair emtia imrarlarına mani olmakda olduğundan ve Rusyalı'nın bundan meramı Abaza taifesini tazyik idüb kendülerin tabiiyyet tebiyyet ettirilmek garazından ibaret idüğünden başka Konya Sancağı'ndan Absalaslı Mehmed Reis maiyyetiyle on bir nefer kimseleri kayıklarıyla ahz ve Kemhal Palankasına isal ile mallarını zabt ve kendülerini habs ve derzincir

eyledikleri ve Rusyalı'nın Kemhal Palankası ile Sohum kalesinde bir mikdar bekçileri kalıp onlar dahi Abaza taifesi havfindan Sohum Kalesi'nden dışarı çıkamadıkları ve mukaddem Rusyalı'ya tebit iden Mamibe Han halik olarak gürülgür habsi hali üzere kaldığında içlerinde kıyl ve kal eksik olmadığı ... Çürüksuda olan Keyhüsrev Han tarafından Trabzon'da bulunan biraderi David Han ve tarafına kağıtları gelmiş ve tarafına gelen kağıdı takdim olunmuş olduğu beyanıyla bu hususlarda sünuh edecek iradenin iş'âr kılınması hususunu hâvî tevarüd eden tahriratın meeli mâlumunuz olmuştur siyak-ı iş'ârın ve suret-i hale nazaran Abaza ahalisi Sohum ve Kemhal taraflarında olan Rusyalılarla tasallut üzere olduklarından Rusyalı dahi bahren sefineler makiniyiyle? Abza'ya giden tüccar teknelerine tasallut iderek güya mukabele bi'l-misil demek olacağına ve halbuki geçende Devlet-i Aliyye ile Rusya Devleti beyninde hasbe'l-icab münakid olan Akkirman muahedesinin dördüncü maddesinde Anadolu semtinde devleteyn beyninde olan hudud kable's-sefer kadimi olduğu vechile tamamen ibka ve Rusya Devleti tarafından işbu hudud-i kadime dahilinde hasbe'l- harb istiladide olan kıla' ve beka'i Devlet-i Aliyye'ye devir ve teslim olunmak hususu Bükreş ahitnamesinin altıncı maddesinde meşrut olup işbu şurutun iktizasına binâen ve Rusya Devleti fakt-ı sefer esnasında Asakir-i Osmaniyye yerinden ahz ve zabt eylediği işbu kıla' ve bika'ı musalahanın akib-i inikadında tahliyeve teslim eylediğine ibtinaen bundan böyle devleteyn beyninde Anadolu semtinde olan hudud el-haletü-hezihi bulunduğu vech üzere ibka ve reaya tarafının istihsâl esbab-ı emin ve işaretlerine tarafeynden dikkat ve itina olunmak üzere iki sene mehil tayinine iki devlet beyninde kavil ve karar olunduğu muharrer idüğüne mebnî mucibince el-haletü-hezihi Rusyalı yedinde olan yerler iki sene müddet tayiniyle kemakan öylece ibka olunmak iktizâ ederek müddet-i mezkûre zarfında ol havalide bulunan tarafeyn reayasının istihsâl-i esbab-ı emn ve asayişlerine tarafeynden dikkat ve itina olunmak icab edeceğine nazaran (Sayfa 125) şimdi zikr olunan Sohum ve Kemhal taraflarındaki Rusyalılara Abaza ahalisi tarafından tasallut olunmak sureti beyhude niza çıkarmak ve belki de Rusyalı'yı dahi mukabele bi'l-misil daiyesinie devşirmekten gayri faideyi müntec olmayacağı tecarib-i sabıka ile mâlum olan halatten ve bu takdirce mademki Rusyalı istediği anda mukabele bi'l-misil sureti tutub bu aralık İranlı ile muharebesinden dolayı oralarda berren kuvveti olması bile bahren her türlü tasallut ve teadiyye destü re's olmakda ve bu ise yine Abaza ahalisine ve tüccara gâdr ve zararı icab etmekte icab etmekde olması cihetiyle bundan böyle iki tarafı birbirine düşürmeyerek Rusyalı'nın bahren teaddi ve tasallutlerrının men' ve def'i ni ol tarafda olan Rusya memurlarına ifade ve iddia edüb

onların dahi serdüzeşte idda edecekleri Abaza taifesinin karadaki tasallutlarını münasib vechile men' ederek hasılı berüden öteye ve öteden beruye taeddi ve tecavüz vuku'a gelmemek üzere bir hüsn-i rabita ve nizâm tahtına idhal eylemeleri iktizâ-yı hal ve maslahattan olduğundan keyfiyet bu vechile tarafımızdan mahsus pederin vezir-i mükerrerem saadetlü Trabzon Valisi ve Anapa Muhafızı Hasan Paşa hazretlerine yazılmış olduğu mâlumun oldukda ona göre hareket ve her halde icrâ-yı lâzime fetanet ve dikkat eylemek için kaime vusulünde Han-ı mersûme sureti iş'ârından Gürcistan taraflarında bazı güne ihtilal vuku ile içeriye azimet haheşi olduğu mustegar ise de Saltanat-ı Seniyye-i ebediyü'd-devam ile Rusya Devleti beyninde silm ve mesafat derkâr ve bu suretle gerek Han-ı mersûmun ve gerek mezbur David Han'ın oldukları mahalde aram ve ikametleriyle Gürcistan tarafına azimet edememeleri vesailinin istikmalî lâzımeden idiği vareste-i kayd-ı iş'âr olmak hasebiyle bu husus dahi pederin müşârûn-ileyh hazretlerine tavsiye kılınmış olmağla sen han-ı merkûmanın oldukları mahalden Gürcistan cânibine azimete ruhsat verilmemesi rabtısının istikmalî hususuna himmet buyurmaları memuldür 18 Receb 1242.

(Belge 146) Şam Valisine(iptal edilmiş belge)

Ba İrade-i Seniyye Şam-ı Şerifde ikamet memur olan Kazanlı Abdurrahim Efendi Şam-ı Şerifi vardığında ol vakt Şam Valisi hazretleri tarafından kendüye li eclit-takbis bir mikdar mahiye

(Belge 147) Trabzon Mütesellimine

Bu avanda Rusyalı'nın bir iki kıtâ sefinesi Kemhal ile Sohum arasında geştü güzar ederek ahali-i İslam tücacarının Abaza iskelelerinde tuz vesair emtia imrarlarına mani olmakda olduğundan ve Rusyalı'nın bundan meramı Abaza taifesini tazyik idüb kendülerine tebaiyyet ettirilmek garazından ibaret idüğünden başka Konya Sancağı'ndan Absalı Mehmed Reis maiyyetiyle on bir nefer kimseleri kayıklarıyla ahz ve Kemhal Palankasına isal ile mallarını zabt ve kendülerini habs ve derzincir eyledikleri ve Rusyalı'nun Kemhal Palankası ile Sohum Kalesi'nde bir mikdar bekçileri kalıp onlar dahi Abaza taifesi havfından Sohum Kalesi'nden dışarı çıkamadıkları ve mukaddem Rusyalı'ya tebit iden Mabibe Han halik olarak gürülgür habsi hali üzere kaldığında içlerinde kıyl ve kâl eksik olmadığı ... çürüksuda olan Keyhüsrev Han tarafından Trabzon'da bulunan biraderi David Han ve tarafına kağıtları gelmiş ve tarafına gelen kağıdı takdim olunmuş olduğu beyanıyla bu hususlarda sünuh edecek iradenin iş'âr kılınması hususunu hâvî tevarüd eden tahriratın meeli

mâlumunuz olmuşdur siyak-ı iş'ârın ve suret-i hale nazaran Abaza ahalisi Sohum ve Kemhal taraflarında olan Rusyalılarla tasallut üzere olduklarından Rusyalı dahi bahren sefineler makiniyiyle? Abaza'ya giden tüccar teknelerine tasallut iderek güya mukabele bi'l-misil demek olacağına ve halbuki geçende Devlet-i Aliyye ile Rusya Devleti beyninde hasbe'l-icab münakid olan Akkirman muahedesinin dördüncü maddesinde Anadolu semtinde devleteyn beyninde olan hudud kable's-sefer kadimi olduğu vechile tamamen ibka ve Rusya Devleti tarafından işbu hudud-i kadimedahlinde hasbe'l- harb istiladide olan kıla' ve beka'i Devlet-i Aliyye'ye devir ve teslim olunmak hususu Bükreş ahitnamesinin altıncı maddesinde meşrut olub işbu şurutun iktizasına binâen ve Rusya Devleti fakt-ı sefer esnasında Asakir-i Osmaniyye yerinden ahz ve zabt eylediği işbu kıla' ve bika'ı musalahanın (Sayfa 126) akib-i inikadında tahliyeve teslim eylediğine ibtinaen bundan böyle devleteyn beyninde Anadolu semtinde olan hudud el-haletü-hezihi bulunduğu vech üzere ibka ve reaya tarafının istihsâl esbab-ı emn ve işaretlerine tarafeynden dikkat ve itina olunmak üzere iki sene mehil tayinine iki devlet beyninde kavı ve karar olduğu muharrer idüğüne mebnî mucibince el-haletü-hezihi Rusyalı yedinde olan yerler iki sene müddet tayiniyle kemakan öylece ibka olunmak iktizâ ederek müddet-i mezkûre zarfında ol havalide bulunan tarafeyn reayasının istihsâl-i esbab-ı emin ve asayişlerine tarafeynden dikkat ve itina olunmak icab edeceğine nazaran şimdi zikr olunan Sohum ve Kemhal taraflarındaki Rusyalı'lara Abaza ahalisi tarafından tasallut olunmak sureti beyhude niza çıkarmak ve belki de Rusyalı'yı dahi mukabele bi'l-misil daiyesinie devşirmekten gayri faideyi müntec olmayacağı tecarib-i sabıka ile mâlum olan halatten ve bu takdirce mademki Rusyalı istediği anda mukabele bi'l-misil sureti tutub bu aralık İranlı ile muharebesinden dolayı oralarda berren kuvveti olması bile bahren her türlü tasallut ve teadiyye destü re's olmakda ve bu ise yine Abaza ahalisine ve tüccara ğadr ve zararı icab etmekte icab etmekte olması cihetiyle bundan böyle iki tarafı birbirine düşürmeyerek Rusyalı'nın bahren teaddi ve tasallutlerinin men' ve def'i ni ol tarafda olan Rusya memurlarına ifade ve iddia edüb onların dahi serdüzeşte idda edecekleri Abaza taifesinin karadaki tasallutlarını münasib vechile men' ederek hasılı berüden öteye ve öteden beruye teaddi ve tecavüz vuku'a gelmemek üzere bir hüsn-i rabıta ve nizâm tahtına idhal eylemeleri iktizâ-yı hal ve maslahattan olduğundan keyfiyet bu vechile tarafımızdan mahsus Pederin vezir-i mükerrerrem saadetlü Trabzon Valisi ve Anapa Muhafızı Hasan Paşa hazretlerine yazılmış olduğu mâlumun oldukda ona göre hareket ve her halde icrâ-yı lâzime fetanet ve dikkat eylemek için kaime vusulünde Han-ı mersûme sureti iş'ârından

Gürcistan taraflarında bazı güne ihtilal vuku ile içeriye azimet haheşi olduğu mustegar ise de Saltanat-ı Seniyye-i ebediyü'd-devam ile Rusya Devleti beyninde silm ve mesafat derkâr ve bu suretle gerek Han-ı mersûmun ve gerek mezbur David Han'ın oldukları mahalde aram ve ikametleriyle Gürcistan tarafına azimet edememeleri vesailinin istikmali lâzımeden idiği vareste-i kayd-ı iş'âr olmak hasebiyle bu husus dahi pederin müşârûn-ileyh hazretlerine tavsiye kılınmış olmağla sen Han-ı merkûmanın oldukları mahalden Gürcistan cânibine azimete ruhsat verilmemesi rabtısının istikmali hususuna dikkat eylesin 18 Receb 1242.

(Belge 149) Bosna Valisine

Diğer tahrîrat-ı halisanemize taraf-ı düsturilerine çıkarılmak üzere iken saadetlü İskenderiye Mutasarrıfı hazretleri cânibinden vârid olan kaime meelinden hasbe'l- ihtiyat Gusine Mütessellimi Kel Bey ve Akve Zabiti Süleyman Ağa'nın asker-i vâfiye ile Yenivaroş'a îrsâl ve tisyari mukaddem müşârûn-ileyh tarafına iş'âr olunmuş ise de Taşlıca kazası usatına muayen olan Kulaşın ahalisinin evvel emirde celbleri zımnında asakir-i merkûmun Kulaşın ve ba'dehu Taşlıca üzerlerine gönderilmesi hususunu müşârûn-ileyh tensîb etmiş ve keyfiyeti taraf-ı düsturilerine dahi yazmış olacağı beyanıyla seviyyi samilerinden ne suretle cevab vürûd eder ise iktizasının icrasına itina eyeleyeceği müsteban olub mûma-ileyh ol vechile Yenivaroş'a gönderilmeleri mücerred Yenivaroş'un İskenderiye kurbetinden mebnî olarak ahir mütalaa cihetiyle olmadığı zahir ve ayan ve Bosna maddesi her ne kadar muhavvel uhde-i düsturileri ise müşârûn-ileyh hazretleri bizzat hareket şayiası vererek taraf-ı müşîrîlerinden ne vechile iş'âr buyurulur ise ol vechile hareketi dikkat etmek üzere memur buyurulmuş idüğü vareste-i kayd-i beyan olduğuna Kulaşın ve Taşlıca taraflarına asker irsâli Yenivaroş'dan ehemmi olduğunu müşârûn-ileyh yazmış idüğüne binâen zât-ı düsturileriyle bade'l-muhabere ne tarafa asker sevk ve îrsâl ve ikadî lâzım gelür ise derhal muktezasını icraya itina eylemesi bu defa savb-ı halisanemizden müşârûn-ileyhe tahrîr ve iş'âr olunmuş olmağın ber minval-i muharrer husus-i merkûmi müşârûn-ileyh ile bi'lmuhabere iktizâyı hal ve maslahatın icrasına himmet buyurmaları siyakında şukka-i meveddet vesika terkimine ibtidar kılındı 4 Şaban 1242.

(Belge 150) Yenipazar'da Olan Arif Bey'e

Bosna'nın kesb eylediği keyfiyatı ve bazı havadisattan ve Bosna Valisi saadetlü Abdurrahim Paşa hazretleri İzvornike vusul ile suret-i memuriyyetini etrafa iş'âr ve i'lan ve hariç-i eyaletten maiyyetine memur olanları celbe damen ve dermeyeran olarak

ehl-i arz kendü tarafına gelmek ve eşkıyaya muayyen olan Saray'a gitmek üzere buyurladılar neşr etmiş olduğundan bu suret eşkıyaya mucib havf ve haşyet olmuş olduğundan felillahilhamd ve'l-mennihi Saray Naibi Esad Efendi ehl-i arz takımıyla bi'lttifak kaleyi zabt etmiş olduklarından güruh-i eşkıya dahi müteşebbis-i damen-i eman olmuş ve Saray'da olan ceperest ve kazgan ve nişanları kalkıp çeperestler saadetli Bosna Valisi hazretleri tarafına gönderilmiş olduğu ve naib-i muma-ileyh in bu bâbda hüsn-i hizmeti zuhura gelmiş olduğundan taltifi şayan-i şan Saltanat-ı Seniyye idiği tafssilatını hâvî vârid olan maruzatınız ve evrak-ı mühevvele müeddası mâlumumuz olmuş ve müteakiben keyfiyet vali-i müşârûn-ileyh hazretleri tarafından dahi iş'âr kılınmış olduğundan cümlesi hakipa-yi hümayun-i mülûkâneye arz ile meşmul lahza-i hazret-i tacidari buyurulmuş ve bu vechile sarayın fukara pamal olmaksızın ber-vechi suhulet bitmesi minindillah bir azime-i uzma olarak hazret- risaletpenah efendimizin asar-ı mucizat-i bahiru'l-berekatları olduğuna şüphemiz olmadığından kemal-i mahzuzyet-i şahaneyi ve cümlemizin inbisat ve hamiyetini icab eylemiştir siz hamiyet ve dirayet ile mefftur hademe-i Devlet-i Aliyye'den olarak ol tarafa vusulünüzden beru doğrusu çalışıp hamdenlillah hüsn-i hizmete ibrâz eylemiş olduğunuza ve suret-i hale göre Saray maslahatı bitmiş ise de Yenipazar kolunun kuş-i mali için biraz vakt dahi orada tevkifiniz münasib olduğuna binâen bir müddetcik dahi Yenipazar'da tevekkuf ve aram ve vali-i müşârûn-ileyhin emir ve re'yi üzere harekete sa'y ve kelam eylemeniz hususuna irade-i âliyye-i şahane taalluk etmiş ve tarafınıza atıyye-i seniyye olarak 15.000 kuruş dahi gönderilmiş olduğu ve naib-i mûma-ileyh vâki' ibrâz-ı hüsn-i hizmet ederek şayan-i tekrim ise de vali-i müşârûn-ileyh taltifine dair bir şey yazmamış olduğundan mûma-ileyhin taltifi suretini bundan böyle müşârûn-ileyhe iş'âr eylediği halde icrâ-yı muktezasına ibtidar olunacağı (Sayfa 128) mâlumunuz oldukda siz hemen bir müddetcik Yenipazar'da ikamet ve müşârûn-ileyh hazretlerinin emr-ü re'yine mütabeatle bundan böyle dahi ibrâz-ı hüsn-i hizmete ve azimet eylemeniz için kaime 4 Şaban 1242.

(Belge 151) İskenderiye Mutasarrıfına

Mâlum-ı saadetleri buyurulduğu üzere Saraylı'nun Yeniçerilik iddası batılında zuhur gelen ısrar ve açıktan açığa isyan suretine ictisarlara hasebiyle terhib ve endazı mütezımmın seviyyi saadetlerinden mektub tahrîr ve mahsus edmeleri tesyir olunması tensîb olunarak bundan akdem keyfiyet savb-ı saadetlerine tavsiye ve iş'âr olunmuş ve zât-ı düsturileri dahi mukteza-yı gayret ve hamiyet-i müşîrîleri üzere ol vechile terhib

ve tehdidi şâmil Saray eşkıyası serkerdelerine mektublar tahrîr ederek mahsus adamlar göndermiş oldukları hususu bundan evvelce vürûd eden tahrîrat-ı şerifelerinden mâlum-ı halisanemiz olmuşdu el-haletü-hezihi adamları mûma-ileyh bendeleri Saray'a duhul ederek mukteza-yı memuriyyetini her ne kadar icraya sa'y ve gayret etmiş ise de zümre-i eşkıya merkez-i melanetinde paberca olduğundan verdikleri mahzar ve kağıtları alub avdete mecbur olmuş ve ervrak-ı mezkûre takdim buyurulmuş olduğu ve zât-ı saadetleri Devlet-i Aliyye-i ebediyya'd-devamın bende ve bendezadesi oldukları cihetten bu hususda ne-vechile hareketleri irade buyurulur ise derhal icra-yı muktezasına sa'y-i bedehi kılınmak onda hazır ve amade oldukları tafsilatını hâvî irsâl buyurulan tahrîrat-ı saadeti eyaletleri meel ve mezeyası ve evrak-ı mezkûre mefadi mâlum-ı huluvv-i suveri olub bu suretle eşkıya-yı merkûmun tarik müstakilleme idhalleri emrinde vâki' olan cerr ve gayretlerinden ve bi't-tahsis bu bâbda sünuh edecek irade-i âliyye'nin icrasına ve sa'y ve makdurunuzu sarf buyuracaklarının iş'ârından husûle gelen mahzuziyyetimiz vasıl-i derece-i kemal olmuş ve tahrîrat-ı mezkûreleri takımıyla hakipa-yı hümayûn-ü mülûkâneye arz ve takdim ile meşmul lahza-i hazret-i tacidari buyurulmuşdur saadetlü Bosna Valisi hazretleri mâiyyeti memurlarını celb ve eyalet-i Bosna'nın ehl-i arz guruhunu dahi yanına cem' ederek Saray eşkıyasının taht-ı itaat her ne suretle olur ise olsun idhaline memur olduğuna ve zât-ı düsturileri dahi eyalet-i merkûmun civarında bulunmuş esdika-i vüzera-yı i'zâm Devlet-i Aliyye'den oldularına mebnî kuvve-i kâhire-i Saltanat-ı Seniyye eşkıya-yı mezkûreye tamamıyla ibrâz olunmak üzere zât-ı saadetlerinin Yenivaroş'a mikdar-ı kifaye asker indirüp bizzat kıyam ve hareket idecek gibi iş'a-i tantana-i celadet eylemeleri mukteza-yı emr-ü ferman-ı şahaneden olarak keyfiyet mukaddemce etrafiyla savb-ı düsturilerine tahrîr olunmuş olduğundan başka şayet vali-i müşârûn-ileyh derun-i eyalete duhul eyledikten sonra eşkıya-yı merkûmye ibrâz-ı satvet olunmak iktizâ eder ise cenâb-ı müşîrîleriyle bi'l-muhabere icrâ eylemesi müşârûn-ileyhe yazılmış ol bâbda taraf-i saadetlerine olarak bir kıtâ kaime-i halianemiz tahrîr ve cânib-i müşârûn-ileyhe tesyir olunmuş olmak hasebiyle zikr olunan kaime halisanemiz vali-i müşârûn-ileyh tarafından seviyyi müşîrlere gönderilmiş olduğundan icrâ-yı muktezasına himmet buyurulmakda idiği eğerçi meczum olub ancak el-haletü-hezihi vali-i müşârûn-ileyh tarafından vürûd eden tahriratın müşârûn-ileyh İzvornik'e bade'l-vusul Saray'ın memur ve muabberlerini sedd ve bend ettirüp bir mahalden Saray'a zahire vesair malzeme verilmemek ve işli ve işsiz adam Saray'a gidememek ve ondan dışarı her kim olur ise olsun kimse çıkmamak üzere lâzım gelen yerlere ekyed ve şedid buyuruları neşriyle tenbih ve tekid ve her taraftan

esbab-ı hasr ve tazyiki imal ve tahrîr ve serhad ahalisinden teahhüd-i muaveneti mübeyyin senedler alındığı ve ba evamir-i âliyye Rumeli ve Arnavurtluk taraflarından tayin olunan memurlar asakir-i külliye ile angarib gelecekleri i'lan ve işasıyla icrâ-yı levazım terhib ve tehdide itina eylemiş ve Selim Paşa zamanında nefy olunan Genç Mustafa rüfekasıyla bade'l-ıtlak müşârûn-ileyh hazretleri tarafına gelirken Özice'den muhassas adamıyla Saray'da bulunan tarafdarlarına kağıt göndermiş olduğundan mûma-ileyhin tarafdarları Saray naibi Hamid Efendi vesair ulema ve ehl-i arzile bi'l-ittifak mah-i recebin on ikinci gün bade'z-zuhur naib-i mûma-ileyh ile sair ehli arz guruhumumen derun-i kaleye azimet ve fesad-i (Sayfa 129) eşkıyayı meydan-ı itaate davet eylediklerinden mağlubetleri meczumları olduğu halde yine sözlerinden nükul etmedikleri ba i'lâm ve mahzar-i müşârûn-ileyh inbâ olunmak hasebiyle derhal asker vâfire ile memurlar tayin etmiş ise de tekrar Saray Naibi Efendi mûma-ileyh tarafından i'lâm vurudıyla onda usat mal ve ve emlakları havfindan müteşebbis damen-i emân olarak kazgan ve cepraset ve kamci misillü eşya-yı mekruheyi verub kale cephanesine vaz' ve dersaadete gönderilmek üzere dokuz cepraset ve bir kamçı irsâl olunduğu tebşir olunmuş ise dahi bir kaç 100 eşkıya Han ve kahvehanelerde mutlaku'l-inan-i devran ve şerare-i fesadları olan firuzan üzere olduğundan ve ehl-i arz takımı dahi kalede olduklarından bunların dışarı huruçları gönderilmiş olan askerin Saray'a duhulüne mevkuf idün ve zikr olunan çeperest ve kamçı bu tarafa gönderildiği ve eyalet-i Bosna'da kain kazalar ayan ve serhedat kapudanları vesairden vâfiri maiyyetine gelmiş olarak kusuru dahi gelmek üzere idiği tafsilatıyla netice-i maslahatı bundan böyle iş'âr edeceği muharrer ve mezkûr ve hamden lillahi te'âlâ maslahatı muharebe sıralarına varmayarak bitmiş gibi idiği vareste-i kayd-ı sutur olub ancak nezd-i saadetlerinde mâlum olduğu üzere bu Boşnak taifesi anüd ve cesur görünürler ise de batınları habaset ile melfuf bir kavim olduklarından her zaman ibtida irade-i satvet ve salabet vasfını gördüklerinde izhar melayemet ve mutabaat suretini göstermek adetleri olub bu defa dahi böyle yatmaları mücerred mal ve canları havfiyle olacağına mebnî taraf-ı Devlet-i Aliyye'den izhar-ı satvete dair tutulan usûlün birden bire gösterilmesi kat'an caiz olmadığından memurların memuriyetlerine helal gelmeyerek eyalet etrafında kain kazalardan itaat ve inkıyad suretini gösterenleri maiyyetine celb ve cem'i ile bi'l-istishab giz ve ferr ile İzvornik'den hareket ve doğru Saray'a teveccüh ve azimet birle Saray'a girüp kalede oturması ve avn ve inayet hakkıyla eşkıyanın şimdiden sonra tekrar izhar-ı muhalefete cesaret edemeyecekleri memul ise de bi'l-farz Saray'a duhulüne mümaneat olunur ve encam maslahat-ı muharebeye dayanır ise ise bi'z-zarure

anveten duhul etmenin esbab-ı lâzimesini istihsâl ve ba husus Saray’a gitdikte kuvvetli bulunmak vesailini istikmal eylemesi iradesi bu defa vali-i müşârûn-ileyh hazretlerine iş’âr olunmuş ve zât-ı saadetlerinin dahi mukaddemki memuriyetleri vechile Yenivaroş’a mikdar-ı kifaye asker indirib bizzat kıyam ve hareket edecek serdeştesizce ibrâz-ı satvet üzere olmaları icabı emr-ü fermân-ı mülûkânenen olarak bu vechile keyfiyeti taraf-ı saadetlerine yazıldığı dahi müşârûn-ileyhe beyan ve hikaye kılınmış olmağın zât-ı müşîrîleri saire makis olmayıp Devlet-i Aliyye’in dilhahıüzere hizmet ve sadakat ibrâzına sarf ve sa’y-i kudret eder vüzera-yı izâmından olduklarından bu memuriyetlerinde dahi müddeayı merdan ki ve sadakati isbat ederek göreyim cenâb-ı saadetlerinden mukaddemce vâki‘ olan iş’âr etmez muktezası vechile Yenivaroş’a külliyeülce asker indirilip hemen bizzat Bosna üzerine kıyam ve hareket edecek gibi tehyieve iş’a-i irade-i caledete sarf-ı ma hasale himmet ve bir taraftan dahi vali-i müşârûn-ileyh merasim-i muhaberede mukatebeye riayet ederek zatlarından cümlemizin memul olan me’ser-i ruyetmende ve sadakati bir kat dahi izhara dikkat buyurmaları ahz-ı matlub idiği beyanıyla kaime 4 Şaban 1242.

(Belge 152) Kenar

İşbu tahrirat-ı halisanemiz seviyyi müşîrîlerine irsâl olunmak üzere iken vürûd eden bir kıtâ kaime-i düsturilerinde hasbe’l-ihhtiyat Gusine Mütessellimi Kel Bey ve Akve zabiti Süleyman Ağa’nın asakir-i vâfiye ile Yenivaroş’a irsâl ve tisyarları mukaddem savb-ı saadetlerine iş’âr olunmuş ise de Taşlıca kazası ustasına muayyen olan Kulaşın ahalisinin celbleri zımnında asakir-i merkûmun ibtida Kulaşın badehu Taşlıca üzerlerine götürülmesi nezd-i düsturilerinde tasvib olunmuş ve keyfiyet savb-ı müşîrîlerinden saadetlü Bosna Valisi hazretlerine dahi iş’âr kılınmış olduğundan bu bâbda müşârûn-ileyh hazretleri cânibinden ne vechile haber zuhur eder ise derhal icrâ-yı muktezasına itina buyuracakları muharrer ve mastur olub vakıa mûma-ileyhima bendelerinin ol vechile asker vâfiyye ile Yenivaroş’a irsâlleri mukaddem taraf-ı düsturilerine tahrîr olunmuş ise de ol suretle iş’ârmız mücerred Yenivaroş’un İskenderiye’ye garibeti cihetiyle maslahatta suhulet mütalaasına mebnî olduğu derkâr ve mukaddem ve muahhar seviyyi samilerine beyan olunduğu üzere Bosna maddesi müşârûn-ileyh üzerine muhavvel olarak mir-i mûma-ileyh ol vechile Kulaşın ve Taşlıca taraflarına i’zamı taraf-ı müşârûn-ileyhden dahi münasib görüldüğü halde ol vechile icrası (Sayfa 130) iktiza edeceği ne murad olduğuna nazaran bu babda iktiza-i hal ve maslahat ne ise vali-i müşârûn-ileyh hazretleriyle bi’l-muhabere icrası lâzım gelerek

keyfiyet bu defa taraf-ı muhibbanemizden vali-i müşârûn-ileyh hazretlerine tahrîr ve iş‘âr kılınmış olmağın cenâb-ı düsturileri vali-i müşârûn-ileyh ile bi’l-muhabere tarafa asker sevk ve irasli lâzım gelür ise serian isbal ile mukaddem vâki‘ olan iş‘arımız muktezasını icraya himmet buyurmaları zımnında tahşiye-i metn-i meveddete ibtidar kılındı.

(Belge 153) Bosna Valisi Şukka

Mütekallid uhde-i istirsal-i düsturileri kılınan Eyalet-i Bosna’da kain Saray ve Tırvanik eşkıyasının hal ve hareketine dair ve eşkıya-yı mezkûreden izha-rı inkıyad ve mutaveat iden eşhasın celb ve teminlerine medar olmak için tabya ağası ve kethüda ve sancakdar nasbıyla maaş tayini ve neferatı tahririyle yevmiyye tahsisi hususlarına mütedair vâki‘ olan iş‘ar-ı düsturileri bunevi? mâlum-ı huluuv-i suveri olarak ol bâbda iktizâ eden ecvibe ve keyfiyat-ı diğer nemika-i mefasile-i huluuv-i suveride tahrîr ve iş‘ar-ı müşîrleri vechile ruhsatı hâvî başkaca yazılan kaime halisanemiz dahi savb-ı saadetlerine tesyir olunmuş olduğundan mütalaalarından tefasil-i keyfiyeti mâlum-ı saadetleri olarak muktezasının icrasına himmet buyurulacağı aşikâr ve cânib-i müşîrîleri emsal ve akranlarına bir vechile mukayyes ve mümasil olmayup akıl ve dana ve avakib-i umur-i bidayet zuhur maslahatında derk ve naftın? ider mehamm-i aşına bir vezir-i felatun âra olduklarından başka Belgrad’da oldukları müddetde ve gerek derun-i eyalet-i Bosna’ya duhullerinden sonra Boşnakların hal ve meşvar ve harekât-ı na nâbehatcarlarına tahsil-i vukuf ve ıtla‘ eylediklerinden ol bâbda savb-ı saadetlerine temhid-i vesayayı lâzımeden hacet olmadığı bedidar ve cenâb-ı düsturileri Bosna’ya vürününde yeniçerilik dava-yı batılıyla izhar şeka ve isyan eden hunenin taht-ı itaate idhalleri irade-i hayriyyesiyle taraf-ı eşref-i şahaneden bi’l-istiklal hükümet-i Bosna’ya memur ve tayin buyurulmuş olduklarından her bir husus eyaletin ve ol tarafın haline ve Bosnalı’nun cümle ?... mezmum olan ahvaline tatbikan nezd-i müşîrîlerinde tensîb buyuracağı vechile ru’yet tensikine şuru‘ ve ibtidar buyurmaları muhavvel uhde-i düsturileri idiği varest-i kayd-ı iş‘âr ise de hasbe’l-vukuf hatırgüzar olan bazı keyfiyatın ihtarı iktizâ etmek hasbiyle hasbelhal suretinde şu vechile inha-yı mukaddemat-ı haliyeye ibtidar olunarak ibtida-yı zuhur vakfe-i hasenede Asitane’de olan yeniçeri rüesa? ve zabitanından eşkıya ile hemhal olanlar evvel emirde ber-mucib-i fetva-yı şerif sebaseten? ahz ve idam ile bade’l-ilga Yeniçerilik nam ve nişanı ortadan def’i ve ilga ve kışlalar ihrak ve ifna olunduktan sonra esna-yı vâkiada güya sıdk ve istikameti tebeyyün iden rüesaya kapucubaşılık ve şilahşörlük rütbeleri ve külliyyetlü

atıyyeler i'tasıyla bir taraftan temin ve taltiflerine itina ve bir taraftan dahi fesade ila ve melanette medhali olanlar taharri ve tahsin olunarak ekseri idam ve izâle ile işbu rütbe ve atıyye verilen rüesa ve çorbacı vesairenin vakadan sonra yine sai bi'l-fesad oldukları tahkik olunduğundan kimi dışarılarda olan vüzera dairelerine ve kimi vilayetlerine ve manfaya def' ve tard olunarak bu'de olundukları mahalde birer ikişer ceza-yı sezarları icrâ ve iştihasdan ahvali meşuk olanlar ve hamal ve ırgad ve esnaf makulesinden ol güruh-i mekruhe ekser ianet edenler fevç fevç vilayetlerine def' ve isra kılınmış olarak ila yevmina heze buusûl elden bırakılmayub ve aralık aralık bu taifelerden hased-i fesad olundukça ardına düşölüp gereği gibi taharri ikdam ve ihtimam olunarak kağıtları tutulan ve icrâ-yı melanet daiyesinde olduğuna serdeşte alınan eşhas-ı melu'ne haklarında dahi cünha ve esaitlerine göre nefy ve idam misillü siyasetin icrasından biran hala olunmadığından vakadan beru hamden lillahi te'âlâ avn ve azimet-i cenâb-ı bari ve asar-i himem-i gûh-i tacidari ile taife mekruhenin iki neferi bir yere gelmeye verilmemek derecesine götürölmüş ve Asitane'de cari olan birde ikişer sonra beşer onar derun-i şerhirden ihraç ve mahall-i ahire nefy ve icla etmiş ve badehu oldukları mahallelerde idam ve izâle kılınmış iken bunların kundakları fesad ile çözülmüş ve dima-yı şekavet uruk ve asablarına sirayet etmiş olduğundan bu tarafda henüz bunlardan layıkıyla kesb-i emniyet olunamayub ila'l-an merasim-i hezm ve ihtiyad icrâ ve vacibe-i teyakkuz ve tebassur etrafıyla ifâ olunmakda ve ve hafî ve cela ahval ve harekâtları tahrirden hali olunmakdıkta olmağın bu şenak taifesi ise celi ve saklı olarak ra'in ve haşin bir kavim olub 100 seneden beruYeniçerilik davayı batılını peşinhad ve memeleketlerine taraf-ı eşref şahaneden nasbve irsâl olunan vüzera-yı izâma tehakküm muamelesini bu vesîle ile itiyad etmiş ve şimdiye dek vüzeraya etdikleri hakâret yanlarına kalmış olduğundan bunlar her ne kadar bu defa üzerlerine asker ile (Sayfa 131) varılacağını cezm ile sakî gördüklerinden naşi mal ve can havfiyla yolda yatmışlar ise de mazallaü te'âlâ bir cihetle fırsat bulurlar ise hatır ve hülyaya gelmez ihanete cüret ve cesaret etmeleri ağleb-i me'mul olub hatta bunlardan celb ve temin-i maslahat için tabya ağası ve kethüda ve sancaktar neferatı tahriri her ne kadar nezd-i düsturilerinde tensîb olunarak iş'âr buyurulmuş ve fi'l-hakika evvel emride bunlar hub ve harkuş için bu suretin icrasından gayri çare olmadığı bilinmiş ise de Boşnaklar bu sureti kendülerinin yerlü neferatının dirliği eyalet kazalarında müstekarr olarak ba'de'z-zeman yine evvelki gibi eyaleti ellerinden çıkarmayub istedikleri gibi atıp tutmaya ve vulat-i i'zâm hazaratın ategallüb ve tehakküm sureste ittihaz edecekleri mütebadir-i hatır ve bu bâbda şerait-i ihtiyatıyye daima müstemirren icrâ olunmak

iktizâ-yı halden idiği zahir olduğundan başka tahrîrat-ı düsturilerinde Selim Paşa zımnında nefy olunub maiyyeti düsturilerine celb olunan Genç Mustafa ve rüfekaşı Özice'den Saray'da olan tarafdamlarına kağıt göndermiş ve nezd-i âliyyelerine geldikten sonra dahi bir takım kağıt îrsâl ettirilmiş olduğundan ve Kel Ağa dahi gelmek üzere idüğünüzden mûma-ileyhin tarafdamları Saray Naibi Efendi ile bi'l-ittihad husûl-ü maslahata ikdam etmiş oldukları muharrer ve mastur olmasından tefehhüm olunan bu defa Saray ehli ırzının bu mufavvakîyetleri mûma-ileyhimin tarafdamları iane ve ikdamıyla hasıl olmuş ve hatta bu tarafda bazı erbab-ı vukuf mukaddema Saray nakibinin ihlak ve idamı haberinin vürudunda bu madde dahi menfilerin Saray'da olan tarafdamlarının sanat ve ikdamıyla vuku bulduğundan Saraylu'nın netice-i halleri bu surette karar vereceğini istihraç ve tûfuh encam-kârî terrakkub olunmuş ve hamden lillehi te'âlâ kuvve-i tali'-i ferhunde mütalaa-i cenâb-ı şehriyari ve asar-ı ikdam ve himmet-i düsturileriyle maslahat kesbi suhulet etmiş olub ancak merkûm Genç Mustafa ve Kel Ağa vesair rüfekaşı bu defa Saray'da ilmi ifraz meydana tuğyan olanlar ile zıt ve münafir olmak ve himmet-i müstakil-i Devlet-i Aliyye ile kayd-ı nefyiden kurtulmak cihetleriyle şimdilik izharı imtisal ve mutavaat ve ibrâz-ı ittihat ve muvaffakiyyet ederek Yeniçerilik daiyesinden geçmek suretini gösterirler ise de bunlar dahi bâlâda halleri mezkûr olan kavmi müstalıkü'llevminden olmaları ecilden kendülerden bir vechile emniyyet caiz olunmayıp hasılı bunların izharı sıdk ve istigamet edenelerinden zuhur eden muvafakat hasbe'l-maslahat olarak itminan olunmadığı halde eşkiyadan iken başını saklamağla eman diyen habisinden bir-vehcile emniyet olunmayacağı evla bi't-tarik olmağla her ne kadar bu cânibin hali ol tarafın eahvaline kıyas olunmak kabil değil ise de bu tarafda bi'l-ittifak müteşebbis olunan suretin etrafiyla mâlum-ı düsturileri olmasında menafî-i kesire derkâr olub ve icabı hale göre harekete himmet birle mukteza-yı duri endişî ve fetanet zayetlerini icrâ ederek inşallahu'r-rahman eyalet-i mezkûrenin levs vecud-i huneden tathîr ve tasfiyesine muvaffak olacakları eltaf ve inayet-i sübhaniyyeden mesul ve memul olmağın keyfiyatı meşruha mâlum-i müşîrîleri olarak bunların bir sınıfından emin ve mutmain olmayıp ve her halde müteyakkız ve mütebassır bulunup inşallahu'r-rahman Saray'a duhullerinde kuvvetlü ve salabetli görünerek haric-i eyaletten memur olanları iktizâ eden mahallere tayin ve ikad ve İskenderiye Mutasarrıfı hazretleriyle bi'l- muhabere münasib olan mahalle asker celbiyle lede'l-icab Mutasarrıf-ı müşârûn-ileyh hareketi şaiyasını neşir ve bir taraftan dahi iddia-yı sadakat edenleri iktizasına göre celb ve telif ve hıyaneti zahir olanları bi'l-ittifak tard ve def'i ve idam misillü muamelatın bi't-tedric icrası Asitane ve Edirne

usûlüne tatbikan hatıra gelmiş ve diğer kaime-i mefasilemizde beyan kılındığı üzere yerlü neferatı dirliği verileceklerin yeniden teksirine ibtidar olunmayıp ve meşahiri eşkıyadan yazılmayıp sahih ehli ırz ve sadakat kâraneden görünen kimesnelerden tahrîr olunması münasib mutala olunmuş olmağın işbu iş‘ar-ı halisanemiz mücerred bu vech ile icrâ olunsun kaziyyesine mebnî olmayup muradımız hasbel hal ve ihtar ve irade-i seniyye-i şahanenin ne suretle infaz ve icrası mümkün olabilir ise ol vechile tedabir-i lâzimenin avn-ihak ile bila kusur ifasına sadif ve sa‘y- ve makdur olacakları itikad-ı hakk-ı düsturilerinde derkâr olduğundan duayı muvaffakiyet ve selametleri tekrar olunmakda olmağla heman icabına göre hareket ve icrâ-yı muktezayı memuriyyeye ve hamiiyyete bez-himmet buyurmaları siyakında şukka-i mahsusa tahririne ibtidar kılınmıştır 4 Şaban 1242. (Sayfa 132)

(Belge 154) Bosna Valisine

Mukteza-yı memuriyyeti ve hamiiyyeti düsturileri düsturileri üzere Belgrad’dan hareket ve İzvornik muvaselat ile lâzım gelenler ile bi’l-müzakere iktizâ edenlerin ne vechile celb ve istimalet ve isyan suretinde olan mahallelere ne suretle buyruldukları neşriyle daire-i itaate ve haletlerine himmet buyurulduğu tafsitatından bahisle Saray ve Tırvnik ahalisinden hiç ferd bir tarafa çıkarılmamak üzere turuk ve meabir sır ile esbab-ı tazyik icrâ ve bir cânibden dahi zahire verilmemesi zımnında icab edenlerebuyruldukları ısrâ olunmuş ve Saraylı’nun eyalete işaa eyledikleri ve vahşetimiz tûrahatın kizb-i sarih olduğunu herkes ikna vebazıları itma’ için İzvornik’de ocağ-ı sabıka mensubatından ehl-i arza muvafakat edenlerden tabya ağasına senevi 400 kuruş maaş ile kethüdalarına yüzer ve alemdarlarına 75 kuruş ve bunların tedarik ve tahrîr edecekleri on beş neferin her birine senevi 15 akce mevacib tayin ve Serebrenitza kazasında dahi ol vechile birkaç ağa tahrîr ve tertib ve iktizâ eden maaş ve mevacibeleri ocağ-ı mülgaya Bosna hazinesinden ocaklık namıyla muayyen olan emvalden tahsisi tensîb kılınmış olduğundan lede’l-icab ibrâz olunmak üzere bir kıtâ tahrîrat-ı huluuv-i suveri gönderilmesi ve Bosna eyaletinde kain kale-i hakaniyyenin kapudanan ve yerlü ağavat ve neferatı Saray ve Tırvnik serkeşlerine ve tarafdarlarına muvaffakiyet etmediklerinden mahzuziyyet izhar ile eşkıyamızda zümresinin daire-i itaate idhalleri emrinde re’yi ve tedbir müşrûûnileyhlerine mutabeat eylemeleri şartıyla cânib-i miride olmuş olan müvacibleri hitam maslahatında kendülere verileceğini ve bundan böyle dahi i’tâ kılınacağını mutezammin bir kıtâ emr-i âli ısdarı iktizâ-yı halden ve Saray ve Tırvnik eşkıyasının ruunet ve huşunetleri zail olmayarak müteheyyi-i muharebe

oldukları nasıye-i etvarlarından münfehim olan haletden olduğuna binâen bi'n-nihaye maslahat suhuletle husûle gelmediği halde mütalaa buyurduları şukka-i salis vechile i'mal-i muharebe ve mukatleye şuru' kılınması istifsar ve istihraç buyurulmuş ise de muahharan Selim Paşa zamanında nefy olunan Genç Mustafa rufekasıyla bade'l-ittlak seviyyi saadetlerine gelirken Özice'den mahsus adımıyla Saray'da bulunan taraftarlarına kağıt göndermiş ve ne-i valalarına geldikten sonra dahi talim-i isabet ve simleri vechile bir takım kağıtlar îrsâl ettirilmiş olduğundan mûma-ileyhin taraftarı Saray Naibi Hamid Efendi'yi daileri ve sair ulema ve ehl-i arz ile mah-i Recebin 12. Cuma günü bade'z-zuhr naib-i mûma-ileyh ile saire ehli arz guruhu derun-i kaleye azimet ve fâside-i eşkiyayı meydan-ı itaate davet eylediklerinde malubiyetleri meczumları olduğu halde yine sözlerinden nukul etmedikleri ba-i'lâm ve mahzar-i seviyi saadetlerine ibnâ olunmak hasebiyle derhal asakir-i vâfiye ile memurlar tayin buyurulmuş ise de Saray Naibi Efendi-i mûma-ileyh tarafından tekrar i'lâm vurudu ile anude-i usat mal ve emlakları havfından müteşebbis damen-i ahan olarak kazan çeperest ve kamçı misillü şeyleri verip Kale cephanesinden vaz' ve dersaatede gönderilmek üzere 9 çeperest ve bir kaçı îrsâl olunduğu tebşir olunmuş ise dahi bir kaçıüz eşkiya han ve kahvehanelerde mutlaku'l-inan devran ve şerare-i fesadları olan firûzan üzere olduğundan ve ehl-i arz takımı kalede olduklarından dışarı hurucları göndermiş oldukları askerin Saray'da duhuline mevkuf idüğü cizmkerde-i müşiraneleri olarak bu bâbda isticâl-i lâzime icrâ ve taraf-ı saadetlerine gelen evrak ile zikr olunan çeperes ve kamçı isra buyurulmuş olduğundan netice maslahatı bundan böyle iş'âr buyurlayacağı ve İzvornik mutasarrıfı sabık Osman Paşa ol havaliye gönderilmek üzere dersaade celb olduğuna havadisi ol taraflarda şayi olmuş ise de Paşa-yı mûma-ileyhin ol tarafa gelmesi mahzurdan salim olmayacağından şimdilik Rumeli tarafından bir mahalde tevkifi ve mukaddemce marifeti saadetleriyle Nemçe cânibinden mübayası irade olunan mâlumi'l-miktar harblü tüfenklerin bahası için gönderilen mebalîğ Belgrad'da kaikam bırakmış oldukları kethüdaları İsmail Bey bendelerine teslim olunmuş ise de saadetli Belgrad Muhafızı hazretleri bu günlerde Belgrad'da dahil olmak üzere olarak mir-i mûma-ileyh hareketinde mebalîğ-i merkûmyi Belgrad Mollası Efendiye teslim eylemesi tenbih kılınmış olduğundan bu bâbda sünuh edecek iradenin iş'âr olunması hususlarının hâvî ve ifaadat-ı saireyi hâvî feritade ve isra buyurulan tahrîrat-ı saadetleri meel ve mezayası ve evrak-ı mersûme mefahim ve müeddası rehin-i ıtla'-i huluvv-i suverileri olmuş ve Saray eşkiyasının bu-vechile ocak-ı sabık-ı namından beteri ve emr-ü fermân-ı şahaneye itaat ve inkiyadlarını ve naib-i mûma-ileyhin bu bâbda mesai-i cemilesi

sebkât eylediğini Yenipazar'da olan Arif Bey bendeleri dahi iş'âr etmiş olduğundan cümlesi takımıyla hakîpa-yı mekârim-i üstüva-yı şahaneye arz ve takdim ile meşmul inzar-ı atîfet asar-i hazret-i tacdari buyurulmuş ve avn ve inayet-i rabbü'l-müteal ve te'sir-i tevcihat-i kudsiyye-i cenab-i padişah-ı mahmudu'l-fe'al ile bu suretle Saraylı'nun Ocak-ı sabık namından tepirirlerine amanet tabir eyledikleri eşya-yı habisenin itaası maddesinin suretyab-i husûl ve zât-ı saadetlerinin dahi İzvornik'e vusulleriyle derhal asker vefîre ile memurlar tayini ve etrafının rafîn celb ve tamini hususlarına himem-i vâlâ ve tedabir-i isabet aralarının masruf ve mebzul olması cümlemize badi-i kemal-i mahzuziyyeti ve nezd-i kerametvef-i mülûkânede dahi karin-i inbizatve furuht (Sayfa 133) olarak dua-yı tevfikileri ref'-i barigah-i icabet kılınmıştır zât-ı hamîyyet simatları saire takyis olunmayıp kemalkâr-i ezmurk-i fetaneti ve mezyid-i dulşikârî ve dirayet ile mevsuf vüzera-yı nizâm-i Saltanat-ı Seniyye'den olarak şimdiye kadar mevru'ı istihatları kılınan her bir maddenin ber-vefk-i dilhahı icrasına muvaffak oldukları aşîkâr ve işbu memuriyetlerinde dahi bu vechile i'mal-i tedabir-i sâbbe ile zuhura gelen mesai-i güzide ve harekât pesenndideleri nakş-i efkâr-i sahayif-i rûzgar ve bundan böyle dahi zât-ı vilayetlerinde nice nice hidemat-i hasene zuhur ve biruz-i itikad-i hakk- ehakk-ı düsturilerinde derkâr olub inşallahu'r-rahman şevketlü kerametlü padişahi efendimizin hüsn-i nazar-i kimya-i eser ve yumn-i tevcihat-i keremkûster-i şahaneleri bekâtıyla şu Bosna eyaletinin dahi ber-vefk-i matlub-i âli istihsâl nizâmat-ı hasenes mazhariyetiyle bir kat dahi faiku'l-akran ve müşar-i ba isbat olacakları vareste-i kellefe-i şar olarak siyak-i iş'ar-ı müşîrîlerinden müseffir olduğu üzere ehl-i arz ile ittahat ve ittifak ve izhar mutavaata teşmir-i sâkk edenlerin vâki' hallerinde göre taltifi beca ve münasib ve bu keyfiyet-i saire havf ve haşyet üzere olanların dahi celb ve teshirlerini müstevcib olacağından gayri eğalifi ve yerlü kuvveneferatı serhadat-ı hakaniyyenin cümlesinde bulunub ve bunlar yeniçeri demek olmayup belki Yeniçeri ile hünerr kamil olduklarından bu usûlün tensib ve elzem buyurulması bu vesileyle hem bunlar yeniçerilikden ihraç ve hem daire-i temin ve telif-i idrac mütalaasına mebnî idüğün bedihiyyatan bi mennihi te'âlâ ileride Bosna eyaleti hali üzere bırakılmayarak eşkıyasının tathirleriyle nizâm ve intizâmına bakılmak irade-i seniyye şahane muktezasınıfından ve fi'l-hakika eyalet-i merkûmun cevânib-i selasesi Nemçelü Sırpı ve Karadağlı eşkıyası olduğundan bu misillü üç düşman ile muhat olan eyalet-i vesianın hal nizâmat-ı dâhiliyesinin istihsâli farizadan idüğüne ve bi't-tahsis bu yeniçerilik iddası memalik-i mahrusede olan bir takım sebkmazenin guruk ve iğsabına serpan etmiş olduğuna göre gerek Saray ahalisine ve gerek bu davayı batılada olan

mahallelerin halkına bütün bütün itimad olunup da gevşek durmak ve zimam-i ihtiyatı elden bırakmak bir-vechile caiz olmayıp ale'd-devam memurin-i Devlet-i Aliyye'nin müstabsır ve kaviyy bulunması elzem ve bu yeniçerilik ism-i mekruh günuhu cihetleriyle ve erbab-ı fesad güruhu gayet kolay ve menfatli bir tarik olduğundan o makuleler samimi bir sevda-yı batıldan kaçmayacakları zahir ise de hamden lillahi kesiran asar-i muacizat-ı hazreti risalet penahi ve kuvve-i tali'-i Ferhunde metali'-i cenab-i şehnişahı ile ism-i mezkûr ortalıktan bütün bütün kaldırılarak bazı zir kelim- i hafada olan hune ve ısrar-i çar naçar sukut ihtiyar etmiş ve cenâb-ı hakkın fazl ve ihsanıyla maslahat gönderen güne ahsen-i hale tavil olarak zıll-i zalil-i merhamet delil-i mülûkânede bi'l-cümle ümmet-i Muhammed istihsâl-i emin ve rahat eylemiş olduğunda ve zât-ı dirayet simatları her halde hüsn-i tedabire muktedir olarak inşallahü te'âlâ bi'n-nefs Saray'a gidüp maslahatın neticesi bilinmedikçe maddenin ardı alındı diyecekleri meczum idüğünden bu müddet serbest hareket-i naber caye bir kavm-i leim her ne kadar birden bire usûle yatmazlar ise de ve yavru-i tevfik-i niamu't-tevfik-i sübhani ile maslahat sükûnete gelmeye başladıkta dilhaha ve matlub-i âli üzere her bir hususun nizâmpezir olacağı anbean meşhud olmakda olan eltaf-i bigayet-i ileyh delaletiyle emr-i gayr-i mübhem olduğuna binâen bi ara-yı sabe ile zabt ve rabtı istikmale mübaşiretlerinden ol vakt bu taraftan dahi bi'l mülâhaza iktizâ eden tedabir zâat-ı sûtude sutude sıfatlarına tahrîr ve icrâ olunacağından bir kere cenâb-ı saadetlü yerleştikten sonra bi'l-farz şimdi hasbe'l-maslahat ağılık ve kethüdalık verileceklerin lüzum-i izaleleri tebeyyün eylediği takdirce o zaman sırasıyla bi't-takrib onların ref' ve tağyirleri mümkün mümkün olmak hasebiyle şimdiki halde bu sürette ruhsat verilmekte de bais olmayıp şu kadar ki taraf-ı saadetlerinden ağılık ve kethüdalık verilecekleri müşahir eşkıyadan olub da suret-i zahirede ehli ırz ile maiyyet gösterenlerden olmak lâzım gelür ise bunlar bu vesîle ile yine yerlerinde oturub ellerinden geldikçe ifsada çalışacaklarından o makuleler her ne kadar sonra kalmayacak olsalar bile ağılık ve kethüdalık verilmemek ve eşkıyadan olsadalar dahi bu misillü ağılık ve kethüdalıkların pekde kesreti tecviz olunmak venbirde ameldar tabiri ocak-ı mülga tabiratından olduğundan onun seyrine sancakdar gibi ahir bir münasib isim tesmiye kılınmak bu usûle rağbet ve himmet buyrulmak üzere inha-yı saadetleri vechile lede'l-hace irade olunacak suretle ruhsatı hâvî tahrîr olunan kaime huluvv-i suveri sûy-i düsturilerine îrsâl olunmuş ve dışarı kazalar kapudanan ve yerlü kuvve-i neferatının iktizâ eden muvabiceleri mukaddemce havalecileri marifetiyle bu tarafta talep olunmaya başladığından kapudanan mûma-ileyh telif ve istimalette medar yusr ve

suhulet olmak için kadim ocaklıklarından havaleten i'ta olunmuş üzere inayetlü defterdar Efendi bendelerine ifade ve tenbih (Sayfa 134) kılınmış ve ol vechile sinin-i güzeşteye mahsuben serhad ve Hersek takımından üç beş Kapudanlık neferatının mevacibeleri tanzim ve i'ta olunmuş ve hatta Yenipazar ve tevabi'i kıla neferatı mevâcibi ol tarafa havale olunan mahallelerden tahsil ile nakden Yenipazar'da olan Arif Bey efendiye gönderilmiş olup kusuru dahi inşâallâhu'r-rahman teahhüd-i şerifleri vechile bundan böyle kadimi vechile ocaklıklarından îrsâl olunacağı tanzim olunmuş ve işbu mevacibin fima ba'd taleb olundukça refte refte havaleten itâsı tanzim kılınacağı ve her halde emr-ü re'yi düsturanelerine imtisal ederek ibrâz-i hüsn-i hizmet ve sadakat eylemeleri tenbihatını metezammin emr-i âli dahi ısdâr ve isbal kılınmış olduğundan gayri zât-ı saadetlerinin nihayet tedbirde Saraylı ile muharebe suretinin istihzanına teşebbüleri Saraylı'nun izhar-ı itaâtinden mukaddem tasavvur buyurulan mutaleattan olup lillahi'l-hamd ve'l-mennihi maslahat oralarda varmayarak bitmiş gibi ise de izhar-ı satvete dair tutulan usûlün birden bire geşetilmesi kat'an caiz olmayacağından memurların memuriyetlerine hâlel gelmeyecek bunların cümlesini maiyyet-i müşiranelerine celb ve cem' idüp etraf kazalardan itaat ve inkiyadları ile taraf-ı saadetlerine gelenleri dahi bi'l-ıstıshab kerr ve ferr ile İzvornik'den hareket ve doğru Saray'a teveccüh ve azimet birle Saray'a girüp kalede oturmaları ve avn ve inayet hakkı ile şimden sonra tekrar izhar-ı muhalefete cesaret edemeyecekleri ve derkâr ise bi'l-farz ve't-takdir Saray'a duhullerine mumaneat olunur ve evvelki mutaleaların misillu encam-kârî harbe dayanır ise Saraylı kendüleri kazayı davet etmiş olacaklarından her halde mütebassır ve kuvvetlü bulunarak bi'z-zarurre duhul etmenin esbab-ı lâzımesini istihsâl eylemeleri iktiza-i halden ve emr ü fermân-ı şahane icabından olduğu ve mâlum-ı saadetleri olduğu üzere İskenderiye mutasarrıfı saadetlü Mustafa Paşa hazretleri mukaddem kendüye tevcîh ve iş'âr kılındığı üzere ber-muceb-i irade-i seniyye Saraylu'ya terhib ve inzarı müştemil mektub göndermiş ise de mütenebbih olmadıkları beyanıyla kendüsi her ne vechile emr ü fermân buyururlar ise öylece hareket edeceğini ve ezher-i cihetle hazır ve müheyya olacağını mübeyyin muaharran vürûd eden tahriratının cevabı maslahatın memur-i müstakıll-ı zât-ı saadetleri olacağından gelecek tahrîrat-ı saadetlerine intizaren tevkif olunmuş olmak hasebiyle mukaddemce yazılan nemika-i halisanemizden başka bu defa dahi müşârûn-ileyhe tekrar cevapname tahrîr olunarak vâki' olan tahrîr ve iş'ar-ı tahsin ve taraf-ı müşîrîlerinden kendüye gönderilmiş olan mektub halisanemizde beyan ve tavsiye olunduğu vechile Yenivaroş'a mikdar-ı kifaye asker indirup kendüsi dahi bizzat kıyam

ve hareket edecek gibi şayia-yı havadis üzere olması tefhim ve telkin olunmuş idüğün ve istima buyurmuş oldukları havadise göre İzvornik’li Osman Paşa’nın ol cânibe gönderilmemesi iş’âr buyurulmuş ise de paşa-yı mûma-ileyh el-yevm Rumeli Valisi hazretleri maiyyetinde müstahdem olub kendünün Bosna’ya irsâli iradesinin icrasına dair bu cânibde bir gune fikir ve mütalaa olmadığından ve böyle Bosna’ya dair maslahat evvel emirde cenâb-ı saadetleriyle muhabere olmağsızın icrâ olunmayacağından havadis-i mezkûre eracif nevindan olarak asıl ve esası olmadığı ve Nemçe’den iştirâ olunacağı tüfenklerin akçesinin Nemçelü’ye teslim kılınması istihzan buyurulmuş ise de mukaddemce bu hususa dair tevarüd eden tahriratlarına nazaran çünkü mukavele olunan bezirgan-i Belgrad Muhafızı müşârûn-ileyh Hüseyin Paşa ile ahz ve i’tay istemediğinden ve akçenin Belgrad kadısına teslimi muhafız-ı müşârûn-ileyhin bir nevi def’i ne hâlel mütelzim olarak böyle olmakdan ise işbu tüfenk mübayası mukaddem zât-ı saadetlerinin marifetiyle olduğundan yine taraf-ı şerifelerinden bitirilmek üzere bir münasib ve maiyyet bendelerini Belgrad’a memur ederek onun marifetiyle mübayave itmam-i vesailinin istihsâli bundan evvelce seviy-yi vâlâlarına yazılmış olması hasebiyle işbu iş’ârları onun vusulünden evvel olması lâzım geldiğinden şimdiye kadar ve asıl olarak mezaya iş’ârımız malum-i düsturileri olacağı ve mûma-ileyh Arif Bey Yenipazar’da ikametle ibraz-ı hüsn-ü hizmete mesa’i olduğundan ve biraz vakt dahi orada tevkif ve aramı fâideden hâli olmayacağı cezm olunmuş idüğünden bir müddetcik dahi tevakkuf ile her bir emir ve re’yi düsturileri üzere hareket etmesi bu defa dahi mir-i muma-ileyhe iş’âr kılınmış olduğundan başka mesarif vâkîasına medar olmak üzere dahi 15.000 kuruş atıyye-i seniyye ihsan buyurularak irsâl olunmuş ve gerek mir-i mûma-ileyh ve gerek Bosna mübaşiri Kapucubaşı Mahmud Ağa’nın her ne kadar Yenipazar’da tevkifi mücerred Yenipazar Bosna’nın kilidi mesabesinde (sayfa 135) olarak ahalisi ekseri Saraylı’ya meyyâl ve mütesellim Osman Paşa hakkında dahi rivayet muhtelif olduğundan hem ahaliyi kutlanmak ve hem de Paşa-yı mûma-ileyh şimdilik mübaşiran-ı mûma-ileyhin orada olmasıyla taraf-ı Devlet-i Aliyye’ye izhar-ı ubudiyyet ve ibrâz-ı mutavât eylemekde olması hasebiyle kendüyi elden çıkarmamak ve o cihetle Yenipazar’ın mefasid-i eşirradan vikayesine medar olmak mütalaalarına hebnî ise de cenâb-ı düsturileri el-haletü-hezihi derun-i eyalete duhul ile her bir ahvale muttali olmuş oldukları hasebiyle mûma-ileyhimanın ol tarafda şimdilik tevkif veyahut iadeleri hususlarının re’y-i zerrin-i düsturilerine isalesi ve mûma-ileyh Arif Bey’in maiyyetinde olan müderrisin-i kiramdan Pirlepeli Ahmed Efendi’nin mukaddema lüzum-i olduğu ve Mesud Ağa tarafından talep olunduğu halde hangi mahallede maiyyet-i düsturilerine

iltihakı iş'âr olunur ise oraya gitmesi her ne kadar gerek mir ve gerek ağa-yı mûma-ileyhuma taraflarına iş'âr kılınmış ise de şimdiye kadar ol tarafa gönderildiğine dair bir güne işaret vâki' olmamış olmağa efendi mûma-ileyh el-yevm Yenipazar'da ise onun dahi mukaddem iş'âr kılındığı vechile maiyyet-i düsturilerine celb veya mûma-ileyhima bireber emâdesi hususlarına irade-i âliye-i mülükane tealluk etmiş idüğü mâlum-ı fütüvvet-i melzum-i müşîrîleri buyurladıkda ber minval-i meşruhhareket ve menzur olduğumuz vechile bi-menni'l-kerim Saray'a vusul ve kuudları haber-i me'serretinin dahi seri'an iş'âr ve inbâsına himmet buyurmaları siyakında kaime 4 Şaban 1242.

(Belge 155) Erzurum Valisine

Muş Sancağı'nda vâki' Çanlıkilise rahibi Bedrosun seviy-yi saadetlerine bir kıta kağıdı gelüb Selim Paşa hainini def'i ve Ahmed Paşa'nın nasbı hususundan dolayı teşekkür etmiş ise de merkûm Selim Paşa'nın rahib-i mersûm-ı ile dostluğu kavi olarak hatta firarı esnasında lehisine? dersaadete mahzar tertib etmek kaydında olduğu mesmu'î âlileri olduğunu müteakib Paşa-yı mûma-ileyh tarafından dahi mersûmun Paşa-yı mezbur tarafgiri olduğundan başka kendüden taife-i Ermeniyan dahi hoşnud olmadığından izzetiyle yerine millet-i mersûmun muteberi Martoros rahibin papas nasbı hususu iltimas olunarak bu babda vürûd eden kağıdı takdim kılındığı beyanıyla mersûm Martoros'un rahib nasbı hususuna dair vârid olan tahrîrat-ı şerifleri meel ve kağıt mezkûr müeddası rehin-i itla'-i huluvv-i suveri olub savb-ı vâlâlarına samimi derkâr olan hulus-i vela mahsusumuz tervic-i muharrerat-ı vâkîalarını icab eylediğinden tahrirat-ı mezkûreleri hülâsa ettirilerek rahib-i mersûmun azli ile yerine mesfur Martoros'un rahib nasb olunmak üzere Ermeni Patrikine lede'l-irade rahib-i mersûm ol vechile Paşa-yı merkûmun teaddiyatı üzerlerinden def'iyle mûma-ileyh Ahmed Paşa'nın nasbı maddesinden kemaliyle müşteki olarak hakkında tavsiye kılınmasını kendüye yazmış olduğunu ve gerek mersûm ve gerek ol tarafda olan milleti ol suretle mağzub-i padişahi olan şahıs hakkında lehisine?? mahzar etmeyecek ve edemeyeceklerini ve her ne kadar rahib-i mersûmeden milleti hoşnud olmak me'mulünde ise de zat-ı vâlâları misillü bir serasker-i zişan mersûmun azlini inhâ eylediğinden irade buyurulduğu halde azli lâzım ise dahi nasbı iş'âr buyurulan Martoros'unu liyakat ve keyfiyeti malumu olmadığına zikr olunan kilise milleti beyninidemuteber mahal olarak rahibin dahi erbab olması iktizâ eylediğine mebnî Kilisa-yı mezkûrenin hesabını mersûm Bedros ile görmek ve mezbur Martoros'un dahi hal ve keyfiyyetini anlayıp ehil ise Rahib nasb kılınmak dekil ise Asitane'den ahiri tayin ve irsâl olunmak üzere mersûmanın bu tarafa

celblerine ruhsat verilmesini patrik-i mersûm ifade ve beyan edüp vâkîa ifadesi yolunda görülmüş olmadığından ol vechile mersûmun Asitane'ye celbi zımnında tarafından ol cânibe yazılmış ve şayet mûma-ileyh Ahmed Paşa rahib-i mersûmeden akçe almak için bu sureti inhâ etmiş olması mütalaası hatırgüzar olmuş ise de Kilisa-yı mezbur beynlerinde tedarik olunan sadakât ile kaçınır makuleden olduklarından bunlar o misillü akçe vermeye muktedir makuleden olmadıkları istihbar olunmuş olmağla suret-i hal malum-i âlileri buyurmak için iş'âra ibtidar kılındığı beyanıyla kaime 9 Şaban 1242 . (Sayfa 136)

(Belge 156) Diyarbekir 5 Adana – 9 Haleb- Şam Sayda . Valileri Hazaratına Başka Başka

Sû'-i hal ve habais-i ef'âl hasebiyle hakkında feman-ı kaza-i ceryan-i Padişahî sudûr eden Muş mutasarrıf sabık Selim Paşa haini Diyarbekir sınırında vâki Sason nam mahalle firar etmiş ise de orada dahi duramayarak beş on nefer etbâ ve kölesi ile derun-i Diyarbekir'e gerizân olduğu rivayet olunmakda idüğünü mukaddema Erzurum Valisi atûfetlü Galip Paşa hazretleri tarafından vârid olan tahrîrat-ı meelinden müstefad ve hain-i merkûm ceza-yı ameli olarak mağdub-i padişahi olduğundan her he tarafda ise ele getirilerek itmamkârî matlub idüğün vareste-i kayd-ı irade olduğuna mebnî hain-i merkûm her kimin daire-i hükûmetine kumnihade? olur ise eman-i zaman verilmeyerek bi'l-idam ser maktuunun bu tarafa irsâle bundan akdem iktizâ edenlere iş'âr kılınmış ise de el-haletü-hezihi şak-i merkûmenin Sason'dan firar eylediği istihbar kılınmış idüğünü müşârûn-ileyh hazretleri tahrîr edüp hain-i merkûmun bir gün evvel ele getirilerek itmamkârî muktezayı irade-i âliyye-i şahaneden ve bu hizmete muvaffakiyet badi iktisab şan ve memdhiyet olduğu bedihiyattan olmağla ona göre himmet buyurarak eğerçi şaki-i merku daire-i eyalet-i müşîrîlerine dahil olur ise eman ve zaman verilmeyerek derhal idam ve izâlesiyle ser-maktuunun bu tarafa irsâline ve keyfiyetinin iş'ârına himmet buyurmaları siyakında kaime 9 Şaban 1242.

(Belge 157) 5

İşbu Emirname saminin vusulünden bahisle şaki-i merkûm taraf-ı müşârûn-ileyhden tahrîr olmakda olduğundan a'lâ geçtiği anda idam ve izâlesine sürât-i rikkat edeceğini mübeyyin 4 Rebiülahir 1242 tarihinde Adana Valisi Nurullah Paşa'nın vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli işbu mahal şerh verildi.

(Belge 158) İşbu Emr-i Sami-i Şerifenin Vusulünden Bahisle

Şaki-i merkûmun tekrar taharri ve tahbîs için buyurladılar tahrîr ve mübaşirleri tayin olunmuş ise de ol havalilerde olmadığı i'âmâtı ve arizalardan müsteban olub i'âmâtı mezkûrenin bu tarafa takdim olunduğunu mübeyyin 10 Rebiülahir 1242 tarihinde müşârûn-ileyhin muharran vârid olan tahrîrat-ı ? ferman-ı âli işbu mahal şerh verildi.

(Derkenar 25)

İşbu emirname-i saminin vusulünden bahisle müşârûn-ileyhin zirde hükümetinde olan Eyalet-i Şam'ın kura ve kasabatı meşayih ve mütesellimlerine başka başka mahfiyyen buyruldular neşr olunub şaki-i merkûmun bi't-tefehhaus ele getirilmesini tenbih ve tekid kılınmış idüğünü mübeyyin 12 Şevval 1242 tarihinde Şam Valisi müşârûn-ileyhin vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli şerh verildi.

4

Hâin-i merkûmun bundan böyle eğe ol taraflara gelir ise eman-ı ferman verilmeyerek hemen hızlıca tertib ser-maktuu der âliyyeye ba's ve tertib kılınacağına mübeyyin 16 Şevval 1242 tarihinde Diyarbekir Valisinin vârid olan tahrîrat-ı şerh verildi.

5

İşbu emr-i sâminin vusulünden bahisle Paşa-yı merkûm müşârûn-ileyhin zir-i iradesi olan Adana eyaleti hudud ve sınırına vasıl olur ise ber-takrib el getirerek tertib-i hizasına sa'y-i pişumar edeceğini mübeyyin 8 Zilkade 1242 tarihinde Adana Valisi Nurullah Paşa'nın vârid olan tahrîrat-ı ba ferman-ı âli işbu mahalle şerh verildi.

9

İşbu emirname-i saminin vusûlünden bahisle şaki-i merkûme hakkında sudûr etmiş olan irade-i seniyyeye dâir mukddema tevârüd etmiş olan diğer emirname-i samiye imtisâlen Haleb Eyaleti hududunda müruru maznûn olan mahallelerde mütecessis ve mukaddem adamlar tayin olunarak ihtimam ve eğerçi şimdiye kadar zuhur etmemiş ve ne tarafta olduğuna dair haber alınamamış ise de ser-caniban zuhur ederse irade-i seniyye'nin icrası hususunda kusur olunmamak vechile esbab-ı lâzımeye dikkat ve ikdam olunmakda idüğünü mübeyyin 8 Cemaziyelevvel 1242 tarihinde Haleb Valisi Yusuf Paşa'nın vârid olan tahriratını ba ferman-ı âli işbu mahalde şerh verildi.

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, özellikle Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasını müteakiben merkez ile taşra arasındaki gizli yazışmalar yer almaktadır. İncelenen belgelerin büyük bir kısmı, 6 Muharrem 1242 (25 Temmuz 1826) ile 8 Cemaziyelevvel 1242 (21 Kasım 1827) tarihleri arasında kaleme alınmıştır. Ancak arşivde bulunan ve Şam Hac Emirliği ile ilgili olan 139, 140 ve 141 numaralı belgeler, bu genel zaman diliminin dışında kalarak 1239 yılına, yani Şaban 1239 (Nisan 1824) tarihine aittir. İçerik itibarıyla dönemin gelişmelerinin anlaşılmasına önemli katkılar sunduğundan, söz konusu belgeler çalışmaya dahil edilmiştir. Bu çerçevede, belgeler Osmanlı taşra yönetimi ile merkez arasındaki iletişimin karmaşıklığını ve özellikle askerî reformların bölgesel etkilerini ve özellikle eşkıyalık faaliyetlerine karşı gönderilen nasihatlerin kayıtlarını içermektedir. Anadolu ve Rumeli Hafâya kayıtlarının 8 Cemâziyelevvel 1234 (17 Mart 1819) tarihinden itibaren tutulmaya başlandığı ve 1277 (1860–61) yılına kadar kesintisiz devam ettiği arşiv belgelerinden görülmektedir.

Anılan periyotta Devletini ilgili birimlerinin hem Yeniçerilere, hem bu hususu bahane ederek olabilecek kalkışmalara ve başka sebeplerden ortaya çıkan eşkıyalık hareketlerine karşı son derece hassas ve takipçi olduğu görülmektedir.

İncelenen belgelerden anlaşılacağı üzere, yalnızca İstanbul'daki yeniçeri yapısının ortadan kaldırılmasıyla yetinilmemiş; taşrada da bu yapıya bağlı kişi ve gruplara yönelik takip, sürgün, idam, görev değişiklikleri gibi çeşitli tedbirler uygulanmıştır. Özellikle bazı sancaklara gönderilen nasihatçilerin faaliyetleri, merkezî idarenin taşra halkına ulaşma, muhalefeti bastırma ve düzeni sağlama girişimleri açısından dikkat çekicidir. Nasihatçiler sadece telkin görevi üstlenmemiş; asayişî sağlamak, şüpheli kişileri tespit etmek ve bölgedeki Yeniçeri sempatizanlarını etkisiz hale getirmek gibi sorumluluklar da üstlenmişlerdir.

Araştırma süresince bizi en fazla zorlayan husus katiplerin kullandıkları aşırı ağdalı dil olmuştur. Aynı cümle içinde yaygın Türkçe usluptan bir anda Arapça ve Farsça terkiplerin yer alması metin bütünlüğü noktasında uyumu zorlaştırsa da, büyük oranda doğru okuma gerçekleştirmeye çalışılmıştır. Ayrıca Kafkaslarda ve Balkanlarda yer alan yerleşim yerleri ve özellikle Rusya'ya dair konularda geçen şahıs isimlerinde isabet oranımız mükemmele ulaşamamıştır. Ayrıca çalışmamız şahıslar ve olaylar çerçevesinde çok fazla detay içerdiğinden bundan sonraki çalışmalar için önemli bir kaynak görevi görecektir. Ancak bu ve benzeri defter çalışan araştırmacıların iyi

derecede Arapça, yeterli düzeyde Farsça bilmeleri yanında, haritayı kullanmaları da isabetli olacaktır.

Sonuç olarak, belgelerin değerlendirilmesiyle II. Mahmud döneminde merkezî otoritenin taşradaki etkisinin nasıl pekiştirilmeye çalışıldığı, güvenlik politikalarının hangi yollarla uygulandığı ve devlet-toplum ilişkilerinin bu dönemde nasıl şekillendiği açık bir şekilde ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

ABAY, Öznur, *615 Numaralı Ayniyat Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (Rusya ile İlişkiler, İç Meseleler ve Askerî Düzenlemeler) (27 Aralık 1829 - 10 Nisan 1830)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum, 2025.

AKIN, Fatma, “Ayniyat Defteri ve “Hafaya Anadolu” Tasnifine Dair Bir İnceleme, OTAM, S.46, 2019, ss. 1-14.

AKTAŞ, Necati, “Ayniyat Defteri” *TDVİA*, C.4, İstanbul, 1991, ss. 277-278.

AKYILDIZ, Ali, *Osmanlı Bürokrasisinde Reform: Tanzimat ve Sadaret*, İstanbul: Eren Yayıncılık, 1993.

BAŞBAKANLIK DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI, *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'da İstihbarat*, İstanbul: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2017.

ASLANTAŞ, Selim, “Sırp İsyanının Uluslararası Boyutu (1804-1813)”, *Uluslararası İlişkiler*, C.6, S.21, 2009, ss. 109-136.

ATASOY, Anıl, *826 Numaralı Edirne, Adana, Şarki Rumeli Ayniyat Defterinin Edirne Vilâyeti'ne Ait 1291-1292/1874-1875 Yıllarındaki Kayıtların Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2021.

BATMAZ, Eftal Şükrü, “Osmanlı Devletinde Kale Teşkilatına Genel Bir Bakış”. OTAM, C.7, S.7, Ankara, 1996, ss. 3-9.

BEYHAN, Mehmed Ali “II. Abdülhamid Döneminde Hafıyye Teşkilatı ve Journaller”, *İlmi Araştırmalar Dergisi*, S.8, İstanbul, 1999.

COŞKUN, Yılmaz & BALYEMEZ, Hasan, *Osmanlı Arşiv Belgeleri Rehberi*, İstanbul: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2008.

DAŞCIOĞLU, Kemal, *Osmanlı Devleti'nin Sürgün Siyaseti (XVIII. Yüzyıl)*, (Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2004.

DEMİRLİKOĞLU, Uğur, “Osmanlı Devleti'nin 18. Yüzyılda Bazı Şark Kalelerinde Bulundurduğu Harp Malzemeleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.24, S.2, Elazığ, 2014, ss. 277-297.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, *Osmanlı Arşivi Rehberi*, 4. Baskı, İstanbul, 2017.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Katalogları Rehberi*, Ankara, 1995.

DJURIC-ZAMOLO, Dıvana, “Belgrad”, *TDVİA*, C.5, İstanbul, 1992, ss.407-409.

FEDAKAR, Cengiz, “Anapa”, *TDVİA*, C.1, Ankara, 2020, ss.92-94.

FOTIĆ, Aleksandar & KIEL, Machiel, “Semendire”, *TDVİA*, C.36, İstanbul, 2009, ss.467-470.

GÖKMEN, Ertan, “Ayniyat Defterlerinin Osmanlı Sosyo-Ekonomik Tarihi İçin Önemi, Bir Numaralı Anadolu Adi Ayniyat Defteri Örneği”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.16, S.4, Aralık 2018, ss. 443-478.

KAVAKLI KUNDAKÇI, Sibel, “Yeniçeri Ocağı'nın Kaldırılmasından Sonra Devam Eden “Yeniçerilik Gayretkeşliği” Üzerine Bazı Düşünceler”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.8, S.1, 2017, ss.20-42.

KIEL, Machiel, “Niğbolu”, *TDVİA*, C.33, İstanbul, 2007, ss. 87-89.

KURŞUN, Zekeriya, “Necid”, *TDVİA*, C.32, İstanbul, 2006, ss. 491-493.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat, “Tezkire” *TDVİA*, C.41, İstanbul, 2012, ss. 73-74.

MADEN, Fahri, “Yeniçerilik-Bektaşilik İlişkileri ve Yeniçeri İsyanlarında Bektaşiler”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.73, Ankara, 2015, ss. 173-202.

MENEKŞE, Ömer, *XVII ve XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Hırsızlık Suçu ve Cezası*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1998.

MUTAF, Abdülmecit, “Osmanlı Arşivlerindeki Ayniyat Defterleri”, *OTAM*, S.7, Ankara, 1996, ss. 385- 391.

SEZER, Hamiyet, “Yeniçeri Ocağının Kaldırılmasının Taşraya Yansıması (1826-1827)”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.19, S.30, Ankara, 1997, ss. 215-238.

SÜMER, Faruk, “Menemecioğulları”, *TDVİA*, C.2, Ankara, 2019, ss. 249-251.

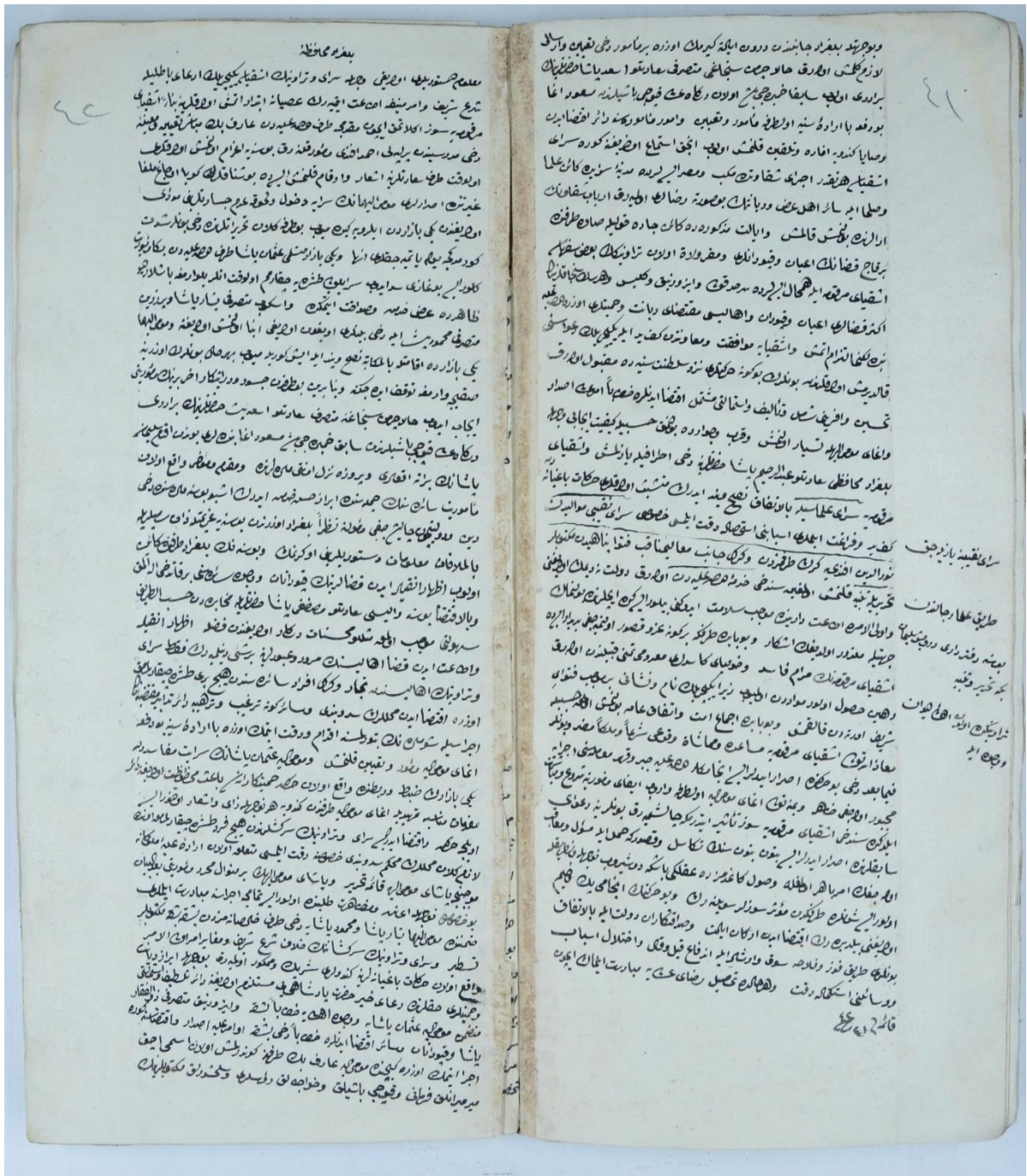
TABAKOĞLU, Ahmet, *Osmanlı Mali Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016.

UYANIK, Feyzullah, *II. Mahmud Dönemi Osmanlı İdaresinde Eflak-Boğdan*, (Doktora Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2018.

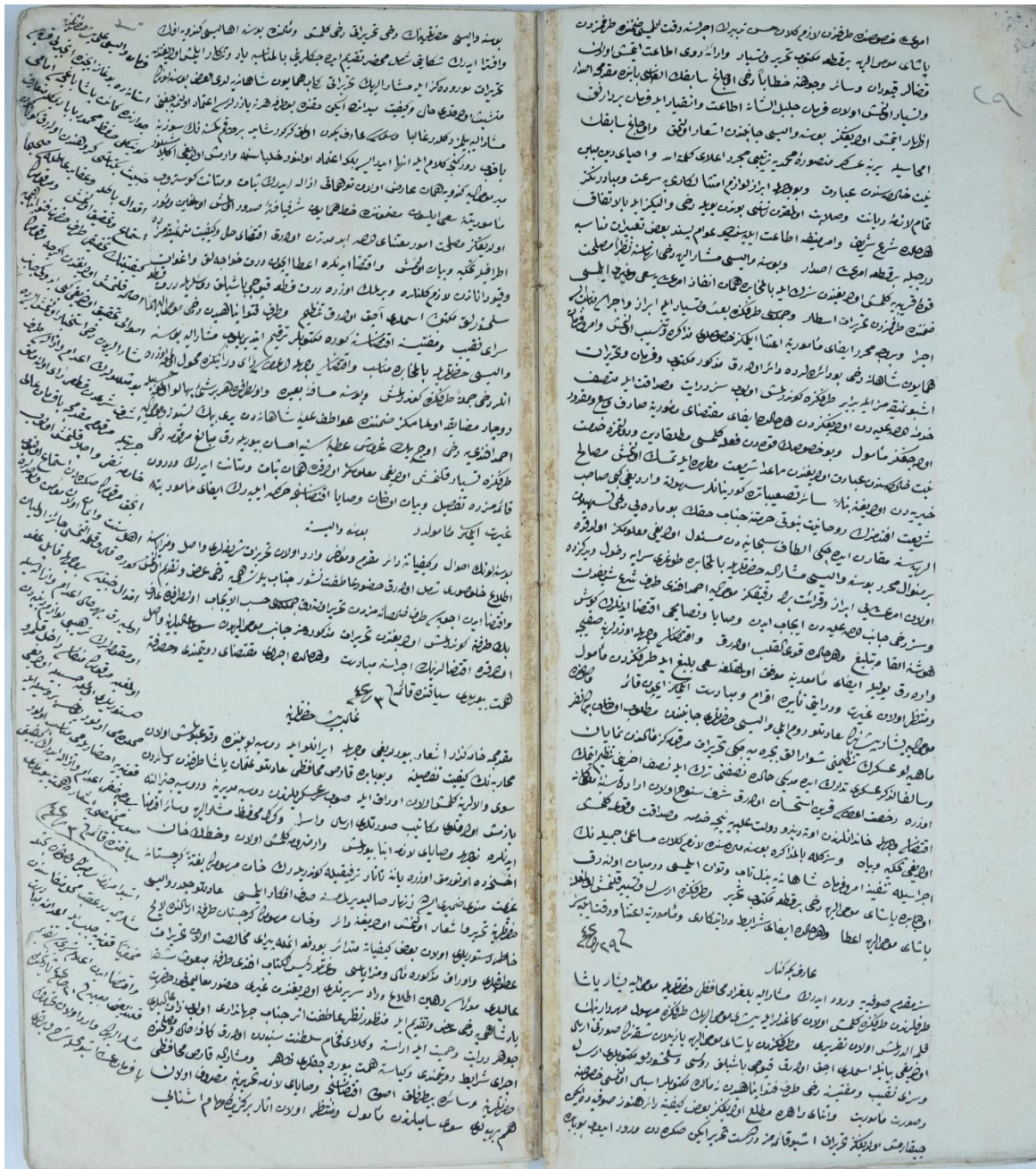
Ek. 2. Hafaya Anadolu ve Rumeli, 1242, 41-42 Sayfa.

Sayfa içinde yer alan ara derkenarlar. Bağdat Muhafızına yazılan takrir.

Ek. 3. Hafaya Anadolu ve Rumeli, 1242, 29-30 Sayfa.

Arif Bey'e kenar, Bağdat Valisine ve Galip Paşa Hazretlerine yazılan takrir.

Ek. 4. Hafaya Anadolu ve Rumeli, 1242, 19-20 Sayfa.

İptal edilen yazılar ve derkenarlarda bulunan başlıklar.

